

**ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
HUMANITARINIS FAKULTETAS
ISTORIJOS KATEDRA**

Sandra Bubienė
Kultūros studijų specialybės II kurso studentė

**ŠIAULIŲ MIESTO ĮVAIZDŽIO KAITA
VIETOS ŽINIASKLAIDOJE**

Magistro darbas

Darbo vadovė
doc. dr. Džiuljeta Maskuliūnienė

Darbas originalus – Sandra Bubienė

(_____)

ŠIAULIAI, 2012

TURINYS

TURINYS	2
<i>Santrauka</i>	4
<i>Summary</i>	6
ĮVADAS	8
1. Miestas vs. kaimas. Šiaulių atvejis	13
1.1. <i>Geografinė vieta ir „centras“ vs. „periferija“</i>	13
1.2. <i>Religija ir „centras“ vs. „periferija“</i>	13
1.3. <i>„Savas stilius“, „sava idėja“ ir „centras“ vs. „periferija“</i>	14
1.4. <i>Literatūra ir „centras“ vs. „periferija“</i>	15
1.5. <i>Provincija = kaimas ar provincija = miestas?</i>	17
2. Visuomeniniai miesto raidos elementai	19
2.1. <i>Viešoji nuomonė</i>	19
2.2. <i>Reputacija</i>	23
2.3. <i>Įvaizdis</i>	26
3. Šiaulių miesto įvaizdis kūrybinių industrijų požiūriu	28
4. Miesto laikraščių kiekybinė ir kokybinė analizė	35
4.1. <i>Analizės struktūra</i>	35
4.2. <i>Statistiniai analizės duomenys</i>	35
4.3. <i>Interpretacinė duomenų analizė</i>	36
4.3.1. <i>Šiauliai – aukštos kultūros, pavyzdingos tvarkos ir švaros miestas</i>	36
4.3.2. <i>Šiauliai – pramonės centras ir darbininkų miestas</i>	42
4.3.3. <i>Šiauliai – dviračių miestas</i>	45
4.3.4. <i>Šiauliai – Lietuvos regbio centras</i>	57
4.3.5. <i>Šiauliai – saulės miestas</i>	58
4.3.5.1. <i>Semiotinė „Saulės miesto“ ženklo analizė</i>	65
4.3.6. <i>Trumpalaikiai Šiaulių miesto įvaizdžiai</i>	68
IŠVADOS	72
Naudota literatūra ir šaltiniai	75
1 PRIEDAS. Šiaulių miesto tarybos dokumentai	89
2 PRIEDAS. Šiaulių miesto Darbo žmonių deputatų tarybos sprendimas	102
3 PRIEDAS. Šaltiniai, susiję su įvaizdžiu „Šiauliai – dviračių miestas“	103

4 PRIEDAS. Šaltiniai, susiję su įvaizdžiu „Šiauliai – saulės miestas“	108
5 PRIEDAS. Ženklas „Šiauliai – saulės miestas“	114
6 PRIEDAS. Darbe analizuotų šaltinių sąrašas.....	115
7 PRIEDAS. Konferencijos pranešimo tezės	125

Santrauka

Sandra Bubienė

„Šiaulių miesto įvaizdžio kaita vietos žiniasklaidoje“.

Magistro darbas.

Miesto įvaizdžio kūrimas – tai stichiškai susidariusio įvaizdžio koregavimas arba ilgo, sudėtingo, kryptingo ir kruopštaus proceso koordinavimas, kurio metu dažnai susiduriama su visuomenėje sklindančiais nepagrįstais gandais. Prie pastarųjų itin aktyviai prisideda vietos žiniasklaida, kuri, dėl savo turimo didelio įtakingumo ir poveikumo visuomenės viešosios nuomonės formavimuisi, visuomenės narių sąmonėje dažnai konstruoja tiek teigiamus, tiek neigiamus miesto įvaizdžio variantus. Taigi vietos žiniasklaida, kaip ketvirtoji miesto valdžia, ne tik kalba apie mieste buvusius ar esamus įvaizdžio variantus, bet ir pati juos kuria, todėl labai svarbu ištirti jų praktinį pagrįstumą.

Šio magistro darbo tikslas – išanalizuoti Šiaulių miesto įvaizdžio variantų kaitą vietos žiniasklaidoje nuo 1968 metų (tai yra nuo esminio lūžio Lietuvos kultūriniame gyvenime – brandaus socializmo išsivystymo Lietuvoje) iki 2010 metų (tai yra iki šių dienų). Tyrimui pasirinkti penki vietos laikraščiai: „Raudonoji vėliava“ (ėjo nuo 1941 m. iki 1988 m.; sovietiniais laikais šis laikraštis buvo vienintelis Šiaulių miesto laikraštis) / „Šiaulių naujienos“ (eina nuo 1988 m. iki pat šių dienų; 2002 m. duomenimis šis laikraštis yra populiariausias Šiaulių miesto dienraštis), „Vairas“ (ėjo nuo 1975 m. iki 1992 m.; dviračių miesto įvaizdžio formavimuisi įtakos turėjęs savaitraštis), „Krivulė“ (ėjo nuo 1988 m. iki 1989 m.); / „Savaitės krivulė“ (ėjo nuo 1989 m. iki 1990 m.; pasikeitusio visuomeninio gyvenimo atspindys – įvairių partijų ir visuomeninių judėjimų leidinys), „Šiauliai plus“ (eina nuo 2004 m. iki pat šių dienų; pirmasis po Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo Šiaulių miesto savaitraštis). Tyrimui atlikti iš pastarųjų laikraščių iš viso buvo surinkta ir išnagrinėta 341 straipsnis bei kiti su Šiaulių miesto įvaizdžių kaita susiję šaltiniai (pvz.: piešiniai, reklamos ir kt.) ir 405 (1990–1991 m.) temai aktualūs savivaldybės dokumentai. Pastebėta, kad vietos žiniasklaidoje iš viso buvo ir yra formuojami 7 Šiaulių miesto įvaizdžio variantai, iš kurių 5 yra ilgalaikiai (Šiauliai – aukštos kultūros, pavyzdingos tvarkos ir švaros miestas; Šiauliai – dviračių miestas; Šiauliai – Lietuvos regbio centras; Šiauliai – saulės miestas – pozityvūs įvaizdžiai; Šiauliai – pramonės centras ir darbininkų miestas – negatyvus įvaizdis) ir 2 trumpalaikiai (Šiauliai – muziejų miestas – pozityvus įvaizdis; Šiauliai – bedarbių miestas – negatyvus įvaizdis). Be to, buvo pastebėta, kad Šiaulių, kaip pramonės centro ir darbininkų miesto bei Šiaulių, kaip bedarbių miesto įvaizdžiai formavosi natūraliai (stichiškai), dėl tuo metu buvusios miesto ekonominės situacijos, o visi likusieji Šiaulių miesto įvaizdžio variantai buvo

formuojami kryptingai ir nuosekliai. Reikia pabrėžti ir tai, kad visų šių miesto įvaizdžio variantų (išskyrus Šiaulius, kaip bedarbių miesto) gyvavimą vietos žiniasklaidoje ir funkcionavimą miesto gyvenime konkrečiais veiksmais bei darbais palaikė ir skatino tiek vietos valdžia, tiek kultūros įstaigos, tiek tam tikri visuomeniniai judėjimai, tiek ir pati Šiaulių miesto visuomenė, todėl galima teigti, kad minėtieji įvaizdžiai visuomenės sąmonėje buvo kuriami ir konstruojami ne tik kalbiniame (žiniasklaidos) lygmenyje, bet ir praktiniame.

Apibendrinant, reikia pasakyti, kad analizuoti pozityvų atspalvį turintys miesto įvaizdžio variantai dėl kryptingo ir nuoseklaus visuomenės darbo įvaizdžio formavimo procese, itin gerai reprezentavo ir reprezentuoja Šiaulių miestą ir jo gyventojus Lietuvoje ir už jos ribų. Pozityvūs įvaizdžiai skatina tam tikro pelno gavimą bei tolimesnę pažangią miesto raidą. Neigiamą atspalvį turintys miesto įvaizdžio variantai visuomenėje yra įsitvirtinę kaip tam tikri stereotipai. Būtent dėl neigiamų Šiaulių miesto įvaizdžio variantų Šiaulių miestas praranda dalį tiek materialiojo, tiek nematerialiojo turto. Be to, reikia pabrėžti ir tai, kad atlikus tyrimą paaiškėjo, jog pagrindinės Šiaulių miesto įvaizdžio variantų kaitos priežastys yra susijusios su miesto ekonominės, politinės, socialinės ir kultūrinės padėties kaita bei su visuomenės sąmoningumo pokyčiais.

Raktiniai žodžiai: Šiauliai, miestas, įvaizdis, straipsnis, vietos žiniasklaida.

Summary

Sandra Bubienė

“The alternation of Siauliai image in the local media”.

Master’s thesis.

Image formation of the town is a correction of naturally formed image or a coordination of long, complicated, directed and thorough process, which often clashes with baseless gossips of society. The latter is strongly affected by the local media, which, due to its wide influence and suggestibility for the formation of publics’ opinion, in the consciousness of the society members often constructs both positive and negative versions of the city’s image. Thus, the local media as the fourth government of the city is not only talking about former or current versions of the image, but is also creating them itself, so it is very important to investigate its practical validity.

The main aim of thesis is to analyze the changes of the image of the town of Šiauliai in the local media since 1968 (which is a major break in the cultural life of Lithuania – the development of mature socialism in the Lithuania) to 2010 (up to these days). Five local newspapers were chosen for the research: “Raudonoji vėliava” (1941–1988; in soviet times it was the only newspaper of the Šiauliai city) / ”Šiaulių naujienos” (1988 – up to these days; in 2002 it was indicated that this newspaper was the most popular in Šiauliai city), “Vairas” (1975–1992; this newspaper had a big influence in the formation of bicycle city image), “Krivūlė” (1988–1989) / “Savaitės krivūlė” (1989–1990; the reflection of changing society – publication of various parties and public movements), “Šiauliai plius” (2004 – up to these days; the first newspaper of Šiauliai city after the independence of Lithuania). For the research from aforementioned newspapers a total of 341 articles and other resources (e.g.: drawings, ads, etc...) related to the image of Šiauliai city were collected, and 405 (1990–1991) municipal documents relevant to the topic. It was noticed that the local media formed a total of 7 different variants of images of Šiauliai city, 5 of which are long-term (Šiauliai – the city of high culture, an exemplary order and cleanliness; Šiauliai – the city of bicycles; Šiauliai – the center of Lithuanian rugby; Šiauliai – sun city – positive images; Šiauliai – the city of industry and workers – a negative image) and 2 short-term (Šiauliai – the city of museums – positive image; Šiauliai – the city of unemployed – negative image). In addition, it was noticed that the images of the city of Šiauliai as the center of industry and the city of unemployed were formed naturally because of the economic situation in the city at that time, and the other variants of the city images were formed in a focused and consistent manner. It should be emphasized that the existence of all these variants of the city’s image (with the exception of Šiauliai being the city of unemployed) in the local media and its functioning in

the life of the city were encouraged and supported by specific actions of both local authorities and cultural institutions as well as by some of the social movements and also by the society of the Šiauliai city. That is why it is possible to affirm that these images in the consciousness of the public have been developed and built not only in the linguistic (media) level, but in the practical level as well.

To summarize, it should be noted that the analysis of the variants of city images with positive colors, because of purposeful and consistent work of society in the process of formation of city's image, did a splendid job representing the city of Šiauliai and its residents in Lithuania and abroad. A positive image induces a certain receipt of profit as well as further advanced development of the city. The images of the city with negative shades in the life of society are fortified as some kind of stereotypes. It is because of those negative images of the Šiauliai city it is losing both material and not material wealth. In addition it is also important to emphasize that the research revealed that the main changes of the Šiauliai city images were due to the city's' economic, political, social and cultural situations changes and the changes in the public awareness.

Keywords: Siauliai, city, image, article, local media.

ĮVADAS

Temos aptarimas. Šiuolaikiniame XXI a. globalizuotame ir konkurencijos pilname pasaulyje itin svarbią vietą užima miesto įvaizdis ir jo formavimas. Miesto įvaizdis – tai tam tikra kūrybinių industrijų dalis, be kurios, galima sakyti, miestas nustotų kokybiškai funkcionuoti: „Geras firmos, įstaigos ar vietovės vardas, prestižas arba, kaip dabar madinga sakyti, įvaizdis, reiškia daug. Nemažai dėl savo gero vardo būdavo kovojama anksčiau, dar aktualiau už teigiamą savo įvaizdį kovoti dabar, rinkos sąlygomis. Geras vardas gali daug: investicijas, pažangą, turtą, populiarumą, pagaliau – bent kiek normalesnį žmonių gyvenimą“¹.

Ne mažiau svarbus miesto įvaizdis buvo ir seniau, tai yra XX a. Tuomet, kaip ir šiais laikais, kryptingas įvaizdžio formavimas leido nenutrūkstamai egzistuoti daugeliui miestų, regionų ar net valstybių.

Šiaulių miesto teigiamas įvaizdis pradėtas formuoti jau XX a. Nuo 1968 metų iki šių dienų jis nuolat kinta, veikiamas ekonominių, politinių bei socialinių aplinkybių (Ulinskaitė, 2004, 292). Ypač stiprūs pokyčiai prasidėjo po Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo.

Kadangi Šiaulių miesto veido formavimasis – tai labai ilgas ir sudėtingas procesas, tad į jo kūrimą įtraukiama ne tik miesto valdžia, bet ir gausybė įvairiausių profesijų žmonių ir net specialiai Šiaulių miesto įvaizdžiui formuoti suburta „Miesto teigiamo įvaizdžio kūrimo komisija“. Tačiau neretai atsitinka ir taip, kad įvaizdis, dėl susidariusių tam tikrų aplinkybių, klaidingos ar teisingos informacijos pagrindu, kuriasi ir pats savaime, tai yra natūraliai (stichiškai).

Kalbant apie tam tikrą atspalvį turinčių žinių apie Šiaulių miesto įvaizdį skleidimą mieste ir už jo ribų, būtina pabrėžti vietos žiniasklaidos vaidmens (įvaizdžio formavimo procese) svarbą. Pastaroji neretai daro itin neigiamą įtaką teigiamo Šiaulių miesto įvaizdžio funkcionavimui, į paviršių iškeldama tik negatyvius su Šiaulių miestu susijusius įvykius. Pasak R. Balzos, „įdomių kultūrinių renginių, festivalių, muziejų mieste yra tikrai daug. Tik atgarsiai, kurie sklinda po platesnį regioną, būna neigiamo pobūdžio. Žiniasklaidai trūkumus lengviau pateikti. Parodyti teigiamus dalykus reikia daugiau intelektualinių pastangų“². Bet kuriuo atveju – vietos žiniasklaida, kaip ketvirtoji valdžia, turi itin didelį poveikį viešosios nuomonės formavimo, taigi ir Šiaulių miesto įvaizdžio kūrimo procese, nes ji ne tik kalba apie mieste buvusius ar esamus įvaizdžio variantus, bet ir pati juos kuria.

¹ Vegys B. Įvaizdžio lipdymas. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 188 (12129), p. 2, 1995-09-26.

² Cit. iš: Jurgaitytė M. Šiaulių savitumas – miesto kitiškumas. In: *Šiauliai plus*, Nr. 100, p. 9, 2006-04-21.

Tyrimo aktualumas ir naujumas. Šiais laikais įvaizdžio kūrimas miesto gyvenime yra pozicionuojamas kaip itin svarbi veiklos kryptis, kuri šiuo metu vis dažniau aprašinėjama vietos žiniasklaidos atstovų. Tačiau išsamaus tyrimo (nors tokie tyrimai gali būti labai svarbūs, aktualūs ir naudingi ne tik teoriniame, bet ir praktiniame lygmenyje), susijusio su būtent Šiaulių miesto įvaizdžio variantų kaita vietos žiniasklaidoje, dar niekas neatliko. Taigi atsižvelgiant į šių dienų miestų valdžios prioritetų paskirstymą ir įvaizdžio formavimo svarbos klausimo, kaip pirmosios prioritetinės veiklos, iškėlimą šiame paskirstyme, reikia pabrėžti, kad tokie tyrimai miestams šiuo metu yra būtini ir aktualūs. Ypač, jeigu miestas, prisitaikydamas prie šių dienų aplinkybių, bando rekonstruoti praeityje sėkmingai gyvavusį įvaizdį. Pastaroji situacija šiuo metu yra būdinga ir Šiaulių miestui.

Tyrimo problemos formulavimas. Pagrindinė tyrimo problema yra ta, kad Šiaulių miesto įvaizdis yra nuolat kintantis objektas. Todėl labai svarbu išsiaiškinti, kokie Šiaulių miesto įvaizdžio variantai buvo ir yra aktualizuojami vietos žiniasklaidoje ir kas lemia tuos nuolatinius pokyčius. Neretai kalbama, kad vietos žiniasklaida spaudoje visuomenei pateikia labai daug teigiamą ar neigiamą atspalvį įgaunančių miesto įvaizdžio variantų, tačiau itin svarbu suvokti, kiek konkretus įvaizdis iš tikrųjų yra pagrįstas tiek teoriškai, tiek praktiškai.

Tyrimo objektas – Šiaulių miesto įvaizdis ir jo kaita vietos žiniasklaidoje.

Tyrimo tikslas – išanalizuoti Šiaulių miesto įvaizdžio variantų kaitą vietos žiniasklaidoje nuo 1968 metų iki 2010 metų.

1968-ieji metai, kaip pradinis tyrimo atspirties taškas, pasirinkti būtent todėl, kad tuo metu vyko tam tikri politiniai įvykiai, susiję su esminiais lūžiais Lietuvos kultūroje, tai yra su brandaus socializmo išsivystymu Lietuvoje: „Socialistinės kultūrinės revoliucijos pradinė riba mūsų respublikoje yra 1940 metai ir visas pirmasis jos raidos etapas, susijęs su socializmo sukūrimu. Taigi pirmasis etapas, prasidėjęs 1940 m., baigiasi septintojo dešimtmečio pradžioje, pasiekus brandaus socializmo pakopą. Antrasis tolesnio socialistinės kultūros vystymo etapas, prasidėjęs septintojo dešimtmečio pradžioje, apibūdinamas brandžios socialistinės visuomenės vertinimo kriterijais“ (Baltinienė, 1982, 17). Brandaus socializmo laikotarpiu itin svarbus tapo žmogus, kaip kurianti asmenybė, tad itin ryškiai šio meto bruožu tampa žmogaus kūrybinių potencialų ugdymas ir realizavimas, todėl kultūra iš esmės plėtėsi, turtėjo ir įvairėjo, o kartu po truputį pradėjo įsitvirtinti ir itin svarbus miestui meninės kultūros funkcionavimas. „<...> literatūra ir menas brandaus socializmo visuomenėje – iš tiesų svarbus visuomeninio gyvenimo veiksnys, efektyvi idėjinio darbo žmonių susitelkimo, moralinio, dorovinio ir estetinio jų auklėjimo priemonė. <...> Literatūra, menas, turiningi masinių informacijos priemonių renginiai, kultūros švietimo įstaigų tinklo plėtimas, jų darbo su visuomene formų įvairėjimas ne tik

sudaro galimybes vis platesniems darbo žmonių sluoksniams suartėti su kultūra, bet ir ugdo jų pačių kūrybinius sugebėjimus“ (Baltinienė, 1982, 22–23).

Be šio brandaus socializmo kultūros išsivystymo etapo, itin svarbiu (kultūros požiūriu) lūžio momentu analizuojamuoju laikotarpiu tampa ir 9-ojo dešimtmečio pabaiga – 10-ojo dešimtmečio pradžia. Tai yra laikotarpis, kuomet „vyko kultūros išsilaisvinimo iš komunistinės ideologijos ir jos transformacijos į naują kokybę procesas“ (Sireika, 2007, 315).

1990 m. Šiaulių miesto savivaldybėje įkuriamas savarankiškas Kultūros skyrius (žr. priedą Nr. 1: 1 pav.), kuris, pagal Šiaulių miesto valdybos darbo ataskaitą, „aktyviai ėmėsi naujos veiklos kartu su kultūros įstaigomis, kūrybinėmis sąjungomis, draugijomis, bendradarbiauja, kuriant Šiaulių kultūros aplinką – veikimo sritis ir formas, orientuojasi į miesto kultūros erdvių užpildymą tuo, kas turi tęstinumo teisę, puoselėja tai, kas kuria savitą Šiaulių miesto veidą“ (žr. priedą Nr. 1: 2–4 pav.). Tai, kad kultūros sfera Šiaulių miestui minėtuoju laikotarpiu tampa tikrai labai svarbia, rodo ir tai, jog kultūros reikalams Šiaulių miesto taryba skiria bene daugiausiai lėšų (žr. priedą Nr. 1: 5 pav.).

Tyrimo uždaviniai. Tikslui pasiekti keliami tokie uždaviniai:

1. Išsiaiškinti Šiaulių kaip miesto statuso pagrįstumą.
2. Aptarti nuo visuomenės savimonės priklausančių viešųjų elementų svarbą miesto kokybiškam funkcionavimui.
3. Nustatyti Šiaulių miesto įvaizdžio kūrimo svarbą ir vietą kūrybinių industrijų sistemoje.
4. Išanalizuoti „Raudonosios vėliavos“ / „Šiaulių naujienų“, „Krivulės“ / „Savaitės krivulės“, „Vairo“, „Šiauliai plius“ laikraščius ir aptarti buvusius bei esamus Šiaulių miesto įvaizdžio variantus (nuo 1968 metų iki 2010) bei jų kitimo priežastis.

Tyrimo šaltiniai. Šiaulių miesto laikraščiai (analizuoti nuo 1968 m. iki 2010 m.): „Raudonoji vėliava“ / „Šiaulių naujienos“ (11 040 numerių), „Krivulė“ / „Savaitės krivulė“ (76 numeriai), „Vairas“ (767 numeriai), „Šiauliai plius“ (345 numeriai). Taip pat, siekiant susipažinti su miesto įvaizdžio formavimu Šiaulių miesto Liaudies deputatų taryboje (Šiaulių miesto taryboje), naudojamos ir Šiaulių miesto savivaldybės einamuoju archyvu (1990–1991 m.).

Trumpai apie darbe nagrinėjamus miesto laikraščius:

1. Sovietiniais laikais laikraštis „Raudonoji vėliava“ buvo vienintelis Šiaulių miesto laikraštis, kuris ėjo nuo 1941 m. balandžio 19 d. iki 1988 m. liepos 26 d. Nuo 1988 m. liepos 27 d. laikraštis pervadintas „Šiaulių naujienomis“, o nuo 1990 m. kovo 1 d. „Šiaulių naujienos“ tapo miesto laikraščiu (iki 1950 m. jis buvo miesto ir apskrities laikraštis, 1950–1953 m. – srities ir miesto laikraštis) (Puronas, Nekrašius, 2011, 256). Iki 1990 m. „Šiaulių naujienos“ buvo LKP miesto komiteto ir

vykdomojo komiteto laikraštis, o nuo 1991 m. miesto tarybos sprendimu (žr. priedą Nr. 1: 6–7 pav.) šio laikraščio statusas buvo pakeistas į savarankiško ir nepriklausomo miesto laikraščio statusą (jį leidžia UAB „Šiaulių naujienos“) (Sireika, 1994, 161). „Viešosios nuomonės tyrimų bendrovės „SIC Gallup Media“ 2002 m. birželio mėn. Šiaulių mieste atliktos apklausos duomenimis, „Šiaulių naujienos“ yra populiariausias dienraštis Šiauliuose“ (Inčiūrienė, 2003, 191).

2. Nuo 1975 m. rugsėjo 12 d. Šiaulių mieste ėjo Šiaulių dviračių-variklių gamyklos „Vairas“ partinio, profsąjungos, komjaunimo komitetų ir administracijos savaitraštis „Vairas“. Pastarasis ėjo iki 1992 m. (Puronas, Nekrašius, 2011, 256).

3. „Keičiantis visuomenės gyvenimui, Šiauliuose keitėsi ir masinių informacijos priemonių turinys – pradėta leisti periodiką, kuri reiškia ne vienos, o įvairių partijų, visuomeninių judėjimų, atskirų asmenų nuomonę, bandyta ieškoti dialogo tarp skirtingų pažiūrų ir įsitikinimų žmonių“ (Puronas, Nekrašius, 2011, 256). Todėl nuo 1988 spalio 15 d. buvo pradėtas leisti Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio Šiaulių miesto tarybos leidinys „Krivulė“. Pastaroji iš pradžių išeidavo kartą per dvi savaites, o nuo 1989 m spalio 16 d. iki 1990 m. kas savaitę leista „Savaitės krivulė“ (Puronas, Nekrašius, 2011, 256).

4. Nuo 2004 m. gegužės 28 d. pradėtas leisti pirmasis po Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo Šiaulių miesto savaitraštis „Šiauliai plus“ (Puronas, Nekrašius, 2011, 259).

Tyrimo metodai. Analizės – sintezės metodas, nes naudojant analizės metodą, Šiaulių miesto įvaizdis ir jo kaitos reiškinys tampa analizės objektu, taigi siekiama jo pažinimo. Tuo tarpu sintezės metodas, kuris neatsiejamas nuo analizės metodo, leidžia daryti tam tikrus apibendrinimus; *content* (kiekybinės ir kokybinės) analizės metodas, nes išnagrinėjus tam tikras tekstų ypatybes (kalbines ir statistines) šis metodas leidžia tirti įvairius teksto elementų ryšius (ypač pasikartojančių elementų) ir padaryti objektyvias išvadas; interpretavimo metodas, nes leidžia susieti grafinius tekstų elementus su rašytiniais; semiotinės analizės metodas, nes leidžia objektyviai, nenukrypstant nuo tekste išreikštų minčių ir vaizdų, ištirti tam tikrų elementų sąsajas.

Darbo struktūra. Darbą sudaro: įvadas, trys pagrindinės teorinės dalys (Miestas vs. kaimas. Šiaulių atvejis; Visuomeniniai miesto raidos elementai; Šiaulių miesto įvaizdis kūrybinių industrijų požiūriu; pastarosios dalys suskirstytos į dar smulkesnes dalis), praktinė dalis (Miesto laikraščio kiekybinė ir kokybinė analizė; ši dalis suskirstyta į dar tris smulkesnes dalis: Analizės struktūra; Statistiniai analizės duomenys; Interpretacinė duomenų analizė), išvados, naudota literatūra ir šaltiniai, priedai.

Darbo aprobacija. 2012 m. balandžio 12 d. Šiaulių universiteto Humanitarinio fakulteto XVI bakalauro ir magistrantų mokslinių darbų konferencijai, skirtai Mykolo Biržiškos 130-osioms gimimo metinėms, parašytos tezės tema „Šiauliai – dviračių miestas? (miesto laikraščio (1970–2010 m.) kiekybinė ir kokybinė analizė“ (žr. priedą Nr. 7).

1. Miestas vs. kaimas. Šiaulių atvejis

Dvidešimt pirmajame amžiuje miestas ir kaimas turi konkrečius skirtumus ir, kaip ne keista, dauguma nagrinėjamų autorių (J. Lotman, T. Sodeika, H. Cox, L. Donskis) taip pat išryškino tik miesto bruožus, nuošalyje palikdami kaimo sampratą. „Miestas gimsta kaip dvilypis fenomenas: viena vertus, mieste mintys, idėjos, vertybės ir visi aksionormatyviniai reiškiniai įgyja pavidalą veikiami materialių formų, tačiau, kita vertus, savo pirmąpradi, idealų modelį ar formą pats miestas gauna iš kita-pasaulinės visatos per mintis, idėjas ir vertybes“ (Donskis, 1995, 97). Miestas tampa pagrindine vieta, o iškilęs vienas regionas tampa „centru“. Ryšys tarp „centro“ – miesto ir „periferijos“ – kaimo yra nagrinėjamas semiotikoje³. Todėl, remiantis H. Cox, yra tikslinga išskirti miesto ir kaimo skiriamuosius bruožus: geografinę vietą, religinį centrą, „savą stilių“ ir literatūrinį paveldą.

1.1. Geografinė vieta ir „centras“ vs. „periferija“

Miestas turi turėti patogią geografinę vietą, nes ji duoda progos plėtotis bei čia augti pramonei ir prekybai. Visų pirma, kaip teigia T. Sodeika, miestas žmogui atrodė kaip „saugi priebėga, kur nėra pavojaus pasiklysti gūdžiose giriose, kur nereikia kęsti žiemos speigo ar vasaros kaitros“ (Sodeika, 1999, 39). Šiaulių miestas stovi išsidėstęs abipus plento, jungiančio Rygą su Berlynu. Buvo pastatytas didelis geležinkelio mazgas, nes tai yra „centrinė vieta tarp Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Tilžės, Liepojos ir Rygos“ (LM, 1932, 187). Didieji miestai dažniausiai sudaryti iš gyvenamųjų (kitaip miegamųjų), pramoninių ir verslo (centrinės miesto dalies) rajonų bei atlieka administracines funkcijas – administruoja aplink esančias teritorijas. Nors kaimai yra kuriami šalia vandens telkinių, derlingų žemių ar miškų, jiems kuriantis nėra numatoma tikslinga vieta: nėra apskaičiuojamo centro, „praecinčios“ svarbios susisiekimo su kitomis gyvenvietėmis magistralės.

1.2. Religija ir „centras“ vs. „periferija“

„Keisdamas savo įrankius ir techniką, gėrybių gamybos ir skirstymo būdus, žmogus keičia ir savo santykį su dievu, religija“ (Cox 1991, 189-190). Galimybe pastiprinti tikėjimą pasinaudojo ir Šiaulių miestas, kuris ir taip turėdamas religinį centrą jį sustiprino Šiaulių vyskupijos įkūrimu. Pastaroji

---

³Semiotika – analizuoja „beveik svarbiausią kultūros problemą – ryšį tarp centro ir periferijos“ (Tarasti, 1991, 111). Buvo abejojama ar žmogaus energija, kuri susikoncentruoja vienoje vietoje, yra paveikta tik noro likti gimtajame krašte. Yra manoma, kad regionas tampa šiuo centru traukdamas į save talentingus, išmanius bei kūrybingus žmones, kurie savo darbu sukuria kultūrinį produktą, socialinį vienetą – miestą. „Pagal Jurijų Lotmaną ir kitus Tartu-Maskvos mokyklos atstovus, kultūra suskuria pati sau centrą, organizacijos zoną, prieš kurią periferija kelia pavojingą disorganizaciją. Įdomi tos teorijos savybė ta, kad būtent pačiam centrui reikia tos aplinkinės „barbarų“, „nemokšų“, bekultūrinės teritorijos“ (Tarasti, 1991, 111).

buvo įkurta palyginti visai neseniai, tai yra 1997 m. gegužę. „Toji nauja institucija miesto erdvę daug tvirčiau integruoja su Kryžių kalnu religiškai“ (Butkus, 2000, 23). Kryžių kalnas, kaip tam tikra sakralinė vieta, kuri integruojasi į vieną visumą su miesto katedra, yra svarbus ne tik Šiaulių, bet ir visai pasaulio katalikų bendruomenei, ir užima itin svarbią vietą Šiaulių miesto gyvenime: „1997 m. gruodžio 22 d. Šiaulių miesto ir rajono savivaldybės, Šiaulių vyskupija, Lietuvos kultūros fondo Šiaulių skyriaus taryba ir Kultūros vertybių apsaugos departamentas įkūrė viešąją įstaigą – Kryžių kalno priežiūros komitetą“ (Sireika, 1999, 51). Tais pat 1997 metais Šv. Petro ir Povilo bažnyčia yra suteikiamas katedros vardas, o tai suteikia papildomo „svorio“. Ši bažnyčia yra epochinis paminklas, matomas iš visų miesto pakraščių: bokštas rodo kelią svetimšaliams – jis yra miesto simbolis. Tik Šiaulių katedroje „sustingo istorinės epochos ir amžiai, kurie miestą daro miestu, tik joje kaip mistinė „Dievo ausies kriauklė“ miestui atsiveria amžinybė ir begalybė“ (Butkus, 2000, 22). Tik retas miestas neturėdavo bažnyčios, neskirdavo lėšų religiniam sluoksniui ir būdavo priskiriamas „moderniam miestui“. Tad, galima teigti, kad Šiauliai, turėdami itin tvirtą religinį centrą, kuriam skiriamas itin didelis visuomenės dėmesys, gali ir turi būti priskiriami prie miesto statusą turinčių geografinių vienetų.

1.3. „Savas stilius“, „sava idėja“ ir „centras“ vs. „periferija“

„Pasaulietinio, technologinio miesto amžius, kaip ir ligi jo buvę amžiai, turi savitą stilių – ypatingą savęs suvokimo ir išraiškos būdą, išskirtinį charakterį, nuspalvinantį visus jo gyvenimo aspektus“ (Cox, 1991, 189). Nors kaimas yra apibūdinamas kaip vieta, kur visada gali tikėtis paramos, slaugos ir globos, tačiau vis dėlto tik mieste žmogus jaučiasi laisvas, nes miestas yra bendravimo, tvarkos, prasmės, saugumo sritis, „trumpai tariant – žmogiškosios tikrovės sąlyga, be kurios žmogaus žmogiškumas negalėtų išsiskleisti <...> tas pats miestas sykiu yra ir didžiausio vienišumo, netvarkos, dvasios nuosmukio ir profanacijos vieta“ (Sodeika, 1999, 39). Kita vertus, miesto žmogų nuolat riboja taisyklės, kurių privalu laikytis, nes kitaip jam yra prilipdoma neigiama etiketė ir prasta reputacija: žmonės „tik pradėję būti taip arti vienas kito, suvokė, koks svarbus dalykas yra taisyklės“ (Sodeika, 1999, 40).

V. Butkus, kalbėdamas apie Šiaulių miestą pažymi, kad jis „neturi savo ašies, stuburo, neturi vienijančios idėjų sancaupos, vienijančios koncepcijos, kuri cementuotų ir orientuotų miestelėnų savimone“ (Butkus, 2000, 20), bet iškyla klausimas: ar tai ir nėra miesto žmones jungianti *idėja*? Žmonės jaučiasi apjuosti miesto gynybinių sienų ar taisyklių rėmų, jie tampa svetimimi, nors gyvena vienas šalia kito, urbanistiniu požiūriu bando atkartoti gamtoje pasitaikančias formas – bokštams

suteikiamas akmenis, ilgaamžiškumo, kelio rodyklės simbolis, statomi tvirti pastatai, įrenginėjami žali parkai, skverai, grindžiamos gatvės – visi išvardinti dalykai yra miestus jungianti *sava idėja, savas stilius*. „Bet jei taip, tai *tai*, ką čia pavadiname miestu, yra ne kas kita, kaip žmogiškas gyvenimo būdas *par excellence*“ (Sodeika, 1999, 40) – žmonės iš idėjos susirinko į teritorijos centrą ir taip išvystė savo gyvenimo būdą. Šis gyvenimo būdas, bendra idėjų sanauja būna įvairios kilmės ir formuoja miesto veidą bei jo *image* kitų, tai yra atvykėlių, pašalinių stebėtojų akyse. Todėl yra stengiamasi kiekvienam miestui suteikti skirtingą *image*: Klaipėdos miestas turi jūros, germanišką idėjų kompleksą, Kaunas – laikinosios, nacionalistinės idėjos istoriją, Anykščiai – literatūros klasikos, Kretinga – pranciškonybės ir dvarų idėjos (Butkus, 2000, 20–21).

Savas stilius, image gali būti suprantamas ir labai tiesiogiai, nors kartais šis suvokimas yra labai suabsoliutinamas ir tampa iškreiptu:

*Jeigu jums reikia pereiti Vilniaus gatve ir norite, kad neprailgtų laikas, patariu skaičiuoti, kiek praeivių vilki mėlynai žydrus „Adidas“ firmos treningus. Liūdna, bet kaip tik jie tapo savotiška šiauliečių uniforma. <...> Mėlyna sintetika jau tapo vos ne prestižo reikalu: koks tu šiaulietis, jei neturi tokių treningų?*⁴

Aprangos stilius gali būti pasirinktas kaip vienas iš šios koncentruotos gyvenamosios vietos charakteris, tai ypatingas šiauliečių savęs suvokimas. Nes teisingai suprasta „miesto egzistencija – gilesne prasme – nesislapsto išorėje, o glūdi pačiuose mumyse“ (Donskis, 1995, 102) ir mūsų dienų pasaulietiškas miestas yra tiek mūsų bendro gyvenimo modelis, tiek mūsų žvilgsnio į pasaulį simbolis (Cox, 1991, 186).

Taigi, galima teigti, kad kiekvienas miestas turi savo *image*, savo *veidą* ir vyraujančią *savo stilių*, tačiau tam, kad miestai tarpusavyje nesuvienodėtų, dažnai, konstruojant jų įvaizdį, atsižvelgiama į miesto istoriją bei turimą kultūrinį paveldą (taip pat daro ir Šiaulių miestas, turintys tiek vieną, tiek kitą). Pastarieji miestų bruožai savaime išskiria miestus iš bendro konteksto, suteikdami jiems savitą veidą. Tuo tarpu kaimui – įvaizdžio kūrimas neretai yra visiškai nesvarbi veikla, nes kaime apsistojęs žmogus gyvena uždaresnį, ramesnį gyvenimą ir jaučiasi nepriklausomas nuo mieste vyraujančių tendencijų.

1.4. Literatūra ir „centras“ vs. „periferija“

Literatūra parodo „tikrųjų“ miestų skaičių: „vienas iš miesto tikrumo, „miestiškumo“ požymių yra jo refleksija literatūroje, tos refleksijos autentiškumas, intensyvumas bei konceptualumas“ (Butkus,

---

⁴Juknevičiūtė L. Kodėl mes juokiname pasaulį? In: *Raudonoji vėliava*. Nr. 107 (10193), p. 3, 1987-10-06.

2000, 24). Šiaulių miesto literatūrinės ištakos nėra labai senos (lyginant su kitais Lietuvos, Europos miestais). „Sprendžiant apie Šiaulių senumą iš geografinės miesto būties, atrodo, kad miestas negali būti labai senas, nes stovi toli nuo vandens kelių – upių, prie kurių, paprastai, senovėje steigdavosi pirmos žmonių sodybos“ (LM, 1932, 190), tačiau viena sena XIII a. vokiečių kalba rašyta Livonijos kronika skelbia, kad ordino kariuomenė kovojusi rugsėjo 22 d. ties *Saule*. Vokiečių mokslininko daktaro A. Bielenšteino pateikta 1254 m. dokumento citata neabejotinai leidžia teigti, kad paminėti *Opiten et Saulen* tikrai yra Panevėžio apskrities Upytė ir dabartiniai Šiauliai (LM, 1932, 190–191).

Taip pat yra gausu ir literatūrinių pasakojimų apie Šiaulių miesto atsiradimą⁵, Salduvės kalną⁶. Yra išlikę nemažai eiliuotų kronikų apie *Saulę* (*Soule* – laikytina Šiauliais). Tikslesni duomenys apie Šiaulių miestą randami tik nuo XV šimtmečio. Kaip teigia V. Butkus, „erdvė įsiveržia į tekstą, tekstas – į erdvę, miestas tarytum pradeda gyventi paralelinį gyvenimą, išplečiant jo ribas, perkeliant jas į kitas dimensijas“ (Butkus, 2000, 24).

Dabartiniai Šiauliai taip pat yra minini ir užsienio spaudoje:

*Pastaruju metu pažangioje Amerikos lietuvių spaudoje pasirodė nemaža medžiagos apie Šiaulius ir šiauliečius. <...> Mus pasiekė Amerikos lietuvių darbininkų literatūros draugijos leidžiamo žurnalo „Šviesa“ vienas paskutiniųjų numerių. Jame išspausdinta šiaulietės jaunųjų literatų sekcijos narės Jadvygos Gabriūnaitės nuotrauka ir du jos eilėraščiai.*⁷

Šiaulių rašytojas Kazys Jankauskas dviejų tomų autobiografiniame romane „Ne pirmas kartas“ Šiaulius atskleidžia kaip *tikrąjį miestą* – kaip gamintoją, darbininkų miestą, besivaržančiu tapti ir daugiaklodžiu kultūros miestu (Butkus, 2000, 25).

Šiauliuose sutikti žmonės Šiaulius taip pat laiko tikruoju miestu:

*Šiauliai yra vienas tipiškiausių miestų. Kaip įprasta, didelės eilės parduotuvėse, aplink vien komerciniai kioskeliai. Man kažkodėl patinka Šiauliuose esančios kavinės. <...> Šiauliai – paprasčiausiai tinkama viena gyventi.*⁸

Kitas įrodymas, kad Šiauliai yra *tikrasis miestas*, yra tas, kad Šiauliai tapo Lietuvos Respublikos miestų Sąjungos nariu (žr. priedą Nr. 1: 8–10 pav.) ir tarptautinės atstatomų miestų asociacijos nariu:

⁵Pasakojime minimas Šiaulių miesto vardo atsiradimas: buvo neįžengiamos girios, kuriose buvo įsikūrusios dvi žmonių giminės. Viena žvejojo, o kita medžiojo, buvo taiklūs šauliai. Žvejų sodyba buvo pavadinta Žuvintais, o medinčių ir šaulių – Šiauliais. (LM, 1932, 188).

⁶Apie Salduvės kalną yra bylojama, kad šalia gyvenęs didikas Salduvis, kurio dukra pamilusi jaunikaitei ir jie buvo nubausti perkūno kalno vietoje už neleistiną elgesį. Kitas pasakojimas teigia, kad šalia kalno buvo turtingas miestelis, kurio gyventojai, pertekę laimės, pradėjo ištvirkauti ir nuo to laiko šis miestas pavadintas Sodomos miestu. Dievas supykęs užvertė visą gyvenvietę smėliu. Taip galėjo atsirasti Salduvės kalno pavadinimas (LM, 1932, 189–190).

⁷Užsienio lietuvių spaudoje – Šiauliai ir šiauliečiai. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 234 (6903), p. 3, 1974-11-30.

⁸Armonaitė N. Ar šiauliečiams patinka Šiauliai? In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 98 (12039), p. 16, 1995-05-20.

Pasaulyje yra apie 500 miestų, kurie per pastaruosius tris šimtus metų buvo smarkiai sugriauti <...>. Prancūzijoje įvyko pirmasis Europos atstatytų arba atstatomų miestų simpoziumas ir po dešimt metų vėl suorganizuotas tokio pobūdžio renginys, kuriame dalyvavo ir du Šiaulių atstovai – miesto Tarybos pirmininkas Alfredas Lankauskas ir architektas Kajetonas Jurėnas.⁹

Taigi tai, kad Šiaulių miestas ir jo gyventojai yra įvardijami ne viename literatūros kūrinyje¹⁰, literatūriniame pavelde bei vietos ir užsienio žiniasklaidoje, rodo, kad Šiaulių miesto visuomenė yra tikrai priskirtina prie miestietiškąją kultūrą įsisavinusių ir propaguojančių visuomenių. O tai, kad Šiaulių miestas vis labiau „miestietiškeja“ rodo ne tik įsiliejimas į Lietuvos bei tarptautinę pasaulio bendruomenę, bet ir kintanti visuomenės savimonė, požiūris į miestą.

1.5. Provincija = kaimas ar provincija = miestas?

Nagrinėjant miestą ir kaimą kaip socialinius reiškinius iškyla sąvoka *provincija*. Nors anglosaksiškuose ir kituose kraštuose provincija yra priimta vadinti praktiškai bet kuri stambesni valstybės administracinį vienetą (pvz. Kanada yra padalinta į dešimt provincijų, kaip Naujasis Bransvikas, Britų Kolumbija ir pan.), Lietuvoje provincija yra vadinama vietovė, esanti toli nuo sostinės ar stambesnių centrų ir neturinti politiškai, kultūriškai svarbių objektų:

Vyresnieji mūsų miesto gyventojai mėgdavę sakyti, kad Šiauliai – provincija. Tam būta pagrindo: pirštais galima buvo suskaičiuoti gatves, dviaukščius namus. Visas miestas – tai dabartinė centrinė dalis, geležinkelio stotis, rajonas, kur yra turgavietė, Žaliūky, Pagėgių gatvės buvo laikoma užkampiu.¹¹

V. Butkus teigia, kad „ant vienos ar ant dviejų rankų pirštų būtų galima suskaičiuoti kelis pasaulio miestus, kurie galėtų drąsiai pasakyti pagal daugumą parametrų nesą provincija“ (Butkus, 2011, 158). Autorius sukūrė tokį dabartinį provincijos apibrėžimą: „provincija šiandienos hiperdinamiškame globaliame pasaulyje, išskyrus tuos kelis miestus, pirmiausia yra tas teritorinis vienetas, kuris savęs kaip provincijos nereflektuoja. Ir tuo labiau yra provincija, kuo labiau nereflektuoja, nes „provincialumas“, be jokios abejonės, yra kintamasis santykinis dydis, privalomai reikalaujantis lyginimo(si), bet lyginimo(si) ne su mažesniais, o būtinai su stambesniais dydžiais“ (Butkus, 2011, 158). Miestas, „kurio tapatybę jo gyventojai nė nesusimąstydami sieja su aiškaus didesniųjų valstybės miestų autsaiderio pozicija, su ryškaus dekadanso, degraduotos gyvenimiškos erdvės atmosfera, su pelkės bei liūno semantinio lauko metafora“ (Butkus, 2000, 22). Todėl straipsnyje

⁹Maižius V. Panašus likimas, panašios problemos. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 19, (11457), p. 1, 1993-01-30.

¹⁰Plačiau apie tai žr.: Valentas S. *Šiauliai: vardas poezijoje ir vardo poezija*. Šiauliai: Saulės delta, 1996.

¹¹Vinkleris V. Per dvidešimt metų. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 69, (8265), p. 4, 1980-04-05.

aptiktas sakinys „Šiauliai yra... didelė provincija“ yra minimas daugiau kalbiniame horizonte Šiaulius lyginant su didesniais arba mažesniais miestais:

a) *Šiauliai buvo laikomi provincija lyginant su kitais miestais. <...>. Per visą laiką yra tekę būti du kartus Telšiuose, sostinėje, kur vykdavo žemės ūkio parodos, kainavusios 6 litus, kitos šventės. Šiauliams yra iš ko pasimokyti.*¹²

b) [Pasak A. Gudavičiaus]: *Provincijos ir ne provincijos kategorijos šiuolaikiniame pasaulyje nebelabai tinka. Anksčiau galbūt taip buvo. Jeigu kalbėtume apie atstumą, dabar dvi valandos ir tu nebe provincijoje – gali po Vilnių vaikštinėti. <...> Mąstymo, kultūros prasme tas dalijimas taip pat nebetinka. Informacijos sklaida dabar greita. Gyvenant kokiame nors kaimelyje, galima daugiau žinoti, negu gyvenant sostinėje.*¹³

c) [Pasak V. Vitkevičienės]: *Manau, kad provincialumas yra dvasinė būseną. Pasaulio piliečiu, neprovincialu galima jaustis gyvenant ir Kužiuose ar Kairiuose <...>.*¹⁴

Galima teigti, kad provincija galima pavadinti ir kaimą, ir miestą, nes yra lyginama su didesniu, gajesniu, modernesniu administraciniu vienetu. Tai patvirtina ir V. Butkus, kuris pabrėžia, kad Šiauliuose „nėra normalių tapačių struktūrų konkurencijos (miestas tiesiog kiekybiškai pernelyg mažas ir kokybiškai pernelyg „nukraujavęs“, kad susidarytų alternatyvios analogiškos struktūros, tad jau egzistuojančios struktūros virsta savas taisykles be jokios efektyvios kontrolės primetančiais ir miesto raidą taip pristabdančiais dariniais. <...> Šiauliai neturi pilietiškai aktyvių laisvųjų intelektualų sluoksnio¹⁵. <...> virsta sunkiai apibrėžiamus kontūrus įgaunančiu Lietuvos *prie-miesčiu*“ (Butkus, 2000, 28). Tad, remiantis pastarąja citata, galima teigti, kad atsirandantis Šiaulių, kaip priemiesčio, statusas (jis dažniausiai matomas vietos žiniasklaidos pateiktų stereotipų kontekste), Šiaulių miestą vis labiau verčia provincija, o tai apsunkina konkurenciją su kitais didesniais Lietuvos miestais, tokiais kaip Kaunas ar Klaipėda.

¹²Liepatė D. Šiauliečiai: nuo tautos ramybės laikų iki karų, perversmų ir laikų, kokiais juos būsiant ir įsivaizduoti negalėjome. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 34, (1975), p. 10, 1995-11-18.

¹³Cit. iš: Jurgaitytė M. Šiaulių šansas – universitetas. In: *Šiauliai plus*, Nr. 088, p. 9, 2006-01-27.

¹⁴Cit. iš: Laurutyte O. Provincialumas – dvasinė būseną. In: *Šiauliai plus*, Nr. 105, p. 10, 2006-05-26.

¹⁵Dar sovietiniais laikais intelektualai buvo išties itin aktyviai viešajame miesto gyvenime besireiškiantis visuomenės sluoksnis. Šiaulių intelektualai nuolat stengdavosi pakeisti, atkreipti visų miestelėnų dėmesį, perauklėti jaunimą, svaigalus vartojančius žmones, juos sugėdinti:

a) „MES, žemiau pasirašę eilučių autoriai, kaltinome vienas kitą: a) konservatyvizmu, b) pseudonovatoriškumu, c) atsilikimu nuo mados, d) beždžionišku mados pamėgdžiojimu. <...>. Taip ir nepavyko mums įtikinti save esant juos melomanais, nors liaudies teismo nuosprendis davė pagrindą tokiems juos laikyti.“ (Stanelis A., Vaidila A. Šiaulių intelektualai (arba ilgų gaurų reikšmė, maskuojant tuščią galvą). In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 40 (6655), p. 3, 1973-02-24).

b) *Grijdami iš ekskursijos Pageluvyje sustojome pailsėti. Radome du vyrus ir dvi moteris, geriančius pamiškėje tiesiai iš butelių. O penkiametis vaikutis, sušalęs ir vienplaukis, stovėjo ant griovio krašto. <...>. Girtoji draugija pradėjo prašyti, kad būtume geri ir parvežtume juos namo į Šiaulius.*

– *Prapulkite su ta savo degtine! Nebevažiuokite atgal į Šiaulius! Jūs tik subjaurosit mūsų miestą! (Pociuvienė E. Kokius žmones sutinkame savo miesto gatvėse? In: Raudonoji vėliava, Nr. 121 (6790), p. 4, 1974-06-22).*

2. Visuomeniniai miesto raidos elementai

Šiuolaikinių miestų raida ir funkcionavimas sunkiai įsivaizduojamas be trijų, itin svarbių miesto egzistavimui, visuomeninių miesto raidos elementų: viešosios nuomonės, kurios formavimui itin didelę įtaką daro vietos žiniasklaida, kuri skleidama apie miestą vienokią ar kitokią žinią reprezentuoja tiek patį miestą, tiek jo gyventojus; reputacijos, kuri veikiama viešosios nuomonės visuomenės sąmonėje susiformuoja natūraliai ir yra sunkiai koreguojama (ypač jeigu gauta reputacija yra neigiama); įvaizdžio, kuris visuomenės narių, siekiant didesnio miesto žinomumo, dažniausiai yra formuojamas kryptingai ir nuosekliai.

Visų šių trijų elementų tinkamas (pritaikytas konkrečiam miestui) ir teisingas (nuoseklus) formavimas miestą daro patrauklesniu (turistams, investuotojams, naujiems miesto gyventojams ir pan.) ir, žinoma, neša jam didelį pelną. Taigi šie trys elementai nulemia tolimesnę miesto vystymosi spartą ir riboja arba praplečia jo pažangos galimybes.

Taip pat būtina pabrėžti, kad tinkamai susiformavusi viešoji nuomonė ir susiformuota reputacija yra būtina teigiamo miesto įvaizdžio sąlyga. Be to, nežinant visuomenės nuomonės ir pažiūrų į tam tikrą objektą, sunku nuspręsti apie įvaizdžio formavimo kokybę.

2.1. Viešoji nuomonė

Itin svarbi miesto egzistavimo sąlyga yra palankios viešosios nuomonės apie miestą susiformavimas tarp visuomenės narių, nes būtent į viešąją nuomonę neretai yra atsižvelgiama, reguliuojant miesto gyvenimą ir jo gyventojų (ar miesto svečių) priimamus sprendimus. „Viešoji nuomonė – tai savitas visuomeninės sąmonės reiškimosi būdas, atspindintis pažiūras į socialinio bei dvasinio gyvenimo reiškinius ir faktus, į atskirų visuomeninių institucijų, organizacijų, įstaigų veiklą, žmonių poelgius. Jos sritis platesnė už dorovės sritį, tačiau tam tikru aspektu viešoji nuomonė funkcionuoja kaip tipiškas dorovinis reiškinys, kaip visuomeninės dorovinės sąmonės išraiška“ (Žemaitis, 1983, 309–311). Kitaip tariant, viešoji nuomonė yra visuomenės pažinimo būdas. Iš to, kokia yra vyraujanti tam tikro laikotarpio apie tam tikrą objektą viešoji nuomonė, galime spręsti apie visuomenės emocinę būklę, suprasti, kuo tuo metu gyvena žmonės, kokios yra jų nuotaikos ir ką, galbūt, tuo metu reikėtų keisti.

Terminas „viešoji nuomonė“, tai vertinys iš angliško termino *public opinion*, kuris taip pat verčiamas ir kaip „visuomenės nuomonė“ arba „minios nuomonė“. Minioje žmonės lengvai užsikrečia kieno nors emociškai skleidžiama nuotaika, atskiras individas nekritiškai pasiduoda minios skleidžiamu balsu, tarsi nebetekdamas savo nuomonės (Lippmann, 1997, 143–144). Viešoji nuomonė

yra suprantama, kaip kritiškai apdorota savarankiškų individų, socialinių sluoksnių, tam tikrų socialinių grupių nuomonė, kuri pristatoma visuomenei. Viešoji nuomonė turi savybę svyruoti: „kultūringoje visuomenėje ji yra daugiau diferencijuota, bet ir labiau nuosekli, logiška, išeinanti iš gyvenimo įvykių ir vyraujančių idėjų. Mažiau kultūringoje visuomenėje ji dažnai būna pagrįsta gandas, subjektyviais teiginiais ir lengviau prieinama demagogija ir propaganda“ (Maldeikis, 1953, 76). Gandai¹⁶ yra itin gajus reiškinys ir gali skliti bet kuriuo informaciniu kanalu, o be to, jie yra būdingi bet kuriai kultūrai, visuomenei ir visiems pastarosios sluoksniams. Tačiau, būtina pabrėžti, kad gandai paveikiausiai sklinda žiniasklaidos kanalais: „žiniasklaida, kaip gandų gavimo šaltinis beveik vienodai svarbus visoms minėtoms socialinėms grupėms – jaunimui (25%), verslininkams (26%), inteligentijai (20%), pensininkams (18%). Tai rodo žiniasklaidos poveikio galią, kita vertus, ir jos autoritetą bei vaidmenį formuojant visuomeninę nuomonę“ (Pruskus, 2007, 103).

Dažnai viešoji nuomonė susidaro klaidingai, kai kruopščiai parengta klaidinanti informacija yra tikslingai paskleidžiama, siekiant paveikti sau naudinga linkme. Tai surinkta dezinformacija¹⁷, kuri dažniausiai naudojama politiškai, ekonomiškai arba moksliskai klaidinančiai paveikti visuomenę (Zaragoza, Belli, Payment, 2006, 36–37).

Viena svarbiausių viešosios nuomonės funkcijų yra reguliatyvinė. Šią savo funkciją ji atlieka vertindama ir darydama sprendimus, vieniems reiškiniams ar faktams pritardama, o kitus smerkdama (Žemaitis, 2005, 330–331). Šiandien viešoji nuomonė – tai labai svarbus demokratinės valstybės bruožas: žodžio laisvė, taigi, ir viešosios nuomonės laisvė, yra esminis būdas išgirsti visuomenės balsą pateisinant arba nuteisiant / pasmerkiant tam tikrus egzistuojančius reiškinius, veiksmus, idėjas ir pan., kurie yra svarbūs visai visuomenei, o ne tik pavieniams asmenims.

Anot L. Bielinio, terminas viešoji nuomonė yra labai senas. Pirmą kartą jis buvo pavartotas dar prieš mūsų erą. Bėgant šimtmečiams viešosios nuomonės samprata kito. Šiuos pokyčius galima suskirstyti į kelis etapus:

---

¹⁶ Sąvoka *gandai* – itin nevienareikšmė, tačiau bendrąją prasme gandai yra „tarpasmeninio bendravimo metu gauta neformali informacija. Ji aiškina tai, ko paaiškinti oficialiai teikiama informacija negali taip, kad neliktų jokių klausimų“ (Pruskus, 2007, 95).

¹⁷Dezinformacija dažniausiai yra naudojama, pvz. politiškai menkinti savo oponentą. „Labai ryškus dezinformatorių atpažinimo požymis yra aukštų valstybės pareigūnų menkinimas, žeminimas ir šmeižtas. Dažniausiai yra menkinami mūsų valstybės vadovai, šaipomasi iš jų sprendimų, jie niekinami, kimbama dėl jų asmeninio gyvenimo, nagrinėjama jų nuomonė ir iš jos šaipomasi, mėgdžiojami jų būdo bruožai, priekaištaujama dėl nacionalizmo arba rusofobijos. <...> Bene ryškiausias tautinis arba nacionalinis „blogis“ dezinformatoriams yra kalba. Šioje srityje „nuveikta“ bene daugiausia, nes labai aiškiai mūsų priešai suvokia, kad sunaikinus kalbą išnyks ir tokia sąvoka kaip tauta, nebeliks vadinamojo nacionalinio klausimo, nebus tautos – nebeliks problemos“ (Liubartienė, 2009).

1. Švietimo epochoje tai buvo tiesiog išsilavinusių ir turinčių nuosavybę piliečių nuomonė, kurios svoris bei įtakos galia tiesiogiai priklausė nuo žinių ir turto dydžio.

2. Atsiradus laikraščiams, viešąją nuomonę imta tiesiogiai tapatinti su tuo, kas yra spausdinama laikraščiuose.

3. Dvidešimtajame amžiuje viešoji nuomonė tapatinama su tuo, kas yra išsakoma ir deklaruojama įvairiose manifestacijose.

4. Šiandien viešoji nuomonė vis labiau tapatinama su sociologinių tyrimų bei apibendrinimų rezultatais.

Pirmiesiems trims etapams būdinga tai, kad čia viešosios nuomonės sąvoka buvo sustiprinama tam tikru institucionalizacijos bei legitimacijos laipsniu: pirmajame etape – rinkimų sistemos, luomų bei politinių institutų atsiradimu, antrajame – nepriklausomos spaudos, trečiajame – susirinkimų, mitingų bei visuomeninių judėjimų įteisinimu. Ketvirtas etapas išryškina visiškai kitokį visuomenės nuomonės egzistavimą. Čia jau nereikia klasių ar institucijų paramos, kadangi viešosios nuomonės rezultatų publikavimas savaime tampa savotiška visuomenės refleksijos forma (Bielinis, 2005, 37–38).

Žmogaus doroviniame gyvenime viešoji nuomonė yra labai reikšminga. Tai, „ką pasakys žmonės?“, „kaip kiti vertins tavo poelgius“ – yra itin svarbu kiekvienam (EE, 1977, 299). Ne išimtis čia ir viešoji nuomonė apie miestą, jo veiklos principus. Būtent viešoji nuomonė yra bene svarbiausia „institucija“, reguliuojanti miestų gyvenimą, nes atsižvelgiant į ją, galima koreguoti elgesį ir formuoti palankesnę miestui, teigiamą visuomenės požiūrį. Apskritai, galima sakyti, kad viešoji nuomonė – tai tam tikras dorovės normų laikymosi skalės atspindys, kuris miestui ir jo gyventojams teikia arba pelną, arba nuostolius. Kaip teigė profesorius J. Vabalas Gudaitis, „kiekvienam žmogui yra giliai į kraują įsisunkęs nesąmoningas pasipriešinimas veiksams, kurie neatitinka bendros žmonių nuomonės“ (cit. iš: EE, 1977, 300). Tad, galima teigti, kad viešoji nuomonė yra itin galinga jėga: „Jei kas ima nepaisyti viešosios nuomonės sankcionuotų dorovės normų, tai tuomet visuomenė tokį „baudžia“, suteikdama „blogą vardą“. Tai kiekvienam didelė nelaimė, nes „blogas vardas“ gali žmogui gyvenimą padaryti nepakenčiamą ir esti sunkesnė bausmė, negu kalėjimas“ (EE, 1977, 300). Taip yra ir su miestais: blogas vardas, tikrovės neretai neatitinkanti, bet visuomenės priklijuota neigiama miesto veido etiketė – žlugdo miestą, daro jį nepatraukliu tiek gyventojams, tiek turistams, tiek ir galimiems investuotojams. Todėl, anot J. Vabalos Gudaičio, viešoji nuomonė yra daug stipresnis stabdis, negu įstatymai ar policija (cit. iš: EE, 1977, 300), o tai rodo jos galią ir galimybę daryti įtaką bet kurios visuomenės sąmoningumui bei, žinoma, nulemti elgesio pokyčius: „Šis poveikis dažnai daug stipresnis negu

administracinių aktų veiksmingumas. Pagaliau ir administraciniai potvarkiai veiksmingiausi tik tada, kai jiems pritaria viešoji nuomonė“ (Žemaitis, 2005, 331).

Kalbant apie viešosios nuomonės istorinę raidą, apie jos sampratų kaitą, J. Vabalas Gudaitis itin pabrėžė tai, kad vystantis visuomenei, viešoji nuomonė tapo ne tik demokratiškesnė, bet ir labiau priklausoma nuo visuomenės kultūringumo: kuo visuomenės kultūros laipsnis žemesnis, tuo didesnis viešosios nuomonės despotizmas ir smulkmeniškumas pats jos reglamentavimo pobūdis. Pavyzdžiui, seniau kaimo žmonės buvo smerkiami už tai, kad viešoje vietoje pasirodydavo be kepurės. Tokių žmogų visuomenė laikė beveik pamišėliu (cit. iš: EE, 1977, 300). Tačiau viešoji nuomonė, jos būdai ir formos, kaip žinoma, kinta ir plėtojasi. Laikui bėgant viešoji nuomonė vis labiau švelnėjo, tapo lankstesnė, didėjo jos pakantumas, o tai reiškė bendrą asmenybės laisvės ir sąmoningumo didėjimą (Žemaitis, 2005, 331).

„Viešoji nuomonė atspindi turtingą visuomeninio gyvenimo patyrimą ir turi pirmenybę prieš asmeninę nuomonę, nors pastaroji nesuvienodinama ir nemenkinama. Akivaizdu, kad viešoji nuomonė yra apibendrintų žmonių individualių pažiūrų ir įsitikinimų rezultatas, tad kiekvienas žmogus reiškia savo sprendimus ir vertinimus, gina savo pažiūras, rodo iniciatyvą ar asmeninį pavyzdį. Dėl to galima teigti, kad žmogus ne tik veikiamas viešosios nuomonės, bet ir pats dalyvauja ją kuriant ir palaikant“ (Žemaitis, 1983, 309). Remiantis pastaruoju faktu, visų pirma reiktų savęs paklausti, kas šiuolaikinėje modernioje valstybėje formuoja viešąją nuomonę? Visa visuomenė ar pavieniai žmonės? O gal valdžios atstovai? Ir taip, ir taip. Didžiausią galią, formuojant viešąją nuomonę, savo rankose turi žmonės, dirbantys ketvirtojoje valdžioje – žiniasklaidos atstovai. Pastarieji gali ne tik formuoti, skleisti ar keisti viešąją nuomonę apie miestą ir jo gyventojus, bet ir reguliuoti visuomenės dorovines pažiūras.

Viešoji nuomonė ypač susijusi su sąžine. Pasak J. Vabalo-Gudaičio, sąžinė, viena vertus, padeda kiekvienam individui susivokti „santykiuose su kitais žmonėmis, santykyje su kultūrinėmis vertybėmis, išdirbtomis socialinio gyvenimo“ (cit. iš: EE, 1977, 299–301), tačiau antra vertus, neugdant viešosios nuomonės, neįmanoma pasiekti ir nors kiek didesnio žmonių sąžiningumo bei atsakingumo, nes „juk jeigu viešoji nuomonė veiksmingai nekovoja su blogiu, jeigu ji apsnūdusi ir nereaguoja į amoralius reiškinius, tai ir žmogaus sąžinė paprastai susitaiko su neigiamais reiškiniais“ (Žemaitis, 2005, 331).

Neigiami reiškiniai buvo tyrinėti S. J. Douglaso, kuris teigia, kad dažniausiai viešojoje erdvėje žmonių nuomonę stengiamasi pasukti taip, kad įvaizdis ne tik nenukentėtų, bet ir būtų išraiškingesnis, papildytų naujomis detalėmis (Douglas 1984, 829). Tačiau visuomenei, kuriai yra skiriami pranešimai, formuojantys viešąją nuomonę, turi suprasti: viešosios nuomonės tyrėjai pasiekia ne visus individus, pvz., itin sudėtinga apklausti žmones, gyvenančius išskirtinai turtinguose arba išskirtinai

tautinių mažumų rajonuose, todėl tyrimo rezultatai dažnai atspindi subjektyvų, kritiškai apdorotą tyrėjų požiūrį (Lippmann, 1997, 147).

Šiais modernių valstybių laikais, viešosios nuomonės vaidmuo visuomeniniame gyvenime visiškai nesumažėjo. Atvirkščiai – jis labai padidėjo. Itin pakito viešąją nuomonę formuojančių institucijų svarba visuomenei, taigi ir jų įtaka kuriant tai, kas vadinama viešąja nuomone.

2.2. Reputacija

Ne ką mažiau svarbus vaidmuo, kuriant patrauklaus miesto įvaizdį, tenka ir reputacijos valdymui. „Reputacija (pranc. *réputation* < lot. *reputatio* – „apgalvojimas, apmąstymas“) – viešas kieno nors gerų darbų, teigiamybių ar nuopelnų įvertinimas ir pripažinimas“ (Žemaitis, 2005, 271). Reputacijos sąvoka, žinoma, nėra nauja. Per šimtmečius reputaciją, kaip reiškinį, studijavo ir apie ją paliko daugybę reikšmingų pastebėjimų gausus būrys įvairių profesijų atstovų ir iškilių, autoritetingų asmenybių.

M. T. Ciceronas teigė, kad „kuo žmogus protingesnis ir išmintingesnis, tuo jis tampa labiau neapkenčiamas, kai praranda savo garbingumo reputaciją“ (cit. iš: Žemaitis, 1983, 110). Kita vertus, nors kiekvienas žmogus turėtų būti nusipelnęs pagarbos, tačiau ne kiekvienas sugeba ją pasiekti, todėl ne visada turi ką ir prarasti.

Konfucijus reputaciją siejo su gebėjimu komunikuoti, su žodžio galia: žmogus laikomas arba protingu, arba kvailu pagal tai, kokiais žodžiais ir kaip jis kalba (cit. iš: RR, 2009).

Ankstyvaisiais viduramžiais Šventasis Izidorius iš Sevilijos (tai vienas to meto vyskupų, kuris buvo atsivertęs į krikščionybę) teigė, kad reikia saugoti savo reputaciją nuo neteisėtų, nepadorių ir nepalankių sau sprendimų, kurie gali nuteisti mus visuomenės akyse. Taip jis manė dėl to, kad VI a., kai vyko religiniai karai, reputacija bažnyčios tarnautojams buvo būtina gauti įvairių imperatorių ar karalių paramą (cit. iš: RR, 2009). Taigi, jau VI a. reputacija buvo laikytina labai svarbiu reiškiniumi, nes nuo jos priklausė visuomenės gyvenimo kokybės lygis.

Brandžiųjų viduramžių atstovas Dantė manė, kad teigiama žmogaus reputacija pritraukia daugiau šalininkų (cit. iš: RR, 2009). Taigi, galima teigti, kad garbė buvo kiekvienos brandžios, išsilavinusios ir šio to jau pasiekusios asmenybės esminė siekiamybė, nes garbingu žmogumi laikomas tas, kuris turi gerą reputaciją, o gera reputacija suteikia galimybę įgyvendinti aukščiausius troškimus. Pvz., viduramžiais prekeivio reputacija ir teigiami pirkėjų atsiliepimai tarsi garantavo, kad prekė kokybiška, vertė pasitikėti gamintoju ir tam tikra prasme formuodavo jo gerą (ar blogą) vardą. Vatikanas netgi ragino skirti dvi intelektualiosios nuosavybės kategorijas: pati prekė ir jos

charakteristikos, taip pat ir gamintojo arba tiekėjo reputacija. Todėl vėliau net buvo įkurti dveji teismų rūmai ginčams, kylantiems kiekvienu iš dviejų intelektualiosios nuosavybės komponentų klausimu, spręsti. Civilinis teismas nagrinėjo ginčus, susijusius su prekybos markės, prekių ir jų apipavidalinimo klausimais, o bažnytiniam teismui buvo palikta teisė nagrinėti kliento šmeižto ir jo vardo diskreditacijos bylas. Tai buvo svarbus prekių ženklo marketingo etapas, nes pirmą kartą istorijoje reputacijos vertė buvo pripažinta kaip nematerialusis aktyvas (Kaziliūnaitė, 2007).

Nors geros reputacijos vaikymasis kartais visuomenę itin klaidina, tačiau būtina pabrėžti, kad ir neigiamą reputaciją visada galima ir reikia bandyti koreguoti. Tuo tarpu švietimo laikotarpio asmenybė T. Painas buvo įsitikinęs, kad jeigu reputacija jau yra suteršta, tai geriau jos nebekeisti, nes ji yra absoliuti (cit. iš: RR, 2009). Jam pritartų ir F. Nietzsche, kuris buvo įsitikinęs, kad su bloga reputacija ir sugedusia sąžine lengviau susitarti (cit. iš: RR, 2009), o tai reiškia, kad taip teigdamas, jis iš dalies pritaria T. Paino nuomonei, jog reputacijos taisyti nereikia, nors, iš esmės, tik gera reputacija kelia pasitikėjimą žmogumi.

XX a. rašytojas K. Posadas teigia, kad garbės siekimas, kartais nužudo gerą reputaciją (cit. iš: RR, 2009). Ši mintis itin svarbi kalbant apie tai, jog kartais ilgai ir nuosekliai kurta teigiama objekto reputacija sugriūna tik dėl keleto padarytų klaidų. Tuomet prasideda vadinamasis „sniego gniūžtės“ efektas, tai yra agresyvus žiniasklaidos puolimas, nukreiptas prieš tam tikrą objektą, kuris sugriauna bet kokią prieš tai buvusią gerą reputaciją.

Šiais laikais reputacija yra labai susijusi su žmogaus veiklos ir elgesio vertinimu, su moraliniu žmogaus vertinimu, su dorove. Taigi visuomenės nariai savo pačių ir kitų elgesį visų pirma vertina moraliniu požiūriu: žmones vadina gerais arba blogais, moraliais arba amoraliais, sąžiningais arba nesąžiningais, nes „moralinis apibūdinimas ypatingu būdu nusako žmogaus kaip žmogaus vertę ir orumą. Jis yra, viena vertus, savosios vertės, taigi savigarbos suvokimas, kita vertus, asmens vertės ir pagarbos kitų akyse nusakymas. <...> Jei savo elgesiu save morališkai diskvalifikuojame, tai pašlyja mūsų nusipelnę pagarba. Dėl tos moralinės diskvalifikacijos kitų akyse prarandame savo veidą, pagarbą sau; suprantame, kad padarėme sau gėdą ir kad turime dėl ko gėdytis“ (Anzenbacher, 1995, 13–14, 16–17). Taigi orumas – itin svarbi reputacijos dalis, nes nėra nieko vertingesnio už gerą vardą. M. Osovskos teigimu, „nors savo paties gyvybė kiekvienam žmogui yra ypač didelis turtas, bet neretai ji būna aukojama dar didesnei vertybei: orumui išsaugoti tam tikroje situacijoje, geram vardui išgelbėti, nesuteptai šlovei išlaikyti. Netgi labai skirtingose kultūrose žmogus, pasmerkdamas save mirčiai, apsivalo nuo nešlovės, išsaugo garbę, vadinasi, geriau pasirenka mirtį, negu leidžia save pažeminti savo ir kitų žmonių akyse“ (cit. iš: Žemaitis, 1983, 110).

Šiandieninėje sparčiai kintančioje visuomenėje reputacija ir jos tyrimai dažniausiai yra užsakomi verslo įmonėse. Tačiau tvirta reputacija, kurianti pasitikėjimą ir nuklojanti pamatus ilgalaikiam konkurenciniam pranašumui, yra svarbi ne tik įmonių, bet ir miestų pelningam funkcionavimui.

G. Druteikienė, išanalizavusi užsienio tyrėjų patirtį, pateikia reputacijos apibrėžimus: „Reputacija – įvertinimas, charakteristika, kuri priskiriama žmogui, daiktui ar veiksmui, kitaip tariant – gera šlovė; Organizacijos reputacija yra rinkinys ekonominių ir neekonominių požymių, kurie priskiriami organizacijai ir yra kilę iš jos praeities veiksmų“ (Druteikienė, 2004, 55). Pastaruosius apibrėžimus sujungus, galima išvesti ir miesto reputacijos apibrėžimą: tai įvertinimas, charakteristika, kuri priskiriama miestui dėl tam tikrų iš praeities kilusių vidinių ir išorinių miesto valdžios ir visuomenės veiksmų.

„Reputacija dažnai yra valdoma reaktyviai – reaguojant į nesklandumus. Tačiau norint sukurti stiprią įmonės reputaciją, vien reagavimo neužtenka. Reikalingas *proaktyvus reputacijos valdymas*, apimantis dėmesingumą interesų grupių poreikiams, nuolatinį dialogą, pozityvų įmonės toną ir įspūdi palaikančią komunikaciją. Tik tokiu būdu įmonės gali pasiruošti galimoms krizėms ir išvengti rimtų pakenkimų“ (TNS, 2011). Tą patį būtų galima pasakyti ir apie miesto reputacijos valdymą, kuris reikalauja nuolatinį pastangų.

V. Sūdžius pateikia pagrindines įmonės reputacijos sudedamąsias dalis, kurias galima rekonstruoti ir pritaikyti miesto įvaizdžio formavimui. Taigi miesto reputacija susideda iš:

1. Vidinių miesto veiksmų, elementų ir atributikos: autoritetinių miesto vadovų, gero miesto vardo, palankaus apsilankančių interesantų – turistų traktavimo mieste.

2. Miesto santykių su išorine aplinka: aktyvių visuomeninių ryšių respublikos mastu, sėkmingų žiniasklaidos reportažų, viešų vadovų kalbų, gerų santykių su socialiniais partneriais, investuotojais ir miesto gyventojais, palankių miestui nepriklausomų informacijos priemonių veiksmų.

3. Naudojamų komunikacijos priemonių: veiksmingų reklamų, pristatymų ir prisistatymų priemonių (Sūdžius, 2002, 62).

Pasaulinis Reputacijos Institutas (*Reputation Institute*) pateikia kelias įžvalgas, kaip miestas gali pagerinti savo reputaciją:

1. Miestas turi į(si)vertinti, kokią sumą pinigų jis gali pritraukti iš gero vardo, turizmo, verslo investicijų, rekomendacijų ir kitų pagrindinių sėkmės kriterijų įvaldymo.

2. Miestas, pagal bendrą kitų miestų reputacijų situaciją, turi neiškristi iš konteksto.

3. Miestas turi išanalizuoti, kas skatina turizmą ir investicijas.

4. Miestas turi su(si)kurti ne tik valstybinę, bet ir pasaulinę reputacijos valdymo sistemą (CRTS, 2012).

Reikia žinoti, kad kurti miesto įvaizdį yra ir miesto lyderių, kurių reputacija turi būti nepriekaištinga, misija ir veikla: „Labai dažnai politiniai lyderiai atlieka svarbų įvaizdžio simbolio vaidmenį, reprezentuodami savo regioną tarptautiniu lygmeniu. Neretai lyderiai atspindi tikrąją regiono ekonominę, politinę situaciją bei valstybės politinį nesubrendimą. Politikams reiktų žinoti, kad asmeninis lyderių įvaizdis yra vienas iš teritorijos ženklo instrumentų“ (RIM, 2004, 33). Tačiau neretai šis faktas pamiršamas, nes miesto politikai dažniausiai nederina savo ir kitų žmonių poreikių bei interesų, o be pastarųjų geros reputacijos įgijimas praktiškai yra neįmanomas: „Pagal mūsų kasdienį išankstinį supratimą moraliniam poelgių, asmenų ir santykių vertinimui dažniausiai būdingas žmonių tarpusavio santykių, arba socialinis ryšys. Dažnai moralinis sprendimas liečia mūsų pačių poreikių ir interesų santykį su kitų žmonių poreikiais ir interesais“ (Anzenbacher, 1995, 16).

Apskritai, kai asmuo nenusipelnęs gero vardo, siekia bet kokiomis priemonėmis įgyti populiarumą, bet kurios visuomenės yra vertinamas itin neigiamai (Žemaitis, 2005, 271). Tačiau, reikia pabrėžti ir tai, kad visuomenė vertindama (moraliniu požiūriu) ir kartais pasmerkdamą blogo vardo turėtojus (šiuo atveju, tam tikrus miesto lyderius), žlugdo ne tik konkrečius asmenis, bet ir miesto įvaizdį bei visą miestą.

2.3. Įvaizdis

Itin svarbus visuomeninis miesto raidos elementas – įvaizdis, kurio kryptingas ir nuoseklus formavimas miestui atneša tiek materialios, tiek nematerialios naudos. Ankstyvoji įvaizdžio samprata kilo iš lotynų kalbos žodžio *imago* (*imitari* „kopijuoti, imituoti“) kamieno: *įvaizdis* „tai kopija, statula, paveikslas, idėja, išvaizda“. Ši sąvoka pirmą kartą buvo pradėta vartoti XIII a. Prancūzijoje (*image*). Čia įvaizdis buvo suprantamas kaip „dirbtinis žmogaus ar daikto pavaizdavimas“. XIV a. įvaizdžio sąvoka vartojama ir Anglijoje (*image*): įvaizdis „atspindys veidrodyje“ (OED, 2010). Tuo metu „valdančiajam elitui buvo taikomos vienos elgesio normos, o masėms – kitos. Paprastam žmogui valdantieji atrodė tarsi kitokios rūšies būtybės – „dievo pateptieji“ (Genzelis, 1988, 44–45), tad, galima teigti, kad tuo metu „atspindys veidrodyje“ buvo absoliučiai neadekvatus esamai realybei, nes žmonės kūrė įvaizdžius pagal jau iš anksto nustatytas normas ir principus.

Taigi įvaizdis – tai „paveikslas, vaizdas, atspindys, vaizdinys, parodymas, panašumas, pavidalas, nors visa tai negali iš esmės atskleisti visų šios sąvokos reikšmės atspalvių. Įvaizdis – tai tikslingai sukurta arba stichiškai atsiradusi forma, kuri atspindi tam tikrą objektą žmonių sąmonėje“

(Čeikauskienė, 1997, 51). Paprastai įvaizdis turi tik konkrečiam objektui priskirtinus (objektyviai ar subjektyviai) bruožus / požymius. „Kadangi įvaizdis yra adekvatus savo nešikliui ir turi jo svarbiausių bruožų, jis išskiria objektą-nešiklį tarp panašių objektų, pabrėžia jo ypatybes ir specifika“ (Čeikauskienė, 1997, 52). Tai viena esminių įvaizdžio savybių, padedanti vertinti tam tikrus socialinius reiškinius, situacijas ar procesus. Be to, įvaizdis padeda susikurti įspūdį / nuomonę apie tam tikrą objektą. Šia prasme „įvaizdis – tai tam tikra nuomonė apie instituciją, žmogų, prekę. Psichologų nuomone, nuostata yra esminė asmenybės, elgesio sudėtinė dalis. Nuostata yra tam tikras manymas, jausmas ar elgesio motyvas, kuris nulemia žmonių požiūrį į kitus žmones, daiktus, situacijas“ (Nugaraitė, 1999, 8). Būtent ne kuo kitu kaip savo įsitikinimais, kurie neretai grindžiami ne logika, bet emocijomis, remdamasis žmogus susidaro nuomonę apie vieną ar kitą dalyką (Nugaraitė, 1999, 9). Todėl dažnai visuomenė neteisingai susiformuoja tam tikrą nuomonę apie kitą žmogų, miestą, organizaciją ar kitą objektą.

Kaip žinoma, įvaizdis yra labai dinamiškas reiškinys, nes jis nuolat persitvarko priklausomai nuo pokyčių, vykstančių sąmonėje (Čeikauskienė, 1997, 52). Tačiau įvaizdis gali būti ir gan stabilus, jei tik jo egzistavimas neprieštaruoja visuomenės priimtoms normoms, susidariusiems stereotipams ar nesikerta su vyraujančiomis vertybėmis. Tačiau taip būna labai retai, todėl dažniausiai vienas objektas turi daugybę skirtingų įvaizdžių, kurie gali būti žinomi, suprantami ir paveikūs (tam tikriems poelgiams ar emocijoms) tik pavieniams asmenims ar jų grupėms arba visai visuomenei. „Pasaulyje įvaizdžių – plati įvairovė. Priklausomai nuo nešiklio galima skirti keletą svarbiausių įvaizdžių tipų: žmogaus įvaizdis, regiono įvaizdis, ženklo įvaizdis, firmos ar organizacijos įvaizdis“ (Čeikauskienė, 1997, 53). Miesto įvaizdžio kūrimas – tai ilgo, sudėtingo ir kruopštaus proceso valdymas, kurio metu dažnai susiduriama su visuomenėje sklindančiais gaudais. Pastarųjų paneigimui, ypač dėl masinės informacijos platinimo priemonių didelio įtakingumo visuomenės nuomonių formavimuisi, skiriama itin daug dėmesio ir energijos, tačiau pastangos dažniausiai atsiperka teigiamomis miesto „vartotojų“ emocijomis ir nemenku pelnu. „Žmonės neretai labiau reaguoja į įvaizdį, o ne į realybę“ (Nugaraitė, 1999, 10), todėl būtina pabrėžti, kad teigiamas įvaizdis visų pirma susijęs su kryptingu ir planingu pastarojo formavimu, nes teigiamas įvaizdis neretai pats savaime neatsiranda. Tuo tarpu neigiamas įvaizdis, paskleistas gaudų forma, dažnai atsiranda ir savaime (pvz., *Šiauliai – gežų miestas*).

Būtina pabrėžti tai, kad „konkretaus žmogaus ar jų grupės gerą įvaizdį lemia jų viešas pasirodymas, elgsena, veikla“ (VLE, 2005, 408), o jei ta elgsena yra koreguotina, tuomet visuomenė iš karto prilipdo tam tikrą neigiamo įvaizdžio etiketę. Tas pats pasakytina ir apie miesto įvaizdį, kuriam neigiama etiketė prilipdoma kur kas greičiau, negu teigiama.

Nors įvaizdžio kūrimas – tai veikla, reikalaujanti nemažų pastangų ir materialinių sąnaudų, tačiau jo rezultatai nepasirodo iš karto, nes įvaizdžio kūrimas ir įtvirtinimas – tai labai ilgas ir sudėtingas procesas (Nugaraitė, 1999, 9). Nepaisant to, įvaizdžio formavimas yra itin efektyvi investicija į žmogaus, organizacijos, miesto ir pan. ateitį.

Įvaizdį geriausia formuoti pasitelkiant viešumą, kuris dažniausiai susijęs su žiniasklaidos priemonėmis. Būtent nuosekliai informuojant visuomenę galima ne tik sukurti teigiamą žmogaus, organizacijos ar miesto įvaizdį, bet ir pataisyti nepalankią nuomonę, paneigti neteisingą informaciją žiniasklaidos priemonėse ar suvaldyti krizinę situaciją (Nugaraitė, 1999, 10). Už visuomenės informavimą, ypač formuojant tam tikro objekto įvaizdį, dažniausiai būna atsakingi ryšių su visuomene darbuotojai, kurie siekia dvejų tikslų: a) „keisti visuomenės požiūrį ar elgesį, pritaikant jį prie savo veiklos pobūdžio, kad pastaroji galėtų veikti taip, kaip jai yra paranku“ (Nugaraitė, 1999, 8) ir b) „įtikinti visuomenę, siekiant pagerinti bendradarbiavimą su visuomene, tarpusavio supratimą“ (Nugaraitė, 1999, 8). Tad ryšių su visuomene veikla, kaip ir kūrybinių darbuotojų veikla (ypač kalbant apie miesto įvaizdžio kūrimą), yra labai svarbi įvaizdžio formavimo procese.

3. Šiaulių miesto įvaizdis kūrybinių industrijų požiūriu

„Kūrybinės industrijos plačiąja prasme – tai ekonomikos sektorius, kuris specializuojasi žinių ir informacijos „gamyboje“ ir platinime“ (Bartkutė, 2009, 13). Miesto įvaizdis, kaip galutinis kūrybinių miesto pajėgų sukurtas produktas, galima sakyti, taip pat priklauso ekonomikos sektoriui, nes teigiamas, kryptingai formuotas, puikiai išreklamuotas bei žmonių įsisąmonintas (kolektyvinės atminties principu) įvaizdis miestui neša ne tik visuotinį pripažinimą, bet ir didelį pelną. Ši (ekonominė) kūrybinių industrijų ir miesto įvaizdžio sąsaja yra itin svarbi bet kurio miesto egzistavimo sąlyga. Be to, įvaizdžio formavimo procesas, gali būti priskirtinas daugeliui kūrybiškumo reikalaujančių veiklų, pvz., dizaino ir leidybos, filmų, radijų ir televizijos ar net prie vizualinių menų ir fotografijos¹⁸. Taigi bet koks miesto įvaizdžio kūrimas ir skleidimas tarp visuomenės narių apima itin platų kūrybinių veiklų spektrą, todėl yra neatsiejamas nuo kūrybinių industrijų.

I. Begg manymu, istoriškai miestai vystėsi tvirtėjo ir plėtėsi gebėjimo diegti, valdyti inovacijas (technologines, organizacines, gamybines, intelektualines, kultūrines) ir jas plėtoti, kaip veiklos sritis dėka. Šiandien keičiasi miesto samprata. Jis suvokiamas kaip kūrybinis miestas, kuris strateginių sprendimų dėka turi sujungti visas inovacijas, o inovacijos ir kūrybingumas miesto plėtros planuose turi

---

¹⁸Veiklų išskyrimas pagal *Americans for the Arts. (2005) Creative Industries 2005: The Congressional Report* (Bartkutė, 2009, 11).

tapti integraliu procesu (cit. iš: Bartkutė, 2009, 27). Inovacijos ir kūrybingumas miesto plėtroje yra labai svarbūs faktoriai, tačiau svarbiausia visgi turi išlikti kuriančios, dirbančios, veiklios bei kūrybingumo nestokojančios asmenybės, padedančios visapusiškai vystyti miestą. Todėl dar 1988-ųjų metų gruodį Šiaulių kūrybinių organizacijų bendrija suvienijo miesto kūrybinių sąjungų ir draugijų narius:

*Kūrybinių jėgų konsolidaciją suvokėme kaip būtiną miesto kultūrinio atgimimo sąlygą.*¹⁹

1990 m. architekto R. Jurėlos straipsnyje „Kultūra...problemos...rinkimai...“ apie Šiaulių miesto kūrybinį potencialą buvo rašoma:

*Šūkiiais ir deklaratyviais pavadinimais nuvertinome miesto prestižą, klįjavome jam netinkamas etiketes, o gal ir gyvenome pagal jas. Iš akių išleistas principinis dalykas: ne žmogus egzistuoja kultūrai, o kultūra – žmogui, kaip jo išlikimo, galimybių plėtojimo, sugebėjimų ugdymo ir saviraiškos sąlyga. Vienas iš opiausių klausimų specifinėje Šiaulių miesto visuomenės terpėje – kūrybinių darbuotojų kadro politika... nepavyko, o gal ir mažai stengtasi privilioti dailininkus, architektus ir kitus kūrybinius žmones į Šiaulius. Ne kiekvienas, atvykęs dirbti į Šiaulius, sulaukė pakankamo moralinio ir materialinio palaikymo. Daugelis liko nesuprasti, o kai kurie ir paliko miestą. Kūrybinio darbo stimulus – sveika konkurencija. <...> miestui, jo kultūrai reikalingos naujos kūrybinių darbuotojų jėgos ir vidinis atsinaujinimas. <...> Būtų tikslinga formuoti profesionalių architektų valdybą ar tarybą prie miesto vyriausio architekto, kuri kompetentingai spręstų Šiaulių architektūros ir urbanistikos klausimus.*²⁰

Kitaip tariant, jau 1990 m. buvo pradėta kalbėti apie būtinybę sutelkti kuo daugiau tokių žmonių, kurie gebėtų tinkamai paskirstyti miesto resursus, didintų miesto patrauklumą bei priimtų svarbiausius miesto gyvavimui reikalingus kūrybinius sprendimus, galinčius nulemti ne tik teigiamą arba neigiamą miesto įvaizdžio formavimąsi, bet ir su pastaruoju susijusį investicijų ar net kūrybingų bei miestui naudingų žmonių pritraukimą²¹. Tačiau tokių žmonių darbo grupė Šiauliuose buvo sukurta tik 2003 m. Būtent pastaraisiais metais buvo įsteigta „Miesto teigiamo įvaizdžio kūrimo komisija“²², kurios darbo reglamentas buvo patvirtintas 2003 m. gruodžio 31 d. Šiaulių miesto savivaldybės administratoriaus. Ši „komisija, bendraudama su miesto žmonėmis, ekspertais, jaunimo organizacijų

¹⁹ Kūrybinių organizacijų bendrija Žodis į rinkėjus. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 48 (10787), p. 1, 1990-03-13.

²⁰ Jurėla R. Kultūra...problemos...rinkimai... In: *Šiaulių naujienos*. Nr. 54 (10793), 1990-03-21.

²¹ „Nors Šiauliai Šiaurės Lietuvos centre, bet čia vis dar trūksta kompetentingų, kūrybingų žmonių, jaučiamas „proto nutekėjimas“ į užsienį ar šalies sostinę, todėl investicijos į žmones regionui yra ypač aktualus“ (Grikšienė D. Į pagalbą verslo turizmui. In: *Šiauliai plus*, p. 4, 2005-12-16).

²² Iki 2003 m. oficialiai už Šiaulių miesto veido formavimą buvo atsakinga Šiaulių miesto Liaudies deputatų taryba (dabartinė Šiaulių miesto taryba), tai yra vietos savivaldybės atstovaujamas valstybinės valdžios organas mieste. Plačiau apie tai žr. Sabaliauskas J. Jų rankose – miesto veidas. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 19 (8215), p. 2, 1980-01-26.

atstovais, moksleiviais, verslininkais, savivaldybės darbuotojais, skatina jų iniciatyvą ir aptarinėja veiklos programas, kurios gerintų miesto teigiamą įvaizdį. Stengiamasi visas idėjas teikti svarstyti miesto tarybai²³ Tai, kad Šiaulių miesto piliečius yra bandoma visapusiškai įtraukti į Šiaulių miesto įvaizdžio kūrimo procesą, rodo 2004 m. Savivaldybės paskelbti „Metų idėjos“ rinkimai, kurie rėmė bet kurio Šiaulių miesto gyventojų kūrybinį potencialą, siekiant atskleisti ir pagerinti Šiaulių miesto įvaizdį²⁴.

Remiantis Šiaulių miesto savivaldybės internetiniame tinklalapyje pateiktais duomenimis, dabartinę Šiaulių miesto teigiamo įvaizdžio darbo grupę sudaro šie žmonės (ŠMS1, 2011):

1. Danguolė Martinkienė, Šiaulių miesto savivaldybės mero pavaduotoja (darbo grupės pirmininkė).
2. Domas Griškevičius, Šiaulių miesto savivaldybės tarybos sekretorius (darbo grupės pirmininko pavaduotojas).
3. Raimundas Balza, Šiaulių „Aušros“ muziejaus direktorius.
4. Kazimieras Bimba, Lietuvos tautodailininkų sąjungos narys, skulptorius-menininkas.
5. Natalija Borgerdt, VšĮ „Sportas visiems – Šiaulių regionas 2012“ direktoriaus pavaduotoja.
6. Algimantas Černiauskas, architektas.
7. Vilmantas Dambrauskas, Lietuvos dizainerių sąjungos narys, Šiaulių universiteto Menų fakulteto Dailės katedros docentas.
8. Martynas Gaubas, tapytojas-skulptorius, laisvasis menininkas.
9. Daiva Grikšienė, Šiaulių banko Rinkodaros ir komunikacijos departamento direktorė.
10. Virgijus Kinčinitis, Šiaulių dailės galerijos renginių kuratorius, menotyrininkas.
11. Gintaras Lukošaitis, skulptorius-menininkas.
12. Vilius Puronas, Lietuvos dizainerių sąjungos Šiaulių skyriaus pirmininkas.
13. Vytenis Rimkus, profesorius, menotyrininkas, Šiaulių miesto garbės pilietis.
14. Šarūnas Sabaliauskas, Lietuvos architektų sąjungos Šiaulių skyriaus valdybos pirmininkas.
15. Zenonas Sabalys, inžinierius, Šiaulių miesto garbės pilietis.
16. Daiva Stakvilevičienė, Šiaulių Gegužių progimnazijos direktoriaus pavaduotoja ugdymui.
17. Alius Valys, Šiaulių verslo inkubatoriaus direktorius, Šiaulių nevyriausybinių organizacijų konfederacijos prezidentas.
18. Veronika Vitkevičienė, „Šiaulių banko lizingo“ direktoriaus patarėja.

Peržvelgus pastarosios komisijos narių profesijas ir užsiėmimus, galima teigti, kad dauguma komisijos narių yra meno srities žmonės, turintys kūrybinį potencialą ir galintys jį tikslingai panaudoti teigiamo įvaizdžio kūrimo procese. Tačiau kad ir kokia kūrybinga bebūtų komisija, kad ir kiek įdomių idėjų miesto įvaizdžio stiprinimui pateiktų ar kad ir kokią stiprią miesto viziją sukurtų – visi galutiniai sprendimai priklauso tik nuo miesto valdžios, kuri skirsto ir teikia lėšas bei privačių asmenų ar visuomeninių judėjimų iniciatyvų. Pasak buvusio Šiaulių miesto mero A. Lankausko, „norint viziją

²³ Bačkytė J. Miesto vizija ir misija. In: *Šiauliai plus*, Nr. 011, p. 3, 2004-08-06.

²⁴ Plačiau apie tai žr.: Grikšienė D. Savivaldybė perka jūsų idėją. In: *Šiauliai plus*, Nr. 006, p. 2, 2004-07-02.

realizuoti, reikalingi finansiniai ištekliai, vadinasi, turi būti paruoštas ne tik einamųjų metų biudžetas, bet ir biudžeto perspektyva, lėšų panaudojimo planas tai plačiai vizijai realizuoti, t. y. ilgametis planas²⁵. Tačiau akivaizdu, kad toks planas Savivaldybėje laikomas ne itin svarbiu miesto plėtrai²⁶, nes 2005 m. Vilniuje vykusioje parodoje „Miestas 2005“ Šiaulių miesto įvaizdžio stiprinimui ir miesto konkurencingumo didinimui lėšų buvo skirta labai minimaliai, tad ir miesto pristatymas buvo labai skurdus²⁷.

Ch. Landry nuomone, kūrybingumas yra procesas (Bartkutė, 2009, 32), o pastarojo buvimą Šiaulių mieste puikiai atspindi „Miesto teigiamo įvaizdžio kūrimo komisijos“ tikslai²⁸ ir funkcijos:

TIKSLAI:

1. Inicijuoti, koordinuoti ir skatinti veiklos programas, kurios gerintų miesto teigiamą įvaizdį.
2. Ugdyti miesto bendruomenės meilę savo miestui.
3. Teikti rekomendacinius pasiūlymus dėl miesto teigiamo įvaizdžio šiose srityse:
  - 3.1. socialinio-kultūrinio potencialo kėlime;
  - 3.2. literatūrinio-spausdintinio įvaizdžio kūrime;
  - 3.3. miesto pristatyme Lietuvoje ir už jos ribų;
  - 3.4. turizmo tendencijose;
  - 3.5. infrastruktūros gerinimo programose;
  - 3.6. investicijų skatinime;
  - 3.7. Šiaulių miesto ekonominės plėtros srityje;
  - 3.8. architektūrinės ir urbanistinės, išorinės reklamos, vizualinės bei meninės išraiškos priemonėse.

FUNKCIJOS:

1. Ieško ir kaupia idėjas miesto įvaizdžio gerinimui, rekomenduoja įgyvendinimo priemones.
2. Sistemina ir rengia išvadas gautas iš visuomenės apie geriausias ar blogiausias emocijas ir vizualines reikšmes.
3. Skatina bendruomenę ir Savivaldybės administraciją įvairių konkursų ir akcijų organizavimui;
4. Siūlo idėjas savivaldybės administracijai;
5. Per visuomenės informavimo priemones visuomenei skleidžia ir palaiko teigiamas miesto įvaizdžio gerinimo idėjas (ŠMS2, 2011).

Kad ir kaip gražiai beskambėtų pastarieji komisijos tikslai ir funkcijos, tačiau reikia nepamiršti, kad „modernūs miestai šiandien yra niekas, jei jie nėra kūrybiški. Būtent kultūra ir kūrybingumas yra ir bus vieni svarbiausių plėtros (ekonominės, regioninės, miesto regeneracijos ir tvarios plėtros) veiksnių“

²⁵ Cit. iš: Šidlauskienė J. Miestas, orientuotas į verslą ir ekonomiką. In: *Šiauliai plius*, Nr. 091, p. 9, 2006-02-17.

²⁶ V. Vitkevičienės teigia: „Būkime atviri – miesto plėtrai, įvaizdžiui didžiausią įtaką daro miesto valdžia. <...> Komisija – tik idėjų generatorius, o valdžią turim tokią, kokią patys išsirinkom <...>“. (Cit. iš: Laurutyte O. Provincionalumas – dvasinė būseną. In: *Šiauliai plius*, Nr. 105, p. 10, 2006-05-26).

²⁷ Plačiau apie tai žr.: Grikšienė D. Miestai ir jų vizijos. In: *Šiauliai plius*, Nr. 073, p. 3, 2005-10-14.

²⁸ Pasak G. Šiuksčiaus, visų pirma Teigiamo įvaizdžio kūrimo komisijai reikėtų atsižvelgti į miesto savastį ir pasirinkti miesto prioritetus, nes pagrindinis komisijos tikslas yra išgryninti Šiaulių koncepciją (Cit. iš: Bačkytė J. Miesto vizija ir misija. In: *Šiauliai plius*, Nr. 011, p. 3, 2004-08-06).

(Tutlytė, 2008, 49). Tam, kad miesto kūrybingumas, kaip esminė jo išlikimo ir produktyvaus gyvavimo sąlyga, egzistuočiau, reikalinga kūrybinė aplinka, tai yra išmanymas, atsirandantis ir per tam tikrą socialinių ir informacinių tinklų kūrimą, patirtis, ir, be abejo, žinios. Taip gimsta unikalūs, tik tai vietai būdingi, saviti produktai / rezultatai, kurie gali būti skleidžiami (tiek informaciniu, tiek fiziniu požiūriu) už vietovės ribų (Tutlytė, 2008, 50) ir pardavinėjami investuotojams, turistams ar potencialiems miesto gyventojams. Kitaip tariant, taip suformuojamas miesto įvaizdis, kuris arba traukia, arba atstumia.

Taigi kūrybos industrijos neabejotinai vaidina ypatingą vaidmenį miestų (at)gaivinimo, gyvavimo ir plėtros procesuose (Tutlytė, 2008, 54), ypač kalbant apie miesto įvaizdžio kūrimo svarbą, nes geras įvaizdis, kaip ir gerai išplėtos miesto kūrybinės industrijos – pelno ir pramogų patenkinimo mechanizmas (Bartkutė, 2009, 13). Tad patrauklaus įvaizdžio kūrimas ir teigiamos reputacijos palaikymas, anot R. Ulinskaitės, yra būtina tiek valstybės, tiek ir miesto ar regiono strateginio kapitalo sudedamoji dalis (Ulinskaitė, 2004, 292). Kiekvienas miestas turi turėti savo ženklą, savo įvaizdį, tačiau tam, kad sukurtas įvaizdis tinkamai „dirbtų“ savo miestui, jis turi būti unikalus, išnaudoti turimus kultūros resursus ir atspindėti tikrai tam tikro miesto esamą kultūrinį, ekonominį, politinį ar kt. pranašumą prieš kitus miestus. O pasak P. Bielskienės, „ne kas kita, tik kultūros ir meno simboliai suteikia miestui savitumą, jautumą ir tuo pačiu išskirtinumą“²⁹, tačiau kultūrinis miesto potencialas Šiaulių miesto įvaizdžio kūrimo procese kol kas dar nevisiškai išnaudojamas.

Viešųjų ryšių specialistai yra visiškai teisūs, sakydami, kad miesto ženklo unikalumą reikia nustatyti visų pirma tokiose srityse, kuriose galima gauti optimaliausią naudą ir didžiausią pelną. Šiaulių miestas, kaip dar nepakankamai išnaudota erdvė, galėtų būti pristatomas kaip patraukli Lietuvos vietovė investicijoms³⁰, verslui, kuris skatintų ir kultūros bei meno plėtrą, tačiau toks miesto pristatymas nebūtų pats paprasčiausias variantas, nes tiek šio miesto gyventojai, miesto svečiai, tiek kitų valstybių verslo struktūros į Šiaulių miestą žiūri gan skeptiškai (RIM, 2004, 33). Ypač atsargiai dėl naujų investicijų į naują verslą tam tikrame mieste žiūri verslininkai, kurie nuolat ieško įvairios informacijos, susijusios su investicijų tam tikram mieste patikimumu. Ir šiuo atveju vėlgi itin neigiamą įtaką daro gandai, kurie publikuojami žiniasklaidoje ir kuriais verslininkai neretai pasitiki: „kadangi verslininkų veikla susijusi su nuolatine rizika, tai suprantama, kad ši socialinė grupė yra itin imli visokiai informacijai – tiek oficialiai, tiek neoficialiai. <...> Šalia oficialių informacijos teikimo šaltinių

²⁹ Cit. iš: Jurgaitytė M. Šiauliai – savito kelio ir žavesio erdvė. In: *Šiauliai plus*, Nr. 097, p. 9, 2006-03-31.

³⁰ „Šiauliai auga remdamiesi daugiausia ne užsienio investicijomis, o vietinio verslo jėgomis. Miestas pagal užsienio investicijas, tenkančias vienam gyventojui, atsilieka ne tik nuo kitų didžiųjų miestų, bet ir nuo kai kurių rajonų centrų, pvz., Molėtų, Švenčionių, Akmenės, Pasvalio, Kupiškio, Kretingos, Kaišiadorių“ (Žičkienė, 2007, 70).

verslininkai gaudus laiko taip pat svarbiais, signalizuojančiais apie artėjančius pokyčius, kuriems dera tinkamai pasirengti, kad būtų galima apginti savo interesus. <....> Gandams apie verslo plėtotės perspektyvas ir pokyčius mokesčių sistemoje beveik vienodai imlūs prekybos (24 ir 23%), paslaugų (27 ir 28%), statybos (28 ir 28%) ir finansų bei kredito (21 ir 21%) dirbantys verslininkai. Tai rodo tiek verslo pažeidžiamumą ir netikrumą dėl savo ateities, tiek pastangas išgirsti išorės signalus, kurie padėtų susiorientuoti kintančioje situacijoje ir laiku tinkamai pasirengti pokyčiams“ (Pruskus, 2007, 100). Pastarasis faktas yra viena opiausių miesto problemų, stabdanti visapusę Šiaulių miesto plėtrą, todėl būtina į pagalbą pasitelkti kultūros ekonomikos vystymą ir, be abejo, kūrybos industrijų plėtojimą, kurie Šiauliams leistų ne tik konkuruoti³¹ su kitais miestais bei augti ir plėstis, bet ir pritraukti naujų investicijų (Bartkutė, 2009, 28). Plėtoti miestą, kurti jo įvaizdį pasitelkiant kūrybos industrijas yra neabejotinai naudinga ir netgi būtina: „Kūrybos industrijos yra kaip būdas ir galimybė prisitaikyti prie pakitusių ir tebekintančių sąlygų, pažangus meno ir rinkos plėtros modelis – naujas veiklos sektorius, sparčiai išaugęs naujųjų technologijų pagrindu, jungiantis meną / kultūrą su komercine rinka, kūrybiškumą su verslumu. Galima teigti, kad kūrybos industrijos, o taip pat ir kultūros industrijos yra ne tik skirtos miestui, bet ir egzistuoja dėl miestų“ (Tutlytė, 2008, 51), tad neišnaudoti turimų miesto kūrybinių pajėgų, kuriant ir plėtojant tam tikrą miesto įvaizdžio strategiją, būtų ne tik kad neparankus ir nepalankus, bet ir ekonomiškai nenaudingas miestui sprendimas.

Šiaulių miestas galėtų užimti tvirtesnę ir stabilesnę poziciją tarp kitų miestų, jeigu kūrybinis įvaizdžio klausimas būtų prioritetinė (ne tik teoriškai, bet ir praktiškai) vietinės valdžios veiklos sritis (Ulinskaitė, 2004, 292). Nors miesto savivaldybėje jau yra sukurta „Miesto teigiamo įvaizdžio kūrimo komisija“, tačiau savivaldybė dar ne itin tiksliai suvokia miesto įvaizdžio kūrimo ir plėtros svarbą, jo vaidmenį ne tik miesto ar valstybės viduje, bet ir užsienyje, todėl skiria permažai lėšų. Pasak menininko B. Rudžio, „įvaizdžio kūrimo komisija – tai kosmetika, pudra miesto randams maskuoti“³², tačiau tam, kad tas maskavimas būtų visapusiškai naudingas miestui, visų pirma miesto strateginiame plane³³ reikia ne tik tai išskirti miesto vizija³⁴, miesto įvaizdžio kūrimo klausimą, kaip prioritetinę miesto veiklos kryptį, bet ir stengtis ją visapusiškai įgyvendinti.

---

³¹ Anot G. Mažeikio, „visi miestai tarpusavyje konkuruoja ir bando sukurti savo įvaizdį ir jį eksploatuoti. Viskas priklauso nuo įvaizdžio dinamikos ir regiono dialogo“ (cit. iš: Jurgaitytė M. Šiauliai apipinti blogais stereotipais. In: *Šiauliai plus*, Nr. 102, p. 9, 2006-05-05).

³² Cit. iš: Šidlauskienė J. Miestas tarsi pabirę karoliai. In: *Šiauliai plus*, Nr. 088, p. 9, 2006-01-27.

³³ „Strateginiai plėtros planai, skirtingai nei, pvz., bendrieji planai, pagal LR įstatymus nėra privalomi savivaldybėms. Tačiau augantis poreikis numatyti ne tik miesto ar rajono teritorinės-urbanistinės, bet ir socialinės-ekonominės plėtros ilgalaikes kryptis ir prioritetus nulėmė, kad savivaldybės pradėjo aktyviai rengti strateginius plėtros planus, jų pagrindu planuoti ir vykdyti ilgalaikius projektus. Nemaža dalimi poreikis rengti strateginius plėtros planus yra susijęs ir su atsiradusiomis naujomis galimybėmis siekti projektų finansavimo iš tarptautinių, tarp jų ir ES, fondų ir programų. Šiaulių miesto plėtros

Akivaizdu ir natūralu, kad šiuo požiūriu stipriausią įvaizdžio kampaniją vykdo Vilniaus miestas³⁵, o tuo tarpu Šiaulių miestas pirmąją Šiaulių, kaip saulės miesto, įvaizdžio plėtros strategiją sukūrė (o, galbūt, teisingiau būtų sakyti *atkūrė*) ir pradėjo jo sklaidą ne taip jau seniai, o, kaip žinoma, kryptingai formuojamo įvaizdžio įsitvirtinimui stipri reklaminė kampanija ir jos sklaida yra itin svarbi: „Šiuolaikinėje modernioje visuomenėje kompanijos, miestai, regionai, šalys ar kontinentai itin profesionaliai pateikia save rinkoje, taip kuriama konkurencinė įtampa. Šalims (ar jos regionams), neišplėtojusiems savos brendinės kampanijos, tokioje konkurencinėje terpėje ekonominę ir politinę dėmesį pritraukti vis sudėtingiau“ (Ulinskaitė, 2004, 292).

Apskritai, įvaizdis – miesto kokybės ženklas ir viena iš svarbiausių priemonių siekti kitų tikslų (Koskienė, 2007), tik ne visada tuos tikslus, pasitelkus įvaizdį, pasiekti taip lengva kaip atrodo, nes į vaizdžio kūrimo procesą dažnai įsitraukia ne tik vaizdžio kūrimo komanda, bet ir pelno ištroškę verslininkai, miesto gyventojai ar turistai, kurie kai kuriais atvejais, galbūt, to sąmoningai ir nenorėdami, sukuria miestui ir paskleidžia (tiesa, gaudų forma) tam tikrų neigiamų įvaizdžių, nešančių ne pelną, o didelius nuostolius. Geriausiu pastarojo fakto pavyzdžiu galima būtų laikyti komercinį Šiaulių miesto „gezo“ (Saulėno, Pilypuko ir kt. personažų) įvaizdį:

*Kompanijos, besibraunančios į rinką, mažiausiai domisi, ar šis įvaizdis teigiamas, ar jis pakenks Šiaulių miestui. Vienintelis reklamos kompanijų tikslas – sužinoti, ar įvaizdis rinkoje paklausus. Šiuo atveju mažiausiai rūpinamasi populiarinti Šiaulius.*³⁶

Nors Šiaulių miestas turi visus kultūringam miestui priskirtinus bruožus ir jo kultūros lygis vis labiau auga, tačiau dėl žiniasklaidoje susidariusių ir reklamos kompanijų išreklamuotų stereotipų, jis neretai vis dar įvardijamas kaip nekultūringas miestas, nes neigiamas įvaizdis gyvuoja kur kas ilgiau negu teigiamas įvaizdis.

---

strateginis planavimas prasidėjo Šiaulių miesto savivaldybės tarybai 2002-02-28 priėmus sprendimą Nr. 357 „Dėl miesto strateginio plano parengimo““ (Motekienė, 2007, 59).

³⁴ „Šiaulių miesto vizijos bei ilgalaikių plėtros prioritetų projektai buvo suformuoti seminare „Šiaulių miesto strateginis plėtros planas: vizijos ir prioritetų formavimas“, įvykusiame 2005-11-04“ (Motekienė, 2007, 63).

³⁵ „Vilniaus planavimo darbų visuma formaliai atitinka visus teritorijų planavimo esminius reikalavimus (patvirtintas bendrasis planas, pastoviai rengiami ir tvirtinami detalieji planai, vyksta operatyvusis planavimas, patvirtintas strateginis planas, rengiamos teritorijų raidos programos). Šiauliuose sistemingos ir efektyvios veiklos trūkumas akivaizdus“ (Vyšniūnas, 2003, 73).

³⁶ Bajarūnas M. Šiauliai ir „gezu“ įvaizdis. In: *Šiauliai plus*, Nr. 075, p. 4, 2005-10-28. Taip pat, plačiau apie tai galima paskaityti: Šidlauskienė J. Ar Šiauliams reikia Saulėno? In: *Šiauliai plus*, Nr. 210, p. 11, 2008-05.30.

4. Miesto laikraščių kiekybinė ir kokybinė analizė

4.1. Analizės struktūra

Analizės pagrindinis uždavinys – išsiaiškinti, kokie Šiaulių miesto įvaizdžių variantai vyravo 1968 – 2010 m., kaip jie kito ir kokios buvo šių kitimų priežastys.

Uždaviniui pasiekti buvo nagrinėjami šie Šiaulių miesto laikraščiai: „Raudonoji vėliava“ / „Šiaulių naujienos“, „Vairas“, „Krivulė“ / „Savaitės krivulė“ ir „Šiauliai plus“.

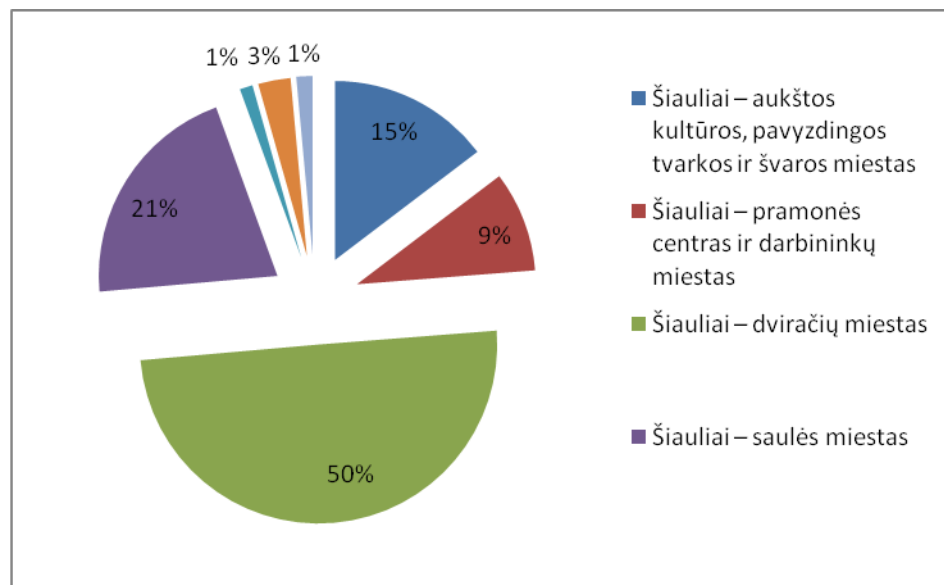
Tyrimui pasirinktas *content* (kiekybinės ir kokybinės) analizės bei interpretavimo metodai.

Tyrimo pateiktų citatų kalba – netaisyta.

4.2. Statistiniai analizės duomenys

Analizei, iš 12 228 minėtųjų laikraščių numerių, iš viso surinkta ir išnagrinėta – 341 straipsnis ir kitų su Šiaulių miesto įvaizdžių kaita susijusių šaltinių (pvz.: piešiniai, reklamos ir kt.). Taip pat analizei atlikti išnagrinėti ir 405 temai aktualūs savivaldybės dokumentai.

Šiuose straipsniuose populiarinamo Šiaulių miesto įvaizdžio variantai pagal procentus pasiskirstė taip:

1 pav. Šiaulių miesto įvaizdžio variantų pasiskirstymas
(pagal kiekvienam įvaizdžio variantui priskirtiną vietos laikraščių straipsnių kiekį)

4.3. Interpretacinė duomenų analizė

Šiaulių miesto įvaizdis, anot D. Mačiulio, istoriškai nuolat kito:

1. Septinto dešimtmečio pabaigoje Šiaulių miestą tuo metu valdžiusių atsakingų tarybinių ir partinių darbuotojų vis labiau netenkino Šiaulių, kaip pramoninio ir darbininkų miesto, įvaizdis bei bespalvis Šiaulių miesto veidas (Mačiulis, 2009, 225).

2. Iki aštunto dešimtmečio Šiaulių miestui, kaip pramonės centrai, buvo sudarytos visos sąlygos kurti Šiaulių, kaip pramoninio miesto su giliomis revoliucinėmis tradicijomis įvaizdį. Tai, jog pastarasis buvo tapęs visiškai oficialiu, liudija 1966 m. išleistas pirmasis suvenyrinis Šiaulių miesto ženklelis, kuriame buvo pavaizduotas paminklas 1863 m. sukilėliams. Siekiant šį miesto įvaizdį sustiprinti, turėti savo miesto herbą, taigi ir lokalią miesto tapatybę, 1966 m. rudenį buvo sudaryta Respublikinė heraldikos komisija (Mačiulis, 2009, 224).

3. Nuoseklus savito, originalaus Šiaulių miesto veido formavimas (visų pirma tvarkant viešąsias Šiaulių miesto erdves) buvo pradėtas tik aštunto dešimtmečio viduryje, tačiau kad ir kaip greitai miestas vis labiau originalėjo ir gražėjo, vis tiek buvo jaučiamas didelis vienos bendros, savitos idėjos, kuri sukurtų išskirtinį Šiaulių miesto veidą, trūkumas (Mačiulis, 2009, 226).

4. Šiaulių miesto įvaizdis, veikiamas ekonominių bei socialinių aplinkybių, nuo nepriklausomybės atkūrimo iki šių dienų kinta labai dažnai. Nuo 1997 m. Šiaulių mieste vyrauja nedarbas ir nuolatiniai įmonių bankrotai (Ulinskaitė, 2004, 292). F. Vud šią situaciją vadina miesto krize, kuri yra ir tam tikras kūrybiškumo stimulus: „kiekviena krizė rodo, jog miestui reikalingas naujas kūrybinis veiklos modeliavimo sprendimas, taigi, kūrybos industrijų plėtojimas mieste“ (Bartkutė, 2009, 32).

Pasak N. Koskienės, „pasaulinėje praktikoje miestų įvaizdžiai yra kuriami ir vertinami pagal tam tikrus kriterijus: koks miestas yra dabar, kaip jis vertinamas šalyje, kaip jį atpažįsta, kokį vaidmenį jis vaidina šalies gyvenime, ar malonu jame pasivaikščioti, ar yra, ką veikti, ar saugiai čia jaučiasi miesto svečiai, galiausiai, ar kiltų noras į tą miestą persikelti gyventi su šeima“ (Koskienė, 2007). Būtent pastarųjų kriterijų analizė ir yra tam tikrų Šiaulių miesto įvaizdžio variantų kaitos priežasčių esminis rodiklis.

4.3.1. Šiauliai – aukštos kultūros, pavyzdingos tvarkos ir švaros miestas

„<...> miesto vizitinė kortelė – jo švara, be kurios grožio sąvoka nebūtų pilna. Aikščių, gatvių, įmonių teritorijų ir gyvenamųjų namų kiemų švara ir tvarka nuolat reikalauja rūpestingos rankos ir

šeimininkiško žvilgsnio. <...> Švara – pirmasis miesto grožio ir kultūros požymis³⁷. Tai žodžiai, kurie Šiaulių mieste buvo itin aktualūs tuomet, kai nuo pat 1968 m. iki 2007 m. vietos žiniasklaidoje buvo itin aiškiai propaguojamas Šiaulių, kaip aukštos kultūros, pavyzdingos tvarkos ir švaros miesto, įvaizdis. Pastarąjį rėmė ir palaikė Šiaulių miesto darbo žmonių deputatų taryba, kuri priimdavo ir (kaip tam tikrą įvaizdžio reklamos formą (žr. priedą Nr. 1: 11 pav.)) pateikdavo vietos žiniasklaidai tam tikrus dokumentus, priimtus sprendimus, iš kurių vienas buvo „Dėl švaros palaikymo Šiaulių miesto aikštėse, gatvėse, šaligatviuose, kiemuose ir kitose viešose vietose“ (žr. priedą Nr. 2). Šio įvaizdžio iniciatoriai – Rėkyvos gyventojai. Pastarieji pirmieji Šiaulių mieste ėmėsi iniciatyvos miesto švarinimo darbuose ir kvietė visus Šiaulių visuomenės narius prisijungti. Šiaulių, kaip aukštos kultūros, pavyzdingos tvarkos ir švaros miesto, įvaizdžio tikslas buvo politinis-auklėjamas:

– *Miesto aplinkos tvarkymas – tai ne siaura sąvoka. Kartu tai ir didžiulis politinės auklėjamosios reikšmės darbas, meilės ir patriotizmo savo Tėvynei ugdyimas – pasakė drg. V. Kazanavičius. – Daugelio atmintyje ir šiandien tebėra tos kupinos entuziazmo pokario dienos, kai šiauliečiai beveik be jokios technikos, kastuvais ir laužtuvais prikėlė iš griuvusių miestą.*³⁸

Reikia pasakyti, kad šis įvaizdis buvo daugiau ideologinis, negu bendrasis ar komercinis. Šiaulių, kaip aukštos kultūros, pavyzdingos tvarkos ir švaros miesto, įvaizdis susiformavo būtent dėl tam tikrų šalies politinių įvykių, tai yra dėl valstybės perėjimo į brandaus socializmo išsivystymo etapą. Todėl miestų švarinimo ir tvarkymo idėja buvo paskleista ne tik miesto ribose, bet ir valstybiniu lygmeniu: „1971 m. Partijos Vilniaus miesto komitetas kartu su miesto vykdomuoju komitetu priėmė nutarimą dėl platesnio visuomenės įtraukimo į miesto tvarkymą, aplinkos gražinimą. Buvo steigiamos įmonių tarybos, rajonų ir miesto štabai, sudaryti aplinkos tvarkymo planai, estetiškiau tvarkomos gatvės ir skverai“ (Baltinienė, 1982, 121). Estetinių buitinių aplinkos tvarkymą organizavo ir Lietuvos komunistų partijos Centro komitetas, kuris „dirbo trimis pagrindinėmis kryptimis: pirma, telkė kūrybinius darbuotojus į svarbiausius buitinių aplinkos estetinio tvarkymo barus, skatino jų kūrybinius ieškojimus, sudarė sąlygas kūrybinei veiklai realizuoti; antra, plėtė ir tobulino buitines estetikos principų propagandą; trečia, ugdė plačiųjų liaudies mėsių iniciatyvą tvarkyti buitines aplinką“ (Baltinienė, 1982, 122–123). Taigi kuriant šį įvaizdį buvo ryškinamos ne tik miesto funkcijos, bet ir akcentuojamas naujas, pasikeitęs miesto veidas bei formuojamas kūrybinis žmogus, turintis savo estetinį skonį ir jaučiantis pareigą tvarkyti savo miestą ir būti jo šeimininku.

Iš viso straipsnių, susijusių su aptariamuoju įvaizdžiu, analizuojamuose laikraščiuose rasta 50, iš kurių:

³⁷ Švara – miesto grožis. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 246 (7425), p. 1, 1976-12-14.

³⁸ Narbutas P. XII šaukimo miesto tarybos VI sesija. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 74 (6233), p. 1, 1972-04-14.

1. 6-ioose straipsniuose (nuo 1968 m. ir ypač aktyviai iki 1976 m. pab.) siekiama išsikovoti aukštos kultūros pavyzdingos tvarkos ir švaros miesto vardą ir šis tikslas yra įvardijamas tiesiogiai. Pirmą kartą tai padaryta dar 1968 m.:

a) *Siekdami sustiprinti kovą prieš nusikalstamumą ir viešosios tvarkos pažeidimus, mes, šio sąskrydžio dalyviai [miesto liaudies draugovininkų VII sąskrydis], kreipiamės į visus miesto gyventojus, visuomenines organizacijas, jaunimą, kviesdami siekti pavyzdingos tvarkos mūsų mieste, stengtis, kad mūsų miesto darbo žmonės galėtų sėkmingai dirbti, mokytis ir kultūringai ilsėtis. Tad visi į kovą už tai, kad Šiaulių miestas taptų aukštos kultūros ir pavyzdingos tvarkos miestu!*³⁹⁴⁰

b) *Mūsų tikslas – siekti, kad Šiaulių miestas taptų iš tiesų aukštos kultūros ir pavyzdingos tvarkos, švaros miestu.*⁴¹

2. 28-ioose straipsniuose (taip pat nuo 1968 m. pab. iki 1976 m. pab.) įvairiomis agitacinėmis priemonėmis bei konkrečiais veiksmais šio tikslo yra kryptingai siekiama. Tai daroma įvairiai:

a) Balandis paskelbtas švaros mėnesiu:

*Balandis kviečia visų įmonių, įstaigų, mokyklų, namų valdybų vadovus sukristi ir imtis visų priemonių, kad mūsų miestas būtų švarus ir jaukus. Neužmirškime, kad švara – tai sveikata.*⁴²

b) Tuo metu buvo teigiama, kad „Darbas visuomenės labui – šventa kiekvieno žmogaus pareiga. Kiekvienas darbas visuomenės naudai, tiek fizinis, tiek ir protinis, yra gerbiamas ir garbingas. Reikia auklėti visus darbo žmones geriausiais darbo pavyzdžiais, geriausiais visuomeninio ūkio tvarkymo pavyzdžiais. <...> Komunistinėje visuomenėje žmogus negali nedirbti. To neleis nei jo sąmoningumas, nei viešoji nuomonė“ (TSKP, 1962, 356–357). Todėl mieste buvo organizuojamos komunistinės talkos.

c) Suformuota sprendimo dėl švaros palaikymo vykdymo patikrinimo komisija:

*Nuolatinė deputatų komisija tikrino, kaip vykdomas miesto vykdomojo komiteto sprendimas dėl švaros palaikymo. <...> Komisija mano, kad švara ir tvarka miesto gatvėse, įmonių teritorijose, namų kiemuose yra kiekvieno šiauliečio garbės reikalas.*⁴³

d) Skelbiama, kad prie Šiaulių miesto veido keitimo noriai prisideda įvairių sričių darbuotojai, o tokios informacijos viešas skelbimas, tai tam tikras visuomenės paskatinimas taip pat burtis ir gražinti savo miestą:

³⁹ Čia ir toliau darbe cituojami šaltiniai yra ryškinti darbo autorės – S. B.

⁴⁰ Šiaulių miesto liaudies draugovininkų VII sąskrydžio dalyvių kreipimasis į visus Šiaulių miesto liaudies draugovininkus, darbo žmones ir jaunimą. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 80 (5213), p. 1, 1968-04-23.

⁴¹ Jasilionis S. Pasiekimai ir perspektyvos. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 167 (7346), p. 2, 1976-08-21.

⁴² Furmanas J. Švara – tai sveikata. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 67 (5200), p. 1, 1968-04-04.

⁴³ Ramonaitė L. Švara ir tvarka turėtų būti. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 93 (5226), p. 3, 1968-05-15.

[Pasak P. Marengolco]: <...> *susikūrus komunalinio ūkio valdybos miesto apželdinimo trestui, sparčiai keičiasi Šiaulių rūbas. Tresto darbuotojų jėgomis įrengti skverai, gėlynai <...>. Kad mūsų miestas taptų dar gražesnis, prisideda statybos ir architektūros valdybos žmonės.*⁴⁴

Pastarosios valdybos nariai taip pat, kas dveji metai vykdomojo komiteto posėdžiui pateikdavo klausimą dėl Šiaulių miesto architektūrinio apipavidalinimo pagerinimo, tai yra dėl: mažosios architektūros ir skulptūros elementų, puošiančių miestą, dėl prekybinių kioskų ir telefono būdelių priežiūros, dėl šiukšlių konteinerių ir urnų tvarkingumo, dėl pagrindinės miesto aikštės, kaip miesto reprezentacinės vietos, estetiškumo, dėl sklypų netvarkingo aptvėrimo⁴⁵, dėl nemeniškos reklamos⁴⁶ bei netinkamai įrengtų informacinių stendų, dėl miesto interjero⁴⁷ ir dėl kitų miesto išorinio veido formavimo problemų (bent dalinio) išsprendimo. Taip pat šios valdybos nariai, kiekvienų metų pradžioje rengdavo reidus po miestą ir sudarydavo atitinkamus priemonių planus, kuriais miesto organizacijos, įmonės, atskiros žinybos bei individualių namų savininkai būdavo įpareigoti atlikti konkrečius darbus, susijusius su miesto architektūros apipavidalinimo pagerinimu⁴⁸.

e) Buvo siūloma visose miesto organizacijose įsteigti iniciatyvines grupes aplinkai tvarkyti.

f) Sprendžiant grožio problemas bei keliant buitines kultūrą, itin pasitarnavo ir periodinė spauda, specialūs originalūs bei verstiniai leidiniai (Baltinienė, 1982, 125). Todėl ne veltui, agituojant už švarą ir tvarką mieste, ne kartą paminima ir žiniasklaidos, kaip itin paveikios visuomenei viešumo priemonės, intensyvesnio darbo būtinybė:

„Raudonosios vėliavos“ laikraštyje reikia irgi daugiau rašyti apie tvarką, aštriau kritikuoti apsileidėlius.⁴⁹

g) Kritikuojant esamą padėtį skatinama gerinti tvarkymosi akcijų organizavimo procesą:

Vieni tvarko, kiti tik naudojasi sutvarkytu ar griaua. Vienu žodžiu – laukiamų rezultatų kol kas nematyti. O tam reikėtų tiek nedaug, kad vieną kartą greta gražių kalbų, vaju būtu imtasi operatyvių priemonių. Šio darbo organizatoriai, visų pirma, turėtų būti įstaigos, besirūpinančios miesto apželdinimu, tvarka, švara, o taip pat namų valdybos, gatvių komitetai ir visuomeninis aktyvas,

⁴⁴ Cit. iš: Keičiant šiandieninio miesto veidą. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 28 (5670), p. 2, 1970-02-10.

⁴⁵ Plačiau apie šias problemas žr.: Marengolcas P. Mes ir estetika. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 25 (5926), p. 1, 1971-02-05.

⁴⁶ „Mūsiškės reklamos tikslas – auklėti visuomenę, ugdyti gerą skonį, propaguoti tai, kas tikrai vertinga. Mes už estetiškas ir meniškias reklamas. <...> Čia užrašai dažnai daromi ant sulopytos medžiagos, jie dažnai nublukę (poilsio vakarų reklama), nulyti lietaus. Miesto centre skelbimai, kviečiantys į sporto akcijas, sunkiai išskaitomi. Dažnai skelbimai mus informuoja apie rungtynes, vykusias prieš savaitę. Čia pat, prie gazuoto vandens automatų, ilsisi senų afišų ir plakatų nuolaužų krūva.“ (Gudonis V. Reklama – miesto veidas. Koks jis Šiauliuose? In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 138 (5780), p. 4, 1970-07-15).

⁴⁷ „<...> tai dalis mūsų miesto, jo kultūros, visuomenės estetinio lygio atspindys. Tik ne sparčiais tempais augantis kavinių ar restoranų skaičius, o aukštas jų meninis lygis bylos apie miestą ir jo žmones.“ (Adomavičienė M. Miesto interjero problemos. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 86 (5987), p. 3–4, 1971-04-30).

⁴⁸ Marengolcas P. Koks miesto veidas? In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 162 (6577), p. 2–3, 1973-08-18.

⁴⁹ Narbutas P. XII šaukimo miesto tarybos VI sesija. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 74 (6233), p. 1, 1972-04-14.

*suburtas prie šių organų. Šiauliečių, abejingų aplinkos grožiui, tikrai maža. <...> O jeigu dar tas talkas protingiau organizuotume (skelbtume gatvių, kvartalų, rajonų tvarkymo dienas – konkursus vietoj vienkartinio, galima sakyti, visuomenės dalyvavimo demonstravimo vajaus), tai pamatytume, jog rezultatai geresni.*⁵⁰

h) Anot E. Baltinienės, „žmogaus tobulėjimas labai siejasi su darbu. Darbe žmogus praleidžia didesnę savo gyvenimo dalį, todėl, suprantama, didelę reikšmę turi toji daiktinė aplinka, kurioje vyksta pats darbas“ (Baltinienė, 1982, 117). Būtent todėl, įmonėse atliekamos techninės estetikos apžiūros, nes estetiškai sutvarkytų įmonių darbuotojai – nuotaikingesni, sveikesni bei darbingesni⁵¹.

i) Siūloma, kad gatvėse budėtų švaros patruliai:

*Praverstų, oi kaip praverstų, švaros patruliai. Jais galėtų būti mokiniai (juos pačius tokios pareigos pratintų prie tvarkos), draugininkai ir kt. Bet ir to negana. Reikia, kad bent retkarčiais pasirodytų gatvėje milicininkas su kvitų knygele.*⁵²

j) Sudaromas kompleksinis vizualinės informacijos projektas, leidžiantis kryptingai tvarkyti miesto reklamą, prekybinę ir komunikacinę informaciją.

Reikia pasakyti, kad miesto švara, tvarka ir kultūra buvo vis akcentuojama ir nuolat diegiama visuomenei dar ir todėl, kad į Šiaulius visad noriai atvyktų kitų miestų svečiai (tam tikslui pasiekti buvo tvarkomi miesto „vartai“, esantys tarsi miesto vizitinė kortelė), kurie apie miestą išsivežtų tik teigiamus atsiliepimus (pvz., svečias iš Leningrado Z. Davidsonas, 1969 m. apie Šiaulius yra pasakęs taip: „– Juk tai visiškai naujas miestas! Labai švarus ir labai kultūringas!“⁵³). Todėl vidaus turizmo skatinimui iš ekskursijų biurų darbuotojų buvo keliami tam tikri reikalavimai:

*Autotransporto vadovai turėtų priminti vairuotojams, kuriuos skiria aptarnauti mūsų svečius, kad jie atstovaus Lietuvą, savąjį miestą, kad jie turi būti švariau apsirengę (nes vis dar pasitaiko aplaidumo atvejų), kad autobusai būtų visad švarūs, paruošti kelionei (o juk pasitaikydavo, kad tekšnodavo balos vandens, šlapios būdavo sėdynės). Norisi, kad būtų mikrofonai autobusuose, kad autoūkio dispečerė iš anksto praneštų vairuotojams, kad jiems teks dirbti su svečiais.*⁵⁴

3. Likusiuose 18-oje straipsnių (nuo 1986 m. pab. iki 2007 m.) dažniausiai akcentuojamos miesto (daugiausiai bulvaro, kaip miesto vizitinės kortelės) architektūros, dekoro, dizaino problemos ir galimybės, tačiau nepamirštama ir miesto švaros problema:

⁵⁰ Birbilas V. Miesto grožis priklauso nuo mūsų. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 186 (6601), p. 2, 1973-09-21.

⁵¹ Purnas V. Kaip sukurti jaukesnę aplinką. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 205 (6620), p. 4, 1973-10-18.

⁵² Sakalauskas J. Elgesys – žmogaus veidrodis. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 97 (6766), p. 4, 1974-05-18.

⁵³ Gruzaitė V. „Juk tai naujas miestas!“ In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 148 (5535), p. 2, 1969-07-29.

⁵⁴ Balčiūnaitė E. Šiauliečiai sutinka svečius. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 152 (6053), p. 3, 1971-08-03.

a) *Dizainas jau suvokiamas ne vien tik kaip daiktų kūrimas, ne vien tik kaip estetinis aplinkos formavimas, bet ir kaip procesas, apimęs estetinių, kultūrinių, ekonominių, socialinių slinkčių visumą. <...> Miestas, jo funkcionavimas yra ta terpė, kurioje susimaišo susilydo įvairiausios žmonių veiklos sritys, kūrybinė veikla, statyba, idėjos, projektai, perstatymai, perkainavimai, netgi griovimai. Būtent ta terpė iš savo vidinių resursų, o kai kada ir išorinių injekcijų brandina, formuoja miesto veidą. Architektai, dailininkai, dizaineriai ir daugybė kitų užsiėmimų žmonių lemia tos terpės temperatūrą, sustingimą ar virimą, skonį ir kitas kokybes.*⁵⁵

b) *Granitu besipuošiantis miestas keičia savo įvaizdį. Kritiškesnis miestelėnas pastebimus pokyčius vertina nebūtinai teigiamai, granito ir marmuro dekoracijose įžvelgdamas tam tikro miesčioniškumo apraiškų <...>.*⁵⁶

c) Ypač aptariamuoju laikotarpiu daug dėmesio skiriama bulvare buvusiam, taip vadinamajam socialistiniam dekorui, kuris yra savotiška miesto puošmena, išskirianti Šiaulius iš kitų miestų Lietuvoje ir už jos ribų. Tačiau „prieš dešimtį metų šiais objektais rūpinosi miesto ūkio skyrius. Prastėjant ekonominei situacijai miestą puošiantys objektai sunyko ar buvo nuniokoti vario karštligės metu“⁵⁷. Būtent todėl dar 1999 m. buvo siūloma įkurti miesto bulvaro muziejų, bet šios idėjos kažkodėl atsisakytą.

d) Kalbant apie miesto švarą, kaip itin opi problema buvo iškelta saulėgrąžų gliaudymas ir jų lukštų spjaudymas viešose vietose. Šios problemos pašalinimui buvo imtasi įvairiausių priemonių: 1989 m. balandžio 18 d. miesto sanitarinės kultūros apžiūros komisijos posėdžio nutarimu, prekyba saulėgrąžomis turgavietėje buvo uždrausta; tai draudė ir miesto Tarybos Vykdomojo komiteto sprendimai bei turgavietės prekiavimo taisyklės (nesilaikančius taisyklių pinigėmis baudomis galėjo bausti Veterinarijos ir Sanitarijos-epidemiologijos stočių tarnybų darbuotojai); buvo siūloma netgi boikotuoti saulėgrąžų pardavėjus, tačiau prekeiviai vis tiek atrasdavo vietą, kurioje galėdavo netrukdomai prekiauti tuo metu itin paklausia (ypač tarp jaunimo) preke⁵⁸.

Vis dėlto, nerasta nei vieno straipsnio, kuriame Šiauliai jau būtų pavadinti aukštos kultūros, pavyzdingos tvarkos ir švaros miestu. Visose straipsniuose šis įvaizdis liko tik miesto nepasiektu tikslu, nors pastarąjį ir buvo siekiama įvairiais realiais veiksmais, tai yra konkrečiais darbais. Todėl negalima teigti, kad šis siekis gyvavo vien tik „popieriniame“ pavidale.

⁵⁵ Rimkus V. Mūsų miestas – mūsų namai. V. Purono kūrybos paroda. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 123 (10119), p. 2, 1987-06-23.

⁵⁶ Ligmanavičiūtė J. Granito veidrodyje keičiasi miesto veidas. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 205 (12656), p. 10, 1997-10-18.

⁵⁷ Ulinskaitė R. Architektūriniai akcentai siūlomi verslo reklamai. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 71 (13538), p. 3, 2001-04-12.

⁵⁸ Plačiau žr.: Nastopkienė N. Spjūviai į miesto švarą. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 128 (10639), p. 2, 1989-06-30.

4.3.2. Šiauliai – pramonės centras ir darbininkų miestas

„Šiauliai nuo seno – pramonės miestas. Jame visada svarbiausias vaidmuo tenka darbininkijai <...>⁵⁹“, todėl ne veltui Šiauliai ilgą laiką turėjo ne tik pramonės centro, bet ir darbininkų miesto įvaizdį. „Pirmojo pasaulinio karo išvakarėse Šiauliai buvo tipiškas provincialus Rusijos imperijos gubernijos apskrities miestas, kurio įvaizdį savaime kūrė XIX a. gale mieste ėmusios augti pramonės įmonės. <...> Miesto įvaizdžiui tuomet labiausiai turėjo įtakos miesto pramonė – per pirmąjį nepriklausomybės dešimtmetį atkurti Pirmojo pasaulinio karo metais sunaikinti fabrikai Šiauliams grąžino pramoninio miesto šlovę ir lietuviški kelionių vadovai Šiaulius pristatinėjo kaip pramonės miestą.“ (Mačiulis, 2009, 219). Toks šio miesto įvaizdis, anot D. Mačiulio, gyvavo iki Antrojo pasaulinio karo, tačiau, remiantis išanalizuotais laikraščių straipsniais, toks Šiaulių miesto įvaizdis gyvavo kur kas ilgiau, tai yra ir po Antrojo pasaulinio karo.

Tokių straipsnių, kuriuose Šiauliai būtų įvardijami kaip pramonės centras ar darbininkų miestas, arba straipsnių, kurie būtų vienaip ar kitaip susiję su aptariamuju įvaizdžiu, laikraščiuose iš viso rasta 30, iš kurių:

1. 13-oje straipsnių, kategoriškai teigiama, kad Šiauliai – darbininkų arba pramonės miestas ir kad šis įvaizdis tebėra gyvas ligi šiol (nuo 1970 m. iki 2009 m.):

a) *Norėčiau palinkėti tvirčiau pasukti šiuo keliu ir jūsų – **darbininkų miesto** – aktoriams. **Šiauliai – darbininkų miestas.***⁶⁰

b) [Anot V. Vingro]: *Mano galva, Šiauliai liks **pramonės ir transporto miestas**. <...> **Šiauliai yra darbininkiškas, apsikrių prekybininkų ir amatininkų miestas** <...>.*⁶¹

2. Du straipsniai, kurie neigia, kad šis darbininkiškas ir pramoninis miesto įvaizdis gyvas ir dabar:

a) *Šiauliai, **kaip buvęs darbininkų miestas, itin tiko gamybai.***⁶²

b) [Anot V. Bikulčiaus]: *Šiauliams labai nepasisekė, kad juos suniokojo abu pasauliniai karai, kad neišliko bent nedidelės senamiesčio dalies, kad po paskutinio karo pasikeitė jo gyventojų sudėtis (mažai liko tikrų miestelėnų), kad **Šiauliai tarybinės valdžios buvo formuojami kaip darbininkų miestas**. Dar iš Karlo Markso žinome, kad darbininkas, tuo labiau tarybinis žmogus, nėra šeimininkas.*⁶³ Šio straipsnio citata išreiškia ypač neigiamą požiūrį į aptariamąjį įvaizdį. Nors kuriant miesto įvaizdį vienas svarbiausių vaidmenų atitenka būtent miesto gyventojui, pastarajame pavyzdyje

⁵⁹ Keldušis J. Inžinierius Šiauliuose. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 54 (9276), p. 2, 1984-03-16.

⁶⁰ Vaidila A. O kokia mūsų katedra? In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 182 (6597), p. 3, 1973-09-15.

⁶¹ Cit. iš: Sobutienė J. Trūksta ambicijų ir požiūrio į ateitį. In: *Šiauliai plus*, Nr. 086, p. 9, 2006-01-13.

⁶² Šiukšterienė A. Kodėl užsieniečiai (ne)investuoja Šiauliuose. In: *Šiauliai plus*, Nr. 048, p. 4, 2005-04-22

⁶³ Cit. iš: Jurgaitytė M. Nykus provincijos miestas. In: *Šiauliai plus*, Nr. 098, p. 9, 2006-04-07.

bandoma teigti, jog yra atvirkščiai, nes anot V. Bikulčiaus, jei miesto gyventojas yra darbininkas, tai jis negali būti ir miesto šeimininku, kuriančiu miesto įvaizdį.

Likę 15-iolika straipsnių yra vienaip ar kitaip susiję su aptariamuoju įvaizdžiu. Tai šaltiniai, kurie įrodo, kad šis įvaizdis egzistavo ir egzistuoja.

Apskritai, Šiaulių, kaip darbininkų ar pramonės miesto įvaizdis yra gana senas, bet vis dar gajus. Dar 1972 m. „Raudonosios vėliavos“ straipsnyje „Ar neįžeistas jaunuolio orumas?“ buvo rašoma: „Miesto laikraštyje pokalbiuose apie kultūrą dažnai primenama, kad Šiauliai – darbininkų miestas <...>“. Ir iš tiesų, pirmą kartą Šiauliai, kaip darbininkų miestas, įvardinti būtent 1970 m. laikraščio straipsnyje, kuris vadinosi „Pokalbis apie kultūrą“:

*Šiauliai – darbininkų miestas. Daug įmonių, organizacijų, kuriose dirba po kelis šimtus darbininkų.*⁶⁴

Tam, kad darbo kultūros lygis įmonėse būtų pakankami aukštas laikraščiuose buvo spausdinami netgi tokie straipsniai kaip „Darbo higiena“, kurie rodė visapusišką rūpestį darbininkų gerove:

*Vienas iš svarbiausių mokslinio darbo organizavimo komponentų yra darbo higiena. Ji tiria darbo ypatybes ir charakterį, poveikį žmogui bei **konstruoja priemones žalingoms sąlygoms pašalinti.***⁶⁵

Vėlesniuose straipsniuose buvo nuolat primenama, kad Šiaulių miestas garsus savo darbo tradicijomis⁶⁶, arba, kad turime „šaukais darbais garsinti savojo Šiaulių miesto vardą“⁶⁷. Buvo siekiama, kad „Šiauliai būtų minimi ne tik kaip senų revoliucinių tradicijų vieta, bet ir kaip šiuolaikinis pramonės ir kultūros centras“⁶⁸:

*Šiauliai – senų, garbingų tradicijų miestas ir, rodos, niekad nepasižymėjo vienpusiškumu: **stambus darbininkų centras, bet ir reikšmingas kultūros židinys, garsėjęs savo plačių užmojų bei kilnios veiklos inteligentais-visuomenininkais, kultūrintojais.***⁶⁹

Akivaizdu, kad pastarasis tikslas buvo pasiektas, nes 1978 m. Šiauliai jau minimi kaip svarbiausias Šiaurės Lietuvos pramonės ir kultūros centras:

*Šiauliuose – svarbiausiame šiaurinės Lietuvos pramonės ir kultūros centre <...>. Šiandieniniai Šiauliai – **stambus respublikos pramonės centras.** Mieste yra 66 pramonės, transporto,*

⁶⁴ Ratkutė N. Pokalbis apie kultūrą. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 32 (5674), p. 2, 1970-02-14.

⁶⁵ Izrailetas L. Darbo higiena. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 66 (5199), p. 2, 1968-04-03.

⁶⁶ Ščevinskas J. Tęskime pradėtą žygį. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 65 (66), p. 2, 1971-04-03; Nagaitytė N. Patriotinio darbo apžiūra. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 125 (7817), p. 1, 1978-06-28.

⁶⁷ Ratkus I. O koks tavo indėlis? In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 223 (6382), p. 2, 1972-11-15.

⁶⁸ Jankauskas V. Prekybiniai bruožai miesto veide. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 158 (6827), p. 2, 1974-08-15.

⁶⁹ Striogaitė D. Reklama: tarnauti žmogui, ugdyti jį. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 38 (9260), p. 2, 1984-02-22.

*statybos ir ryšių įmonės. Jų produkcija žinoma toli už miesto ribų. Šiauliečiai pagrįstai didžiuojasi savo gaminamais televizoriais, dviračiais ir kita produkcija.*⁷⁰

Tiesa, nors kultūra, anot H. Smilgio, tuo metu, kai miestas garsėjo darbininkų įvaizdžiu, Šiauliams buvo labai svetima („Šiauliai – vertelgų, pramoninkų miestas. Kultūra čia tarsi podukros vietoje...“⁷¹), o, anot V. Purono, šis įvaizdis „Šiauliams suteikdavo neigiamą nekultūringo, apspurusio miesto įvaizdį“ (Puronas, 2007, 55), tačiau Šiaulių įmonėse besidarbuojančiųjų žmonių kultūros lygio kėlimu buvo pradėta rūpintis gana seniai. Todėl negalima teigti, kad Šiauliai buvo „apdriskusio liumpeno, tarpuvarčiuose girtaujančių pijokėlių, šlitinuojančių girtuoklių miestas“ (Puronas, 2007, 55) ir kad Šiaulių miesto darbininkijai kultūra tuo metu buvo visiškai svetima:

a) *Ir kultūros namai visiems, mylintiems savo darbą, svetingai atveria duris. Kartu su visais meno entuziastais skuba į repeticijų sales ir choristai, šokėjai, muzikantai – darbo veteranai.*⁷²

b) *Ką šie darbininkai veikia po darbo, koks jų laisvalaikis, kaip kyla jų kultūrinis lygis – štai tokiu klausimu „Kultūros barų“ redakcija suruošė pokalbį su eilės įmonių klubų vedėjais.*⁷³

Taigi, remiantis pastarosiomis citatomis, galima teigti, kad Šiauliuose kultūra tikrai buvo puoselėjama.

Nors, pasak V. Butkaus, Šiauliai buvo verčiami⁷⁴ pramoniniu gamybiniu darbininkų getu, kurio kontrolė ir iniciatyva buvo palikta patiems miestelėnams (Butkus, 2000, 21), tačiau akivaizdu yra tai, jog šiuo primestu Šiaulių miesto įvaizdžiu miestelėnai puikiai naudojosi ir kūrė unikalų miesto veidą, kuris išskyrė Šiaulius iš kitų miestų ir nustatė tam tikrus išskirtinius „šiaulietiško“ bruožus:

Pagyvėjusi gatvių prekyba Vilniuje – šiaulietiškas festivalio akcentas. Tarp prekeivių – nemažai matytų veidų. Ne veltui Šiaulius vadina prekybininkų miestu.⁷⁵

Tai, kad Šiauliai tikrai buvo pramonės centru, liudija ir tai, jog jau 1969 m. mieste buvo kabinami stendai, kuriuose buvo aprašomi įmonių laimėjimai. Tai reiškia, kad miestas iš tiesų save reprezentavo kaip pramoninį miestą, nes tokios informacijos skelbimas stende, tai tam tikra reklamos forma, kuri yra laisvai prieinama visai visuomenei:

*Pačiame mieste laikas būtų atnaujinti tuos stendus, kur pasakojama apie mūsų laimėjimus pramonės, statybos, kultūros, švietimo bei kitose srityse.*⁷⁶

⁷⁰ Šimkuvienė V. Tokia buvo pradžia. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 198 (7890), p. 2, 1978-10-12.

⁷¹ Sireikienė A. Hubertas Smilgys: „Noriu rasti kalbą su kiekvienu“. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 33 (11220), p. 1, 1992-02-19.

⁷² Polis A. Entuziastai – darbo veteranai. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 14 (5147), p. 3, 1968-01-19.

⁷³ Ratkutė N. Pokalbis apie kultūrą. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 32 (5674), p. 2, 1970-02-14.

⁷⁴ Verčiami, nes tai buvo itin paranku tarybiniais ideologams, kurie dangstė „vietos vadukų apkiautimą, jų abejingumą kultūrai, tvarkingumui“ (Puronas, 2007, 55).

⁷⁵ R. B. Vilniuje – life, Šiauliuose – „Teatriniai susitikimai“. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 89 (11527), p. 1, 1993-05-14.

⁷⁶ Stanelis A. Miestas iš arti. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 75 (5462), p. 2, 1969-04-16.

Be to, 1989 m. Šiauliuose susikūrė Šiaulių pramoninkų asociacija, kuri yra viena didžiausių šalyje regioninių pramoninkų asociacijų, šiuo metu vienijanti net 71 pramonės ir prekybos įmonę, įstaigas ir organizacijas ne vien Šiaulių mieste, bet ir regione (ŠPAe). Anot šios asociacijos Prezidento Alvydo Stulpino, „visais laikais Šiauliai buvo vadinami pramonės miestu. Turbūt tai vienintelis Lietuvos miestas, turintis teisę naudotis šiuo epitetu. Čia verslininkai visada buvo aktyviausia miesto bendruomenės dalis, o kadangi suvienytomis pastangomis buvo galima daugiau padaryti sprendžiant verslui bendras ir svarbias problemas, jie jungėsi į draugijas bei sąjungas“ (cit. iš: Puronas, 2009, 3).

Būtina pastebėti ir tai, kad šiuo metu Šiauliuose yra tiek Darbininkų, tiek Pramonės gatvės. O tai rodo kultūrinę visuomenės atmintį. Pastaroji, pasak R. Trimonienės, po tam tikrų istorinių įvykių, formuojant kultūrinę istoriją, imta įprasminėti dirbtinai, tai yra atsiranda gatvių pavadinimai, susiję su tam tikrais įvykiais⁷⁷. Bet kuriuo atveju, ar šis įprasminimas buvo dirbtinis, ar natūralus valdžios veiksmas, faktas, kad Šiaulių mieste šios gatvės yra, rodo valdžios neabejingumą miesto praeičiai ir prisiminimams bei norą įprasminėti Šiaulių miesto veidą.

4.3.3. Šiauliai – dviračių miestas

Teigiama, kad „istoriškai, miestai didėjo, plėtėsi, sukaupdavo kapitalą dėl juose susiformavusių traukos centrų: atsiradusių fabrikų, gamyklų, verslo įmonių“ (Bartkutė, 2009, 32). Ne išimtis šiuo atveju yra ir Šiaulių miestas, kuris pasinaudodamas pasaulyje gerai žinoma tuometine „Vairo“ dviračių-variklių gamykla ėmėsi intensyviai propaguoti „dviratizmo“ programą. Tačiau nors pastaroji ir sukūrė produktą (dviratį), bet „bet kokie kuriami produktai ar paslaugos, neturi jokios vertės, kol nesukuriama jų vartojimo sistema. Miestai norėdami plėstis, plėtoti turizmą, būti lankomi, pritraukti kuo daugiau žmonių, turi ne tik sudaryti sąlygas reikštis kūrybingumui. Labai svarbu įvertinti vietovės galimybes pristatyti šioje vietovėje kuriamus kultūros produktus, teikiamas kultūros paslaugas. F. Vud manymu, vietovė ar miestas turėtų turėti aiškią strategiją, kaip pateikti šioje vietovėje gaminamus kultūros produktus, teikiamas kultūros paslaugas kuo didesniai vartotojų ratui“ (cit. iš: Bartkutė, 2009, 34). Remiantis pastaraisiais faktais, palaiapsniui buvo sukurta ir dviračio vartojimo sistema, kuri išskyrė Šiaulių miestą iš kitų miestų, darė jį unikaliu, formavo patrauklų miesto įvaizdį (nors tai nebuvo pagrindinė „dviratizmo“ programos siekiamybė) ir iš dalies tenkino pelno bei pramogų poreikius.

1984 m. V. Rimkaus straipsnyje „Skatina ieškoti naujų sprendimų“ buvo rašoma: „Šiauliai prisiėmė dar vieną kultūros iniciatyvą, tvirtais saitais susijusių ne tik su vietos kūrybinėmis pajėgomis, bet ir su ekonominiu gamybiniu potencialu („Vairo“ dviračių-variklių gamykla, steigiamas dviračių

⁷⁷ Cit. iš: Jagminaitė E. Kultūrinis atminimas – net gatvių pavadinimuose. In: *Šiauliai plus*, Nr. 259, p. 4, 2009-05-08.

muziejus), su visuomeninio gyvenimo reiškiniiais (vaikų dviračių lenktynės, dviračių takas)⁷⁸, tačiau vien tik prisiimti kultūros iniciatyvą yra gerokai lengviau, negu siekti jos kryptingo įgyvendinimo, nes tam trukdė ne tik neišvystytos dviračių infrastruktūros, bet ir psichologinės problemos: žmonės nemėgo važinėti dviračiais, nes buvo įsitikinę, jog tai neprestižiška ir „kaimiška“:

*Anksčiau dviračiais važinėjo mažuose miestuose ir kaimo gyvenvietėse, gi dabar dviračiai naudojami jau ir dideliuose miestuose. <...> Pagrindinės priežastys, trukdančios masiškai važinėti dviračiu, yra dvejopos. Visų pirma tai, kad prie vadinamųjų traukos objektų nėra parkavimo sąlygų ir kad sudėtinga laikyti namuose. Kitos priežastys yra daugiau psichologinio pobūdžio. Dažnai čia kenkia sustabarėjęs mąstymas: laikoma, jog dviratis – atgyvenusi transporto priemonė arba kad važiuoti juo gėda.*⁷⁹

Todėl Šiaulių, kaip dviračių miesto, įvaizdžio formavimasis – ilgas ir sudėtingas procesas, kuris iš pradžių prasidėjo stichiškai, kartu su dviračių sporto populiarinimu, o vėliau, pastebėjus, kad ši transporto priemonė gali būti naudinga ir pelningam miesto vystymuisi, šį procesą pradėta valdyti ir nuosekliai siekiant užsibrėžto tikslo – dviračių miesto vardo pelnyto.

Kitais tariant, remiantis „Raudonosios vėliavos“ / „Šiaulių naujienų“, „Vairo“, „Krivulės“ / „Savaitės Krivulės“ ir „Šiauliai plius“ laikraščių straipsniais, nuo 1968 m. iki 1975 m. dviratininkai, ypač vadinamieji „mikrodviratininkai“, tai yra vaikai iki 14 m. (pastariesiems į gatves išvažiuoti buvo apskritai draudžiama), dėl tuo metu mieste dar visiškai neišvystytos dviračių takų infrastruktūros, Šiaulių gatvėse buvo apskritai ne itin pageidaujami:

*Mikrodviratininkai – labai pavojingi eismo taisyklių pažeidėjai. Ir mokyklos, ir, žinoma, visų pirma tėvai turi kuo rimčiausiai susirūpinti, kad nė vienas jų gatvėje nepasirodytų. Užmaršiams tėveliams, matyt, teks atvykti į miliciją ir, sumokėjęs baudą, pasiimti vaiką su dviračiu. Pasiųsti mažąjį dviratininką iš gatvės į savo kiemą – taip pat kiekvieno praeivio, kiekvieno vairuotojo pareiga.*⁸⁰

Nors pats Šiaulių miestas, kaip dviračių gamybos miestas, pasaulyje buvo jau labai gerai žinomas:

*Ir džiaugsimės mes, kad nesame savotiška provincija, tik bekonus temokanti auginti ir gerą sviestą sumušti. Juk vien mūsų mieste pagaminti dviratukai važinėja 72 užsienio šalių keliais.*⁸¹

⁷⁸ Rimkus V. Skatina ieškoti naujų sprendimų. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 103 (9325), p. 3, 1984-05-25.

⁷⁹ Burinskienė M. Racionalu, naudinga, patogiu. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 107 (9845), p. 4, 1986-05-31.

⁸⁰ Juknys S. Mikrodviratininkai. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 73 (5715), p. 3, 1970-04-14.

⁸¹ Leviškienė E. Pasauliui žinomi Šiauliai. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 79 (5721), p. 4, 1970-04-22.

Tačiau situacija pradeda gerėti (dviratininkų naudai) ir keistis jau nuo 1975 m. spalio mėn., kuomet K. Simonaičio straipsnyje „Kalnais ir lygumomis“ Šiauliai pirmą kartą pavadinami dviračių turizmo sostinės vardu:

*Šiaulius kaimynai, draugai ir varžovai teisėtai vadina dviračių turizmo sostine. „Elnio“ susivienijimų, 12-osios miesto profesinės technikos mokyklos, „Verpsto“ fabriko, vaikų ekskursinės-turistinės bazės, televizorių gamyklos ir kitų kolektyvų turistai dviratininkai kasmet dalyvauja miesto ir respublikos komandinėse turizmo pirmenybėse, užima prizines vietas.*⁸²

Nuo šių metų Šiauliai tiesiogiai kaip dviračių ir dviratininkų miestas straipsniuose (iš 169 surinktų straipsnių, susijusių su dviračių sporto populiarumo augimu Šiaulių mieste) įvardijami net 56 kartus, iš kurių:

1. 20-yje straipsniuose šis įvaizdis yra palaikomas ir skatinamas (1975–1988 m.). Pastarojo kūrimo iniciatyva priklauso Šiaulių miesto Liaudies deputatų tarybai. Toliau pateikiamos pačios svarbiausios straipsnių ištraukos, bylojančios apie Šiaulių, kaip dviračių miesto, įvaizdžio palaipsnių augimą / formavimąsi:

a) *Dvi savaites truko Komunalinio ūkio projektavimo instituto Šiaulių skyriaus patalpose vykęs respublikinis praktinis dizaino seminaras. <...> Seminaro tikslas – konkrečiai prisidėti prie dviračio populiarinimo. Šiauliuose šis seminaras surengtas neatsitiktinai. Juk čia yra „Vairo“ dviračių-variklių gamykla, populiarinamas dviračių sportas, tiesiasi dviračių takas į Bubių poilsiavietę. Tai vis prielaidos, leidžiančios Šiauliams tapti pirmuoju plačiai dviratį propaguojančiu miestu respublikoje. <...> Tikime, kad **Šiauliai taps pirmuoju respublikoje dviračių miestu**, kad juo paseks ir kiti respublikos miestai.*⁸³

b) *Parko takeliais pasipila žiūrovai, dalyviai. Visi skirstosi namo laimėję gražų reginį, sveiką poilsį, gerą nuotaiką, džiaugdamiesi, kad mūsų **gimtieji Šiauliai palaipsniui pelno dviračių miesto vardą.***⁸⁴

c) *Įsižiūrėkime į mūsų miesto gatves, į vaikų būrį, balnojantį „Kregždutes“ ir „Ereliukus“, „Dubysas“. Juk tai specifinis **dviračių miesto bruožas.***⁸⁵

d) *Šiandien daugelis gerai supranta, jog dviratis – gera ne tik susisiekimo, bet ir sveikatos, žvalumo, sporto bei poilsio priemonė. Ji nebrangi ir patogi. Ja gali naudotis įvairaus amžiaus žmonės. Todėl neatsitiktinai miesto Liaudies deputatų tarybos iniciatyva **paversti Šiaulius dviratininkų miestu***

⁸² Simonaitis K. Kalnais ir lygumomis. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 214 (7137), p. 3, 1975-10-30.

⁸³ Bulzgis S. Dviratį visiems. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 193 (8139), p. 3, 1979-10-06.

⁸⁴ Česnauskienė V. Kas greičiausias, vikriausias, sumaniausias. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 100 (8296), p. 3, 1980-05-22.

⁸⁵ Arlauskas M. Dviračių šventė – dviračių mieste. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 190 (8386), p. 4, 1980-10-01.

*susilaukė pritarimo ir nemažo susidomėjimo.*⁸⁶ Kadangi dviratis Šiauliuose buvo tokia susiekimo priemonė, kuri žmogui teikė visapusę naudą ir kadangi tiek daug šiauliečių šią priemonę jau buvo pamėgę, 1987 m. apie Šiaulius buvo svarstoma netgi kaip apie pirmąjį miestą ekopolį⁸⁷.

e) *Mūsų miestas ne veltui pradedamas vadinti dviratininkų miestu. Ir tai jau mažai ką stebina. Įvedamos naujos eismo organizavimo priemonės, skirtos dviratininkų saugumui gerinti.*⁸⁸

f) *Mieste daroma viskas, kad dviratininkų eismas būtų saugus, Šiauliai taptų dviratininkų miestu.*⁸⁹

Pastaruosiuose dvejuose pavyzdžiuose įvedamas ir dviratininkų saugumo miesto gatvėse prioritetas. Suvokiama, kad saugumas gali būti viena tų priežasčių, kodėl dalis šiauliečių vis dar nesiryžta sėsti ant dviračio.

g) *Iš 120 tūkstančių Šiaulių gyventojų ant pirštų galime suskaičiuoti tuos, kurie liko abejingi dviračio „atgimimui“...Daugelis Šiaulių gatvių jau seniai skirtos tik pėstiesiems ir dviratininkams. Automobiliams kabo „plytos“. Išeiginėmis dienomis dar dvylika gatvių atiduodamos dviračių turizmo mėgėjams. Pietinėje miesto dalyje prasideda specialus 15 km. Ilgio takas. ...Ten viskas numatyta žmogui, kuris nutarė minti pedalus. Net jei trasoje atsiras naujokas be dviračio, nereikės nusiminti – nuomos punkte jam pasiūlys norimos markės dviratį. Ten, tarp kitko, jis galės pasiimti ir sportinę formą – kelnaites, sportinukus ir indą vandeniui. Lygus asfaltuotas takelis bėga šalia autostrados Šiauliai – Sovietskas. Kas kilometrą dviračių turisto laukia gražūs suoloeliai poilsiui, tentai nuo saulės ir lietaus. Kelio viduryje įrengtas paviljonas, kuriame dviratininkas gali užkąsti, atsigerti mineralinio vandens ar sulčių, nusipirkti apelsinų ir obuolių. Ant kiekvieno pieno ir kefyro paketo nupieštas...dviratininkas.*⁹⁰ Paskutinis šios citatos sakinytis įrodo, kad populiarindama dviratį „Vairo“ dviračių-variklių gamykla turėjo net tik pramoginį, bet ir pelno siekimo tikslą. Tų pačių, 1988 m. „Vairo“ laikraštyje apie dviračio populiarinimo tikslus buvo rašoma: „<...> paaiškėjo, kad prasta ne tik mūsų, bet ir kitų sąjunginių dviračių gamyklų gaminių reklama. Buvo pradėta ieškoti reklamos formų“⁹¹

⁸⁶ Maižius V. Ir šiokiadieniai, ir šventė – dviračiui populiarinti. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 113 (8819), p. 4, 1982-06-09.

⁸⁷ Plačiau apie tai žr.: Dovydenas V. Ar bus Šiauliai pirmuoju ekopolium? In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 234 (10230), p. 1, 1987-11-27.

⁸⁸ Steponavičius K. Gerbkime dviratininkus. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 179 (8885), p. 3, 1982-09-09.

⁸⁹ Steponavičius K. Jei sėdome ant dviračio. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 166 (9130), p. 3, 1983-08-24.

⁹⁰ Jusino A. straipsnio „Aš nusipirkau dviratį“ (1984 m.) ištrauka, kuri paimta iš 1988-12-24 spausdinto straipsnio Šiauliai – dviračių sostinė? In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 254 (10507), p. 2, 1988-12-24.

⁹¹ Skačkauskienė L. Graži tradicija tęsiasi. In: *Vairas*, Nr. 20 (635), p. 2, 1988-06-08.

h) **Šiauliai – dviračių miestas.** Užsiiminėti turizmu, važinėti dviračiu gali kiekvienas miesto gyventojas, ir tam **sudaromos visos būtinos sąlygos.**⁹²

i) – **Ar tikrai Šiauliai – dviračių miestas?** – klausė svečias iš kitur.

Kur prasideda dviračių miestas? Ar ne prie jo vartų, kur iškelta lenta, paskelbusi: „Vairuotojai – būkite atsargūs: Šiauliai – dviračių miestas“.

Ne, tikrai ne čia.

– Apsilankykite, – sakau – Šiauliuose, kai vyksta dviračių mėnesio renginiai, kai centrine miesto gatve pasipila dviračių šventės dalyviai, tada ir sužinosite, kur prasideda dviračių miestas.

Gatvėmis tolyn bėga raudonos, baltos linijos – dviračių takai – susilieja su asfalto juosta kauburiuojančia šalia didžiojo plento link Bubių. Ir čia dviračių miestas.

*Dviratis – dideliems ir mažiems, dviratis – sveikata, sportas, transportas, dviratis – tai ir fantazija.*⁹³ Kadangi laikraštyje buvo pateiktas būtent tokio ilgumo tekstukas (tai yra visas nurašytas laikraščio „Raudonoji vėliava“ straipsnis), tai šis pavyzdys tampa labai panašus į užsakomąjį, reklaminį straipsnį: informacija jame glausta, pateikiami tam tikri faktai, logiška argumentacija bei tam tikros išvados, skatinančios susimąstyti apie dviračio naudojimo naudą. Be to sudaroma paveikesnė ir įtikinamesnė dviejų žmonių pokalbio situacija, kuri komunikaciją daro dar efektyvesnę.

Galima pastebėti, kad intensyviausias šis miesto įvaizdžio augimas prasideda tik nuo 1979 m. Taip yra todėl, kad būtent nuo 1975 m. (po pirmojo Šiaulių, kaip dviračių miesto, įvardijimo) iki 1979 m. pabaigos dažniausiai vyko tik paprasti dviračių sporto populiarinimo renginiai, o apie šio sporto sąsajas su galimu miesto įvaizdžiu dar nebuvo susimąstyta. Reikia pabrėžti ir tai, kad pirmasis Šiaulių, kaip dviračių miesto, vardas Šiauliams visų pirma buvo suteiktas už Lietuvos Respublikos ribų (taip Šiaulius vadina kaimynai, draugai ir varžovai iš svečių šalių), o Lietuvoje šie žodžiai įgijo prasmę ir buvo pradėti vis dažniau ir dažniau akcentuoti tik po lygiai keturių metų, tai yra 1979 m. spalio mėn.

2. 15-oje straipsnių jį bandoma paneigti ir jo nusikratyti (labiausiai šis postūmis pastebimas būtent nuo 1988 m. pabaigos iki 1997 m.). Anot. V. Purono, „nutiesėme dviračių takus link Bubių, link Salduvės, Pramonės gatvė, įkūrėme dviratininkų atrakcionų parkelį, ėmėme dviratizmą plačiai reklamuoti, kol susigėdome. Dirbtinis darinys liko dirbtinis, tačiau paliko miestui epiteta“ (Puronas, 2007, 58). Toliau pateikiamos pačios svarbiausios straipsnių ištraukos, bylojančios apie Šiaulių, kaip dviračių miesto, įvaizdžio palaiptų nykimą / mirimą ir, apskritai, neigimą:

a) *Teko viena ausim nugirsti anekdotą – ne anekdotą. Atvažiavęs svetys stebisi: „Šiauliai – dar ir dviračių miestas! Nežinojau, nepastebėjau“.* <...> *Šiauliai pasivadino dviratininkų miestu, bet niekas*

⁹² Niauronis V. Turistiniais maršrutais. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 79 (9817), p. 4, 1986-04-20.

⁹³ Vitkus V. Kur prasideda dviračių miestas? In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 152 (10148), p. 3, 1987-08-01.

nekliudo tai padaryti ir likusiam 91 Lietuvos miestui. (Konvencijos niekas nepasirašė). Kuo tada besipuikuos Šiauliai prieš kitus, jei jie – dviratininkų miestas – viso labo tėra tik ištemptas šūkis virš gatvės.⁹⁴

b) *Mane labiausiai šokiruoja lentos įvažiuojant į Šiaulius. Ten rašoma: „Vairuotojau! Šiauliai – dviratininkų miestas. Būk atidus!“ Deja, mes, šiauliečiai, žinome, kad tai netiesa. O ką galvoja apie mus mūsų miesto svečiai, jei dviratininką tik per klaidą pamatysi? Gal geriau būtų, jei toje lentoje matytume tokį užrašą: „Gerbiamieji, Šiauliai – dviračių gamybos miestas“.* Taip būtų sąžiningiau.⁹⁵

c) *Šiauliečių, pamėgusių dviratį, ne taip mažai. Takeliai į Rėkyvos kolektyvinius sodus ar prie Bubių tvenkinio rieda ne vienas. Tačiau, turint tik tiek, negražu apsišaukti dviračių sostine.*⁹⁶

Pastarosiose trijose citatose Šiauliams, kaip dviračių miestui, išreiškiama aiški kritika, jaučiamas didelis nepasitenkinimas esama padėtimi: siūloma alternatyva esam įvaizdžiui („dviračių gamybos miestas“), vartojami stilistiškai nuspalvinti, tai yra emociingi žodžiai („viso labo tėra“, „dviratininką tik per klaidą pamatysi“, „negražu apsišaukti“) ir netgi vienas iš dviračių miesto įvaizdžio reklaminių triukų prilyginamas pačiam įvaizdžiui („Kuo tada besipuikuos Šiauliai prieš kitus, jei jie – dviratininkų miestas – viso labo tėra tik ištemptas šūkis virš gatvės“).

d) *Pasiskelbėme: „Šiauliai – dviratininkų miestas“. Tokių teisę turime. Pokario metais pradėjo veikti „Vairo“ dviračių gamykla, yra Dviračių muziejus, nutiestas į užmiestį dviratininkų takas. Ir nesvarbu, kad gatvėse dviratininkų kur kas mažiau nei automašinu.*⁹⁷

e) *Šiauliai – dviračių miestas. Ši frazė daugeliui sukelia šypseną. Jau į užmarštį nuėjo pompastiškos dviračių šventės. Iš tiesų tai buvo stagnacijos laikų puta. Tik nereikėtų painioti šios butaforijos su tikru dviračiu. Juk dabar taip smelkiasi nejautra šiai sporto šakai.*⁹⁸

Šiuose dviejuose pavyzdžiuose – įvaizdis ironizuojamas, o vienas iš dviračio populiarinimo renginių – dviračių šventė – yra pavadinamas butaforija⁹⁹.

f) *Šiauliai ilgą laiką skelbėsi dviračių miestu. Tačiau palyginus Stokholmo, Kopenhagos ar Amsterdamo ir Šiaulių gatves, kažkaip tuo nesinori tikėti. Išnyko mūsųose dviračių stovai, išbluko gatvių žymėjimas ir tik dviračių takeliai į Rėkyvą ir Bubių mena buvusias dviračių šventes. Ir nors*

⁹⁴ Kučinskas Z. Lozungų laikai praėjo. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 153 (10406), p. 2, 1988-08-03.

⁹⁵ Četvergienė V. Šiauliai – dviračių sostinė? In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 254 (10507), p. 2, 1988-12-24.

⁹⁶ Veršinskienė N. Šiauliai – dviračių sostinė? In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 254 (10507), p. 2, 1988-12-24.

⁹⁷ Nastopka T. Naudą – vėjai gaudo... In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 1 (10740), p. 2, 1990-01-03.

⁹⁸ Šilinis R. Dviratis – komunistų išmislas... In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 194 (11380), p. 3, 1992-10-08.

⁹⁹ Butaforija, pagal LKŽe, gali būti įvardinti ir netikri reklaminiai daiktai ar išorinis blizgesys, o tai reiškia, kad straipsnio autorius suvokė, kad šios šventės buvo tam tikra įvaizdžio reklamos forma, tačiau nesuvokė, kad „nejautra“ šiai sporto šakai atsirado būtent dėl šių švenčių (turinio / programos požiūriu) silpnėjimo.

*dviratis sveikas ir žmogui, ir gamtai, bet važiuoti juo mieste tikrai pavojinga.*¹⁰⁰ Iš tiesų: dažniausiai automobilių vairuotojai dviratininko nelaiko lygiaverčiu eismo dalyviu, todėl pastarajam gatvėse iškyla reali nesaugumo grėsmė. Be to, „Šiauliai dviračių mėgėjams visiškai nepritaikyti – šaligatviais važiuoti draudžia kelių eismo taisyklės, o gatve važiuoti nesaugu“¹⁰¹.

g) *Šiauliai kažkada Lietuvoje garsėjo kaip dviračių sostinė. <...> Dabar Šiauliai kaip dviratininkų miestas merdi.*¹⁰²

h) *<...> atlikus apklausą, paaiškėjo, kad šiame muziejuje per savaitę apsilanko tik keli žmonės, norintys susipažinti su vadinamąja buvusio „dviračių miesto“ dviračių istorija.*¹⁰³

i) *Tapome dviračių miestu. Žmonės važinėjo sėdimais ar gulimais dviračiais. Buvome išskirtiniai, tačiau dviračių miesto įvaizdį patys ir numarinome.*¹⁰⁴

j) *Vyresnės kartos šiauliečiai prisimena bene vienintelę inovaciją, kai Šiauliai buvo pavadinti dviračių miestu, nors dviračiais čia kaip niekas nevažinėjo, taip ir nevažinėja.*¹⁰⁵

Apie abejotiną Šiaulių, kaip dviračių miesto, įvaizdį, savo knygoje „Šiauliai: provincijos miestas palatvėje“ užsimena ir V. Butkus: „Vietomis padilusi, vietomis visai ar iki vos matomų kontūrų nusitrynusi, o kai kur gana ryški balta juosta, panaši į tas, kurios būna kelininkų nupieštos ant gatvių ir plentų. Per visus Šiaulius. Kaip kokia „raudona gija“ (*krasnaja nyt'*), pagalvojau. Be reikalo pagalvojau, nes pradėjau galvoti: iš kur, kam, kodėl tokia linija ant šaligatvio, ką ji ženklina, kam skirta? Teko sulėtinti žingsnį ir žvilgsnį, kilstelėti galvą, kad susivokčiau: linija žymi ar bent jau skirta žymėti, kur turėtų važiuoti dviratininkai! **Gi einu per dviračių miestą! Dviračių miestą? „Dviračių miestą“?** (Butkus, 2005, 27).

Tai, jog Šiaulių – dviračių miesto, įvaizdis vis labiau menko ir nyko, rodo ir tai, jog palaiptu mieste ėmė mažėti dviračių sportui skirtų renginių (miestas nebeorganizuoja reprezentacinių dviratininkų varžybų, todėl ir šiauliečių dviratininkų komandos nebekviečiamos į kitų miestų organizuojamas dviratininkų varžybas), o ir pati jau tradicine tapusi dviračių šventė (ir dviračių populiarinimo mėnuo), dėl itin sumenkusios renginių programos, staiga ėmė merdėti ir darėsi nebeįdomi tiek miesto gyventojams, kurie darėsi vis labiau pasyvūs, tiek miesto svečiams:

¹⁰⁰ Lazdynas R. 3. Gatvės. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 188 (11566), p. 2, 1993-07-13.

¹⁰¹ Jagminaitė E. Kas pasakė, kad Šiauliai – dviračių miestas. In: *Šiauliai plus*, Nr., 279, p. 24, 2009-09-25.

¹⁰² Vaičiulevičienė B. Dviračių sostinė. Kur ji? In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 145 (12086), p. 3, 1995-07-27.

¹⁰³ Danazas M. Apie ketinimus perduoti Dviračių muziejaus patalpas Šiaulių muziejininkai sužinojo paskutiniai. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 94 (12545), p. 1, 1997-05-16.

¹⁰⁴ Šidlauskienė J. Provincija turi tapti metropoliu. In: *Šiauliai plus*, Nr. 093, p. 9, 2006-03-03.

¹⁰⁵ Stasaitis S. Per inovacijas bei renovacijas Šiauliai grįžta į akmens amžių? In: *Šiauliai plus*, Nr. 254, p. 1, 2009-04-03.

*Buvo pabrėžta, jog šiemetinė dviračių šventė buvo gerokai blankesnė, prasčiau organizuota nei ankstesniais metais. Nors ir daug renginių buvo užplanuota, tačiau ne visi įvyko, o ir įvykusiems trūko kūrybiškumo, šviežumo.*¹⁰⁶

Be to, „vienišas“ liko ir Šiaulių miesto pasididžiavimas – „Dviračių muziejus“:

*<...> toli gražu ne viskas taip kaip buvo, kai muziejus dar priklausė „Vairo“ dviračių gamyklai. Dėl sunkios ekonominės padėties dar 1990 m. gamykla paliko muziejų likimo valiai, galvodama, kaip išsiversti pačiai <...>.*¹⁰⁷

Deja, bet muziejaus „vienišumas“ tai nevienintelė problema, kuri ėmė persekioti dviračių miestą. Tai, kaip stipriai šis miesto įvaizdis yra „palaikomas“ miestiečių, ne kartą, įvairių dviračio detalių, iš muziejaus eksponatų, vagystėmis bandė įrodyti ne vienas muziejaus lankytojas:

*Kol kas „sumaniausiu“ laikomas tas muziejaus lankytojas, kuris sugebėjo išimti ratą, numauti jo padangą, aišku, ją paslėpdamas savo kišenėse, o ratą lyg niekur nieko vėl įmontuoti.*¹⁰⁸

Šiauliai dviračių miestu, anot Šiaulių miesto savivaldybės Aplinkos apsaugos skyriaus viršininko R. Šemetos, vadintis nebegali dar ir todėl, kad „Šiauliuose yra apie 26 km. Dviračių takelių – tiek pat, kiek ir prieš 10 metų. Nors buvo paruošti darbo brėžiniai kai kuriems naujiems takeliams tiesti, tačiau lėšų nebeskirta. Pasak R. Šemetos, dar prieš trejus metus Panevėžys dviračių takais negalėjo pasigirti. Dabar šis miestas – biotransporto lyderis Lietuvoje. <...> Šiauliuose tereikia suinteresuotų, entuziastingų žmonių ekologiško transporto propaguotojų“¹⁰⁹. Tad, remiantis pastarąja citata, galima manyti, jog Šiauliai, kaip dviračių miestas, ėmė nykti ne tik todėl, kad bėgant laikui vis mažiau miesto gyventojų bepalaiškė šią sporto šaką, bet ypač todėl, kad dviračių sporto plėtros mieste srityje ėmė sparčiai stiprėti Panevėžio miesto pozicijos.

3. 21-ame straipsnyje bandoma susigrąžinti jau prarastą dviračių miesto vardą (nuo 1997 iki 2010 m.). Toliau pateikiamos pačios svarbiausios straipsnių ištraukos, bylojančios apie šiauliečių veiksmus, kuriais siekiama atgaivinti Šiaulių, kaip dviračių miesto, vardą:

a) *<...> šiauliečiai sėdo ne ant staiga pabrangusių dviračių, o į tik šiek tiek brangesnius Vakaruose pavažinėtus automobilius. Tad netrukus dingo ir užrašai, skelbiantys, jog Šiauliai – dviračių miestas. Nenorėdami susitaikyti, kad tas šūkis tapo pašaipų objektu, prieš porą mėnesių keletas entuziastų subūrė iniciatyvinę grupę, kaip atgaivinti Šiauliuose dviračių populiarumą. Šiauliečių*

¹⁰⁶ „Raudonosios vėliavos“ informacija Aptarti dviračių populiarinimo klausimai. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 215 (2011), p. 2, 1987-10-31.

¹⁰⁷ Ligmanavičiūtė J. Dviračių muziejus liūdnas ir vienišas. Bet jis dar yra! In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 74 (11512), p. 2, 1993-04-23.

¹⁰⁸ Ruškys V. Ar įmanoma iš muziejaus pavogti dviračių? In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 131 (11569), p. 2, 1993-07-16.

¹⁰⁹ Danazas M. Šiauliai nebegali vadintis dviračių miestu. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 108 (12559), p. 4, 1997-06-05.

ambicijas užgavo ir žinia, kad Panevėžyje per pastaruosius trejus metus atsirado per 60 km dviračių takų. O juk Šiaulių dviračių takų ilgis – tik 40 km.¹¹⁰

b) Prieš mėnesį pirmą kartą susirinko iniciatyvinė grupė, pasiryžusi atgaivinti dviratininkų miesto vardą. <...> Dabar bendromis aktyviosios Šiaulių visuomenės pastangomis reikia atgaivinti tai, ką turime nuo seno, ir tobulinti, matant didžiulę perspektyvą ir naudą. **Iniciatyvinė grupė dėl dviračių transporto vystymo sudarė „Dviračių transporto“ plėtros Šiaulių mieste programą**¹¹¹. <...> **Numatoma palaikyti ryšius su Europos dviratininkų sąjunga.**¹¹²

c) Šiaulių miesto savivaldybėje jam buvo parodyta Kūno kultūros centro instruktoriaus inžinieriaus Algimanto Bačio ir savivaldybės įmonės „Šiaulių planas“ vyr. architekto Algimanto Černiausko **parengta nauja dviračių transporto Šiaulių mieste vystymo schema.**¹¹³

d) Populiarinant dviračius netoli katedros **bus įrengtas stendas su miesto dviračių schema, stovais dviratėms transporto priemonėms, suoliuku, šiukšliadėžė. Šiuo metu jau išleistas lankstinukas – žemėlapis, kuriame geltonai pažymėti dviračių takai. Leidinio tiražas – 10 tūkst. egzempliorių. Informacija pateikta lietuvių, anglų ir vokiečių kalbomis. Manoma, kad išleista dviratininkų judėjimo mieste ir apylinkėse schema bus paklausi ne tik tarp šiauliečių, pamėgusių dviračius, bet ir tarp į miestą atvykstančių turistų, panorusių geriau susipažinti su Šiauliais.**¹¹⁴

---

¹¹⁰ Lazdynas R. Su šiaulietiškomis ambicijomis – Panevėžio dviračių takais. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 136 (12587), p. 10, 1997-07-15.

¹¹¹ Šiaulių miesto savivaldybės patvirtintoje „Miesto infrastruktūros objektų priežiūros, modernizavimo ir plėtros programoje“ (tiesa, 2011 m., nes ankstesnių metų nepavyko gauti) yra numatytas 02 programos tikslas, kurio antrasis uždavinys yra „Vystyti dviračių ir pėsčiųjų takų tinklą“. Planuojamas rezultatas: „Įgyvendinus programoje numatytus tikslus, uždavinius ir priemones, mieste būtų išvystyta infrastruktūra, sustiprės Šiaulių, kaip verslui, turizmui ir gyvenimui patrauklaus miesto, įvaizdis.“ (MIO, p. 4 ir 6, 2011).

¹¹² Katkienė Z. Išstūmę dviratininkus iš kiemų ir šalikelių, vėl jiems tiesiam žalią gatvę. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 125 (12576), p. 3, 1997-06-28.

¹¹³ Kučinskas Z. Apie dviračio privalumus Šiaulių valdininkams kalbėjo konsultantas iš Danijos. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 36 (12996), p. 2, 1999-02-24.

„Dviračių transporto Šiaulių mieste vystymo schema:

- išanalizavo dviračių srautų susikirtimus su transporto srautais ir pateikė sprendinius užtikrinančius dviračių saugumą.
- numatė vieningą dviračių takų sistemą esamame gatvių tinkle ir žaliuosiuose plotuose, užtikrinant gyventojams patekimą į pagrindinius miesto traukos taškus (poilsio vietas, turgavietes, prekybos centrus, miesto centrą, garažus ir kt.). Pagal dviračių transporto Šiaulių mieste vystymo schemą buvo numatyta įrengti naujus ar rekonstruoti esamus takus. <...> [p. 9]. <...> 1999 metais buvo patvirtinta „Dviračių transporto Šiaulių mieste vystymo schema“. Šiame darbe teigta, kad miestas yra palankus susisiekimo dviračiais plėtrai dėl lygaus reljefo ir senų tradicijų, suformuotos pagrindinės dviračių trasos. Ši schema buvo papildomai įvertinta Vilniaus Gedimino technikos universitete atliktame moksliniame darbe „Subalansuotos Šiaulių miesto transporto sistemos pagrindimas ekologiniu aspektu ir pasiūlymai neigiamo transporto poveikio aplinkai mažinimui“ ir buvo pasiūlytas alternatyvinis dviračių-pėsčiųjų takų tinklas. Dviračių takų plėtra turėtų būti tiesiogiai susieta su konkrečiu esamu ar skaičiuojamuoju dviratininkų eismo intensyvumu.“ (ŠMC, p. 9 ir 40).

¹¹⁴ Baliutavičius R. Saulės miestas stiprina savo įvaizdį. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 36 (15257), p. 7, 2007-02-13.

e) *Yra sudaryta speciali komisija, kuri rūpinasi dviračių takais. Dabar jau pradėjome rengti projektą, pagal kurį ketiname nutiesti naujus dviračių takus. Komisija bandys pagerinti dviratininkų situaciją mieste.*¹¹⁵

f) *Šiauliuose šiemet imtasi aktyviai tvarkyti dviračių takus – dalis jų atnaujinta, paryškintos takus žyminčios linijos, kai kuriose miesto vietose įrengti nauji dviračių takai. Šiuo metu Šiaulių miesto savivaldybė, skatindama turizmą, įgyvendina projektą „Dviračių tinklo infrastruktūros plėtra Baltijos jūros regione – sąlygų aktyvaus poilsio, turizmo ir paslaugų verslui sudarymas“ <...>.*¹¹⁶

g) *Akcijoje „Šiauliai – dviračių miestas“ dalyvavo per 40 dviratininkų.*¹¹⁷

h) *Kviečiame <...> dalyvauti pilietinėje akcijoje „Laisvė dviračiui“.*¹¹⁸

i) *Liepos 3-5 dienomis Bubiuose (Šiaulių raj.), „Žalgirio“ sporto bazėje, vyks dviračių krosas MTB XC. Tai pirmasis Lietuvoje daugiadienis krosas.*¹¹⁹

j) *Ačiū ir visiems prekybos centrams, kurie geranoriškai dalyvavo mūsų inicijuotame projekte – įrengė dviračių stovus prie prekybos centrų. <...> Šiauliai buvo pastebėti Lietuvos dviračių transporto komisijos, kurios narė esu. Mūsų miestui paskirta net trylika milijonų litų dviračių takams atnaujinti bei naujiems dviračių takams įrengti.*¹²⁰

Taigi, kaip matyti, siekiant atgauti dviračių miesto veidą imamasi įvairių priemonių: buriamos iniciatyvinės grupės bei komisijos, rengiamos dviračių transporto plėtros programos ir vystymo schemas, leidžiami lankstinukai-žemėlapiai, skirti dviratininkams, įgyvendinami įvairūs projektai ir rengiamos įvairios akcijos bei dviračių varžybos. Tokiais būdais siekiama ne tik populiarinti dviračių kaip ekologišką transporto priemonę, bet ir siekiama paskatinti turizmo plėtrą Šiaulių mieste bei vėl išsikovoti prarastas dviračių miesto pozicijas.

Bandymu atgaivinti jau prarastą Šiaulių miesto įvaizdį, galima įvardinti ir 1988 m. (būtent tuomet, kai dviračių miesto vardas jau buvo pradėjęs silpti) surengtą tarptautinę karikatūrų parodą „Velocartoon“ (žr. priedą Nr. 3: 1–5 pav.), kuri vėliau tapo tradicine (vyko kas du metus) ir kurios svarbiausia tema buvo dviratis. Tokio pobūdžio paroda buvo vienintelė visoje Tarybų Sąjungoje ir Lietuvoje, todėl sulaukdavo ypač didelio susidomėjimo: pirmajai parodai gauti piešiniai iš 11 valstybių; antrajai parodai – iš 21 valstybės, o trečiajai – net iš 54 valstybių, o tai buvo labai svarbus rodiklis, užtikrinantis Šiaulių kaip dviračių miesto žinomumą visame pasaulyje:

¹¹⁵ Butkutė E. Dviračių takams remontuoti – nė cento. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 197 (15418), p. 2, 2007-08-30.

¹¹⁶ Gerulytė J. Rėkyva pasitinka dviratininkus. In: *Šiauliai plius*, Nr. 069, p. 6, 2005-09-16.

¹¹⁷ Levickaitė M. Dviračiais – iki poilsio zonų. In: *Šiauliai plius*, Nr. 271, p. 4, 2009-07-31.

¹¹⁸ Matonienė D. „Laisvė dviračiui“. In: *Šiauliai plius*, Nr. 308, p. 6, 2010-04-23.

¹¹⁹ Januševičius A. Bubių miškus užplūs dviračiai. In: *Šiauliai plius*, Nr. 317, p. 23, 2010-06-18.

¹²⁰ Matonienė D., Japertas V. Mes tikrai mylim Šiaulius. Ar mylit juos Jūs? In: *Šiauliai plius*, Nr. 340, p. 4, 2010-12-03.

*Kad dviratis vis tvirčiau „jaustųsi“, kad daugėtų jo šalininkų, augtų pagarba jam, ir agituoja ši pirmoji mūsų respublikoje tarptautinė karikatūrų paroda „Velocartoon“.*¹²¹

Be to, neatsitiktinai, ko gero, Šiaulių miesto savivaldybės Gatvių bei visuomeninių objektų pavadinimų parinkimo komisija vieno iš 2001-ųjų metų posėdžio metu buvusio „Vairo“ teritorijoje susidariusią gatvelę pasiūlė pavadinti „Vairo“ vardu¹²², o tam, kad žmonės neužmirštų Šiaulių kaip dviračių miesto įvaizdžio.

Likę 113 straipsnių skirti dviračių sporto populiarumui skatinti ir dviračių miesto įvaizdžiui plėtoti. Apskritai, Šiaulių mieste dviratis buvo pradėtas akcentuoti jau seniai, tačiau kryptingas dviračių sporto populiarinimas prasidėjo tik nuo 1976 m. Šio tikslo buvo siekiama labai įvairiai:

1. Laikraštyje „Raudonoji vėliava“ / „Šiaulių naujienos“ kuriamos atskiros dviračio populiarinimo rubrikos (pvz., rubrika „Važiukime dviračiu“, „Gegužė – dviračių populiarinimo mieste mėnuo“).

2. Rengiamos įvairios dviračių varžybos (pvz., sąjunginės dviračių lenktynės; varžybos „Kregždutėmis“ ir „Ereliukais“ (nuo 1957 m.), TSRS čempionatas; dviračių trikovės varžybos).

3. Nuo 1977 m. gegužės mėnesį pradėtos rengti dviračių šventės (žr. priedą Nr. 3: 6 pav.) (jų tikslas dvejopas: propaguoti dviračių sportą paaugliams (pramoginis tikslas) ir supažindinti miesto gyventojus, o taip pat ir svečius su gamyklos produkcija (pelno siekimo tikslas), kurios yra įvardijamos kaip tik šiauliečiams būdingas bruožas. Taip pat nuo 1977 m. (gegužės mėnesio pabaigoje – birželio pradžioje), rengiama ir dviratininkų diena.

4. Nuo 1978 m. pradėta dviračių tako į Bubių statyba (šiauliečiai tai padaro pirmieji respublikoje), kuri baigta 1981 m. liepą. Vėliau dviračių takų infrastruktūra ir toliau plečiama. Atidaryti dviračių takai ir į Salduvę bei Rėkyvą (naujas dviračių takas Rėkyvoje atidarytas 2005 m. rugsėjo 21 d.¹²³; kada buvo atidaryti senieji takai – duomenų nerasta).

5. Rengiami dviračių turistiniai žygiai (pvz., į Vidurinę Aziją) / raliai / maratonai.

6. Rengiami respublikiniai praktiniai dizaino seminarai, skirti dviračių populiarumui didinti.

7. Rengiamos unikalios respublikinės naktinio kriterijumo dviračių lenktynės.

8. Rengiami įvairūs žinių patikrinimo konkursai skirti dviratininkams, dviračių takų projektavimo konkursai – visuomenei (žr. priedą Nr. 3: 7 pav.).

9. Į laikraščius dedamos dviračių takelių išsidėstymo schemos (žr. priedą Nr. 3: 8 pav.).

¹²¹ Baldišius R. Iš 11 pasaulio šalių. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 106 (10359), p. 4, 1988-05-28.

¹²² Bulzgis S. Gatvei siūlomas Vairo pavadinimas. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 168 (13635), p. 1, 2001-08-30.

¹²³ Gerulytė J. Rėkyva pasitinka dviratininkus. In: *Šiauliai plus*, Nr. 069, p. 6, 2005-09-16.

10. Nuo 1982 m. miesto Tarybos Vykdomasis komitetas gegužės mėnesį paskelbė dviračių populiarinimo mėnesiu, kuriam buvo sukurta emblema (žr. priedą Nr. 3: 9 pav.) ir atskirų savaičių renginių devizai („Dviratis – sportas!“; „Dviratis – turizmas!“; „Dviratį – į kiekvieną šeimą!“; „Iš Nemuno krašto – į olimpines aukštumas!“). Būtent šis šventinis mėnuo daugiausiai pritraukdavo ne tik šiauliečių, bet ir kitų Lietuvos miestų gyventojų bei užsienio turistų dėmesį ir sparčiai didino strateginį miesto kapitalą, nors dviračio populiarinimo renginiai buvo organizuojami tiek visą pavasarį, tiek vasaros ar rudens sezoną.

11. Įrenginėjamos aikštelės vaikams mokytis važiuoti dviračiu, atrakcionų aikštelės paaugliams.

12. Poilsio dienomis keletas miesto gatvių skiriamos važinėti tik dviračiais.

13. Įvedamos naujos eismo organizavimo priemonės, skirtos dviratininkų saugumui pagerinti.

14. Pastatyti specialūs stovai dviračiams laikyti.

15. Kuriamos dviratininkų dainos, novelės („Dviratis“¹²⁴), humoreskos („Minkim visus pedalus!“¹²⁵).

16. 1984 m. Fotografijos muziejuje surengta pirmoji respublikoje paroda, kurios tema – „Dviratis – sveikatos ir žvalumo šaltinis“, kuri 1986 m. išaugo į tarprespublikinę.

17. Namų statybos kombinatas Bubių plažėje pastatė dviračių nuomos ir remonto punktus.

18. Važiuojant nuo Kuršėnų link Šiaulių pasitikdavo užrašas: „Šiauliai – dviratininkų miestas. Vairuotojai – būkite atidūs!“.

19. Nuo 1987 m. pradėti gaminti dviračių užraktai, skirti dviračių saugojimo problemai išspręsti.

20. 1991 m. buvo įsteigtas pirmasis Lietuvoje BMX klubas ir įrengtas pirmasis Lietuvoje BMX stadionas-trasa.

21. 1980 m. įsteigtas dviračių muziejus.

22. Dviratis buvo priskirtas sveikatingumo sąjūdžiui: „Kad šis sveikatingumo sąjūdis, kiek galint daugiau išsiplėstų, reiktų plačiau išvystyti dviračių turizmo propagandą ir per miesto turizmo sekcijas sudaryti daugiau turistinių maršrutų dviračiams.“¹²⁶. Tad buvo imtasi „dviratizmo“ propagandos (1977 m. straipsnių serija: „1. Dviratį – sveikatingumo sąjūdžiui“, „2. Tai žinotina dviratininkui“, „3. Fizinis pasiruošimas“, „4. Dviratininko higiena“; konkursas – „Dviratis – sveikata“ (1979 m.)).

23. Nuo 1980 m. Šiauliuose rengiami respublikiniai dviračių turistų sąskrydžiai.

24. Miesto įkūrimo 750-osioms metinėms surengtas turistinių žygių ciklas.

¹²⁴ Bražiūnas J. Dviratis. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 16 (7454), p. 4, 1977-01-22.

¹²⁵ Skačkauskas Ž. Minkim visus pedalus. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 23 (9761), p. 4, 1986-02-01.

¹²⁶ Dapkevičius E. 1. Dviratį – sveikatingumo sąjūdžiui. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 126 (7564), p. 3, 1977-06-28.

Tai, kaip palankiai pastarieji dviračio populiarinimo veiksmai buvo sutikti miesto gyventojų ir svečių, buvo aiškiai matyti iš kiekvienais metais vis labiau augančio renginių lankytojų ir dalyvių skaičiaus. Tačiau Šiaulius, kaip dviračių miestą, palankiai vertino ne tik Lietuvos Respublikos teritorijos ribose. Apie Šiaulius, kaip dviračių miestą, itin palankiai rašė ir užsienio laikraščiai:

1. Laikraštyje „Socialističeskaja industrija“ rašoma, kad „dviračių pomėgis – šiauliečių tradicija“ ir kad šiuo unikaliu patyrimu reikia sekti ir kitiems¹²⁷.

2. TSRS nacionalinio olimpinio komiteto leidžiamame žurnale „Olimpinė panorama“, kuris buvo platinamas visuose penkiuose pasaulio kontinentuose, pirmajame numeryje buvo išspausdintas žurnalisto E. Glagolevo straipsnis apie Šiaulius – „Dviratininkų miestas“:

*Kaip upeliai susilieja į upę, taip Šiaulių dviratininkų keliai ir takeliai susibėga į dviračių magistralę. Ji tęsiasi 11 kilometrų ir baigiasi gražiame miške prie Šiaulių jūros.*¹²⁸

Šiuo metu, Šiauliai dviračių miestu vadintis tikrai nebegali, kadangi šis įvaizdis baigia sunykti kartu su itin neprižiūrėta ir seniai pamiršta dviračių takų infrastruktūra bei nublėsusiu dviračio populiarumu:

*Miesto gatvės – jo veidrodys. Ir jeigu šis veidrodys bus purvinas ir dulketas, mūsų miestą aplenks tas transportas, kuris įpratęs važinėti neduobėtomis ir sutvarkytomis gatvėmis.*¹²⁹

Tačiau, reikia pasakyti, kad šį įvaizdį, klestėjusį ir patyrusį nuosmukį XX a., dabar, XXI a. bandoma ir vėl iš naujo atgaivinti ne tik dėl susisiekimo patogumo, bet ir dėl pasaulyje įsivyravusių ekologinių tendencijų.

4.3.4. Šiauliai – Lietuvos regbio centras

Regbis į Šiaulius atkeliavo 1974 m. Tuo metu jį, subūręs puikią žaidėjų komandą, Šiauliuose išpopuliarino gydytojas F. Paškevičius. Pastarasis ligi šiol yra Šiaulių regbio „tėvas“. Savo knygoje „Saulės miesto regbis“, kurios pavadinimas, beje, populiarina Šiaulių, kaip saulės miesto, o ne Šiaulių, kaip regbio centro, įvaizdį, jis teigė: „padėjau pamatus originaliai šiuolaikinei Šiaulių regbio žaidimo mokyklai. Ne veltui pastaruosius du dešimtmečius šiauliečiai karaliauja Lietuvos stadionuose, garsina Šiaulių kraštą ir Lietuvą visoje Europoje“ (Paškevičius, 2001, 6).

Šiauliai vadinami regbio centru ne tik dėl Šiaulių regbio komandų („BaltRex“, „Vairo“ – 25 kartus tituluoti Lietuvos čempionai, Šiaulių „Saldos“) pergalių Lietuvos regbio čempionatuose, bet ir

¹²⁷ Dviračiai Šiauliuose. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 162 (8868), p. 4, 1982-08-17.

¹²⁸ Veršinskienė N. Dviratininkų miestas. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 104 (9842), p. 3, 1986-05-28.

¹²⁹ Lazdynas R. 3. Gatvės. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 188 (11566), p. 2, 1993-07-13.

dėl to, kad Lietuvos regbio rinktinės pagrindą sudaro būtent Šiaulių miesto regbininkai (20 iš 22 žaidėjų yra šiauliečiai).

Šiauliai vietos žiniasklaidoje pavadinami regbio centru tik 3-iuose straipsniuose iš 5. Pirmą kartą tai padaroma 1995 m.:

*<...> šios pirmenybės [Šiaulių regbio komanda jau 14-ioliktą kartą tampa čempionais] dar kartą įrodė, jog **Šiauliai ir toliau lieka Lietuvos regbio centru. Šiauliečiai sudaro nacionalinės rinktinės pagrindą.***¹³⁰

O praėjus beveik 15-ai metų (2009 m. pab.) per regbio sezono uždarymo ceremoniją buvo ne kartą pakartota, kad Šiauliai yra ir bus regbio sostinė¹³¹.

Tai, jog Šiauliai gali pretenduoti į šį įvaizdį rodo ir tai, kad 2010 metų sausį Šiaulių apskrityje Šiaulių sporto mokyklos „Klevas“ ir Latvijos regbio plėtros asociacijos iniciatyva buvo pradėtas įgyvendinti tarptautinis projektas „Paliesk kamuolį – paliesk gyvenimą“ („Touch Rugby“), kuris ne tik populiarino kitokį (be fizinio žaidėjų kontakto) regbio žaidimą¹³², bet skatino visuomenės komunikacinių įgūdžių gerinimą.

Taigi, nors straipsnių, bylojančių apie šio įvaizdžio gyvavimą rasta nedaug, tačiau akivaizdu, kad šis sportinis miesto įvaizdis Šiaulių mieste yra prigijęs nuo pat šio žaidimo Šiauliuose atsiradimo laikų (nuo 1974 m.) ir gyvuoja iki pat darbe analizuojamo laikotarpio pabaigos, tai yra iki 2010 m.

4.3.5. Šiauliai – saulės miestas

Šiaulių, kaip saulės miesto, įvaizdis, galima sakyti, yra ir pats seniausias (nes Šiauliai nuo pat Saulės mūšio laikų, per kultūrinę atmintį, yra siejami su saulės simbolika ir Saulės miestu), ir pats naujausias Šiaulių miesto įvaizdis (naujausia miesto įvaizdžio koncepcija).

Dar 1973 m. tarp Šiaulių miesto visuomenės narių kilo diskusija apie Šiaulių miesto veidą ir jo simboliką, kitaip tariant, apie tai, kokia turėtų būti Šiaulių miesto vizitinė kortelė:

*Štai lig šiol dar tebediskutuojama, kuo akcentuoti pagrindinius įvažiavimus į miestą, kokia turi būti Šiaulių miesto vizitinė kortelė. Šiauliai istoriškai glaudžiai susiję su Saulės mūšiu. Gal būt šiuo pagrindu ir reikia kurti miesto reprezentacinius akcentus.*¹³³

1986 m. Šiaulių miesto valdžia inicijavo jubiliejinį (750 m.) Šiaulių miesto gimtadienio minėjimą, kuris buvo siejamas su istoriniu Saulės mūšio epizodu. Nors miesto valdžia iš praeities

¹³⁰ Maižius V. Šiauliai – Lietuvos regbio centras. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 125 (12066), p. 3, 1995-06-28.

¹³¹ Tverijonienė V. Pagerbti geriausi regbininkai. In: *Šiauliai plus*, Nr. 289, p. 23, 2009-12-04.

¹³² Kukulskis S. Naujo regbio mokysis ir Lietuvos, ir Latvijos vaikai. In: *Šiauliai plus*, Nr. 302, p. 23, 2010-03-05.

¹³³ Marengolcas P., Venciu J. Mūsų miesto architektūra. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 46 (6461), p. 2–3, 1973-03-06.

prikeldama ir įprasmindama dabartyje Šiauliams svarbų istorinį įvykį (kultūrinės atminties aktualizavimas) neturėjo nei konkrečios miesto įvaizdžio kūrimo strategijos, nei jokio tikslo sukurti aiškiai apibrėžtą miesto įvaizdį, tačiau, galima teigti, kad būtent šios jubiliejinės kampanijos metu stichiškai, tai yra savaime ir susiformavo Šiaulių, kaip saulės miesto, įvaizdis, kurį miesto valdžia noriai priėmė ir rėmė. Pirmiausia tam, kad Šiauliai tapo saulės miestu, pasitarnavo tai, kad jubiliejinės kampanijos diskurse Šiaulių tapatinimas su kronikose minima *Saule*, prie kurios 1236 m. buvo sumušti kryžiuočiai, atskleidė naują Šiaulių miesto sinonimą – Saulės miestas. Pastarasis greitai prigijo ir tapo ne tik Šiaulių miesto vardo sinonimu¹³⁴, bet ir nauju miesto įvaizdžiu (Mačiulis, 2009, 230). Tačiau pastarasis tuomet dar nebuvo oficialus.

Šis įvaizdis Šiaulių miesto savivaldybės tarybos oficialiai patvirtintas tik 2005 m. gruodžio 22 d., kuomet buvo sukurtas ir paskelbtas Šiaulių miesto vizijos 2007–2025 metams dokumentas. Pastarajame skelbiama:

Šiauliai – Saulės miestas: atviras, veržlus ir saugus.

Atviras

- * *Spartų Šiaulių miesto vystymąsi užtikrina atvirumas kaitai, žinioms ir idėjoms.*
- * *Miesto ir jo žmonių gerovės augimą lemia stipri, aktyvi ir kūrybiška bendruomenė, susiformavusi kultūros tradicijų, pagarbos ir tolerancijos principais.*
- * *Šiauliai – miestas, pritraukiantis, ugdomas ir vertinantis žmones, kurie didina bei plėtoja miesto kūrybinį ir kultūrinį potencialą.*
- * *Išplėtoti miesto tarptautiniai ryšiai ūkio ir mokslo sferose, glaudus verslo ir mokslo bendradarbiavimas apsprendžia Šiaulių, kaip regiono inovacijų centro, vardą.*

Veržlus

- * *Didėjantį Šiaulių ekonomikos konkurencingumą šalies ir tarptautiniu lygmeniu pirmiausia lemia sparčiai vystoma logistikos sistema, efektyvus tarptautinių transporto koridorių panaudojimas.*
- * *Konkurencinį miesto ūkio potencialą stiprina pramonės, kuriančios aukštą pridėtinę vertę, plėtrą bei didėjančios vietos ir užsienio investicijos, ypač į technologinę pažangą.*
- * *Esminis miesto ekonomikos augimo veiksnys yra veiklūs ir kūrybingi žmonės. Jų ugdymą lemia pažangios, tarptautinius standartus atitinkančios miesto mokslo ir švietimo institucijos bei išplėtoti ir kiekvienam prieinama mokymosi visą gyvenimą sistema.*

Saugus

- * *Šiauliuose kiekvienam miesto gyventojui prieinamos kokybiškos sveikatos priežiūros paslaugos; mieste optimaliai sutvarkyta socialinės rūpybos sistema, socialiai atskirti žmonės sėkmingai integruojami į visuomenę; efektyviai įgyvendinamos nusikalstamumo prevencijos priemonės.*

---

¹³⁴ „Saulės simbolis Šiauliams yra artimas, jis tapo netgi miesto pavadinimo sinonimu, kuriuo iš amžių glūdumos iki mūsų dienų priartėjo Saulės mūšis.“ (Sireikienė A. Ar „Saulėje“ šviesu? In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 68 (11255), p. 2, 1992-04-09).

* *Šiauliai pasižymi patraukliomis savitomis viešosiomis erdvėmis, gausiais želdynų masyvais, optimaliai integruotais į urbanistinę miesto struktūrą. Mieste saugomos ir puoselėjamos kultūros paveldo bei gamtos vertybės.*

* *Šiauliuose racionaliai sutvarkyta viešojo transporto sistema; subalansuotas transporto infrastruktūros tinklas.*

* *Gyvenamieji miesto rajonai modernizuoti atsižvelgiant į gyventojų poreikius ir lūkesčius.*¹³⁵

Taigi, nuo 2005 m. pabaigos prasidėjo oficialus kryptingas Šiaulių, kaip saulės miesto, įvaizdžio formavimas ir populiarinimas.

Pasak V. Purono, „nieko nėra lengviau kaip kurti Šiaulių įvaizdį. Pavadinai miestą „Saulės miestu“ – ir klijuok saulę visur, kur galima, suderinęs su visais, kurie leidžia ar draudžia, t. y. su vandentiekiu, kanalizacija, miesto įvaizdžio komisija ar Šiaulių pramoninkų asociacija, per daug dėl technologijų nekvaršindamas sau galvos: saulę iš metalo, iš akmens, iš plastmasės ar tiesiog iš paties žodžio. Šiauliams „Saulė“ – kaip blynas kulinarijoje: švies danguje, švies ant džinsų, tas šviesulys neišeis iš mados, visada visus pasotins“ (Puronas, 2012, 13). Iš esmės, tai tiesa, kadangi saulės simbolis buvo ir yra naudojamas įvairiausiose miesto gyvenimo sferose, tačiau daugiausiai – kultūrinėje, kuri yra patraukliausia ir palankiausia miesto turizmui bei investicijoms skatinti. Sukurtas netgi šio miesto įvaizdžio simbolinis ženklas (žr. priedą nr. 5), kuris, siekiant pastiprinti formuojamą įvaizdį, puikiai išnaudojamas Šiaulių, kaip saulės miesto, įvaizdžio reklaminėje kampanijoje: ant suvenyrų, lankstinukų, miesto švenčių plakatų, reklaminių tentų ir pan. (išsami šio ženklo, kaip svarbaus miesto įvaizdžio kūrimo elemento, semiotinė analizė yra pateikiama poskyryje 4.3.5.1.).

Taigi, galima teigti, kad Šiaulių, kaip saulės miesto, įvaizdis yra formuojamas visu darbe analizuojamuoju laikotarpiu, tai yra nuo 1968 m. iki 2010 m.

Pirmą kartą Šiauliai saulės miestu vietos žiniasklaidoje pavadinami 1968 m. miesto reportažo, apie „Vairo“ gamyklos darbuotojų vaikų darželį, antraštėje¹³⁶. Nuo pastarųjų metų iki 2010 m. Šiauliai, kaip saulės miestas, vietos laikraščiuose įvardijami 44 kartus.

Iš viso straipsnių, kurie būtų vienaip ar kitaip susiję su aptariamuoju įvaizdžiu, rasta 71. Visus juos galima suskirstyti į dvi grupes:

1. Nuo 1968 m. iki 1986 m. Šiai grupei priklauso 8 straipsniai, kuriuose žodžių junginys „saulės miestas“ arba su šiuo įvaizdžiu susijęs simbolinis saulės motyvas dažniausiai yra vartojamas kaip poetinis miesto įvaizdis, tai yra, kaip skambi antraštė, grožinio kūrinio arba dizaino elementas. Taigi iki 1986 m. pasakymas, kad Šiauliai – saulės miestas, straipsniuose vartojamas daugiau dėl skambesio estetiškumo, negu dėl siekio išpopuliarinti šį įvaizdį.

¹³⁵ 2007–2016 metų Šiaulių miesto strateginis plėtros planas. In: *Šiauliai plius*, Nr. 115, p. 9–12, 2006-08-04.

¹³⁶ Ručinskas D. Saulės mieste. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 123 (5256), p. 1, 1968-06-26.

2. Nuo 1986 m. iki 2010 m. Šiai grupei priklauso 63 straipsniai. Juose jau siekiama kryptingo įvaizdžio populiarumo augimo ir įsisąmoninimo¹³⁷. Pastarojo tikslo siekiama įvairiais kultūrinę prasmę turinčiais būdais. Taigi bandoma turimus kultūrinius išteklius (pastarieji Šiauliams prisitaikius saulės simbolį, kaip vizitinę kortelę, yra neišsenkami) panaudoti įvaizdžio formavimo ir įtvirtinimo procese:

a) Nuo 1986 m. „Raudonosios vėliavos“ laikraščio keliuose numeriuose iš eilės spausdinami trumpi, ironizuoti, eiliuoti pasakojimai susiję su Šiaulių miestu, kurie pavadinti taip: „Saulius žygiuoja per Šiaulius“ (žr. priedą Nr. 4: 1, 2 pav.).

b) 1986 m. paskelbtas publicistinis konkursas „Klestėk, Saulės mieste!“.

c) Rengiami įvairūs renginiai: 1988 m. „Tau, Saulės mieste“; 1999 m. Šiauliuose vyko pirmasis tarptautinis folkloro festivalis „Jau saulelė leidos“; nuo 2005 m. kiekvienais metais Šiauliuose rengiamas pirmasis ne tik Lietuvoje, bet ir visame Baltijos regione, tarptautinis folkloro festivalis „Saulės žiedas“; nuo 2006 m. (renginys vėliau tapo taip pat tęstinis ir vyksta kasmet) Šiauliuose organizuojamos tarptautinės sporto žaidynės „Saulės miestas 2006“; 2009 m. vyko respublikinė pagyvenusių žmonių mišrių chorų šventė „Sveikas, saulės mieste“.

d) 1988 m. Fotografijos muziejuje ir 1991 m. P. Višinskio viešojoje bibliotekoje (tęstinė paroda) surengta A. Ostašenkovo paroda „Saulės miestas“. Apie ją buvo kalbama taip: „Jos dokumentalumo svoris didelis, bet ne vien tai: meninio vaizdo ašimi tampa kaip tik Šiaulių – Saulės sugretinimas. Būtent ji, ta Saulė, - beveik visose nuotraukose. <...> Autorius pasirinkęs Saulės įvaizdį, į miestą pažiūri tartum iš paukščio skrydžio <...>“.¹³⁸

e) 1989 m. reklamuojant Šiaulius, kaip saulės miestą, per Vilniaus TV, kur Šaulio skulptūra buvo parodyta net 7 kartus, o pati laida buvo skirta pirmą kartą atšvęstai Šiaulių dienai.

f) 1990 m. kovo 19 d. vyko steigiamasis susirinkimas, kuriame buvo įkurtas Lietuvos šaulių sąjungos Saulės miesto būrys.

g) 1992 m. susikūrė kovų menų klubas „Saulė“.

h) 1993 m. sukurta daina „O Šiauliai, mūs Šiauliai!“ (žodžių autoriai: Vaičaitienė O, Sabaliausko J.; muzika: Lyguto J.), kurioje naudojamas Saulės miesto vardas.

i) 1995 m. atidarytas restoranas „Saulininkas“.

j) 1999 m. Šiaulių meno kolektyvai parengė programą, skirtą Saulės mūšio 763-osioms metinėms, „Saulės miestas – Lietuvos sostinei“.

¹³⁷ <...> jau švenčiat miesto įkūrimo 750-metį daug buvo padaryta, kad ir lietuvių, ir kaimynų sąmonėje būtų suformuotas įdomus Saulės miesto, dramatiško likimo ir didelių potencialų miesto įvaizdis“ (Vegys B. Įvaizdžio lipdymas. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 188 (12129), p. 2, 1995-09-26).

¹³⁸ Rimkus V. „Saulės miestas“. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 148 (10401), p. 2, 1988-07-27.

k) 2001 m. Šiaulių kultūros centre buvo pristatytas muzikinis veiksma archajinių mitų motyvais „Saulės kelias“ (žr. priedą Nr. 4: 3 pav.).

l) 2006 m. išleistas pirmasis Šiaulius, kaip saulės miestą, reprezentuojantis leidinys „Šiauliai – Saulės miestas“¹³⁹ (žr. priedą Nr. 4: 4 pav.). Pasak V. Purono, Šiaulių, kaip saulės miesto įvaizdis yra „poetinis įvaizdis“¹⁴⁰. Būtent poetišku ir būtų galima pavadinti šiame leidinyje esantį Šiaulių miesto prisistatymą, kuris parodo, kaip įdomiai Šiaulių miesto mene yra įprasminama saulės simbolika:

Čia – mūsų gyvenimas. Kiekvieną rytą, Saulei užkliudžius dangaus skliautą, remiantį katedros špilį, Šiauliai keliasi naujai dienai: iš tamsos pamažu išnyra nakties rūkus nusipurptę namai ir medžiai, skverai ir gatvės, ryškėja skubančių žmonių ir riedančių automobilių siluetai. Naujos dienos gaudesys pasiekia atokiausius miesto kampelius. Gerai įsiklausyk – tame gaudesyje gali išgirsti visą gyvenimą. Ir nesvarbu, kad 1236-aisiais mūsų čia dar nebuvo!

Nesvarbu, kad 1236-aisiais mūsų čia dar nebuvo. Užtat to meto metraštininkai buvo priversti parašyti, kad Mes nugalėjome mūsų prie Šiaulių (Saulės)... Prie mūsų miesto subyrėjo kalavijuočių viltys tapti lietuvių krašto viešpačiais, nes čia gyveno drąsūs ir stiprūs žmonės. Būtent jų kraujas teka mūsų gyslomis! Tada pasaulis pirmą kartą kronikose įrašė Šiaulių vardą, o mes kaip pergalės vėliavą pasiėmėme pačią Saulę – mus vadina Saulės miestu.

Mus vadina Saulės miestu. Mes kuriame odes ir paminklus. Net tada, kai dangaus šviesulys pasislepia už debesų, Šiauliuose šviesu nuo septynių jo simbolių. Ant renesanso šedevru laikomos ir Lietuvoje aukščiausiu bokštu (net 70 metrų!) besididžiuojančios Šiaulių katedros sienos prigludęs magiškas Saulės laikrodys nenumaldomai skaičiuoja mūsų laiką, jį sutikslindamas su kitu, didžiausiu šalyje Saulės laikrodžio aikštės simboliu. Šio laikrodžio rodykle tarnauja į dangų iškilusi paausuota Saulės berniuko – Šaulio – skulptūra. Pačiame miesto centre net šešiolika kalbų prabyla „Gaidžio“ laikrodys, sveikindamas svečius ir miestėnus. Senovėje gaidys buvo laikomas Saulės paukščiu. Senojo parko medžių apsuptyje stovi dar vienas Saulės simbolis – didinga „Aušros“ skulptūra, įamžinanti lietuvių kalbos ir kultūros puoselėtojų, aušrininkų, atminimą. Saulės mūšiui paskyrėme net tris meno kūrinis: skulptūrą Salduvės parke, freską merijoje ir patį didžiausią, 200 kv. m. dydžio, spalvingą vitražą „Saulės“ kino ir kultūros centre. Saulės pas mus daug!

<...>. Mūsų veiduose žaidžia Saulė ir šypsena. Ta šypsena negailėdami dalinamės su gyvenimo kelyje sutiktais žmonėmis. Šypsomės ir sakome, kad mūsų gyvenimas Saulės mieste – tai mūsų laimė ir likimas (ŠTIC, 2006, 3, 5, 7, 21).

m) 2008 m. vykdomas tęstinis (kartojamas ir 2009 m.) daugiabučių aplinkos tvarkymo konkursas „Už žydingą Saulės miestą“.

n) 2007 m. atidarytas laisvalaikio ir pramogų centras „Saulės miestas“.

o) 2006 m. pastatytas fontanas „Saulės diskai“, kuriam vardas buvo išrinktas ne tik Šiaulių visuomenės, bet ir užsienyje gyvenančių lietuvių.

¹³⁹ Kartu su šiuo leidiniu, į paviršių iškilo ir itin opi Šiaulių miesto turizmo skatinimo problema: „Tik šiemet tarsi iš letargo miego pradėjo busti informacija apie Šiaulius. Jos jau buvo pasigedęs visas turizmo verslas ir visa jo infrastruktūra. Mieste tik prieš mėnesį atsirado pirmosios rodyklės į lankytinus objektus. <...>. Žvelgiant į ateitį, reikėtų aktyviau formuoti Šiaulių turizmo įvaizdį – ne tik miesto, bet viso regiono. <...>. Pagrindinė priežastis, kišanti koją turizmui Saulės mieste – gana menkas turizmo sektoriaus plėtros skatinimas, jo finansavimas ir investicijų į turizmo verslą stygius“ (Grikšienė D. Ar Šiaulius užvaldo didysis turizmo verslas? In: *Šiauliai plius*, Nr. 124, p. 14, 2006-10-06).

¹⁴⁰ Puronas V. Apie miesto įvaizdžius. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 96 (14412), p. 8–9, 2004-04-27.

p) 2009 m. saulės motyvą savo reklaminėje kampanijoje puikiai panaudojo ir prekybos ir pramogų centras „Akropolis“ (žr. priedą Nr. 4: 5–8 pav.). Taip pat saulės simbolikos galima rasti įvairiausių renginių logotipuose ar kituose miesto viešosios erdvės dizaino sprendimuose (žr. priedą Nr. 4: 9–12 pav.).

Apie Šiaulių, kaip saulės miesto, įvaizdžio koncepciją, simboliką vietos žiniasklaidoje buvo rasta įvairių, mažiau ar daugiau argumentuotų, teigiamų ir neigiamų nuomonių:

a) V. Stasiūnaitė nelabai žavisi miesto šūkiu „**Šiauliai – Saulės miestas: atviras, veržlus ir saugus**“. Jos nuomone, **šūkis neatspindi miesto veido, jo visuomeninio bendrumo**.¹⁴¹

b) [Pasak A. Ostašenkovo]: **Saulės miesto įvaizdis kuriamas dirbtinai. Kur nors Brazilijoje Saulės miestas tikrai gali būti, tik ne Lietuvoje**.¹⁴²

c) [Anot A. F. Valio]: **Man patinka, kad Šiauliai – Saulės miestas. Reikia prisirišti prie to, ką jau turim. Sukurti naują šūkį – sudėtinga**.¹⁴³

d) *Dubingių seminare buvo iškelta idėja, kad Šiauliai – Saulės miestas. Teisingai, Šiauliai – Saulės mūšio vieta, bet pati saulė yra didelė abstrakcija, neturinti jokios pragmatinės naudos, galinti tapti tik dizaino komponentu, simboliu. Be to, bet kuris pietų miestas yra labiau saulėtas. Kita vertus, būtina rasti viską vienijančią idėją, viziją, kuri susietų, jungtų verslininkus, pramoninkus, universitetą, kultūrą. <...> Dubingių seminare buvo pasiūlyta idėja, kad Šiauliai – atviras, veržlus, saugus miestas. Tai tapo pirmu žingsniu link to, kas **apjungia visus: pramoninkus, verslininkus, mokslininkus***.¹⁴⁴

e) [Pasak V. Butkaus]: *Beįsigalintis apibūdinimas „saulės miestas“, kuris iš esmės yra ir banalus, ir netgi kvailokas, galimas nebent kaip reklaminis blizgutis. <...> „Saulės miestas“ istoriškai kildinamas iš Saulės mūšio, bet tada ir reikėtų vadintis istoriškai „Saulės mūšio miestu“. Mūsų geografinėse platumose ir mūsų klimatinėmis sąlygomis pretenzijos būti saulės, soliariniu centru yra savaime juokingos <...>*.¹⁴⁵

f) [Pasak R. Stankuvienės]: *Saulės tema nenutolo ir šiandien. Universalų saulės ženklą daug kur galima pamatyti. „Šiaulių miesto simbolikoje, kultūrinių renginių, įstaigų pavadinimuose dominuoja saulės motyvas. Lankome „Saulės“ kino teatrą, rengiame tarptautinį vaikų mėgėjų meno kolektyvų festivalį „Saulės vaikai“, tarptautinį konkursą-festivalį „Saulės žiedas“, Šiaulių universitet turime liaudiškos muzikos ansamblį „Saulė“, statomas prekybos centras „Saulės miestas“, netgi Saulės laikrodžio aikštėje stovintis aukso spalvos „Šaulys“, dažnai vadinamas Sauliuku... Mes*

¹⁴¹ Cit iš: Laurutytė O. Keitimasis prasideda nuo „aš“. In: *Šiauliai plus*, Nr. 089, p. 9, 2006-02-03.

¹⁴² Cit. iš: Laurutytė O. Aleksandras Ostašenkovas: „Mano kiti Šiauliai“. In: *Šiauliai plus*, Nr. 090, p. 11, 2006-02-10.

¹⁴³ Cit. iš: Laurutytė O. Kurti viziją trukdo daug nežinomųjų. In: *Šiauliai plus*, Nr. 089, p. 9, 2006-02-03.

¹⁴⁴ Šidlauskienė J. Partnerystė Šiauliuose – ir trūkumas, ir būtinybė. In: *Šiauliai plus*, Nr. 090, p. 9, 2006-02-10.

¹⁴⁵ Cit iš: Šiauliai – daugiaveidis miestas ar miestas be veido? In: *Šiauliai plus*, 093, p. 9, 2006-03-03.

pasiūgstame šilumos ir šviesos, tad kodėl negalime vadintis tuo, ko trokštame. Tegul saulė būna kaip siekis“ – kalba ŠU dėstytoja.¹⁴⁶

g) [Pasak J. Ališauskienės]: – **Šiauliai tikrai SAULĖS miestas** – tiek daug čia gyvena kūrybingų, iniciatyvių ir įdomių žmonių, kurie didžiuojasi savo teatru, P. Višinskio biblioteka, džiaugiasi galimybe išgirsti ir pamatyti savo mėgiamus atlikėjus ir grupes, susitikti su rašytojais, poetais ir filosofais bei būti išklaustytiems patiems <...>.¹⁴⁷

Iš pastarųjų nuomonių, galima daryti išvadą, jog saulės miesto įvaizdis visuomenės sąmonėje yra įsitvirtinęs dvejopai: a) kaip dirbtinis konstruktas, neatitinkantis tikrojo Šiaulių miesto veido (ši požiūrį galima paneigti, remiantis kultūrinės atminties fenomeno svarba Šiaulių miesto istorijoje) ir b) kaip natūralus konstruktas, kurio koncepcija yra ne tik lengvai pritaikoma bet kurioje viešojoje ir privačioje erdvėje, bet ir dėl savo teigiamo, „šilto“ atspalvio yra itin lengvai įsisąmoninama visuomenės narių. Tačiau, būtina pasakyti, kad tiek pirmuoju atveju, tiek antruoju šis saulės miesto įvaizdis visuomenės narių gali būti teisingai traktuojamas tik tada, jei bus suvokiama, kad šiam miesto įvaizdžiui (jo konstravimo požiūriu) yra būdingas ir dirbtinumas, ir natūralumas.

Rasta keletas ir tokių straipsnių, kuriuose kalbama apie naujas, miesto įvaizdžiui pritaikytas, bet dėl valdžios abejingumo prioritetinei strateginio Šiaulių miesto plano veiklai vis dar neįgyvendintas idėjas, projektus¹⁴⁸, galinčius stipriai įtakoti Šiaulių, kaip saulės miesto, įvaizdžio sustiprinimą, savito veido kūrimą:

a) ***Yra sumanymas čia praversti konkursą, varžybas, parodą, konferenciją ar kitą renginį, pašvęsta Saulės galiai. Tiksliau, saulės energijos panaudojimo perspektyvoms. Galimas dalykas ta proga bus surengtos saulės energija varomų modelių varžybos ar bus galima pamatyti saulės energija varomus automobilius <...>.***¹⁴⁹

b) ***Akcento ant archyvo sienos sąlygoje buvo nurodyta asociacija su Saulės miestu, miesto simbolika. „Visi saulės laikrodžiai yra šešėliniai. Aš pagalvojau, kad laiką galėtų rodyti ne šešėlis, o saulės spindulys, bėgantys saulės zuikučiai. Tokio laikrodžio niekur nėra“***, - pasakoja D. Augulis.¹⁵⁰

Taigi, galima teigti, kad vietos valdžia kryptingai formuodama Šiaulių miesto įvaizdį, neretai pamiršta tą faktą, jog įvaizdžio kūrimas turi būti nenutrūkstamas, nuolatinis darbas, reikalaujantis nuolatinio atsinaujinimo, tai yra „kiekvienas kūrybinis sprendimas, kūrybinis aktas turi savo gyvavimo

¹⁴⁶ Cit. iš: Šidlauskienė J. Saulės miesto kodas. In: *Šiauliai plius*, Nr. 120, p. 3, 2006-09-08.

¹⁴⁷ Cit. iš: Sobutienė J. Kultūra – be prioritetų, miestas – be kultūros bendruomenės? In: *Šiauliai plius*, Nr. 187, p. 12, 2007-12-21.

¹⁴⁸ Nebaigtų projektų problema kelta jau ir gerokai seniau (žr. priedą Nr. 1: 12 pav.).

¹⁴⁹ Baliutavičius R. Saulės miestas stiprina savo įvaizdį. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 36 (15257), p. 7–9, 2007-02-13.

¹⁵⁰ Cit. iš: Jurgaitytė M. Nauji miesto akcentai – kol kas tik popieriuje. In: *Šiauliai plius*, Nr. 174, p. 3 ir 14, 2007-09-21.

ciklą“ (Bartkutė, 2009, 34). Tad jeigu Šiaulių miesto įvaizdžio kūrimo procesas nebus pildomas naujais įvaizdžio pastiprinimo akcentais, jis gali pradėti silpnėti ar net nykti. Tačiau, reikia pabrėžti, kad pastariesiems, tai yra naujiems projektams įgyvendinti neretai pritrūksta lėšų.

4.3.5.1. Semiotinė „Saulės miesto“ ženklo analizė

Pasak J. Lotmano „kultūros istorijos sukurtų simbolių sistemoje miestas ypač svarbus. <...> miestas kaip erdvė ir miestas kaip vardas“ (Lotman, 2004, 332). Būtent tai ir išreiškia ženklas „Šiauliai – saulės miestas“ (žr. priedą nr. 5). Pastarasis kaip naujausios Šiaulių miesto oficialios įvaizdžio koncepcijos simbolis, neturi itin gilių istorinių šaknų ir Šiauliams yra dar pakankamai naujas (patvirtintas Šiaulių miesto savivaldybės tarybos 2006 m. kovo 30 d.).

Tradiciskai, kuriant bet kokio miesto įvaizdžio simboliką, dažnai į pagalbą pasitelkiami įvairūs istoriniai ar geografiniai objektai, kitaip sakant, istorinės ir kultūrinės vertybės, nes tai geriausiai reprezentuoja miestą ir išskiria jį iš kitų miestų. Taip yra ir su Šiaulių miestu: pasitelkiant senas prasmes, kuriamos naujos: „miestas – mechanizmas, nuolat iš naujo kuriantis savo praeitį, kiuri tarsi sinchroniškai atsiduria greta dabarties. Šiuo požiūriu miestas, kaip ir kultūra, – besipriešinantis laikui mechanizmas“ (Lotman, 2004, 337).

Įprasta, kad Šiaulių vardas dažnam asocijuojasi su Šaulio skulptūra, esančia Šiaulių miesto Saulės laikrodžio aikštėje, arba su Saulės mūšiu ir Šiauliais, kaip Saulės miestu¹⁵¹. Ne kitaip atsitinka ir kuriant Šiaulių miesto įvaizdžio simboliką, kur pasitelkiama diskursyvinė atmintis (ypač, kalbant apie Šiaulių miesto sąsajas su Saulės mūšiu, kur ypač svarbi kolektyvinė atmintis).

Ženkle „Šiauliai – saulės miestas“ vaizduojama pereinančių spalvų saulė ir mėlynas šaulys su lanku ir strėle. Geltona spalva koloristiškai Šiaulių miestui, kuris nuo seno yra siejamas su saulės simbolika, yra itin tinkama ir todėl gali būti įvardinta, kaip Šiaulių spalva (saulės miestas), puikiai reprezentuojančia miestą.

Simbolinė ženklo kalba. Kadangi Šiaulių miesto įvaizdžio ženklas turi diskursyvinę atmintį¹⁵², tai jis, be jokios abejonės, gali būti įvardintas „kalbančiu“ ženklu. Tai reiškia, kad kiekvienas ženkle

¹⁵¹ „Simbolinis miesto įvaizdis, pasak G. Šiukščiaus, galėtų būti nuo seno lietuvių pašamonėje išlikęs Saulės miesto įvaizdis. Grafiniais simboliais, dominuojančiais reklaminėje, reprezentacinėje miesto atributikoje, dizaino objektuose galėtų tapti ir saulė, ir šaulys, nes iš istorinių šaltinių taip ir neaišku, nuo kurio žodžio kilęs miesto pavadinimas“ (cit. iš: Šidlauskienė J. Šiauliai – Šiaurės Lietuvos regiono centras. In: *Šiauliai plus*, Nr. 092, p. 9, 2006-02-24).

¹⁵² „Sujungdamas įvairius nacionalinius, socialinius, stilistinius kodus ir tekstus, miestas atlieka įvairiausias hibridacijas, perkodavimus, semiotinius vertimus, kurie padaro jį galingu naujos informacijos generatoriumi. Tokių semiotinių kolizijų šaltinis yra ne tik sinchroninis įvairių semiotinių darinių buvimas greta, bet ir diachronija: architektūros statiniai, miesto papročiai ir ceremonijos, pats miesto planas, gatvių pavadinimai ir tūkstančiai kitų praėjusių epochų relikvų yra tarsi kodinės programos, nuolat iš naujo generuojančios istorinės praeities tekstus“ (Lotman, 2004, 337).

esantis simbolis turi gilią prasmę, kuri tinkamai ir teisingai gali būti suvokta ir interpretuota tik šio ženklo kontekste:

1. Šaulys su lanku ir strėle. „Strėlės ir lankas – karo ir valdžios simbolis. Lankas dažnai reiškia traukos ir gyvenimo jėgą; strėlė dažnai simbolizuoja greitį, taip pat staigią mirtį <...>“ (Becker, 1996, 261). Tačiau strėlę būtų galima interpretuoti ir kaip saulės spindulį (šviesos simbolį), kaip judėjimo į priekį, veržlumo, aktyvumo ženklą: „Dažnai strėles siejo su saulės spinduliais <...>. Bendrąja prasme strėlės simbolinį turinį galima sieti su impulsu, greičiu, grasinimu ir tikslo siekimu“ (Biedermann, 2002, 402-403). Pagal LKŽe *šaulys* – tai, „kas moka šaudyti, medžiotojas“; *lankas* – „strėlėms leisti įrankis, kilpinis“; *strėlė* – „iš lanko šaunamas plonas strypelis su kietu smailiu antgaliu“.

2. Saulė. „Saulės spalva – oranžiškai geltona <...>. Pagal tradicinę simboliką saulė yra atsakinga už karaliaus, tėvo autoritetą, žmogaus padėtį pasaulyje, garbę ir pergalę bei širdį, už valios stiprybę ir vitališkumą“ (Biedermann, 2002, 374). Tokia būtent saulės spalva yra ir Šiaulių miesto ženkle. Be to, pastarojoje citatoje išskylantis pergalės motyvas, taip pat gali būti siejamas ir su Saulės mūšiu, o vitališkumas – su Šiaulių miesto atstatymu po Pirmojo pasaulinio karo bei su paukščio Fenikso¹⁵³ simboliu, reiškiančiu atgimimą. Pagal LKŽe *saulė* – tai „dangaus kūnas, aplink kurį skrieja Žemė ir kitos planetos“ arba „to dangaus kūno spinduliai, šviesa, atokaita“.

Šiaulių miesto kuriamo įvaizdžio simbolikoje, kaip matyti, dominuoja labai aktyvios, ryškios, veržlios, energingos spalvos, turinčios Šiaulių, kaip Saulės miesto, konotacines reikšmes ir darančios nemenką psichologinį ir estetinį poveikį:

1. Geltona spalva. „Savo spalvų moksle Goethe geltoną spalvą vadino aktyvia, žadinančia ir švelnia, tačiau rausvas atspalvis kaip „šildantis“ apskritai toleruojamas. <...> Dar dažniau geltona spalva buvo saulės spalva: ji savo dvilype prigimtimi yra „taip lengvai iš vėžių išmušamos intuicijos, nuojautos, uoslės spalva, kurioje slypi savita skvarbi ir nušviečianti saulės galia“ (cit. iš: Biedermann, 2002, 135). Pagal LKŽe *geltonas* – „kuris aukso, saulės spalvos“, o tai vėlgi rodo suderinamumą su saulės simboliu.

2. Mėlyna spalva. Heraldikoje – „dažniausiai simbolizuoja visa, kas dvasinga. Priešingai raudonai spalvai, ji veikia „šaltai“ ir daugumą žmonių nuteikia apmąstymams. Be to, tai dangaus spalva“ (Biedermann, 2002, 263). Pastarasis faktas, iš tiesų, labai įdomus, nes remiantis juo, šaulį,

---

¹⁵³ „Karo nualintas kraštas stebėtinai greitai pakilo iš griuvėsių ir padarė milžinišką pažangą politikoje, tautinėje kultūroje. Bene ryškiausias jos pažangos pavyzdys buvo Šiauliai – miestas Feniksas, pakilęs iš Pirmojo pasaulinio karo griuvėsių ir savo reikšme išaugęs ir tapęs krašto politikos, ekonomikos ir kultūros centru, savo svarba tenusileidęs laikinąja sostine Kaunui“ („S plus“ informacija. Miesto Fenikso praeitis. In: Šiauliai plus, Nr. 102, p. 5, 2006-05-05).

galima vadinti šešėliu ant saulės: šaulys taip pat išėstas ir turi žmogaus siluetą, kaip ir šešėlis. „Šešėlis simboliškai ne vien tik užstotos šviesos požymis, bet tamsus savotiškas gyvavimas“ (Biedermann, 2002, 412).

Šiaulių miesto įvaizdžio ženkle iškylančios opozicijos. Šiame ženkle į akis krenta trys itin ryškios opozicijos:

1. „Šviesu“ vs. „tamsu“. Tai spalvų opozicija, kuri ryškiausiai matoma tarp geltonos ir tamsiai mėlynos spalvos, tačiau simboliškai labiausiai kontrastuoja mėlyna ir raudona (šalta vs. šilta). Ši opozicija reiškia saulės ir dangaus (kartu ir šaulio, kuris strėlę šauna į dangų) tarpusavio kontrastingumą, bet kartu ir suderinamumą, prisitaikymą prie vienas kito.

2. „Horizontalu“ vs. „vertikalu“. Tai šaulio rankų ir strėlės padėtis vs. šaulio kūno ir pačio lanko padėtis. Ši opozicija rodo žemės (šaulio simbolika; pastarojo rankos kūno atžvilgiu yra horizontalioje padėtyje) ir dangaus (saulės simbolika; pastaroji kūno atžvilgiu yra vertikalioje padėtyje; be to, strėlė šaunama į viršų) simbolikos suderinamumą.

3. „Apvalu“ vs. „kampuota“. Tai saulės vs. šaulio kūno vizualinė išraiška. Ši opozicija reiškia vitališkumą bei švelnumą (saulė – nenutrūkstančio gyvybės rato elementas) ir energingumą.

Bendra šio ženklo semantinė ašis – saulės miesto įvaizdžio simboliai.

Tematinė ašis – Šiaulių miesto kultūrinės atminties elementai

Šiaulių miesto įvaizdžio ženklo verbalinė kalba ir jos akcentavimas. Ne paslaptis, kad šriftas neverbaliniuose diskursuose yra tam tikra meninės išraiškos priemonė, kuria atkakliai siekiama padaryti poveikį vartotojo suvokimui.

Šriftas ir kiti Šiaulių miesto įvaizdžio simbolikos elementai, tai yra, vizualinė ženklo dalis, reikia pasakyti, puikiai tarpusavyje suderinti:

1. Raidės parašytos ta pačia spalva, kokios yra ir šaulys.

2. Pastarasis faktas leidžia daryti prielaidą, kad taip įvyko ne dėl nežinomos priežasties: žodžių junginio *saulės miestas* raidės turi griežtą (raidės yra paplonintos), kylantį šriftą, o ir pats šaulys yra išėstas, tarsi kylantis į viršų. Be to, taip didinamas kontrastas tarp mėlynos (dangaus) ir raudonos (šilumos, saulės) spalvų, tuo pat metu juos suliejant į vieną visumą.

3. Tai reiškia, kad šio ženklo šriftą, taip pat, kaip ir patį šaulį su lanku ir strėle bei saulę, būtų galima interpretuoti kaip netikėtumo, veržlumo, energingumo ir dinamiškumo simbolį, kuris savo reikšminiu lygmeniu puikiai dera su vizualine ženklo plotme. Be to kontrastinga saulės spalva puikiai polemizuoja su mėlyna spalva, suteikdama ženklui dar ir nenutrūkstamo vitališkumo simbolinę reikšmę.

Taip pat, būtina pabrėžti, kad neverbaliniame tekste vizualumą disciplinuoja verbalumas, kuris apibendrina vizualinę plotmę. Šio ženklo verbalinė kalba yra tokia: „Šiauliai – saulės miestas“. Pastaroji yra itin suderinta su ženklo vizualine plotme, nes „sakoma, kad žodis *Šiauliai* kilęs iš veiksmazodinio daiktavardžio *šaulys*, reiškiančio medžiotoją, nes senovėje šios vietos žmonės buvę garsūs medžiotojai. <...> Kita nuomonė sako, kad Šiaulių vardas esąs kilęs iš žodžio *saulė*, nes šį kraštą *krikščionybės saulė* daug anksčiau pašvietusi, kaip kitus Žemaičių kraštus“ (LM, 1932, 187–188). Taigi verbalinėje ženklo plotmėje vėlgi įsijungia diskursyvinė atmintis, kuri Šiaulių miesto įvaizdžio kūrimo yra labai svarbi.

Apibendrinant ženklo „Šiauliai – saulės miestas“ analizę, galima teigti, kad tiek šio ženklo simbolinė kalba, tiek verbalinė kalba, tiek vizualiniai elementai, tiek iškylančių opozicijų tematinės vertės yra puikiai suderintos tarpusavio reikšminiame lygmenyje (semantiniame mikrouniversume) ir itin taikliai reprezentuoja Šiaulių, kaip saulės miesto, įvaizdžio konceptą.

Nors Šiaulių miesto įvaizdžio komisijos patvirtintas ženklas „Šiauliai – saulės miestas“ labiau tarnauja ne Šiaulių miesto bendruomenės tapatumo reprezentavimui, tai yra ne visuomeniniams interesams (kaip tai daro oficialusis Šiaulių miesto herbas), o ekonominiams interesams, tačiau šis kultūrinių ir kūrybinių industrijų dalies elementas su visais savo perteiktais simboliais yra itin gerai atpažįstamas ir greitai iškoduojamas. O tai yra itin svarbus reklaminis momentas, kadangi ženklo suvokėjas (pastarųjų privaloma aprėpti kuo didesnę auditoriją) turi būti akimirksniu įtrauktas į teisingą ženklo suvokimą, kuris lemia greitą sukurto įvaizdžio įsisavinimą ir teigiamus siektų Šiaulių miesto įvaizdžio komisijos tikslų rezultatus.

4.3.6. Trumpalaikiai Šiaulių miesto įvaizdžiai

Anot V. Purono, Šiaulių miestas per visą savo gyvavimo laikotarpį teturėjo tik tris įvaizdžius (saulės miesto, miesto Fenikso ir Šiaurės Lietuvos sostinės), o visi kiti įvaizdžiai, kurie buvo ir yra priskiriami Šiaulių miestui – tik epitetai ir pravardės¹⁵⁴, tačiau su pastarąja V. Purono nuomone galima ginčytis, nes miesto laikraščių analizės rezultatai įrodo, jog miesto įvaizdžių, nors ir itin trumpalaikių, tačiau būta kur kas daugiau.

Taigi, be pastovesnių jau anksčiau aptartų Šiaulių miesto įvaizdžių tam tikrais laikotarpiais Šiauliams bandyta prilipdyti daugybė skambių etikečių, kurios, remiantis išanalizuotais straipsniais, taip ir liko tikrai labai trumpai gyvavusiais Šiaulių miesto įvaizdžio variantais. Vieni jų buvo teigiami,

---

¹⁵⁴ „Įvairių epitetų skyrėme tau, mano mieste. Ironiškų ir poetiškų, sarkastiškų ir romantiškų. Vieni jų gyvuodavo kaip trumpas blyksnis užstalės pokalbio akimirkomis, kiti vyravo kurį laiką, kol savaime nunyko, dingus priežastims, tą epiteta sukūrusiems.“ (Puronas, 2007, 53)

kiti – neigiami, tačiau visi vienaip ar kitaip turėjo loginį pagrindą ir galėjo pretenduoti į Šiaulių miesto veido vardą.

Tokių įvaizdžių vietos žiniasklaidoje rasta 2:

1. **Šiauliai – muziejų miestas.** Šitaip Šiaulių miestas pirmą kartą įvardintas 1982-aisiais metais. Iš viso su šiuo įvaizdžiu susijusių straipsnių rasta 4, iš kurių viename šis įvaizdis įvardijamas kaip potencialus pretendentas į Šiaulių miesto įvaizdžio vardą, o kitame straipsnyje, kuris buvo išspausdintas 1989 m. Šiauliai jau tiesiogiai įvardijamas (beje, ne pačių šiauliečių, o miesto svečių) kaip muziejų miestas:

a) **Šiauliai turi visas galimybes tapti unikaliu muziejų miestu:** *čia veikia vienintelis Tarybų Sąjungoje Fotografijos muziejus, architektų brėžiniuose jau ryškūs naujo pastato – Dviračių muziejaus kontūrai, neseniai buvo įkurtas Geležinkelio muziejus. <...> Tarp Žalgirio ir Dubijos gatvių bei geležinkelio stoties pradėtas kurti škancėtas – geležinkelio transporto muziejus po atviru dangumi.*¹⁵⁵

b) *Vilniaus jaunųjų turistų stoties kraštotyros kabineto vedėja S. Puntežienė: „Keliant mieste gatvėmis ir užmiesčio takeliais, bendraujant su įvairių profesijų žmonėmis, buvome nustebinti, kad kai kurie šiauliečiai, tarp jų ir pedagogai, <...> negirdėję apie Dviračių muziejų, Foto, Televizijos ir radijo ekspozicijas ir kt. Mes, gerbiamieji šiauliečiai, jūsų miestą jau seniai vadiname dviračių ir muziejų miestu <...>.*¹⁵⁶

Dar vienas neginčijamas įrodymas, kad Šiauliai turėjo pretenzijų tapti muziejų miestu yra svarus kraštotyrininko Pelikso Bugailiško¹⁵⁷ indėlis į Šiaulių muziejų, kuriuos jis vadino „dvasinio turto sandėliais“, veiklos plėtimą ir „Aušros“ muziejaus dienos šventimas:

*Kovo 11-oji – „Aušros“ muziejaus įkūrimo diena, kurią nuo 1975 metų švenčiame kaip Muziejaus dieną. Beje, pavadinimas ne mūsų pačių sugalvotas. Štai nedidukė knygutė, išleista 1928 m. taip ir pavadinta – „Šiaulių muziejaus diena.“*¹⁵⁸

Be to, kai kurie Šiaulių miesto muziejai yra svarbūs ne tik miesto, bet ir valstybiniu mastu, tai yra, kai kurie Šiaulių miesto muziejai yra suvalstybinti. Tai tokie muziejai kaip:

- a. Fotografijos muziejus.
- b. Radijo ir televizijos muziejus.
- c. Dviračių muziejus (Puronas, 2007, 58).

¹⁵⁵ Šoblinskaitė V. Tiek turistui, tiek šiauliečiui pradžiuginti. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 63 (8769), p. 3, 1982-04-01.

¹⁵⁶ Puntežienė S. „Vadiname dviračių ir muziejų miestu...“. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 37 (10548), p. 3, 1989-02-21.

¹⁵⁷ Plačiau apie Bugailiško P. kraštotyrinę veiklą: Bulzgis S. Kraštotyra – ne prabanga. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 92 (12543), p. 10, 1997-05-14.

¹⁵⁸ Ruseckienė R., Lukošūtė B. Šiandien – „Aušros“ muziejaus diena. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 50 (10561), p. 4, 1989-03-11.

Tokia situacija, kuomet muziejai yra įgiję valstybinę reikšmę, sudaro itin palankias sąlygas plėstis Šiaulių, kaip muziejų miesto, įvaizdžiui. Bet, deja, šia situacija nebuvo tinkamai pasinaudota ir įvaizdis toliau nebuvo plėtojamas.

2. *Šiauliai – bedarbių miestas.* „1990–1995 m. Lietuvą ištiko ekonomikos krizė, kuri labiausiai pakenkė šalies stambiajai pramonei. Tam įtakos turėjo daug priežasčių: sudėtinga Lietuvos tarptautinė padėtis pirmaisiais metais atkūrus Nepriklausomybę, sudėtingas perėjimas iš planinės ūkio sistemos į rinkos sistemą. <...> Padėtis Šiauliuose buvo blogesnė negu apskritai visoje Lietuvoje, mat Šiauliuose pramonės gigantų, kuriuos ekonomikos krizė apėmė pirmiausia, buvo santykinai daugiau negu kituose didžiuosiuose šalies miestuose. 1991 m. Šiauliuose atsirado tūstančiai bedarbių, nedarbas buvo masinis reiškinys, opi socialinė problema“ (Sireika, 2007, 348–349). Viena iš priežasčių, kodėl taip nutiko yra valstybinio turto privatizacija, per kurią daug smulkių ir netgi stambių įmonių bankrutavo¹⁵⁹, o Šiauliai įgijo bedarbių miesto vardą. Šiaulių miesto pramonėje 1990–1998 m. darbuotojų sumažėjo net apie 4 kartus. Tarp didžiųjų Lietuvos miestų Šiauliuose tuo metu buvo daugiausiai bedarbių: mieste nedarbo lygis buvo 3 kartus didesnis negu Vilniuje, Kaune ir Klaipėdoje (Sireika, 1999, 126).

Ypač situacija pablogėjo nuo 1997 m., kuomet ne tik Šiaulių miestas, bet ir visas Šiaurės Lietuvos regionas patenka į gana nelengvą situaciją – bankrutuoja, nutraukia savo veiklą beveik visos didžiausios regiono pramonės įmonės, atsiranda itin didelis nedarbas (Ulinskaitė, 2004, 292), o prie nedarbo lygio padidavimo dar prisidėjo ir Rusijos 1997 metų finansinė krizė¹⁶⁰.

Miesto laikraščiuose Šiauliai bedarbių sostinės vardą yra įgiję 7-ioose straipsniuose (tiesa, visuose juose šis įvaizdis apibūdinamas kaip nykstantis) iš 10-ies. Tačiau ir iš tokio kiekio straipsnių akivaizdu, kad kadaise ir šis įvaizdis buvo gyvas.

Apie Šiauliuose klestinčią bedarbystę miesto laikraštyje pradėta kalbėti dar 1995 m.:

*Šiauliai tris kartus mažesnis miestas už Kauną, tačiau, kaip sakė Šiaulių darbo biržos direktorė G. Kuprevičienė, liepos mėnesio rezultatai darbo rinkoje rodo, kad Šiauliuose ieškančių darbo tiek pat, kiek ir Kaune. Tad pagal nedarbo lygį mūsų miestas jau pirmauja šalyje.*¹⁶¹

Nuo 2001 m. iki 2007 m. situacija sparčiai gerėjo. Jau 2001 m. gegužės mėnesio „Šiaulių naujienų“ laikraštyje rastas straipsnis, kurio antraštė („Šiauliai praranda bedarbių sostinės vardą“) skelbė apie Šiaulių, kaip bedarbių sostinės, įvaizdžio nykimą:

¹⁵⁹ Vaičiulevičienė B. Vicemerą gąsdina senstantys ir tuštėjantys Šiauliai. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 156 (13623), p. 10, 2001-08-11.

¹⁶⁰ Vaičiulevičienė B. Vicemerą gąsdina senstantys ir tuštėjantys Šiauliai. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 156 (13623), p. 10, 2001-08-11.

¹⁶¹ Lazdynas R. Šiauliuose bedarbių – tiek, kiek ir Kaune. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 154 (12095), p. 1, 1995-08-09.

<...> šiais metais **Šiauliai bedarbių skaičiumi nebepirmauja** – mūsų miestą lenkia Panevėžys ir Marijampolė. Iš metų pradžioje buvusių 16 procentų bedarbių liko 14 procentų.¹⁶²

Na o 2001 m. spalio mėnesio straipsnyje skelbiama, kad Šiauliuose nedarbas ir toliau po truputį mažėja:

*Šiauliuose darbo rinka, nors ir labai sunkiai, bet po truputį atsigauna, manoma, jog patys juodžiausi nedarbo laikai jau praėjo – tai buvo 1999–2000 metai.*¹⁶³

2005 m. „Šiauliai plus“ laikraštyje buvo netgi skelbiama, kad „Šiauliai ne tik atsikratė bedarbių sostinės titulo, bet ir užėmė lyderio poziciją tarp didžiausių šalies miestų pagal žemą nedarbo lygį“¹⁶⁴. 2008 m. Šiaulių darbo rinką vėl ištiko krizė, tačiau tuo metu vietos laikraščių straipsniuose itin buvo akcentuojama tai, kad bedarbių miestu Šiauliai jau nebebus, nes Panevėžio situacija yra daug blogesnė.

Nors nuo 2002 m. Šiauliuose situacija (ekonominė-socialinė) ir pakito, tačiau „žiniasklaidoje Šiaulių miestas ir regionas beveik visada pristatomas kaip nepatraukli ir neperspektyvi Lietuvos apskritis. Ketvirtas pagal dydį miestas žiniasklaidoje vadinamas „mirusiu miestu“, „nepatraukliu investicijoms“, „bedarbių regionu“ ir pan. Nusistovėję stereotipai trukdo spartesnei miesto raidai, riboja užsienio investicijas“ (Ulinskaitė, 2004, 292).

---

¹⁶² Armalis A. Šiauliai praranda bedarbių sostinės vardą. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 92 (13559), p. 2, 2001-05-12.

¹⁶³ Vaičiulevičienė B. Šiauliuose sumažėjo nedarbas. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 194 (13660), p. 1, 2001-10-05.

¹⁶⁴ Šiukšterienė A., Šiauliuose – mažiausias nedarbas. In: *Šiauliai plus*, Nr. 055, p. 3, 2005-06-10.

IŠVADOS

1) Nors yra teigiama, kad Šiauliai yra „didelis kaimas“, tačiau vis dėlto jis turi visus miestui priskirtinus bruožus: gerą geografinę vietą, tvirtą istorinį bei kultūrinį paveldą, religinį centrą bei literatūrinius tekstus, kuriuose Šiauliai dažnai minimi. Be to, Šiauliuose egzistuoja ir „savas stilius“, „sava idėja“. Nors lyginant su kitais miestais, Šiaulius galima laikyti provincija, tačiau kintanti Šiaulių miesto visuomenės savimonė rodo, kad miestas vis labiau atsiriboja nuo praeityje žiniasklaidoje susiformavusio provincialumo stereotipo ir kuria miestietiškosios kultūros įvaizdžius, taip tapdamas miestu ir reprezentuodamas Šiaulius, kaip veržlų bei pažangų miestą, tiek Lietuvoje, tiek užsienyje.

2) Kokybiškas miesto funkcionavimas yra neatsiejamas nuo trijų visuomeninių miesto raidos elementų: viešosios nuomonės, reputacijos ir įvaizdžio. Visų jų formavimąsi miesto gyvenime ir jo gyventojų sąmonėje itin lemia vietos žiniasklaidos skleidžiamos informacijos turinys, kuris gali būti aktualizuojamas tiek teisingos, tiek melagingos (gando) žinios pagrindu. Reikia pabrėžti, kad teigiamas ir teisingas šių visuomeninių miesto raidos elementų formavimas yra labai svarbus ne tik pavieniams asmenims, bet ir visai miesto bendruomenei, nes tai, kaip miestas save reprezentuoja ir yra reprezentuojamas tam tikrų visuomenės grupių, institucijų (žiniasklaidos, valdžios, visuomeninių judėjimų ir pan.) ar pavienių asmenų, lemia jo vystymosi spartą (ekonominiu, kultūriniu, socialiniu, psichologiniu ir kt. aspektais). Taigi kiekvienas žmogus (ne tik konkretaus miesto gyventojas, bet ir svečias iš kito miesto arba užsienio turistas) yra ne tik veikiamas kiekvieno iš šių elementų, bet ir pats juos kuria, formuoja ir skatina jų cirkuliaciją miesto gyvenime. Tam tikrais atvejais šie elementai gali būti labai dinamiški ir lengvai koreguojami (pvz., teigiamo įvaizdžio pakeitimo kitu įvaizdžiu (ypač neigiamu) atveju arba viešosios nuomonės, kuri kinta priklausomai nuo ją formuojančių institucijų ar asmenų sąmoningumo, atveju), o tam tikrais atvejais jų koregavimas arba itin sunkus, arba praktiškai neįmanomas (pvz., neigiamos reputacijos atveju, kuri yra užsitarnauta dėl tam tikrų praeityje padarytų veiksmų neigiamos konotacijos visuomeniniame gyvenime, arba neigiamo įvaizdžio atveju, kuris lengvai įsitvirtina visuomenės sąmonėje ir visuomenėje yra prigijęs kaip nenuginčijamas stereotipas). Bet kuriuo atveju, nuoseklus viešosios nuomonės, reputacijos ir įvaizdžio konstravimas yra labai efektyvi investicija į miesto gyvenimą.

3) Šiaulių miesto įvaizdis, kurio kūrimas ir skleidimas tarp visuomenės narių apima itin platų kūrybinių veiklų spektrą, – tai tam tikra kūrybinių industrijų dalis, lemianti kokybišką arba nekokybišką miesto funkcionavimą, todėl kūrybinės industrijos neabejotinai vaidina itin svarbų vaidmenį Šiaulių miesto atgaivinimo, gyvavimo ir plėtros procesuose. Kūrybingumas, taigi ir kūrybingų žmonių pritraukimas į miesto kūrybines pajėgas – tai pagrindiniai šiuolaikinio modernaus

miesto veiklos aspektai, lemiantys visapusi miesto vystymąsi. Todėl Šiaulių miesto valdžia, įkurdama „Miesto teigiamo įvaizdžio kūrimo komisiją“ bei skatindama Šiaulių miesto visuomenės kūrybinį aktyvumą, nuolat plečia miesto kūrybinį potencialą ir taip nuosekliai formuoja teigiamą Šiaulių miesto įvaizdį (Šiauliai – saulės miestas; pastarasis konstruojamas kultūrinės atminties pagrindu) bei didina miesto patrauklumą ir su juo susijusių materialiuju ir nematerialiuju išteklių srautus. Tačiau, reikia pasakyti, kad nors Šiaulių miesto įvaizdžio formavimas ir yra šių dienų Šiaulių miesto valdžios prioritentinė veiklos sritis, tačiau jos įgyvendinimui vis dar skiriama per mažai dėmesio, nes miesto kūrybinių pajėgų sukurtoms, miesto įvaizdžio pagerinimui arba miesto konkurencingumo padidinimo skirtoms idėjoms, projektams, sprendimams arba būtiniams veiksams (pvz., miesto efektyviam reprezentavimui miestų parodoje) neskiriama iš viso arba skiriama per mažai lėšų, todėl miesto įvaizdžio kūrimas dažnai lieka tik teoriškai svarbia prioritete miesto veiklos srityje. Neretai dėl tokio pasyvaus požiūrio miestas patiria nemažai įvairaus pobūdžio nuostolių. Taigi Šiaulių miesto kūrybingumas ir kūrybinių industriju mieste plėtojimas įvaizdžio formavimo požiūriu yra itin svarbus miesto veiklos elementas, leidžiantis konkuruoti su kitais Lietuvos miestais.

4) Siekiant išsiaiškinti buvusius bei esamus Šiaulių miesto įvaizdžio variantus (nuo 1968 metų iki 2010) bei jų kitimo priežastis, iš 5 Šiaulių miesto laikraščių („Raudonosios vėliavos“ / „Šiaulių naujienų“, „Krivulės“ / „Savaitės krivulės“, „Vairo“, „Šiauliai plus“) buvo surinkta ir išanalizuota 341 straipsnis ir kiti su Šiaulių miesto įvaizdžių kaita susiję šaltiniai (pvz. piešiniai, reklamos ir kt.). Pastebėta, kad vietos žiniasklaidoje iš viso buvo ir yra formuojami 7 Šiaulių miesto įvaizdžio variantai, iš kurių 5 yra ilgalaikiai, tai yra tokie, kurie Šiaulių mieste funkcionuoja nuo 1968 m. (Šiaulių, kaip Lietuvos regbio centro, atveju, nuo 1974 m.) iki pat šių dienų (Šiauliai – aukštos kultūros, pavyzdingos tvarkos ir švaros miestas; Šiauliai – pramonės centras ir darbininkų miestas; Šiauliai – dviračių miestas; Šiauliai – Lietuvos regbio centras; Šiauliai – saulės miestas), ir 2 trumpalaikiai, tai yra tokie, kurie Šiaulių mieste funkcionavo trumpesnį, negu visą darbe analizuojamąjį laikotarpį (Šiauliai – muziejų miestas; Šiauliai – bedarbių miestas). Reikia pabrėžti, kad šių Šiaulių miesto įvaizdžio variantų (išskyrus Šiaulių, kaip bedarbių miesto) gyvavimą vietos žiniasklaidoje ir funkcionavimą miesto gyvenime (vienus intensyviau, kitus pasyviau) konkrečiais veiksmais bei darbais palaikė ir skatino tiek vietos valdžia, tiek kultūros įstaigos, tiek tam tikri visuomeniniai judėjimai, tiek ir pati Šiaulių miesto visuomenė, todėl galima teigti, kad minėtieji įvaizdžiai visuomenės sąmonėje buvo kuriami ir konstruojami ne tik kalbiniame (žiniasklaidos) lygmenyje, bet ir praktiniame (modalumų įtampa: būti *ir atrodyti*). Be to, buvo pastebėta, kad Šiaulių, kaip pramonės centro ir darbininkų miesto, bei Šiaulių, kaip bedarbių miesto įvaizdžiai turėjo itin neigiamą atspalvį ir formavosi natūraliai, stichiškai

(dažniausiai – gandų forma), dėl tuo metu buvusios miesto ekonominės situacijos. Pastebėta ir tai, kad šie įvaizdžiai yra ir vienas su kitu tiesiogiai susiję: būtent dėl pramonės krizės bankrutavus didžiąjai daliai įmonių, Šiaulių miestas tapo bedarbių miestu. Kiti Šiaulių miesto įvaizdžio variantai turi teigiamą konotaciją ir dėl kryptingo bei nuoseklaus visuomenės darbo įvaizdžio formavimo procese, gerai reprezentavo ir reprezentuoja Šiaulių miestą ir jo gyventojus Lietuvoje ir už jos ribų. Taip pat pastebėta, kad visi vietos žiniasklaidoje rasti Šiaulių miesto įvaizdžio variantai savo funkcionavimo laikotarpiais tarpusavyje nuolatos kirtosi, todėl, galima teigti, kad Šiauliai yra daugiaveidis miestas, kuriame šiuo metu bando išgryninti tik vieną Šiaulių miesto įvaizdžio koncepciją, tai yra Šiaulių, kaip saulės miesto koncepciją, tačiau vis dar neatsiribojama ir nuo dviračių miesto koncepcijos, kaip pasaulyje paplitusios ir šiais laikais itin populiarios ekologinės tendencijos. Atlikus tyrimą paaiškėjo ir tai, kad didžiausia Šiaulių miesto įvaizdžio formavimo problema yra ta, kad miesto piliečiams ar jų grupėms itin trūksta aiškaus lyderio, šeiminingumo ir suvokimo, kad ne kas kitas, kaip tik jie patys, ir yra miesto įvaizdžio kūrėjai, teigiamos ar neigiamos žinios apie miestą skleidėjai, o kai kuriais atvejais, pvz., Šiaulių, kaip dviračių miesto, atveju, miesto visuomenei trūksta ir sąmoningumo ir noro plėtoti šią dar ir ekologinio gyvenimo būdo idėją

Apibendrinant darbą, galima teigti, kad pagrindinės Šiaulių miesto įvaizdžio variantų kaitos priežastys yra susijusios su miesto ekonominės, politinės, socialinės ir kultūrinės padėties kaita bei su visuomenės sąmoningumo pokyčiais.

Naudota literatūra ir šaltiniai

Naudota literatūra:

1. Anzenbacher A. *Etikos įvadas*. Vilnius: Aidai, 1995.
2. Baltinienė E. *Brandaus socializmo kultūra*. Vilnius: Mintis, 1982.
3. Bartkutė R. *Kultūros vadyba II*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2009.
4. Becker U. *Simbolių žodynas*. Vilnius: Vaga, 1996
5. Biedermann H. *Naujasis simbolių žodynas*. Vilnius: Mintis, 2002.
6. Bielinis L. *Visuomenė, valdžia ir žiniasklaida: prieštaringa komunikacinė sistema*. Vilnius: Eugrimas, 2005.
7. Butkus V. Šiauliai kaip marginalinis miestas. In: *Miesto marginalijos*. Šiauliai: K. J. Vasiliausko įm., p. 20–28, 2000.,.
8. Butkus V. *Šiauliai: provincijos miestas palatvėje*. Šiauliai: Saulės delta, 2005.
9. Butkus V. *Šiaulių auto/topografija*. Šiauliai: Šiaurės Lietuva, 2011.
10. Cox H. Pasaulietinio miesto epocha. In: *Miestelėnai., Tauros“ almanachas*. Vilnius: Taura, p. 186–198, 1991.
11. CRTS – City Rep Trak System. In: *Reputation Institute*, 2012. [Žiūrėta: 2012-05-20]. Prieiga per internetą: <http://www.reputationinstitute.com/thought-leadership/2012-city-retrak>
12. Čeikauskienė M. *Reklama ir firmos įvaizdis*. Vilnius: Lietuvos informacijos institutas, 1997.
13. Donskis L. Lewis Mumfordas: diskursyvinis miesto idėjos žemėlapis. In: *Miestelėnai. Miestas ir postmodernioji kultūra*. Vilnius: Taura, p. 97–121, 1995.
14. Douglas S. J. Media. In: *Encyclopedia of American Political History: Studies of the Principal Movements and Ideas*. New York: Free Press, p. 79 –82, 1984.
15. Druteikienė G. Organizacijos įvaizdis ir reputacija: sąvokų konceptualizavimo problema. In: *Informacijos mokslai*, Nr. 28, p. 53–60, 2004.
16. EE – *Etikos etiudai: etika ir humanizmas*. Rengėjas: Žemaitis V. T. 1. Vilnius: Mintis, 1977.
17. Genzelis B. *Renesanso filosofijos metmenys*. Vilnius: Mintis, 1988.
18. Inčiūrienė S. Žiniasklaida. In: *Šiaulių metraštis: 1999–2002*. IX knyga. Šiauliai: „Aušros“ muziejaus leidykla, p. 191–201, 2003.

19. Kaziliūnaitė V. Prekių ženklų evoliucija. I dalis. In: *Naudinga informacija verslui*, 2007-09-22. [Žiūrėta: 2011-05-17]. Prieiga per internetą: http://www.infoverslui.lt/index.php?cid=1070&new_id=1131
20. Koskienė N. Šiauliečiams klijuojama puskvailių chuliganų etiketė. In: *Šiaulių kraštas*, 2007-01-04. [Žiūrėta: 2011-05-19]. Prieiga per internetą: <http://mano.zebra.lt/gvyvenimai/~/klubai/siaulieciai/31627/>
21. Lippmann W. *Public Opinion*. New York: Free Press, 1997.
22. Liubartienė P. R. Dezinformacija. In: *Baltų Atlantida*, 2009-03-16. [Žiūrėta: 2012-05-20]. Prieiga per internetą: <http://sarmatija.lt/index.php/ukis-ir-aplinka/135-dezinformacija>
23. LKŽe – *Lietuvių kalbos žodynas (elektroninė versija)*. [Žiūrėta: 2012-03-14]. Prieiga per internetą: <http://www.lkz.lt>
24. LM – *Lietuvos miestai: bendri istorijos bruožai*. Rengėjas: Baltakevičius J. Šiauliai: Viltis, 1932.
25. Lotman J. Peterburgo simbolika ir miesto semiotikos problemos. In: *Kultūros semiotika*. Vilnius: Baltos lankos, p. 332–349, 2004.
26. Mačiulis D. Kolektyvinė atmintis ir miesto įvaizdis: Šiaulių atvejis. In: *Acta humanitarica universitatis Saulensis*. T. 9. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla, p. 218–234, 2009. [Žiūrėta: 2011-05-14]. Prieiga per internetą: <http://archive.minfolit.lt/arch/21501/21886.pdf>
27. Maldeikis P. Viešosios nuomonės formavimas. In: *Aidai*, Nr. 2, (58), p. 75–80, 1953.
28. MIO – Miesto infrastruktūros objektų priežiūros, modernizavimo ir plėtros programa, 2011. [Žiūrėta: 2012-05-17]. Prieiga per internetą: http://www.siauliai.lt/veikla/strat-proj/04_programa_tarybai.pdf
29. Motekienė V. Šiaulių miesto 2007–2016 m. strateginis plėtros planas. In: *Šiaulių metraštis: 2003–2006*. X knyga. Šiauliai: „Aušros“ muziejaus leidykla, p. 59–68, 2007.
30. Nugaraitė A. *Ryšiai su visuomene: prabanga ar būtinybė?* Vilnius: Epaisas, 1999.
31. OED – *Online Etymology Dictionary*, 2010. [Žiūrėta: 2011-05-21]. Prieiga per internetą: <http://dictionary.reference.com/browse/image?fromAsk=true&o=100074>
32. Paškevičius F. *Saulės miesto regbis*. Vilnius: BSPB, 2001.
33. Pruskus V. Socialinių grupių imlumo gandams tendencijos. In: *Filosofija. Sociologija*, Nr. 2, p. 94–105, 2007.
34. Purnas V. *Brangus paukštis Feniksas*. T. 1. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla, 2007.

35. Puronas V. *Saulės miesto veidas. Dizaineris apie Šiaulių miesto veidą*. T. 2. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla, 2012.
36. Puronas V. *Saulės miesto veidas. Dizaineris apie Šiaulių pramonę*. T. 1. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla, 2009.
37. Puronas V., Nekrašius J. *Saulės miesto veidas. Apie spaustuves, leidyklas ir knygrišyklas*. T. 4. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla, 2011.
38. RIM – Ulinskaitė R. Regionų įvaizdžio, kaip prekių ženklo, filosofija. In: *Reklamos ir marketingo idėjos*. Nr. 4, p. 31–33, 2004.
39. RR – La réputation à travers les âges : 12 citations. In: *Cadd e réputation*, 2009-09-15. [Žiūrėta: 2011-05-17]. Prieiga per internetą: <http://caddereputation.over-blog.com/article-36103015.html>
40. Sireika J. Kultūra. In: *Šiaulių miesto istorija 1940–1995*. Šiauliai: Saulės delta, 315–331, 2007.
41. Sireika J. Pramonės nuosmukis ir jo socialiniai padariniai. In: *Šiaulių miesto istorija 1940–1995*. Šiauliai: Saulės delta, 348–349, 2007.
42. Sireika J. *Šiaulių metraštis: 1990–1993*. VI knyga. Šiauliai: Saulės delta, 1994.
43. Sodeika T. Miesto metafizika: dykumos tėvų profenomenas, arba tobulo tylėjimo pamokos. In: *Miestelėnai. Tyla ir postmodernioji kultūra*. Vilnius: Gervėlė, 39–68, 1999.
44. Sūdžius V. Įmonės reputacijos ir įvaizdžio kūrimo priemonės. In: *Verklas: teorija ir praktika*, T. 2, Nr. 1, p. 59–65, 2002.
45. *Šiaulių metraštis: 1996–1998*. Rengėjas: Sireika J. VIII knyga. Šiauliai: Saulės delta, 1999.
46. ŠMC – *Šiaulių miesto centrinės dalies transporto ir automobilių stovėjimo teritorijų specialusis planas*. Projekto vadovė – K. Gaučė. [Žiūrėta: 2012-05-17]. Prieiga per internetą: http://www.siauliai.lt/architektura/tr-susisiek-knc2/Aiskinamasis_rastas.pdf
47. ŠMS1 – Šiaulių miesto įvaizdžio darbo grupė. In: *Šiaulių miesto savivaldybės internetinis tinklalapis*, 2011-09-21. [Žiūrėta: 2012-03-23]. Prieiga per internetą: http://www.siauliai.lt/shared/view.php?kalba=lt&tema=savivaldybe-komisijos-dg-ivaizdzio&menu=1&linkback=../savivaldybe/savivaldybe_komisijos.php&title=Komisijos%20ir%20darbo%20grup%EBs

48. ŠMS2 – Šiaulių miesto įvaizdžio darbo grupės reglamentas. In: *Šiaulių miesto savivaldybės internetinis tinklalapis*, 2011-09-21. [Žiūrėta: 2012-03-23]. Prieiga per internetą: <http://www.siauliai.lt/savivaldybe/ivaizdžio-reglamentas.pdf>
49. ŠPAe – *Šiaulių pramoninkų asociacijos internetinis tinklalapis*. [Žiūrėta: 2012-05-16]. Prieiga per internetą: <http://www.siauliai-pramone.lt/>
50. ŠTIC – Šiaulių turizmo informacijos centro parengtas leidinys. *Šiauliai – Saulės miestas*. Šiauliai: Druka, 2006.
51. Tarasti E. Baltijos šalių semiotinės istorijos vaizdai. In: *Baltos lankos*, Nr. 1. Vilnius: Baltos lankos, p. 111–118, 1991.
52. TNS – pasaulinė rinkos tyrimų ir verslo konsultacijų grupė. Reputacijos tyrimai. In: TNS, 2011. [Žiūrėta: 2012-05-20]. Prieiga per internetą: <http://www.tns.lt/lt/musu-kompetencija-tyrimu-kompetencijos-sritys-interesu-grupiu-valdymas-reputacijos-tyrimai>
53. TSKP – *TSKP XXII suvažiavimo medžiaga*. Vilnius: Valstybinė politinės ir mokslinės literatūros leidykla, 1962.
54. Tutlytė J. Laisvė kūrybiniam miestui: kūrybos industrijų kontūrai Kaune. In: *Kultūros industrijos: iššūkiai ir perspektyvos*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, p. 49–65, 2008.
55. Ulinskaitė R. Šiaulių miesto brendas: įvaizdžio kūrimo raida ir galimybės. In: *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*. T. 4. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla, p. 291–296, 2004.
56. Valentas S. *Šiauliai: vardas poezijoje ir vardo poezija*. Šiauliai: Saulės delta, 1996.
57. *Velacartoon*. Karikatūrų katalogas. Sudarytojas: Baldišius R. Vilnius: Viltis (metai nenurodomi).
58. *Velacartoon*. Karikatūrų katalogas. Sudarytojas: Baldišius R. Vilnius: Viltis, 1992.
59. Vyšniūnas A. Šiaulių miesto urbanistinė raida. In: *Šiaulių metraštis: 1999–2002*. IX knyga. Šiauliai: „Aušros“ muziejaus leidykla, 72–81, 2003.
60. VLE – *Visuotinė lietuvių enciklopedija*. T. 8. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2005.
61. Zaragoza M. S., Belli R. F., Payment K. E. *Misinformation Effects and the Suggestibility of Eyewitness Memory*. In: *Do justice and let the sky fall: Elizabeth Loftus and her contributions to science law and academic freedom*, 2006. [Žiūrėta: 2012-05-20]. Prieiga per internetą: <http://www.personal.kent.edu/~mzaragoz/publications/Zaragoza%20chapter%204%20Garry%20Hayne.pdf>
62. Žemaitis V. *Dorovės sąvokos*. Vilnius: Mintis, 1983.

63. Žemaitis V. *Etikos žodynas*. Vilnius: Rosma, 2005.

64. Žičkienė S. Ekonomika. In: *Šiaulių metraštis: 2003–2006*. X knyga. Šiauliai: „Aušros“ muziejaus leidykla, p. 69–95, 2007.

Naudoti šaltiniai:

1. „R. V.“ inf. Aptarti dviračių populiarinimo klausimai. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 215 (20111), p. 2, 1987-10-31.

2. „S plus“ informacija. Miesto Fenikso praeitis. In: *Šiauliai plus*, Nr. 102, p. 5, 2006-05-05

3. „Vairo“ dviračių-variklių gamykla, miesto Kūno kultūros ir sporto komitetas Dviračių šventė. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 186 (7624), p. 4, 1977-09-22.

4. 2007–2016 metų Šiaulių miesto strateginis plėtros planas. In: *Šiauliai plus*, Nr. 115, p. 9–12, 2006-08-04

5. Adomavičienė M. Miesto interjero problemos. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 86 (5987), p. 3-4, 1971-04-30.

6. Arlauskas M. Dviračių šventė – dviračių mieste. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 190 (8386), p. 4, 1980-10-01.

7. Armalis A. Šiauliai praranda bedarbių sostinės vardą. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 92 (13559), p. 2, 2001-05-12.

8. Bačkytė J. Miesto vizija ir misija. In: *Šiauliai plus*, Nr. 011, p. 3, 2004-08-06.

9. Bajarūnas M. Šiauliai ir „gežų“ įvaizdis. In: *Šiauliai plus*, Nr. 075, p. 4, 2005-10-28.

10. Balčiūnaitė E. Šiauliečiai sutinka svečius. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 152 (6053), p. 3, 1971-08-03.

11. Baldišius R. Iš 11 pasaulio šalių. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 106 (10359), p. 4, 1988-05-28.

12. Baliutavičius R. Saulės miestas stiprina savo įvaizdį. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 36 (15257), p. 7, 2007-02-13.

13. Baliutavičius R. Saulės miestas stiprina savo įvaizdį. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 36 (15257), p. 7-9, 2007-02-13.

14. Birbilas V. Miesto grožis priklauso nuo mūsų. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 186 (6601), p. 2, 1973-09-21.

15. Bražiūnas J. Dviratis. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 16 (7454), p. 4, 1977-01-22.

16. Bulzgis S. Dviratį visiems. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 193 (8139), p. 3, 1979-10-06.

17. Bulzgis S. Gatvei siūlomas Vairo pavadinimas. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 168 (13635), p. 1, 2001-08-30.
18. Bulzgis S. Kraštotyra – ne prabanga. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 92 (12543), p. 10, 1997-05-14.
19. Burinskienė M. Racionalu, naudinga, patogiu. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 107 (9845), p. 4, 1986-05-31.
20. Butkutė E. Dviračių takams remontuoti – nė cento. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 197 (15418), p. 2, 2007-08-30.
21. Česnauskienė V. Kas greičiausias, vikriausias, sumaniausias. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 100 (8296), p. 3, 1980-05-22.
22. Danazas M. Apie ketinimus perduoti Dviračių muziejaus patalpas Šiaulių muziejininkai sužinojo paskutiniai. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 94 (12545), p. 1, 1997-05-16.
23. Danazas M. Šiauliai nebegali vadintis dviračių miestu. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 108 (12559), p. 4, 1997-06-05.
24. Dapkevičius E. 1. Dviratį – sveikatingumo sąjūdžiui. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 126 (7564), p. 3, 1977-06-28.
25. Dovydėnas V. Ar bus Šiauliai pirmuoju ekopolium? In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 234 (10230), p. 1, 1987-11-27.
26. Drebigienė Z., Koniusas S. Rungtyniavo įvairaus amžiaus dviratininkai. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 93 (8799), p. 4, 1982-05-12.
27. Dviračiai Šiauliuose. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 162 (8868), p. 4, 1982-08-17.
28. Furmanas J. Švara – tai sveikata. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 67 (5200), p. 1, 1968-04-04.
29. Gerulytė J. Rėkyva pasitinka dviratininkus. In: *Šiauliai plius*, Nr. 069, p. 6, 2005-09-16.
30. Grikšienė D. Ar Šiaulius užvaldo didysis turizmo verslas? In: *Šiauliai plius*, Nr. 124, p. 14, 2006-10-06.
31. Grikšienė D. Į pagalbą verslo turizmui. In: *Šiauliai plius*, p. 4, 2005-12-16.
32. Grikšienė D. Miestai ir jų vizijos. In: *Šiauliai plius*, Nr. 073, p. 3, 2005-10-14.
33. Grikšienė D. Savivaldybė perka jūsų idėją. In: *Šiauliai plius*, Nr. 006, p.2, 2004-07-02.
34. Gruzaitė V. „Juk tai naujas miestas!“. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 148 (5535), p. 2, 1969-07-29.
35. Gudonis V. Reklama – miesto veidas. Koks jis Šiauliuose? In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 138 (5780), p. 4, 1970-07-15.

36. Izrailetas L. Darbo higiena. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 66 (5199), p. 2, 1968-04-03.
37. Jagminaitė E. Kas pasakė, kad Šiauliai – dviračių miestas. In: *Šiauliai plus*, Nr. 279, p. 24, 2009-09-25.
38. Jagminaitė E. Kultūrinis atminimas – net gatvių pavadinimuose. In: *Šiauliai plus*, Nr. 259, p. 4, 2009-05-08.
39. Jankauskas V. Prekybiniai bruožai miesto veide. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 158 (6827), p. 2, 1974-08-15.
40. Januševičius A. Bubių miškus užplūs dviračiai. In: *Šiauliai plus*, Nr. 317, p. 23, 2010-06-18.
41. Jasilionis S. Pasiekimai ir perspektyvos. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 167 (7346), p. 2, 1976-08-21.
42. Juknevičiūtė L. Kodėl mes juokiname pasaulį? In: *Raudonoji vėliava*. Nr. 107 (10193), p. 3, 1987-10-06.
43. Juknys S. Mikrodviratininkai. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 73 (5715), p. 3, 1970-04-14.
44. Jurėla R. Kultūra...problemos...rinkimai... In: *Šiaulių naujienos*. Nr. 54 (10793), 1990-03-21.
45. Jurgaitytė M. Nauji miesto akcentai – kol kas tik popieriuje. In: *Šiauliai plus*, Nr. 174, p. 3 ir 14, 2007-09-21.
46. Jurgaitytė M. Šiauliai – savito kelio ir žavesio erdvė. In: *Šiauliai plus*, Nr. 097, p. 9, 2006-03-31.
47. Jurgaitytė M. Šiauliai apipinti blogais stereotipais. In: *Šiauliai plus*, Nr. 102, p. 9, 2006-05-05.
48. Jurgaitytė M. Šiaulių šansas – universitetas. In: *Šiauliai plus*, Nr. 088, p. 9, 2006-01-27.
49. Katkienė Z. Išstūmę dviratininkus iš kiemų ir šalikelių, vėl jiems tiesiam žalią gatvę. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 125 (12576), p. 3, 1997-06-28.
50. Keičiant šiandieninio miesto veidą. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 28 (5670), p. 2, 1970-02-10.
51. Keldušis J. Inžinierius Šiauliuose. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 54 (9276), p. 2, 1984-03-16.
52. Konkursas „Dviratis – sveikata“. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 65 (8011), p. 2, 1979-04-04.
53. Konkurso „Metų šiaulietė“ 2009 ženklas In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 47 (16167), p. 24, 2010-02-27.

54. Kučinskas Z. Apie dviračio privalumus Šiaulių valdininkams kalbėjo konsultantas iš Danijos. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 36 (12996), p. 2, 1999-02-24.
55. Kučinskas Z. Lozungų laikai praėjo. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 153 (10406), p. 2, 1988-08-03.
56. Kukulskis S. Naujo regbio mokysis ir Lietuvos, ir Latvijos vaikai. In: *Šiauliai plus*, Nr. 302, p. 23, 2010-03-05.
57. Kūrybinių organizacijų bendrija Žodis į rinkėjus. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 48 (10787), p. 1, 1990-03-13.
58. Laurutyte O. Aleksandras Ostašenkovas: „Mano kiti Šiauliai“. In: *Šiauliai plus*, Nr. 090, p. 11, 2006-02-10.
59. Laurutyte O. Keitimasis prasideda nuo „aš“. In: *Šiauliai plus*, Nr. 089, p. 9, 2006-02-03.
60. Laurutyte O. Kurti viziją trukdo daug nežinomųjų. In: *Šiauliai plus*, Nr. 089, p. 9, 2006-02-03.
61. Laurutyte O. Provincialumas – dvasinė būseną. In: *Šiauliai plus*, Nr. 105, p. 10, 2006-05-26.
62. Lazdynas R. 3. Gatvės. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 188 (11566), p. 2, 1993-07-13.
63. Lazdynas R. Su šiaulietiškomis ambicijomis – Panevėžio dviračių takais. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 136 (12587), p. 10, 1997-07-15.
64. Lazdynas R. Šiauliuose bedarbių – tiek, kiek ir Kaune. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 154 (12095), p. 1, 1995-08-09.
65. Levickaitė M. Dviračiais – iki poilsio zonų. In: *Šiauliai plus*, Nr. 271, p. 4, 2009-07-31.
66. Leviškienė E. Pasauliui žinomi Šiauliai. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 79 (5721), p. 4, 1970-04-22.
67. Liepatė D. Šiauliečiai: nuo tautos ramybės laikų iki karų, perversmų ir laikų, kokiais juos būsiant ir įsivaizduoti negalėjome. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 34, (11975), p. 10, 1995-11-18.
68. Ligmanavičiūtė J. Dviračių muziejus liūdnas ir vienišas. Bet jis dar yra! In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 74 (11512), p. 2, 1993-04-23.
69. Ligmanavičiūtė J. Granito veidrodyje keičiasi miesto veidas. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 205 (12656), p. 10, 1997-10-18.
70. Maižius V. Ir šiokiadieniai, ir šventė – dviračiui populiarinti. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 113 (8819), p. 4, 1982-06-09.

71. Maižius V. Panašus likimas, panašios problemos. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 19, (11457), p. 1, 1993-01-30.
72. Maižius V. Šiauliai – Lietuvos regbio centras. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 125 (12066), p. 3, 1995-06-28.
73. Marengolcas P. Koks miesto veidas? In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 162 (6577), p. 2-3, 1973-08-18.
74. Marengolcas P. Mes ir estetika. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 25 (5926), p. 1, 1971-02-05.
75. Marengolcas P., Vencius J. Mūsų miesto architektūra. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 46 (6461), p. 2-3, 1973-03-06.
76. Matonienė D. „Laisvė dviračiui“. In: *Šiauliai plius*, Nr. 308, p. 6, 2010-04-23.
77. Matonienė D., Japertas V. Mes tikrai mylim Šiaulius. Ar mylit juos Jūs? In: *Šiauliai plius*, Nr. 340, p. 4, 2010-12-03.
78. Muzikinio veiksmo archainių mitų motyvais „Saulės kelias“ reklama. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 89 (13556), p. 13, 2001-05-09.
79. Nagaitytė N. Patriotinio darbo apžiūra. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 125 (7817), p. 1, 1978-06-28.
80. Narbutas A., Bartas M. Saulius žygiuoja per Šiaulius. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 151 (9880), p. 3, 1986-08-01.
81. Narbutas A., Bartas M. Saulius žygiuoja per Šiaulius. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 156 (9894), p. 3, 1986-08-08.
82. Narbutas P. XII šaukimo miesto tarybos VI sesija. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 74 (6233), p. 1, 1972-04-14.
83. Nastopka T. Naudą – vėjai gauda... In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 1 (10740), p. 2, 1990-01-03.
84. Nastopkienė N. Spjūviai į miesto švarą. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 128 (10639), p. 2, 1989-06-30.
85. Niauronis V. Turistiniais maršrutais. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 79 (9817), p. 4, 1986-04-20.
86. Pociuvienė E. Kokius žmones sutinkame savo miesto gatvėse? In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 121 (6790), p. 4, 1974-06-22.
87. Polis A. Entuziastai – darbo veteranai. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 14 (5147), p. 3, 1968-01-19.

88. Prekybos ir pramogų centro „Akropolis“ reklaminė kampanija. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 100 (15918), p. 7, 2009-05-04.
89. Prekybos ir pramogų centro „Akropolis“ reklaminė kampanija. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 55 (15873), p. 7, 2009-03-09.
90. Prekybos ir pramogų centro „Akropolis“ reklaminė kampanija. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 61 (15879), p. 9, 2009-03-17.
91. Prekybos ir pramogų centro „Akropolis“ reklaminė kampanija. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 75 (15893), p. 9, 2009-04-02.
92. Puntežienė S. „Vadiname dviračių ir muziejų miestu...“. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 37 (10548), p. 3, 1989-02-21.
93. Puronas V, Kaip sukurti jaukesnę aplinką. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 205 (6620), p. 4, 1973-10-18.
94. Puronas V. Apie miesto įvaizdžius. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 96 (14412), p. 8-9, 2004-04-27.
95. Puronas V. Kur buvo sakalnyčia? In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 176 (9398), p. 2, 1984-09-04.
96. R. B. Vilniuje – life, Šiauliuose – „Teatriniai susitikimai“. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 89 (11527), p. 1, 1993-05-14.
97. Ramonaitė L. Švara ir tvarka turėtų būti. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 93 (5226), p. 3, 1968-05-15.
98. Ratkus I. O koks tavo indėlis? . In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 223 (6382), p. 2, 1972-11-15.
99. Ratkutė N. Pokalbis apie kultūrą. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 32 (5674), p. 2, 1970-02-14.
100. Rimkus V. „Saulės miestas“. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 148 (10401), p. 2, 1988-07-27.
101. Rimkus V. Mūsų miestas – mūsų namai. V. Purono kūrybos paroda. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 123 (10119), p. 2, 1987-06-23.
102. Rimkus V. Skatina ieškoti naujų sprendimų. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 103 (9325), p. 3, 1984-05-25.
103. Ručinskas D. Saulės mieste. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 123 (5256), p. 1, 1968-06-26.
104. Ruseckienė R., Lukošūtė B. Šiandien – „Aušros“ muziejaus diena. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 50 (10561), p. 4, 1989-03-11.
105. Ruškys V. Ar įmanoma iš muziejaus pavogti dviratį? In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 131 (11569), p. 2, 1993-07-16.

- 106.Sabaliauskas J. Jų rankose – miesto veidas. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 19 (8215), p. 2, 1980-01-26.
- 107.Sakalauskas J. Elgesys – žmogaus veidrodis. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 97 (6766), p. 4, 1974-05-18.
- 108.Silkinis A. Kas atėjo – nesigailėjo. *Raudonoji vėliava*, Nr. 29 (10025), p. 4, 1987-02-11.
- 109.Simonaitis K. Kalnais ir lygumomis. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 214 (7137), p. 3, 1975-10-30.
- 110.Sireikienė A. Ar „Saulėje“ šviesu? In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 68 (11255), p. 2, 1992-04-09.
- 111.Sireikienė A. Hubertas Smilgys: „Noriu rasti kalbą su kiekvienu“. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 33 (11220), p. 1, 1992-02-19.
- 112.Skačkauskas Ž. Minkim visus pedalus. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 23 (9761), p. 4, 1986-02-01.
- 113.Skačkauskienė L. Graži tradicija tęsiasi. In: *Vairas*, Nr. 20 (635), p. 2, 1988-06-08.
- 114.Sobutienė J. Kultūra – be prioritetų, miestas – be kultūros bendruomenės? In: *Šiauliai plius*, Nr. 187, p. 12, 2007-12-21.
- 115.Sobutienė J. Trūksta ambicijų ir požiūrio į ateitį. In: *Šiauliai plius*, Nr. 086, p. 9, 2006-01-13.
- 116.Stanelis A., Vaidila A. Šiaulių intelektualai (arba ilgų gaurų reikšmė, maskuojant tuščią galvą). In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 40 (6655), p. 3, 1973-02-24.
- 117.Stasaitis S. Per inovacijas bei renovacijas Šiauliai grįžta į akmens amžių? In: *Šiauliai plius*, Nr. 254, p. 1, 2009-04-03.
- 118.Steponavičius K. Gerbkime dviratinkus. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 179 (8885), p.3, 1982-09-09.
- 119.Steponavičius K. Jei sėdome ant dviračio. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 166 (9130), p. 3, 1983-08-24.
- 120.Striogaitė D. Reklama: tarnauti žmogui, ugdyti jį. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 38 (9260), p. 2, 1984-02-22.
- 121.Ščevinskas J. Tęskime pradėtą žygį. . In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 65 (66), p. 2, 1971-04-03.
- 122.Ščevinskas J., Žaltauskienė E. Šiaulių miesto Darbo žmonių deputatų tarybos sprendimas. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 46 (5179), p. 3, 1968-03-05.

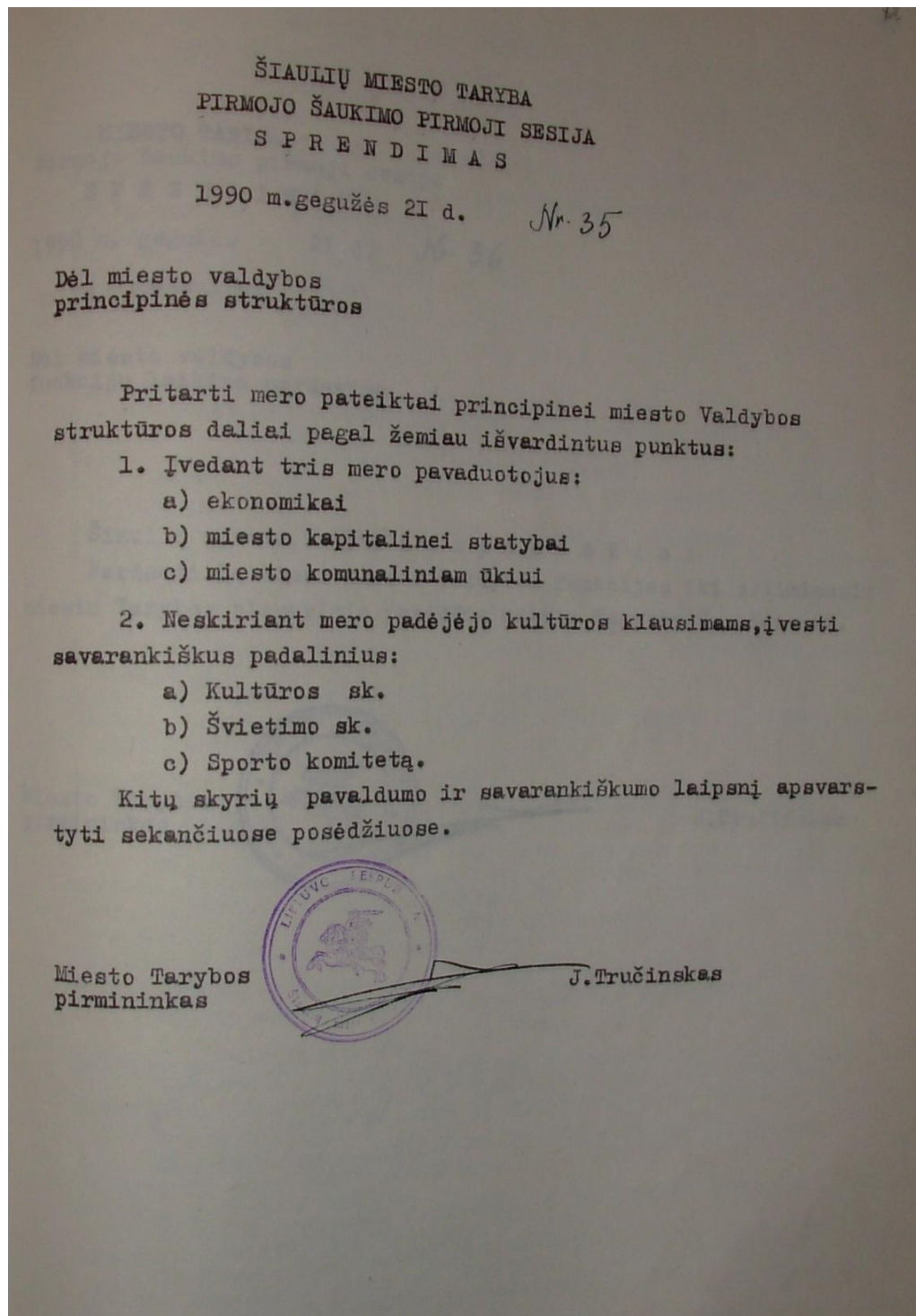
123. Šiauliai – daugiaveidis miestas ar miestas be veido? In: *Šiauliai plus*, 093, p. 9, 2006-03-03.
124. Šiaulių miesto heraldika. In: *Šiaulių miesto savivaldybės internetinis tinklalapis*, 2011-08-19. [Žiūrėta: 2012-03-20]. Prieiga per internetą: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:Z3ddK0wL00QJ:www.siauliai.lt/miestas/heraldika.php+&cd=2&hl=lt&ct=clnk&gl=lt>
125. Šiaulių miesto liaudies draugovininkų VII sąskrydžio dalyvių kreipimasis į visus Šiaulių miesto liaudies draugovininkus, darbo žmones ir jaunimą. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 80 (5213), p. 1, 1968-04-23.
126. *Šiaulių miesto Tarybos sesijų protokolai su priedais. T. 1.* 1991 m. sausio 10 d. – kovo 28 d.
127. *Šiaulių miesto Tarybos sesijų protokolai su priedais. T. 1. 1-osios sesijos protokolas.* 1990 m. balandžio 4 d. – liepos 26 d.
128. *Šiaulių miesto Tarybos sesijų protokolai su priedais. T. 2.* 1991 m. balandžio 4 d. – birželio 27 d.
129. *Šiaulių miesto Tarybos sesijų protokolai su priedais. T. 2. 2-osios sesijos protokolas.* 1990 m. rugsėjo 27 – spalio 18 d.
130. *Šiaulių miesto Tarybos sesijų protokolai su priedais. T. 3.* 1991 m. rugsėjo 12 d. – gruodžio 19 d.
131. *Šiaulių miesto Tarybos sesijų protokolai su priedais. T. 3. 3-osios sesijos (neeilinė) protokolas.* 1990 m. lapkričio 12 d. – lapkričio 16 d.
132. *Šiaulių miesto Tarybos sesijų protokolai su priedais. T. 4. 4-osios sesijos 4 posėdžių protokolas.* 1990 m. lapkričio 22 d. – gruodžio 28 d.
133. Šidlauskienė J. Ar Šiauliams reikia Saulėno? In: *Šiauliai plus*, Nr. 210, p. 11, 2008-05.30.
134. Šidlauskienė J. Miestas tarsi pabirę karoliai. In: *Šiauliai plus*, Nr. 088, p. 9, 2006-01-27.
135. Šidlauskienė J. Miestas, orientuotas į verslą ir ekonomiką. In: *Šiauliai plus*, Nr. 091, p. 9, 2006-02-17.
136. Šidlauskienė J. Partnerystė Šiauliuose – ir trūkumas, ir būtinybė. In: *Šiauliai plus*, Nr. 090, p. 9, 2006-02-10.
137. Šidlauskienė J. Provincija turi tapti metropoliu. In: *Šiauliai plus*, Nr. 093, p. 9, 2006-03-03.

- 138.Šidlauskienė J. Saulės miesto kodas. In: *Šiauliai plus*, Nr. 120, p. 3, 2006-09-08.
- 139.Šidlauskienė J. Šiauliai – Šiaurės Lietuvos regiono centras. In: *Šiauliai plus*, Nr. 092, p. 9, 2006-02-24.
- 140.Šilinis R. Dviratis – komunistų išmislas... In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 194 (11380), p. 3, 1992-10-08.
- 141.Šimkuvienė V. Tokia buvo pradžia. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 198 (7890), p. 2, 1978-10-12.
- 142.Šiukšterienė A. Kodėl užsieniečiai (ne)investuoja Šiauliuose. In: *Šiauliai plus*, Nr. 048, p. 4, 2005-04-22.
- 143.Šiukšterienė A., Šiauliuose – mažiausias nedarbas. In: *Šiauliai plus*, Nr. 055, p. 3, 2005-06-10.
- 144.Šoblinskaitė V. Tiek turistui, tiek šiauliečiui pradžiuginti. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 63 (8769), p. 3, 1982-04-01.
- 145.Švara – miesto grožis. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 246 (7425), p. 1, 1976-12-14.
- 146.Tverijonienė V. Pagerbti geriausi regbininkai. In: *Šiauliai plus*, Nr. 289, p. 23, 2009-12-04.
- 147.Ulinskaitė R. Architektūriniai akcentai siūlomi verslo reklamai. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 71 (13538), p. 3, 2001-04-12.
- 148.Užsienio lietuvių spaudoje – Šiauliai ir šiauliečiai. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 234 (6903), p. 3, 1974-11-30.
- 149.Vaičiulevičienė B. Dviračių sostinė. Kur ji? In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 145 (12086), p. 3, 1995-07-27.
- 150.Vaičiulevičienė B. Šiauliuose sumažėjo nedarbas. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 194 (13660), p. 1, 2001-10-05.
- 151.Vaičiulevičienė B. Vicemerą gąsdina senstantys ir tuštėjantys Šiauliai. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 156 (13623), p. 10, 2001-08-11.
- 152.Vaidila A. O kokia mūsų katedra? In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 182 (6597), p. 3, 1973-09-15.
- 153.Vegys B. Įvaizdžio lipdymas. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 188 (12129), p. 2, 1995-09-26.
- 154.Veršinskienė N. Dviratininkų miestas. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 104 (9842), p. 3, 1986-05-28.

155. Veršinskienė N., Četvergienė V. Jusinas A. Šiauliai – dviračių sostinė? In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 254 (10507), p. 2, 1988-12-24.
156. Vinkleris V. Per dvidešimt metų. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 69, (8265), p. 4, 1980-04-05.
157. Vitkus V. Kur prasideda dviračių miestas? In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 152 (10148), p. 3, 1987-08-01.
158. Zubienė G. Šiauliečiai – kultūringiausi! In: *Šiauliai plus*, Nr. 048, p. 7, 2005-04-22.

1 PRIEDAS. Šiaulių miesto tarybos dokumentai

1 pav. Šiaulių miesto tarybos sprendimas¹⁶⁵

¹⁶⁵ Paimta iš: *Šiaulių miesto Tarybos sesijų protokolai su priedais. T. 1. 1-osios sesijos protokolas*. 1990 m. balandžio 4 d. – liepos 26 d.

45

VALDYBOS DARBO
A T A S K A I T A

Aš buvau išrinktas balandžio 18 d. (6 mėn.), Valdybos nariai patvirtinti gegužės 31 d. (4 mėn.), skyrių vadovai - liepos 12 d. Valdybos formavimas, padalinių reorganizavimas, iš dalies atostogų metas, neteikė galimybių daug nuveikti. Vykstant esminiams pakitimams gyvenime, problemų lavina užgriuvo ne tik ekonomiką, bet ir prekybą, miliciją, Socialinės apsaugos skyrių bei kitus. Perorganizuotose valdybos padaliniuose pradeda nusistovėti darbiniai santykiai, dalykiniai ryšiai, bendradarbiavimas.

Valdybos (kolegialaus organo) pagrindinė darbo sistema tapo posėdžiai ir pasitarimai. Įvyko 15 valdybos posėdžių, sprendimams įgyvendinti priimta 150 potvarkių. Pasitarimai vyksta kas savaitę. Juose aptariamos aktualiausios problemos, strategija svarbiausiais veiklos klausimais. Aptarti Valdybos nuostatai, visų skyrių nuostatai, apsvaistytos socialinės ekonominės raidos kryptys. Tačiau nuostatus reikia dar analizuoti. Dažnai kyla įvairiausių nesusipratimų, veiklos dubliavimo vien dėl to, kad dar nėra nustatytos kompetencijos ribos tarp Tarybos ir Valdybos. Ši nustatymą mes suprantame ne kaip priešpastatymą vienas kitam, o kaip bendro darbo kokybę išreiškiančią būtinybę. Valdybos nuostatų projekte pabandėme apibrėžti pagrindinius šio kolegialaus organo sprendžiamus klausimus, tačiau, mūsų nuomone, tikslinga būtų, kad ir pati Taryba nusistatytų papildomai tik jos išimtinai kompetencijai priklausančius klausimus (be tų, kuriuos išdėsto Lietuvos Respublikos vietos savivaldos pagrindų įstatymo 7 straipsnis) ir klausimų ratą, kur Valdybos priimti sprendimai būtini tvirtinti Taryboje. Manome, kad abipusės pastangos, siekiant nustatyti Tarybos ir Valdybos kompetencijos ribas, duotų daug aiškumo, nekiltų veiklos dubliavimo problemų.

Tenka pripažinti, kad Valdybos struktūra buvo formuojama gana ilgai ir dėl ne kartą mano minėtų priežasčių. Ar pasirinkta pati geriausia, šiandien pasakyti dar per anksti, tai parodys ateitis. Pagal struktūrą suformuota 17 pavaldžių padalinių, naujai įkurta ekologinė grupė, nuo kitų metų pradžios - Nepilnamečių poskyris prie Švietimo skyriaus. Įsteigtas miesto kalbininko etatas. Atsirado naujų pareigybių, visi skyriai perorganizavo savo veiklą. Vieni drąsiau pakeitimus padarė, kiti prisitaikė prie

2 pav. Šiaulių miesto valdybos darbo ataskaita¹⁶⁶

¹⁶⁶ Paimta iš: *Šiaulių miesto Tarybos sesijų protokolai su priedais. T. 1. 1-osios sesijos protokolas*. 1990 m. balandžio 4 d. – liepos 26 d.

mikrorajone, 5-tos butų ūkio tarnybos dirbtuves.

Butų skyriuje iš biudžeto yra išlaikomi: vedėjas ir dvi inspektorės. Skyriuje yra ūkiskaitos pagrindais veikiantis keitimo sektorius, kuriame dirba dvi inspektorės ir sekretorė-mašininkė.

Praktiškai viskas paruošta (išskyrus patalpas) kooperatinių butų ir garažų skirstymo sektoriaus perėmimui iš Gamybinio butų ūkio remonto ir eksploataavimo susivienijimo. Po reorganizacijos butų skyriuje dirbs 9 žmonės. Ruošiamasi nuo 1991 m. sausio 1 dienos pereiti prie skyriaus ūkiskaitos.

Šiaulių mieste 1990 m. eilėse butams gauti buvo įrašyta virš 4100 piliečių; iš jų lengvatinėmis sąlygomis 1400, daugia-vaikės šeimos - 69, 270 - gyvenantys avariniuose namuose.

Eilėje be eilės įrašyta 520 jaunų specialistų.

Iš bendro skaičiaus apie vieną tūkstantį yra įrašyta biudžetinių organizacijų eilėse.

Gauta per priimamąjį pareiškimų raštu 192, žodžiu - 101. Nuo metų pradžios išduota 620 orderių, pakeista 500 nuomos sutarčių.

Butų keitimo sektoriuje įregistruoti 959 butų keitimai. Peržiūrėti ir padidinti teikiamų paslaugų keitimo sektoriuje tarifai. Surinkta 11,6 tūkstančių rublių. Butų keitime ryškiai išžiūrima butų nusipirkimo tendencija.

Iš nugriaunamų namų iškelta 20 šeimų, joms skirta 1010m² gyvenamojo ploto, iš avarinių - 40 šeimų, skirta 1700 m².

Iki gali atlikus struktūrinius pakeitimus, galima bus pereiti prie skyriaus kompiuterizavimo. Reikia atlikti viso Šiaulių miesto butų fondo inventurizaciją, pagerinant gyventojų aptarnavimą.

Kultūros skyrius aktyviai ėmėsi naujos veiklos kartu su kultūros įstaigomis, kūrybinėmis sąjungomis, draugijomis, bendradarbiauja, kuriant Šiaulių kultūros aplinką - veikimo sritis ir formas, orientuojasi į miesto kultūros erdvių užpildymą tuo, kas turi tęstinumo teisę, puoselėja tai, kas kuria savitą Šiaulių miesto veidą. Viena iš pagrindinių veiklos krypčių yra paveldas. Kita svarbi veiklos kryptis - profesionaliosios kūrybos, apimančios ir vystančios meno šakas, rėmimas. Miesto Kultūros rūmai reorganizuoti į Laisvalaikio centrą, siekiant įvairinti miesto gyventojų laisvalaikio formas, tobulinant komercinę kultūrą.

3 pav. Šiaulių miesto valdybos darbo ataskaita¹⁶⁷

¹⁶⁷ Paimta iš: *Šiaulių miesto Tarybos sesijų protokolai su priedais. T. 1. 1-osios sesijos protokolai. 1990 m. balandžio 4 d. - liepos 26 d.*

Prie Kultūros skyriaus nebeliko metodinio kabineto kaip atgyvenusio savo darbo turiniu ir formomis. Šiuo metu Kultūros skyriuje dirba 3 žmonės: vedėja, jos pavaduotoja ir konsultantas.

Analizuojama, kaip vietoj buvusių Statybos tresto kultūros rūmų įsteigti Muzikos centrą, kuriame rastų vietą ir "Polifonija" ir Kamerinis orkestras, ir "Želmenėliai".

Atgaivinti Liaudies namų salės (Tarybos sesijų ši salė) kultūrinio paveldo procesus, čia turėtų burtis miesto piliečių iniciatyvos, draugijos, susitikimai su visuomene.

Organizuoti Video kultūros centrą (Trakų gatvėje).

Prie Kultūros skyriaus reikėtų suburti Kultūros kolegiją, per kurią pasireikštų piliečių iniciatyva ir kuri galėtų atlikti patariamąją ir konsultacinę funkciją.

Skyrius orientuojasi į kokybiškai naujus ryšius su miesto kultūros įstaigomis bei organizacijomis, bendradarbiauja bendrųjų renginių kūrimo programoje.

Pavaldžios įstaigos (Laisvalaikio centras, Centrinė biblioteka, parkas) turinčios juridinio asmens statusą, derina savo darbo planus, veiklos gaires ir kryptis.

Pradiniai ryšiai užmezgami su mieste buvusiomis ir naujai gimstančiomis draugijomis, sąjungomis, fondais. Šiuo metu tokių visuomeninių judėjimų, susibūrusių į draugijas, sąjungas, fondus ir kt. yra per 20 (Kalbos draugija, Kultūros fondas, "Labora", Kraštotyros draugija ir kt.). Analizuojama, kokie ryšiai turėtų būti su Invalidų draugija, Žemaičių draugija. Deja, dar neorganizuojama rusiškosios kultūros kryptis.

Švietimo skyriaus valdymo aparatas po reorganizavimo sumažintas 14,5 proc. Du darbuotojai pakeisti. Po reorganizacijos švietimo skyriuje dirba tik 6 darbuotojai. Pakeistos metodininkų funkcijos, jie dabar atlieka specialistų-organizatorių darbą.

Išanalizuota užmokyklinių įstaigų veikla. Priimti sprendimai dėl Moksleivių techninės kūrybos namų ir Meno mokyklos įkūrimo, likviduojant keturias užmokyklines įstaigas (Jaunųjų technikų stotį, Darbinio mokymo ir techninės kūrybos centrą, Vaikų muzikos ir Dailės mokyklas). Minėtų namų ir mokyklos įkūrimas sukėlė daug diskusijų. Todėl teks dar daug padirbėti nustatant jų statusus ir parenkant struktūras.

4 pav. Šiaulių miesto valdybos darbo ataskaita¹⁶⁸

¹⁶⁸ Paimta iš: *Šiaulių miesto Tarybos sesijų protokolai su priedais. T. 1. 1-osios sesijos protokolas. 1990 m. balandžio 4 d. – liepos 26 d.*

LIETUVOS RESPUBLIKA
ŠIAULIŲ MIESTO TARYBA

SPRENDIMAS *Nv. 64*

19 90 m. 09 mėn. 27 d.
Šiauliai

Dėl papildomų biudžeto
lėšų skyrimo

Šiaulių miesto Taryba n u s p r e n d ž i a :
Skirti papildomų biudžeto lėšų 69,8 tūkst. rb. laisvų li-
kučių sąskaita ir 660,925 tūkst.rb. viršplaninių lėšų sąskai-
ta - viso 730,725 tūkst.rb. šioms reikmėms:

Kultūros skyriui dainų šventės renginio finansavimui	-103 tūkst.rb
Mokytojų namų dalinio išlaikymo išlaidoms	- 30 tūkst.rb
Fitbolo klubui "Sakalas" dalinio išlaikymo išlaidoms	-10 tūkst.rb
"Žalgirio" tarybai stadiono remontui	- 6 tūkst.rb
Palaiškų pervežimo išlaidoms A.Garskienei	-0,425 tūkst.rb
Teniso federacijai varžybų pravedimo išlaidoms	-4,5 tūkst.rb
Komunalinio ūkio valdybai miesto tvarkymo darbams	-500 tūkst.rb
Vidaus reikalų skyriui piliečių baustų adminis- tracine tvarka išlaikymui	-1,5 tūkst.rb
Medicininio išblaivinimo įstaigai darbo užmo- kesčiui	-3 tūkst.rb
Civilinės metrikacijos skyriui kapitaliniam remontui	-15 tūkst.rb
Miesto valdybai viso	- 10,3 tūkst.rb
-Hamiltono miesto delegacijos priėmimo išlaidoms	-0,7 tūkst.rb
-Šiaulių miesto ir rajono statistikos skyriaus atliktiems darbams apmokėti	-9,4 tūkst.rb
-Pašalpa L.Strockytei globojamos nepilnametės sesers gydymui	-0,2 tūkst.rb
Kultūros skyriui viso	19 tūkst.rb
-Spaudos užsakymui ir senų vertingų knygų supirkimui	-7 tūkst.rb
-Kultūrinių renginių išlaidoms	-10 tūkst.rb
-Lenkų delegacijos ir gruzinių choro priėmimo išlaidoms	-2 tūkst.rb
P.Višinskio viešajai bibliotekai spaudos užsa- kymui	-18 tūkst.rb
Socialinės apsaugos skyriui globos ir rūpy- bos poskyrio įsteigimui	-10 tūkst.rb

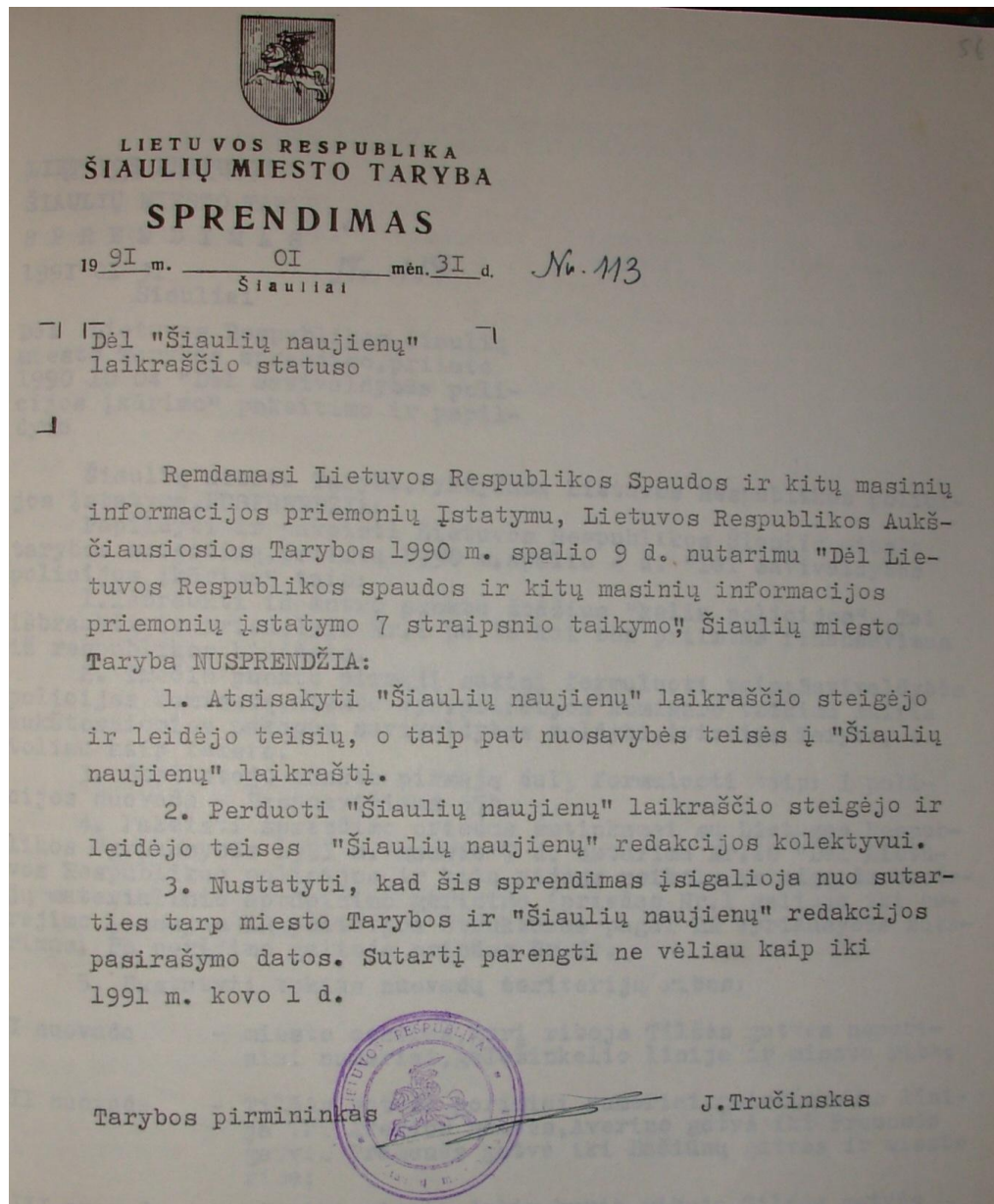
Miesto Tarybos
pirmininkas

J. Tručinskas

5 pav. Šiaulių miesto tarybos sprendimas dėl lėšų paskirstymo¹⁶⁹

¹⁶⁹ Paimta iš: *Šiaulių miesto Tarybos sesijų protokolai su priedais. T. 2. 2-osios sesijos protokolas. 1990 m. rugsėjo 27 – spalio 18 d.*

6 pav. Šiaulių miesto tarybos sprendimas dėl laikraščio „Šiaulių naujienos“ statuso pakeitimo¹⁷⁰

¹⁷⁰ Paimta iš: *Šiaulių miesto Tarybos sesijų protokolai su priedais. T. 1. 1991 m. sausio 10 d. – kovo 28 d.*

S U T A R T I S

Šiauliai

1991 m. kovo mėn. 14 d.

Šiaulių miesto Taryba (toliau Taryba), atstovaujama Tarybos pirmininko Jono Tručinsko, ir "Šiaulių naujienų" laikraščio redakcija (toliau Redakcija), atstovaujama redaktoriaus pavaduotojo Algio Stanelio, sudaro šią sutartį:

1. Taryba, 1991 m. sausio 31 d. sprendimu perdavusi "Šiaulių naujienų" laikraščio steigėjo ir leidėjo teises Redakcijos kolektyvui, išsipareigoja:

1.1. Neprieštarauti, kad "Šiaulių naujienų" laikraštis ir toliau oficialiai (antraštėje) būtų vadinamas miesto laikraščiu.

1.2. Pavesti miesto Valdybai pagal galimybes bei įstatymų nustatyta tvarka padėti Redakcijos kolektyvui spręsti buitines ir socialinius reikalus.

1.3. Pavesti miesto Valdybai per metus pateikti Redakcijai 10 tonų popieriaus "Šiaulių naujienų" laikraščio priedo leidymui.

2. Redakcija išsipareigoja:

2.1. Oficialius miesto Tarybos ir Valdybos pranešimus, dokumentus (sprendimus ir potvarkius), skelbimus, užuojautas skelbti nemokamai ir jų nurodytu laiku.

2.2. Talkinti miesto Tarybai ir Valdybai rengiant viešosios nuomonės apklausas (spausdinti anketas, apklausų apibendrinimus, išvadas).

2.3. Spausdinti deputatų straipsnius, jų ataskaitas rinkėjams.

3. Ši sutartis įsigalioja nuo pasirašymo dienos ir yra neterminuota.

4. Sutartyje pakeitimai gali būti daromi šalių susitarimu, kai apie juos raštu pranešama kitai šaliai ne vėliau, kaip prieš mėnesį.

5. Taryba ir Redakcija išsipareigoja ekonominius bendradarbiavimo aspektus, turitinius santykius aptarti, kai Redakcijos kolektyvas apsispręs dėl savo statuso bei įregistruos savo veiklą miesto Valdyboje ir kai bus priimti Savivaldybės nuosavybės ir Privatizacijos įstatymai.

6. Šalių tarpusavio ginčai sprendžiami įstatymų nustatyta tvarka.

Šiaulių miesto Tarybos
pirmininkas

J. Tručinskas

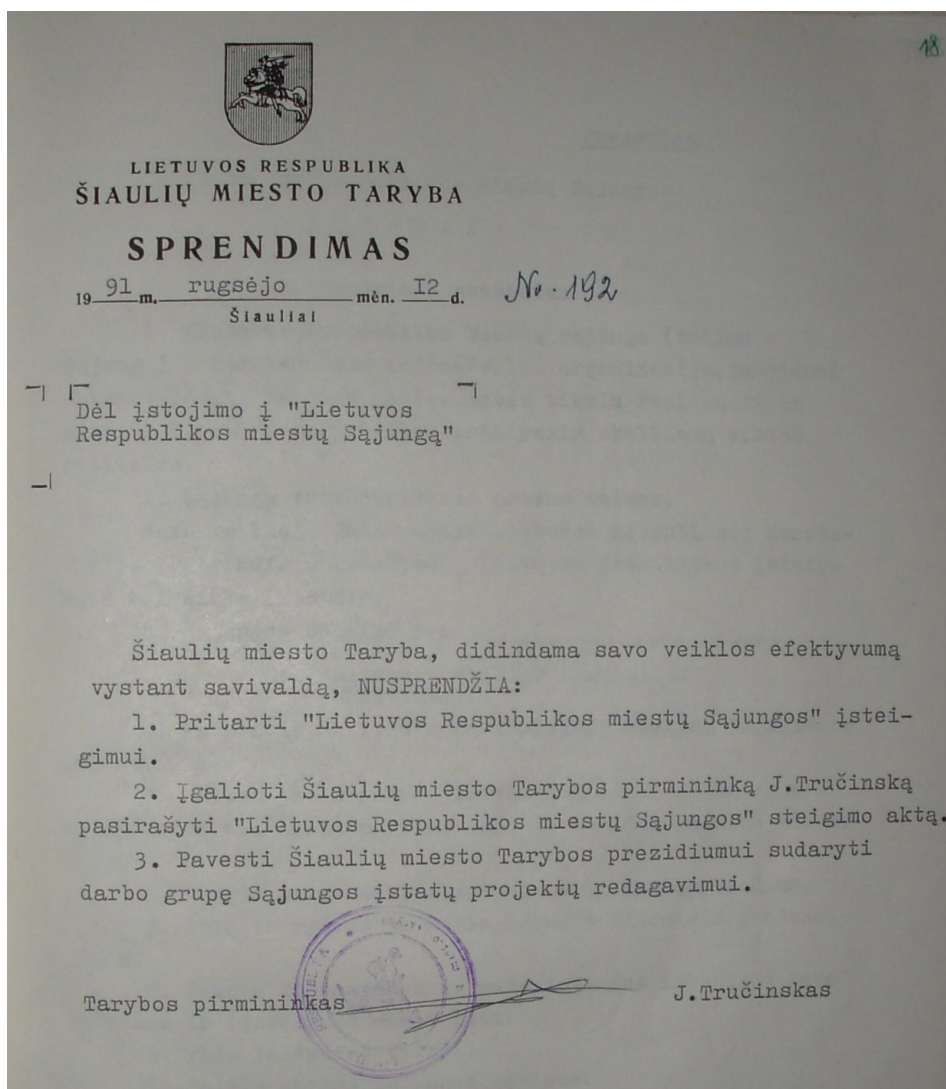
"Šiaulių naujienų" laikraščio
redaktoriaus pavaduotojas

A. Stanelis

7 pav. Šiaulių miesto tarybos ir laikraščio „Šiaulių naujienos“ sutartis¹⁷¹

¹⁷¹ Paimta iš: *Šiaulių miesto Tarybos sesijų protokolai su priedais. T. 1. 1991 m. sausio 10 d. – kovo 28 d.*

8 pav. Šiaulių miesto tarybos sprendimas dėl įstojimo į „Lietuvos Respublikos miestų Sąjungą“¹⁷²

¹⁷² Paimta iš: *Šiaulių miesto Tarybos sesijų protokolai su priedais. T. 3. 1991 m. rugsėjo 12 d. – gruodžio 19 d.*

Projektas

Lietuvos Respublikos Miestų Sąjungos

Į S T A T A I

I. Bendrieji nuostatai

1. Lietuvos Respublikos Miestų sąjunga (toliau - Sąjunga) - savarankiška ir savivaldi organizacija, jungianti aukštesniosios pakopos savivaldybės tikslu realizuoti ir plėtoti Lietuvos Respublikos įstatymais skelbiamą vietos savivaldą.

2. Sąjunga turi juridinio asmens teises.

Savo veikloje vadovaujasi Lietuvos Respublikos Konstitucija (Pagrindiniu įstatymu), Lietuvos Respublikos įstatymais bei šiais įstatais.

3. Sąjungos būstinė yra _____

II. Sąjungos veiklos tikslai ir uždaviniai

4. Kaupia ir skleidžia savivaldybių veiklos klausimais informaciją.

5. Teikia pasiūlymus valstybinėms atstovaujamosios ir vykdomosios valdžios institucijoms savivaldos veiklos klausimais.

6. Rengia savo veiklos programas ir jas įgyvendina.

7. Palaiko ryšius su analogiškais kitomis organizacijomis.

8. Kaupia finansinius ir materialinius išteklius savo tikslams ir funkcijoms realizuoti.

9. Vykdo leidybinę veiklą.

10. Teikia paramą Sąjungos nariams.

11. Vykdo kitas funkcijas, išskylančias Sąjungos veikloje.

III. Organizacinė struktūra

12. Narystė:

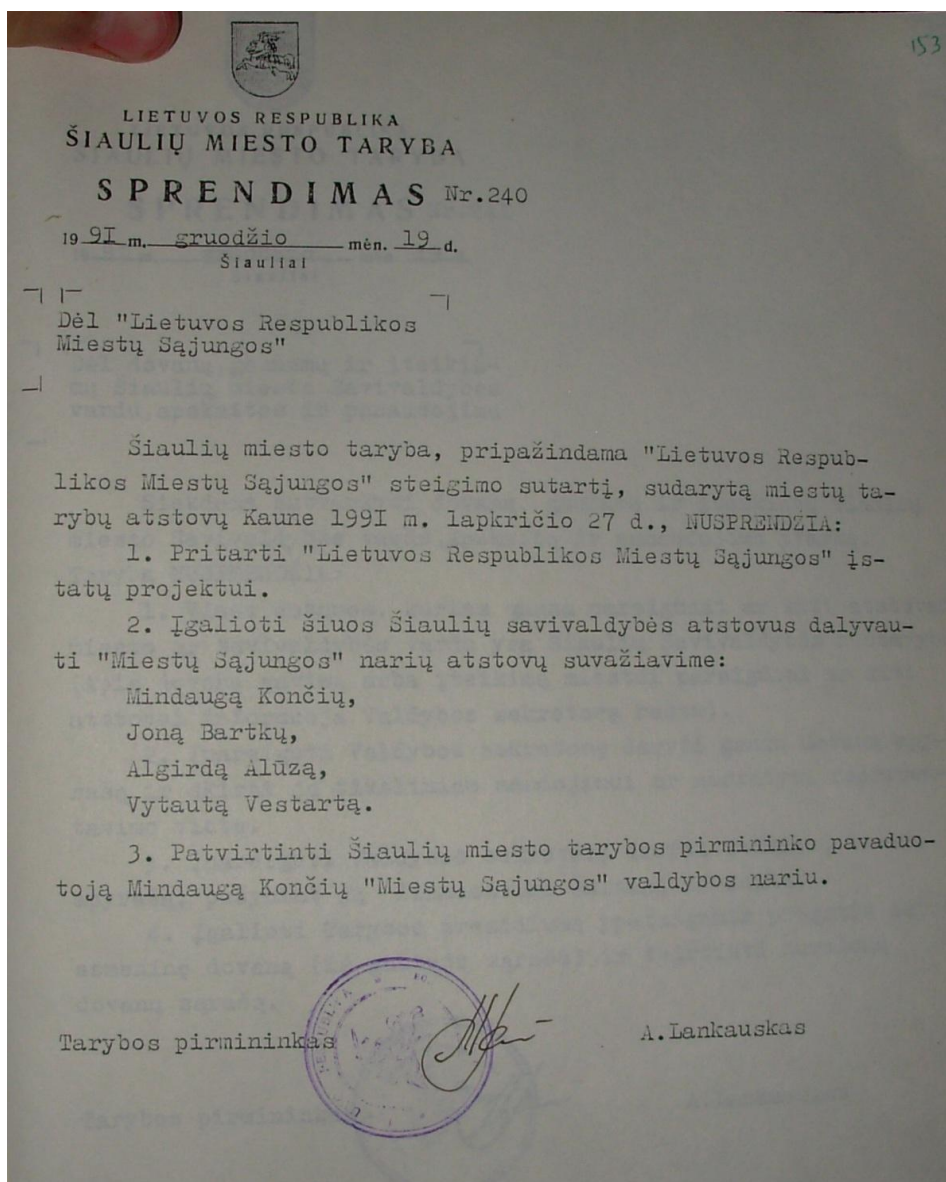
12.1. Sąjungos nariais gali būti aukštesniosios pakopos savivaldybės miestai. Stebėtojų teisėmis gali dalyvauti ir kitos savivaldybės.

12.2. Narystės klausimus sprendžia sąjungos narių atstovų susirinkimas, esant Tarybos sprendimui įstoti į Sąjungą, deleguojant atstovus.

Pirmaisiais nariais tampa miestai - iniciatoriai, atstovaujami Tarybų pirmininkų. Tolesnę atstovavimo formą nustato steigiamasis susirinkimas.

9 pav. „Lietuvos Respublikos miestų Sąjungos“ įstatai¹⁷³

¹⁷³Paimta iš: *Šiaulių miesto Tarybos sesijų protokolai su priedais. T. 3. 1991 m. rugsėjo 12 d. – gruodžio 19 d.*

10 pav. Šiaulių miesto tarybos sprendimas dėl įstojimo į „Lietuvos Respublikos miestų Sąjungą“¹⁷⁴

¹⁷⁴ Paimta iš: *Šiaulių miesto Tarybos sesijų protokolai su priedais. T. 3. 1991 m. rugsėjo 12 d. – gruodžio 19 d.*

LIETUVOS RESPUBLIKA
ŠIAULIŲ MIESTO TARYBA
S P R E N D I M A S

1990 07 26

Šiauliai

Nr. 59

Dėl pavadinimų sunorminimo

Šiaulių miesto Taryba n u s p r e n d ž i a :
Įpareigoti Šiaulių miesto valdybą:

1. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo 1990 m. gegužės 9 d. nutarimu Nr. I-198 bei Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1990 m. liepos 3 d. raštu Nr. 12-9090 iki spalio 1 d. organizuoti įmonių, įstaigų, organizacijų ir kitų tarnybų pavadinimų sutvarkymą.

2. Iki š. m. spalio 1 d. nustatyti mieste esančių rodyklių, memorialinių ženklų, viešų dekoratyvinių akcentų ir paminklų būklę, kiekvienam individualiu atveju atsižvelgiant į jų prasminių bei estetinių statusą ir sprendžiant tolimesnį šių objektų likimą.

3. Iki š. m. spalio 1 d. nustatyti reklamos naudojimo tvarką.

4. Iki š. m. spalio 1 d. paruošti sprendimą dėl miesto gatvių, aikščių, pavadinimų, paminklų, paminklinių lentų, biustų, miesto ženklinimo lentų ir kitų tam tikrų vietų pažymėjimo istorinio tikslingumo bei būtinumo jiems pakeisti ar visai nenaudoti.

Sprendimo vykdymą pavesti Šiaulių miesto valdybai, atsakingu paskiriant merą K. Šavinį.

Sprendimą paskelbti miesto spaudoje.

Valdybos pateiktus siūlymus apsvarstyti miesto Tarybos sesijoje.

Miesto Tarybos
pirmininkas

J. Tručinskas

11 pav. Šiaulių miesto tarybos sprendimas dėl pavadinimų sunorminimo¹⁷⁵

¹⁷⁵ Paimta iš: *Šiaulių miesto Tarybos sesijų protokolai su priedais. T. 1. 1-osios sesijos protokolas*. 1990 m. balandžio 4 d. – liepos 26 d.

Lietuvos Respublika

1-ojo šaukimo Šiaulių miesto
Tarybos 4-osios sesijos

P R O T O K O L A S

II plenarinis posėdis

1990 m. gruodžio 6 d.

Dalyvauja 55 deputatai (išrinkta 6I).

Nedalyvauja dėl pateisinamos priežasties šie deputatai:

- 15-osios apygardos - V.Ladietienė
- 22-osios apygardos - V.Rimkus
- 23-osios apygardos - T.Šimkevičius
- 28-osios apygardos - S.Vilčiauskas
- 45-osios apygardos - V.Vingras
- 64-osios apygardos - J.Masėnas

Sesijos darbe dalyvauja: K.Šavinis, miesto meras; mero pavaduotojai: R.Janušas, H.Karpavičius; V.Nainys, Gamybinio butų ūkio remonto ir eksploatacijos susivienijimo viršininkas; Afganistaniečių atstovai; A.Valys, Ekonominių santykių skyriaus vedėjas; V.Stasiūnaitė, Tarybos sekretoriato vedėja; A.Stanelis, "Šiaulių naujienų" laikraščio redaktoriaus pavaduotojas.

Posėdžiui pirmininkauja: J.Tručinskas, miesto Tarybos pirmininkas.

Posėdžiui sekretoriauja: Z.Baršauskienė, miesto Tarybos sekretoriato instruktorė.

Dėl darbotvarkės.

Balsų dauguma deputatai patvirtino sesijos posėdžio darbotvarkę. 32 deputatai balsavo už tai, kad sesija būtų transliuojama per radiją.

Darbotvarkė:

1. Dėl deputata K.Butkaus įgaliojimų.
2. Dėl miesto Tarybos deputatų V.Purono ir K.Butkaus patvirtinimo nuolatinių komisijų nariais.
3. Miesto Valdybos valanda.
4. Atsakymai į deputatų paklausimus.
5. Karinės įgulos atstovo deputato V.Chorikov informacija.
6. Dėl gyvenamo namo, skirto asmenims, nukentėjusiems Černobylio, Jonavos ir kt. avarijose, katastrofose bei Afganistano kare, statybos.
7. Ataskaita iš kelionės po Lenkijos Respubliką.
8. Dėl valstybinių įmonių, priklausančių miesto Tarybos nuosavybei, priregistravimo tvarkos ir įmonių, steigiamų iš Tarybos lėšų, registravimo tvarkos.
9. Muzikos komisijos nuostatų tvirtinimas.
10. Dėl gyventojų aptarnavimo be eilės.
11. Revizijos komisijos pirmininko rinkimai.

12 pav. Šiaulių miesto tarybos protokolas¹⁷⁶

¹⁷⁶ Paimta iš: *Šiaulių miesto Tarybos sesijų protokolai su priedais. T. 4. 4-osios sesijos 4 posėdžių protokolas*. 1990 m. lapkričio 22 d. – gruodžio 28 d.

M.Končius - Ar deputatę tenkina atsakymas į paklausimą?

E.Leviškienė - Atsakymą gavau. Iš jo supratau, kad šiauliečiai negali savarankiškai spręsti kino nuomos ir demonstravimo klausimo. Atsakyme jaučiamas atsirašinėjimas, kad gerų filmų šiauliečiai nelanko. Manychiau, reikia rašyti recenzijas, siūlyti gerus filmus per spaudą, reikia auklėti žmogų. Reikalingas tolimesnis darbas šiuo klausimu.

Nuspręsta: Svarstyti šį klausimą Kultūros nuolatinėje komisijoje ir pateikti pasiūlymus.

4.2. Deputatų grupės paklausimas dėl paminklų stalinizmo aukoms paminėti statybos.

Atsako miesto vyr.dailininkas V.Puronas. Atgimimas pagimdė ne vieną projektą - pastatysime paminklus P.Višinskiui, "Motinystei". Architektų sąjunga organizavo paminklo genocido aukoms paminėti projekto konkursą. Buvo parinkti 3 projektai. Genocido aukų paminėjimo mintis bus vystoma, bet birželio 14 dienai pastatyti paminklą yra nerealu.

V.Mazuronis - Blogai. Stagnacijos laikais buvo sutvarkytas Sukilėlių paminklas, bet nesugebame sutvarkyti aplinkos. Dėl minimo paminklo - apsileidimas. Darbai nevyksta dėl to, kad nedirbame. Kūrybinių sąjungų draugija suorganizavo konkursą. Jau praėjo daug laiko ir siūloma nieko nebedaryti. Reikia daryti.

J.Šilenskis - Juk negali šio klausimo išspręsti vyr.dailininkas. Reikia sukurti grupę kūrybinių žmonių, kurie spręstų klausimą.

M.Končius - kaip mąsto deputatas V.Puronas?

V.Puronas - Vienamspręsti neetiška ir neatsargu. Visos prielaidos - pult projektuoti ir įvykdyt.

Z.Sabalys - Prie Kalnelio ~~proj~~ projektavim^{mo} projekto dirbo architektai. Vėliau dalyvavo konkurse dėl paminklo stalinizmo aukoms paminėti ir laimėjo jį. Ne itin brangiai kainuojantis projektas. Komunalinio ūkio skyrius ir mero pavaduotojai turėtų spręsti tolimesnį paminklo pastatymo klausimą. Galima surasti ir lėšų, ir pinigų.

A.Jakučionis - Jei mes to darbo nedirbsime, būsime apgavę daug žmonių. Surengtas konkursas. Negimęs darbas jau numirė. Sukaktis Lietuvoje bus plačiai pažymėta, reiktų ir mums prisidėti.

13 pav. Šiaulių miesto tarybos protokolas¹⁷⁷

¹⁷⁷ Paimta iš: *Šiaulių miesto Tarybos sesijų protokolai su priedais. T. 4. 4-osios sesijos 4 posėdžių protokolas*. 1990 m. lapkričio 22 d. – gruodžio 28 d.

2 PRIEDAS. Šiaulių miesto Darbo žmonių deputatų tarybos sprendimas

Šiaulių miesto Darbo žmonių deputatų tarybos SPRENDIMAS

1968 m. vasario 22 d.

ŠIAULIAI,

Dėl švaros palaikymo Šiaulių miesto aikštėse, gatvėse, saligatvėse, kiemuose ir kitose viešose vietose

Reikiant palaikyti švarą Šiaulių miesto aikštėse, gatvėse, saligatvėse, kiemuose ir kitose viešose vietose, Šiaulių miesto Darbo žmonių deputatų taryba nusprendė:

1. Įpareigoti miesto komunalines būvi šioms reikavimams, naudoti savivalkius, o taip pat įmonei organizacijas, turinčias reikiamą įrangą, valyti gatves, aikštines, kiemus, saligatvius ir priėjimus palei viešas vietas iki pat gatvės krašto. Už šiuos darbus paskirti glasklinę sumoni.

2. Šio sprendimo priėmimo paskui švaidintų organizacijų atsakingi asmenys, skelbiantis valymo ir nuėmimo darbus, pranešti.

3. Reikiamą valymą prižiūrėti miesto tarybos nariams, o valymo darbus vykdyti iki 20 val.

4. Šiame sprendime nurodyti darbai, atliekami švaidintų komunalinėse vietose:

- 4.1. Reikiamai valyti aikštes, saligatvius ir priėjimus, turinčius dulkių, mušlų, šiurkščių, nevalytas gatves, kiemus, saligatvius.

- 4.2. Miesto punkte prižiūrėti reikiamai ne laiku, netinkamai pasidaryti švaidintų reikiamas, kordonus, papirus, dūšerius ir švaidintus. Nefarumai

- 4.3. Reikiamai specialiai tam reikalui skirtas vietas.

- 4.4. Miesto aikštines ir montavimo organizacijos, šilumos, šviesos, vandens ir kitas organizacijas, turinčias reikiamą įrangą, privalo sutvarkyti švaidintus, gatves, saligatvius, aikštines, kiemus ir per duobes netiesus pasidaryti visas atliekamas švaidintus medžiagas bei atvartinti laisvą ir švaidintus.

- 4.5. Įpareigoti kelių eksploatavimo vienetas:

- 4.5.1. Iš listos kamalizacijos švaidintų švaidinti dūšerius nuo gatvės pašalinti per vieną parą.
- 4.5.2. Švaidinti medžiagų, turinčių pavojingumą, kad būtų užtikrintas saugus ir reguliarus transporto eismas.

- 4.6. Draudžiama:

- 4.6.1. Miesto gatvėse esančią žemę naudoti dar žemėms.

- 4.6.2. Miesto metu barstyti saligatvius druska, pili ant gatvių ir saligatvių vandeni.

- 4.7. Nepildžiama laikyti gyvulius, varžius, karves, kumščius, ožkas, avis, kiškius, šunius ir šaujami statomama Pielintame rai-

- 4.8. Dubijos gatvėje, įskaitant porinius ir neporinius numerus, nuo 61. Gerka gatvės iki Zaligatvės, įskaitant porinius numerus, nuo Dubijos gatvės iki Vytauto gatvės, įskaitant neporinius numerus, nuo Zaligatvės gatvės iki Ežero gatvės, Ežero gatvėje, įskaitant porinius ir neporinius numerus, nuo Vytauto gatvės iki senų kapinių gatvės, E. g. iki Rygos gatvės, įskaitant neporinius numerus, nuo senų kapinių iki Uolų gatvės, įskaitant porinius numerus, nuo Rygos gatvės iki M. Mikulajūnaitės gatvės, M. Mikulajūnaitės gatvėje, įskaitant neporinius numerus, nuo Gluosnių gatvės iki Topolių gatvės, Topolių gatvėje, įskaitant neporinius numerus, nuo M. Mikulajūnaitės gatvės iki K. Džiugailo gatvės, K. Džiugailo gatvėje, įskaitant neporinius numerus, nuo Topolių gatvės iki Pūlno gatvės, Pūlno gatvėje, įskaitant neporinius numerus, nuo Pūlno gatvės iki Zemaitės gat-

- 4.9. Zemaitės gatvėje, įskaitant porinius numerus, nuo Mėšlės gatvės iki Barulės gatvės, Barulės gatvėje, įskaitant neporinius numerus, nuo Žemaitės gatvės iki Tūkšo gatvės, Tūkšo gatvėje, įskaitant neporinius numerus, nuo Birutės gatvės iki Valandinos gatvės, Valandinos gatvėje, įskaitant porinius numerus, nuo Tūkšo gatvės iki Mėšlės gatvės, Mėšlės gatvėje, įskaitant porinius numerus, nuo Vajantų gatvės iki Sukilėlių gatvės, Sukilėlių gatvėje, įskaitant porinius numerus, nuo Mėšlės gatvės iki Sportininkų gatvės, Sportininkų gatvėje, įskaitant porinius numerus, nuo Sukilėlių gatvės iki Zemaitės gatvės, Zemaitės gatvėje, įskaitant porinius numerus, nuo Sportininkų gatvės iki P. Čirkos gatvės, P. Čirkos gatvėje, įskaitant porinius numerus, nuo Zemaitės gatvės iki Mickevičiaus gatvės, Mickevičiaus gatvėje, įskaitant neporinius numerus, nuo P. Čirkos gatvės iki Transporto gatvės, Transporto gatvėje, įskaitant porinius nu-

- 4.10. Žingsnių bei komunalinių namų gyvenvietėse ir valdybų, o taip pat privačių namų savininkams, pašalinti šio sprendimo 7-8 punktus, naudoti administracines tvarka — įspėjimai arba pinigine bauda iki 10 rublių.

10. Žingsnių bei komunalinių namų gyvenvietėse ir valdybų, o taip pat privačių namų savininkams, pašalinti šio sprendimo 7-8 punktus, naudoti administracines tvarka — įspėjimai arba pinigine bauda iki 10 rublių.

11. Miesto policijos skyrius, valdybinė savitijos inspekcija ir policijos komisijos — savitines švaidintų kontrolines, kaip vykdomas sprendimas.

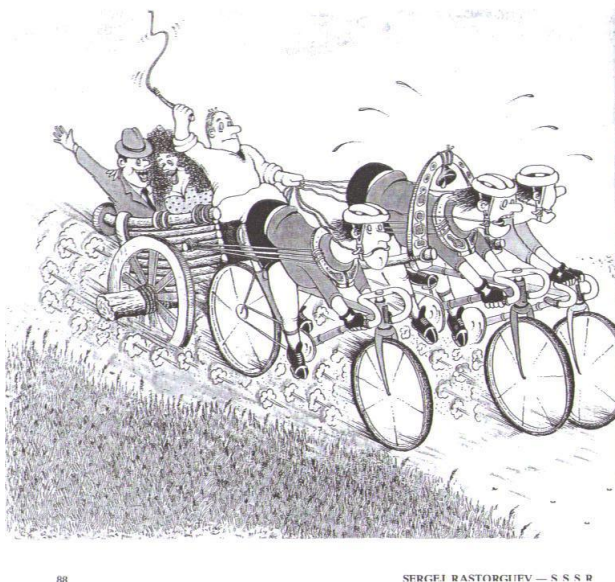
12. Šis sprendimas įsigalios, kai, iš paskelbus, praeis 15 dienų. Jis galios penkerius metus.

13. Priėjimai neįrengti Šiaulių miesto Darbo žmonių deputatų tarybos 1968 m. kovo 28 d. sprendimu „Dėl švaros palaikymo Šiaulių miesto aikštėse, gatvėse, saligatvėse, kiemuose ir kitose viešose vietose“, 1968 m. kovo mėn. 28 d. sprendimu „Dėl priemonių kontrolinei švaidinti gatvės švaros palaikymui“.

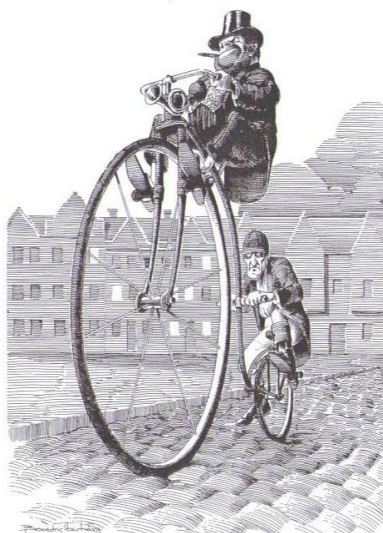
J. BČEVINSKAS,
Šiaulių miesto Darbo žmonių deputatų tarybos vykdomojo komiteto pirmininkas

E. ŽALTAUSKIENE,
Šiaulių miesto Darbo žmonių deputatų tarybos vykdomojo komiteto sekretorė

3 PRIEDAS. Šaltiniai, susiję su įvaizdžiu „Šiauliai – dviračių miestas“

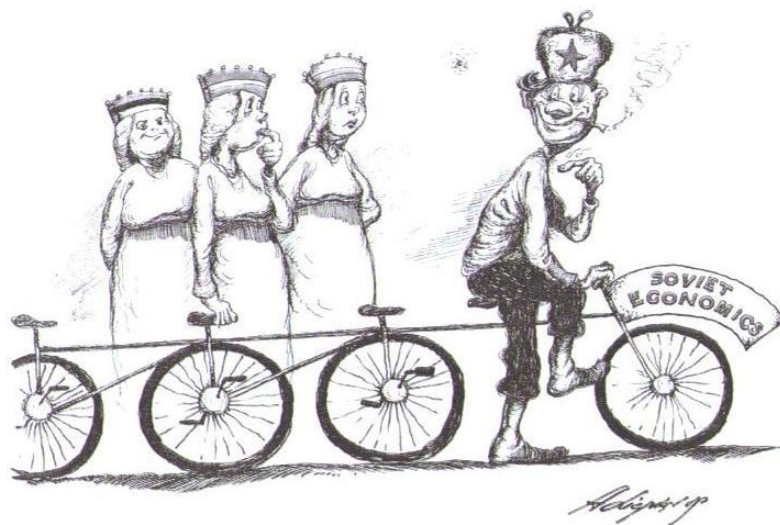
1 pav. „Velacartoon“ parodos katalogo karikatūra¹⁷⁹

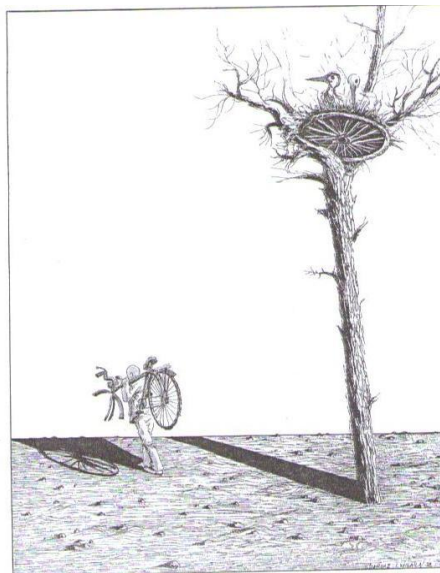
2 pav. „Velacartoon“ parodos katalogo karikatūra¹⁸⁰

¹⁷⁹ Paimta iš: *Velacartoon*. Karikatūrų katalogas. Sudarytojas: Baldišius R. Vilnius: Viltis.

¹⁸⁰ Paimta iš ten pat.

3 pav. „Velacartoon“ parodos katalogo karikatūra¹⁸¹

MARIUS LIUGAILA - LIETUVA

65

4 pav. „Velacartoon“ parodos katalogo karikatūra¹⁸²

¹⁸¹ Paimta iš: *Velacartoon*. Karikatūrų katalogas. Sudarytojas: Baldišius R. Vilnius: Viltis.

¹⁸² Paimta iš: *Velacartoon*. Karikatūrų katalogas. Sudarytojas: Baldišius R. Vilnius: Viltis, 1992.

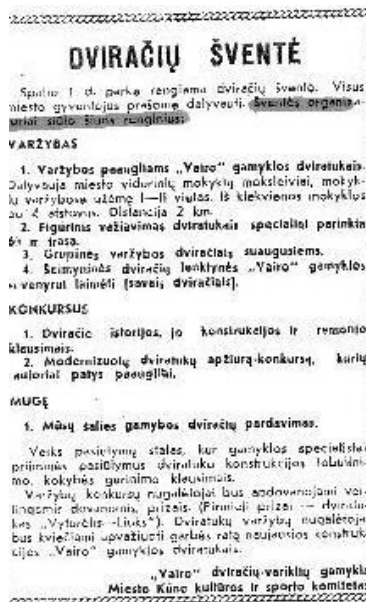

MLADEN BAŠIĆ - KROATIJA

17

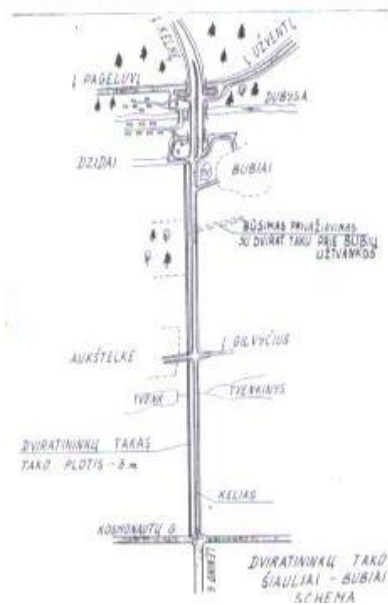
5 pav. „Velocartoon“ parodos katalogo karikatūra¹⁸³

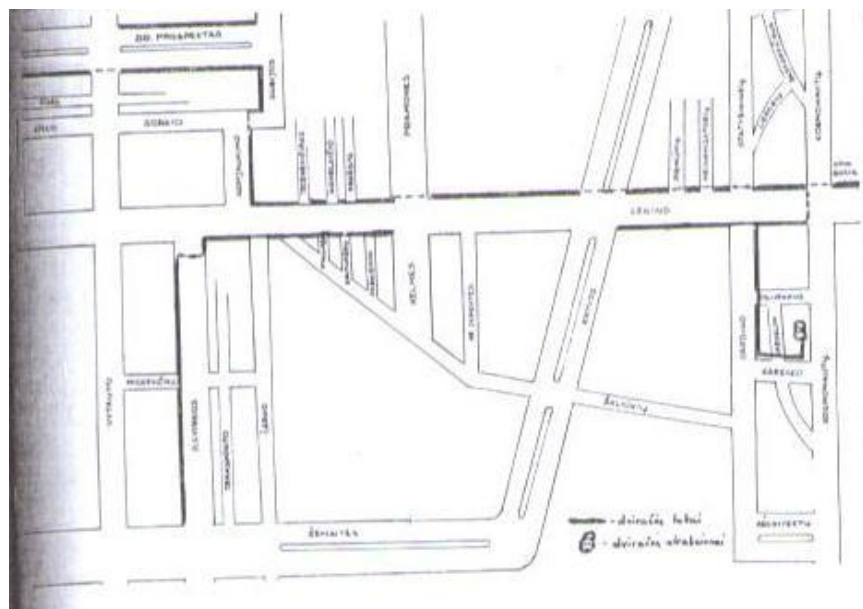
6 pav. Pirmosios dviračių šventės programa¹⁸⁴

¹⁸³ Paimta iš: *Velocartoon*. Karikatūrų katalogas. Sudarytojas: Baldišius R. Vilnius: Viltis, 1992.

¹⁸⁴ Paimta iš: „Vairo“ dviračių-variklių gamykla, miesto Kūno kultūros ir sporto komitetas Dviračių šventė. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 186 (7624), p. 4, 1977-09-22.

7 pav. Dviratininkų tako Šiauliai–Bubiai schema¹⁸⁵

8 pav. Dviračių takelių išsidėstymo schema¹⁸⁶

¹⁸⁵ Paimta iš: Konkursas „Dviratis – sveikata“. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 65 (8011), p. 2, 1979-04-04.

¹⁸⁶ Paimta iš: Steponavičius K. Jei sėdome ant dviračio. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 166 (9130), p. 3, 1983-08-24.

9 pav. Dviračių šventės emblema¹⁸⁷

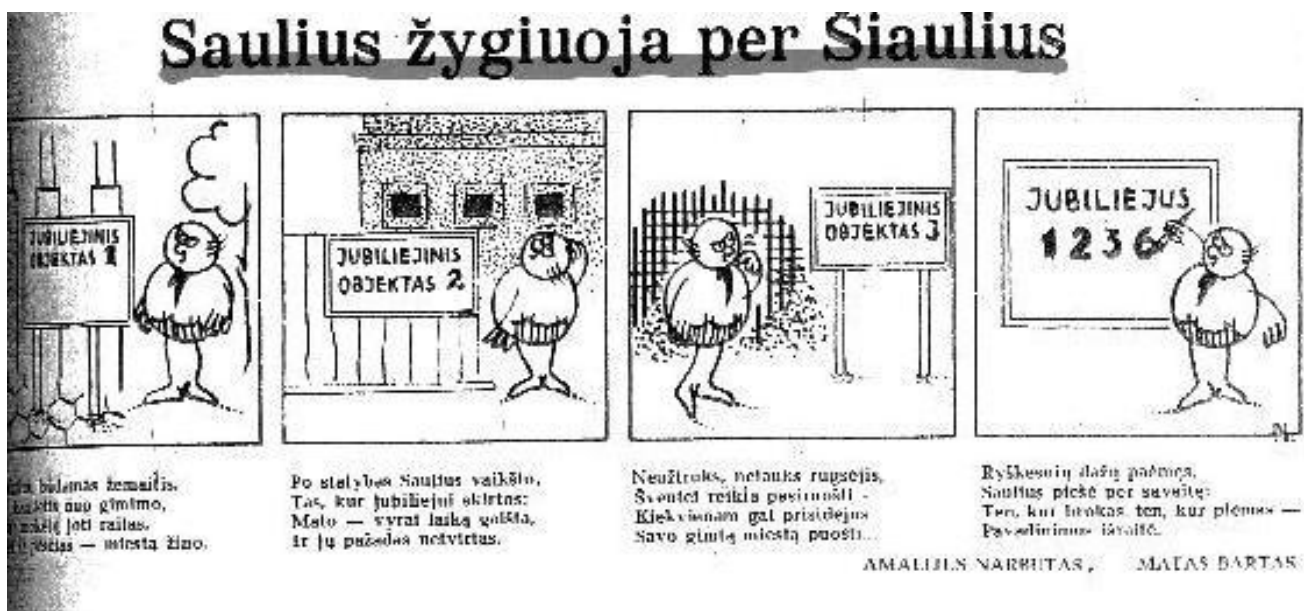
---

¹⁸⁷ Paimta iš: Drebiekienė Z., Koniusas S. Rungtyniavo įvairaus amžiaus dviratininkai. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 93 (8799), p. 4, 1982-05-12.

4 PRIEDAS. Šaltiniai, susiję su įvaizdžiu „Šiauliai – saulės miestas“

1 pav. Pasakojimas, susijęs su Šiaulių miestu¹⁸⁸

2 pav. Pasakojimas, susijęs su Šiaulių miestu¹⁸⁹

¹⁸⁸ Paimta iš: Narbutas A., Bartas M. Saulius žygiuoja per Šiaulius. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 151 (9880), p. 3, 1986-08-01.

¹⁸⁹ Paimta iš: Narbutas A., Bartas M. Saulius žygiuoja per Šiaulius. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 156 (9894), p. 3, 1986-08-08.

3 pav. Muzikinio veiksmo archainių mitų motyvais „Saulės kelias“ reklama¹⁹⁰

4 pav. Leidinys „Šiauliai – Saulės miestas“¹⁹¹

¹⁹⁰ Paimta iš: *Šiaulių naujienos*, Nr. 89 (13556), p. 13, 2001-05-09.

¹⁹¹ Paimta iš: Šiaulių turizmo ir informacijos centro parengto leidinio *Šiauliai – Saulės miestas*. Šiauliai: Druka, 2006.

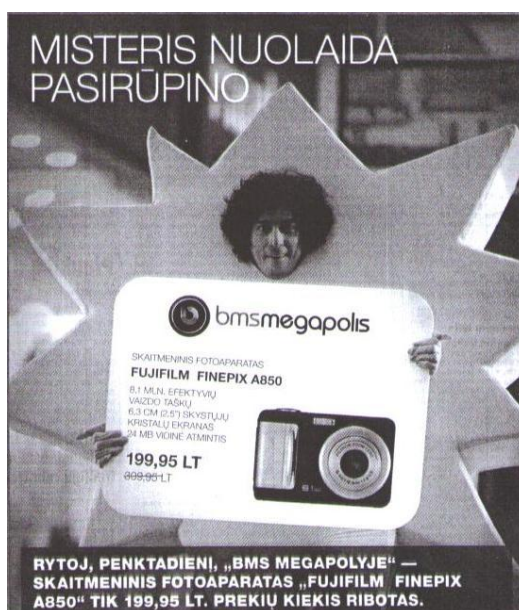
5 pav. Prekybos ir pramogų centro „Akropolis“ reklaminė kampanija¹⁹²

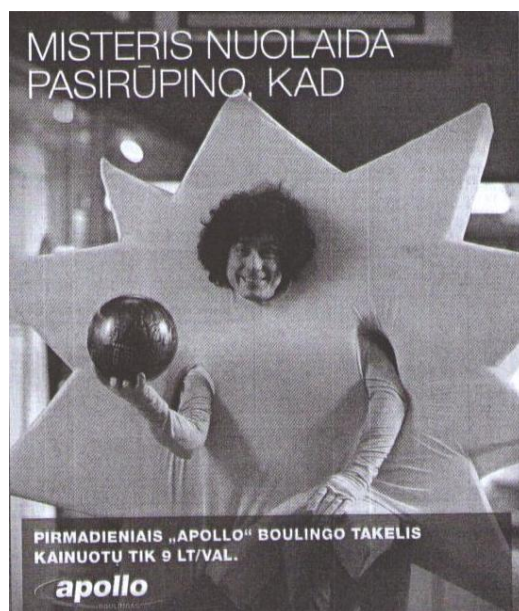
6 pav. Prekybos ir pramogų centro „Akropolis“ reklaminė kampanija¹⁹³

¹⁹² Paimta iš: *Šiaulių naujienos*, Nr. 55 (15873), p. 7, 2009-03-09.

¹⁹³ Paimta iš: *Šiaulių naujienos*, Nr. 61 (15879), p. 9, 2009-03-17.

7 pav. Prekybos ir pramogų centro „Akropolis“ reklaminė kampanija¹⁹⁴

8 pav. Prekybos ir pramogų centro „Akropolis“ reklaminė kampanija¹⁹⁵

¹⁹⁴ Paimta iš: *Šiaulių naujienos*, Nr. 75 (15893), p. 9, 2009-04-02.

¹⁹⁵ Paimta iš: *Šiaulių naujienos*, Nr. 100 (15918), p. 7, 2009-05-04.

9 pav. Šiaulių miesto ženklas, sukurtas 750-ojo Šiaulių gimtadienio proga¹⁹⁶

10 pav. Šiaulių kultūros ir sporto komplekso ženklas¹⁹⁷

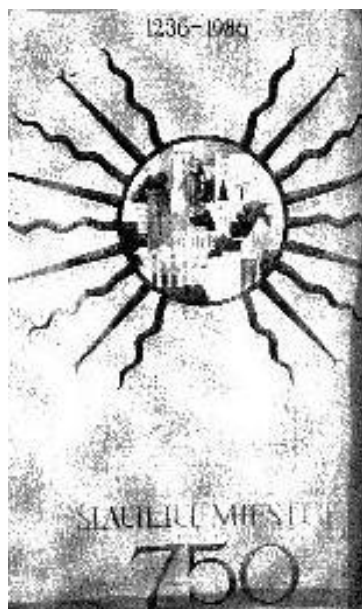
¹⁹⁶ Paimta iš: Puronas V. Kur buvo sakalnyčia? In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 176 (9398), p. 2, 1984-09-04.

¹⁹⁷ Paimta iš: Silkinis A. Kas atėjo – nesigailėjo. *Raudonoji vėliava*, Nr. 29 (10025), p. 4, 1987-02-11.

11 pav. Konkurso „Metų šiaulietė“ 2009 ženklas¹⁹⁸

12 pav. Plakatas, skirtas artėjančiam Šiaulių miesto 750-mečiui¹⁹⁹

¹⁹⁸ Paimta iš: *Šiaulių naujienos*, Nr. 47 (16167), p. 24, 2010-02-27.

¹⁹⁹ Paimta iš: Puronas V. Kur buvo sakalnyčia? In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 176 (9398), p. 2, 1984-09-04.

5 PRIEDAS. Ženklas „Šiauliai – saulės miestas“

ŠIAULIAI –
SAULĖS
MIESTAS

200

²⁰⁰ Paimta iš: Šiaulių miesto heraldika. In: *Šiaulių miesto savivaldybės internetinis tinklalapis*, 2011-08-19. [Žiūrėta: 2012-03-20].
Prieiga per internetą:
<http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:Z3ddK0wL00QJ:www.siauliai.lt/miestas/heraldika.php+&cd=2&hl=lt&ct=cnk&gl=lt>

6 PRIEDAS. Darbe analizuotų šaltinių sąrašas

1. „R. V.“ inf. Aptarti dviračių populiarinimo klausimai. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 215 (2011), p. 2, 1987-10-31.
2. „R. V.“ inf. Ištvėrmės ir sumanumo išbandymo trasose. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 92 (9056), p. 4, 1983-05-12.
3. „R. V.“ inf. LTSR dviračių daugiadienės startavo. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 168 (0824), p. 4, 1976-08-24.
4. „R. V.“ inf. Šventė kviečia visus. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 109 (8815), p. 4, 1982-06-03.
5. „S plius“ informacija. Miesto Fenikso praeitis. In: *Šiauliai plius*, Nr. 102, p. 5, 2006-05-05
6. „Šiauliai plius“ informacija. Saulės mieste „Saiulės žiedas“. In: *Šiauliai plius*, Nr. 058, p. 2, 2005-07-01.
7. „Vairo“ dviračių-variklių gamykla, miesto Kūno kultūros ir sporto komitetas Dviračių šventė. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 186 (7624), p. 4, 1977-09-22.
8. 2007–2016 metų Šiaulių miesto strateginis plėtros planas. In: *Šiauliai plius*, Nr. 115, p. 9–12 ir 18, 2006-08-04
9. Adomaitis J. Miesto bulvaras. Kokia jūsų nuomonė? In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 102 (7281), p. 3, 1976-05-20.
10. Adomavičienė M. Miesto interjero problemos. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 86 (5987), p. 3-4, 1971-04-30.
11. Arlauskas M. „Kregždutėmis“ ir „Ereliukais“. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 187 (7110), p. 4, 1975-09-23.
12. Arlauskas M. Dviračių šventė – dviračių mieste. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 190 (8386), p. 4, 1980-10-01.
13. Arlauskas M. Lenktyniavo darželičiai ir moksleiviai. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 100 (9322), p. 4, 1984-05-22.
14. Arlauskas M. Mūsų mieste – TSRS čempionatas. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 143 (8849), p. 4, 1982-07-21.
15. Arlauskas M. Naujoje trasoje. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 97 (8603), p. 4, 1982-05-18.
16. Arlauskas M. Prizinė „Kregždutė“ – Šiauliuose. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 192 (7884), p. 4, 1978-10-04.
17. Armalis A. Šiauliai praranda bedarbių sostinės vardą. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 92 (13559), p. 2, 2001-05-12.
18. Armonaitė N. Ar šiauliečiams patinka Šiauliai? In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 98 (12039), p. 16, 1995-05-20.
19. Audinienė R. Dviratis – sveikata. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 5 (8969), p. 3, 1983-01-07.
20. Audinienė R. Medikų konkursas. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 24 (9246), p. 4, 1984-02-02.
21. Augustis S. Ar neįžeistas jaunuolio orumas? In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 65 (6224), p. 2, 1972-04-01.
22. Auksaitytė L. Ar Šiauliai susigrąžins dviratininkų miesto vardą? In: *Šiauliai plius*, Nr. 310, p. 11, 2010-04-30.
23. Bačkytė J. Miesto vizija ir misija. In: *Šiauliai plius*, Nr. 011, p. 3, 2004-08-06.
24. Bajarūnas M. Šiauliai ir „gežų“ įvaizdis. In: *Šiauliai plius*, Nr. 075, p. 4, 2005-10-28.
25. Balčiūnaitė E. Šiauliečiai sutinka svečius. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 152 (6053), p. 3, 1971-08-03.
26. Balčiūnas D. Dviračių taku – į Žadžiūnus. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 182 (8888), p. 47, 1982-10-15.
27. Balčiūnas D. Mindami pedalus, pasidairykime. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 129 (8574), p. 4, 1981-07-01.
28. Balčiūnas D. Surasime ir Saulės mūšio vietą. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 252 (6153), p. 3, 1971-12-23.
29. Baldišius R. Iš 11 pasaulio šalių. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 106 (10359), p. 4, 1988-05-28.
30. Baliutavičius R. Ką apie Šiaulius ir šiauliečius mano kitų miestų gyventojai. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 164 (15385), p. 12, 17 ir 19, 2006-07-21.
31. Baliutavičius R. Saulės miestas stiprina savo įvaizdį. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 36 (15257), p. 7 ir 9, 2007-02-13.
32. Baliutavičius R. Saulės miestas stiprina savo įvaizdį. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 36 (15257), p. 7-9, 2007-02-13.
33. Baltrūnas A. Kultūros tradicijų mieste. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 219 (6120), p. 3, 1971-11-05.
34. Baltutis R. Ruoškimės dviračių šventei. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 102 (7630), p. 3, 1977-09-30.
35. Baranauskas A. Apie Šiaulius laisvoje Lietuvoje. In: *Savaitės krivulė*, Nr. 11-12 (22-23), p. 3, 1990-03-20 – 27.
36. Baranauskas A. Įspūdis „Aukšinio šaulio godos“. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 238 (10719), p. 4, 1989-12-05.
37. Baranauskas A. Šiauliuose įsikūrė Šiauliai. In: *Savaitės krivulė*, Nr. 13-14 (24-25), p. 2, 1990-03-27 – 1990-04-03.
38. Bartkutė B. Reikėjo vikrumo, tikslumo. In: *Vairas*, Nr. 19 (494), p. 2, 1985-05-22.
39. Beržanskas V. Miestas ir dviratis – draugai. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 104 (9326), p. 1, 1984-05-26.
40. Birbilas V. Miesto grožis priklauso nuo mūsų. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 186 (6601), p. 2, 1973-09-21.

41. Bondžinskas S. Neužtenka vien minti pedalus... In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 192 (8898), p. 3, 1982-09-28.
42. Bondžinskas S. Per šimtmečius... su dviračiu. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 31 (8479), p. 4, 1981-02-13.
43. Bražiūnas J. Dviratis. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 16 (7454), p. 4, 1977-01-22.
44. Budrienė I. Pramoninkų asociacijai – 20. In: *Šiauliai plus*, Nr. 267, p. 3, 2009-07-03.
45. Bulzgis S. „Te visad šviečia saulė“. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 106 (8554), p. 1, 1981-05-29.
46. Bulzgis S. Dviratį visiems. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 193 (8139), p. 3, 1979-10-06.
47. Bulzgis S. Gatvei siūlomas Vairo pavadinimas. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 168 (13635), p. 1, 2001-08-30.
48. Bulzgis S. Iš ciklo „Saulės žemė“. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 254 (9218), p. 4, 1983-12-24.
49. Bulzgis S. Kraštotyra – ne prabanga. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 92 (12543), p. 10, 1997-05-14.
50. Bulzgis S. Su šypsena apie dviratį. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 102 (11289), p. 1, 1992-05-28.
51. Bulzgis S. Už tolių – toliai. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 206 (7385), p. 3, 1976-10-16.
52. Bulzgis S. Vienintelė tarptautinė. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 228 (11167), p. 3, 1991-11-26.
53. Burinskienė M. Racionalu, naudinga, patogiu. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 107 (9845), p. 4, 1986-05-31.
54. Burinskienė M. Racionalu, naudinga, patogiu. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 107 (9845), p. 4, 1986-05-31.
55. Butkutė E. Dviratį takams remontuoti – nė cento. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 197 (15418), p. 2, 2007-08-30.
56. Čepulienė V. Gegužė – dviračių mėnuo. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 95 (10091), p. 4, 1987-05-14.
57. Česnauskienė V. Jo didenybė – dviratis. In: *Vairas*, Nr. 20 (295), p. 2, 1981-05-20.
58. Česnauskienė V. Kas greičiausias, vikriausias, sumaniausias. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 100 (8296), p. 3, 1980-05-22.
59. Česnauskienė V. Pralaimėjusių nebuvo. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 101 (8549), p. 3, 1981-05-22.
60. Danazas M. Apie ketinimus perduoti Dviratį muziejaus patalpas Šiaulių muziejiniškai sužinojo paskutiniai. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 94 (12545), p. 1, 1997-05-16.
61. Danazas M. O prie Zoknių yra ir Šiauliai... In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 62 (12513), p. 1, 10, 11, 1997-04-01.
62. Danazas M. Šiauliai nebegali vadintis dviračių miestu. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 108 (12559), p. 4, 1997-06-05.
63. Danazas M. Vitražas „Saulės mūšis“ tapo kultūros vertybe. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 243 (12694), p. 2, 1997-12-12.
64. Dapkevičius E. 1. Dviratį – sveikatingumo sąjūdžiui. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 126 (7564), p. 3, 1977-06-28.
65. Dapkevičius E. 3 Fizinis pasiruošimas. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 146 (7584), p. 4, 1977-07-26.
66. Dapkevičius E. Ar atitolins dviratis senatvę? In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 199 (7378), p. 3, 1976-10-07.
67. Daukša G. Dviraičiais per Rytų Lietuvą. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 145 (7837), p. 4, 1978-08-27.
68. Dėmesys – dviračių transportui. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 29 (8735), p. 4, 1982-05-05.
69. Dovydenas V. Ar bus Šiauliai pirmuoju ekopolium? In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 234 (10230), p. 1, 1987-11-27.
70. Drebigienė Z., Koniusas S. Rungtyniavo įvairaus amžiaus dviratininkai. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 93 (8799), p. 4, 1982-05-12.
71. Dužinaitė Z. Interviu sveikatingumo trasoje. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 104 (9826), p. 4, 1984-05-26.
72. Dviraičiai Šiauliuose. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 162 (8868), p. 4, 1982-08-17.
73. Dviratį tako Šiauliai – Bubiai atidarymas (Ostašenkovo A. fotoreportažas). In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 149 (8597), p. 4, 1981-07-29.
74. Furmanas J. Švara – tai sveikata. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 67 (5200), p. 1, 1968-04-04.
75. Gabriūnaitė J. Saulės laivas. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 102 (9840), p. 4, 1986-05-24.
76. Gailius V. Dalis kolektyvų – pasyvūs. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 101 (10354), p. 4, 1988-05-21.
77. Gailius V. Šypsenos objektas – dviratis. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 100 (10611), p. 3, 1989-05-23.
78. Gamyklos kronika. In: *Vairas*, Nr. 24 (196), p. 1, 1979-06-13.
79. Gertas Z. Konkursui „Klestėk, saulės mieste!“. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 102 (9840), p. 4, 1986-05-24.
80. Gerulytė J. Ir dviratį tenka atrasti iš naujo. In: *Šiauliai plus*, Nr. 068, p. 2, 2005-09-09.

81. Gerulytė J. Rėkyva pasitinka dviratininkus. In: *Šiauliai plius*, Nr. 069, p. 6, 2005-09-16.
82. Gornova I., Kirmienė V. Ant dviračio! In: *Vairas*, Nr. 21 (399), p. 2, 1983-05-25.
83. Grigaliūnas J. Ruoškimės antrajai dviračių šventei. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 60 (7752), p. 3, 1978-03-28.
84. Griganavičius A. Šiauliai – dainų miestas. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 146 (10657), p. 4, 1989-07-26.
85. Grikšienė D. Ar Šiaulius užvaldo didysis turizmo verslas? In: *Šiauliai plius*, Nr. 124, p. 14, 2006-10-06.
86. Grikšienė D. Dviračių miestas? In: *Šiauliai plius*, Nr. 050, p. 1 ir 3, 2005-05-06.
87. Grikšienė D. Į pagalbą verslo turizmui. In: *Šiauliai plius*, Nr. 082, p. 4, 2005-12-16.
88. Grikšienė D. Miestai ir jų vizijos. In: *Šiauliai plius*, Nr. 073, p. 3, 2005-10-14.
89. Grikšienė D. Savivaldybė perka jūsų idėją. In: *Šiauliai plius*, Nr. 006, p.2, 2004-07-02.
90. Grikšienė D. Šiauliai bunda iš letargo miego. In: *Šiauliai plius*, Nr. 002, p. 4, 2004-06-06.
91. Griškevičius G. Tik saulėn! In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 107 (9935), p. 3, 1986-10-03.
92. Gruzaitė V. „Juk tai naujas miestas!“. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 148 (5535), p. 2, 1969-07-29.
93. Gruzdienė B. Sodoma, gomora... Šiauliai? In: *Savaitės krivulė*, Nr. 4, p. 1, 1989-11-06.
94. Gudonis V. Koks mūsų miesto veidas? In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 171 (9909), p. 3, 1986-08-29.
95. Gudonis V. Reklama – miesto veidas. Koks jis Šiauliuose? In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 138 (5780), p. 4, 1970-07-15.
96. Ir maži, ir dideli mina pedalus. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 145 (11084), p. 2, 1991-07-27.
97. Įvairenybių kaleidoskopas. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 104 (9826), p. 4, 1984-05-26.
98. Izrailetas L. Darbo higiena. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 66 (5199), p. 2, 1968-04-03.
99. J. S. „Saulės mūšio“ vitražo ateitis kol kas skendi tabako dūmuose. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 122 (12573), p. 7, 1997-06-

25.

100. Jagminaitė E. Kas pasakė, kad Šiauliai – dviračių miestas. In: *Šiauliai plius*, Nr., 279, p. 24, 2009-09-25.
101. Jagminaitė E. Kultūrinis atminimas – net gatvių pavadinimuose. In: *Šiauliai plius*, Nr. 259, p. 4, 2009-05-08.
102. Jagminaitė E. Kviečia „laisvė dviračiui“. In: *Šiauliai plius*, Nr. 278, p. 2, 2009-09-18.
103. Jagminaitė E. Žydintis miestas. In: *Šiauliai plius*, Nr. 223, p. 1 – 2, 2008-08-29.
104. Jagminatė E. Miestas žydintis ištikus metus. In: *Šiauliai plius*, Nr. 279, p. 5, 2009-09-25.
105. Jakutis R. Pensininkų miestas? In: *Šiauliai plius*, Nr. 311, p. 7 ir 14, 2010-05-07.
106. Jankauskas V. Prekybiniai bruožai miesto veide. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 158 (6827), p. 2, 1974-08-15.
107. Jankauskas V. Reikėtų nustoti patiems peikti savo miestą. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 171 (13131), p. 8, 1999-09-03.
108. Janušas Č. Gegužės 13 dieną – dviračių šventė. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 88 (8034), p. 3, 1979-05-08.
109. Januševičius A. Bubių miškus užplūs dviračiai. In: *Šiauliai plius*, Nr. 317, p. 23, 2010-06-18.
110. Jasilionis S. Pasiekimai ir perspektyva. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 167 (7346), p. 2, 1976-08-21.
111. Jnakutė V. Legendų keliais. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 103 (10099), p. 3, 1987-05-26.
112. Jonaitienė A. Ne tik laisvalaikiui... In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 107 (9845), p. 4, 1986-05-31.
113. Juknevičiūtė L. Kodėl mes juokiname pasaulį? In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 107 (10193), p. 3, 1987-10-06.
114. Juknys S. Dar apie dviratininkus. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 116 (5758), p. 4, 1970-06-12.
115. Juknys S. Mikrodviratininkai. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 73 (5715), p. 3, 1970-04-14.
116. Juocevičius A. 2. Tai žinotina dviratininkui. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 128 (7566), p. 4, 1977-06-30.
117. Juodytė A. Jeigu rašytume metraščių... In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 101 (8807), p. 4, 1982-05-22.
118. Jurėla R. Kultūra...problemos...rinkimai... In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 54 (10793), 1990-03-21.
119. Jurgaitytė M. Autorystė – kaip tėvystė. In: *Šiauliai plius*, Nr. 083, p. 3 ir 10, 2005-12-23.
120. Jurgaitytė M. Dangoraižių nebus? In: *Šiauliai plius*, Nr. 200, p. 1, 3 ir 11, 2008-03-21.
121. Jurgaitytė M. Jums gerai, jūs gyvenate Šiauliuose. In: *Šiauliai plius*, Nr. 081, p. 9, 2005-12-09.
122. Jurgaitytė M. Labai gražiame mieste labai geri žmonės. In: *Šiauliai plius*, Nr. 098, p. 9, 2006-04-07.

123. Jurgaitytė M. Nauji miesto akcentai – kol kas tik popieriuje. In: *Šiauliai plus*, Nr. 174, p. 3 ir 14, 2007-09-21.
124. Jurgaitytė M. Ne vienerių metų darbas. In: *Šiauliai plus*, Nr. 091, p. 9, 2006-02-17.
125. Jurgaitytė M. Nykus provincijos miestas. In: *Šiauliai plus*, Nr. 098, p. 9, 2006-04-07.
126. Jurgaitytė M. Pramoninis miestas su mokslo ir kultūros potencialu. In: *Šiauliai plus*, Nr. 095, p. 9, 2006-03-17.
127. Jurgaitytė M. Šiauliai – savito kelio ir žavesio erdvė. In: *Šiauliai plus*, Nr. 097, p. 9, 2006-03-31.
128. Jurgaitytė M. Šiauliai apipinti blogais stereotipais. In: *Šiauliai plus*, p. 9, 2006-05-05.
129. Jurgaitytė M. Šiauliai prisistatys saulės simboliais. In: *Šiauliai plus*, Nr. 131, p. 4, 2006-11-24.
130. Jurgaitytė M. Šiaulių savitumas – miesto kitoniškumas. In: *Šiauliai plus*, Nr. 100, p. 9, 2006-04-21.
131. Jurgaitytė M. Šiaulių šansas – universitetas. In: *Šiauliai plus*, Nr. 088, p. 9, 2006-01-27.
132. Jurgaitytė M. Vėl bedarbių miestas? In: *Šiauliai plus*, Nr. 216, p. 3, 2008-07-11.
133. Kačinskas R. Formuoti miesto veidą. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 220 (8416), p. 2, 1980-11-18.
134. Karvelis V. Apgynėme Saulės miestą. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 143 (8080), p. 3, 1970-07-07.
135. Kasperavičiūtė L. Valio dviračiui! In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 103 (13063), p. 14, 1999-05-29.
136. Katkienė Z. Išstūmę dviratininkus iš kiemų ir šalikelių, vėl jiems tiesiam žalią gatvę. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 125 (12576), p. 3, 1997-06-28.
137. Keičiant šiandieninio miesto veidą. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 28 (5670), p. 2, 1970-02-10.
138. Keldušis J. Inžinierius Šiauliuose. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 54 (9276), p. 2, 1984-03-16.
139. Koenas B. Dviratis – XXI amžiaus transportas. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 36 (8484), p. 4, 1981-02-20.
140. Koniušas S. Dviračių taku – į Bubius. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 107 (8813), p. 4, 1982-06-01.
141. Konkursas „Dviratis – sveikata“. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 65 (8011), p. 2, 1979-04-04.
142. Konkursas dviratininkams. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 80 (8528), p. 4, 1981-04-22.
143. Konkurso „Metų šiaulietė“ 2009 ženklas. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 47 (16167), p. , 2010-02-27.
144. Kučinskas Z. Apie dviračio privalumus Šiaulių valdininkams kalbėjo konsultantas iš Danijos. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 36 (12996), p. 2, 1999-02-24.
145. Kučinskas Z. Lozungų laikai praėjo. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 153 (10406), p. 2, 1988-08-03.
146. Kukulskis S. Naujo regbio mokysis ir Lietuvos, ir Latvijos vaikai. In: *Šiauliai plus*, Nr. 302, p. 23, 2010-03-05.
147. Kurauskaitė S. Pagražėjo gatvės, skverai. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 79 (7258), p. 1, 1976-04-18.
148. Kūrybinių organizacijų bendrija Žodis į rinkėjus. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 48 (10787), p. 1, 1990-03-13.
149. Laurinkienė A. Neblėstanti „saulės“ klubo karatė dvasia. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 113 (16233), p. 10, 2010-05-20.
150. Laurinkienė A. Šiauliuose penktąkart kunkuliuos sporto katilas „Saulės miestas – 2010“. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 106 (16226), p. 6, 2010-05-12.
151. Laurutyte O. Aleksandras Ostašenkovas: „Mano kiti Šiauliai“. In: *Šiauliai plus*, Nr. 090, p. 11, 2006-02-10.
152. Laurutyte O. Į miestą reikia pritraukti asmenybių. In: *Šiauliai plus*, Nr. 081, p. 9, 2005-12-09.
153. Laurutyte O. Idėjas reikia laiku pačiuoti. In: *Šiauliai plus*, Nr. 083, p. 3, 2005-12-23.
154. Laurutyte O. Keitimas prasideda nuo „aš“. In: *Šiauliai plus*, Nr. 089, p. 9, 2006-02-03.
155. Laurutyte O. Kurti viziją trukdo daug nežinomųjų. In: *Šiauliai plus*, Nr. 089, p. 9, 2006-02-03.
156. Laurutyte O. Provincialumas – dvasinė būsena. In: *Šiauliai plus*, Nr. 105, p. 10, 2006-05-26.
157. Laurutyte O. Šiaulių „Geležinė lapė“ pristatys Lietuvą pasauliui. In: *Šiauliai plus*, Nr. 291, p. 7, 2009-12-18.
158. Laurutyte O. Šiaulių darbdaviams teks peržiūrėti darbuotojų atlyginimus. In: *Šiauliai plus*, Nr. 101, p. 9, 2006-04-28.
159. Laurutyte O. Šiaulių gatvėmis vaikšto ne tik „bytom“ ginkluoti vyrai. In: *Šiauliai plus*, Nr. 280, p. 24, 2009-10-02.
160. Lazdynas R. 3. Gatvės. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 188 (11566), p. 2, 1993-07-13.
161. Lazdynas R. Su šiaulietiškomis ambicijomis – Panevėžio dviračių takais. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 136 (12587), p. 10, 1997-07-15.

162. Lazdynas R. Šiauliuose bedarbių – tiek, kiek ir Kaune. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 154 (12095), p. 1, 1995-08-09.
163. Levickaitė M. Dviračiais – iki poilsio zonų. In: *Šiauliai plus*, Nr. 271, p. 4, 2009-07-31.
164. Leviškienė E. Dviračių šventė. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 95 (7787), p. 4, 1978-05-17.
165. Leviškienė E. Gatvės – ryškus miesto bruožas. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 240 (6909), p. 1, 1974-12-11.
166. Leviškienė E. Miestas laukia žiedų. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 61 (5703), p. 2, 1970-03-27.
167. Leviškienė E. Pasauliui žinomi Šiauliai. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 79 (5721), p. 4, 1970-04-22.
168. Liepatė D. Šiauliečiai: nuo tautos ramybės laikų iki karų, perversmų ir laikų, kokiais juos būsiant ir įsivaizduoti negalėjome. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 34, (11975), p. 10, 1995-11-18.
169. Lietuvos kultūros fondas, Miesto Tarybos Vykdomasis komitetas Kviečiame. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 188 (10699), p. 1, 1989-09-12.
170. Ligmanavičiūtė J. Dviračių muziejus liūdnas ir vienišas. Bet jis dar yra! In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 74 (11512), p. 2, 1993-04-23.
171. Ligmanavičiūtė J. Granito veidrodyje keičiasi miesto veidas. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 205 (12656), p. 10, 1997-10-18.
172. Mačiūnas P. Šiauliai – kolektyvinis sodas. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 69 (6228), p. 2, 1972-04-07.
173. Maižius V. Aptarti darbai, numatytos gairės. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 78 (9042), p. 1, 1983-04-20.
174. Maižius V. Gegužė – dviračių populiarinimo mėnuo. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 86 (9308), p. 1, 1984-04-28.
175. Maižius V. Ir šiokiadieniai, ir šventė – dviračiui populiarinti. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 113 (8819), p. 4, 1982-06-09.
176. Maižius V. L. Tolstojaus pomėgis. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 104 (9826), p. 4, 1984-05-26.
177. Maižius V. Mažaisiais BMX ir kalnų dviračiais. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 72 (12013), p. 3, 1995-04-13.
178. Maižius V. Panašus likimas, panašios problemos. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 19, (11457), p. 1, 1993-01-30.
179. Maižius V. Piešiniai iš 21 valstybės. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 89 (10828), p. 3, 1990-05-26.
180. Maižius V. Po iškilmingo atidarymo – pirmieji startai. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 87 (9051), p. 4, 1983-05-04.
181. Maižius V. Ryšiai teikiantys vilčių. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 76 (11015), p. 1, 1991-04-19.
182. Maižius V. Šiauliai – Lietuvos regbio centras. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 125 (12066), p. 3, 1995-06-28.
183. Maižius V. Šventė, padovanojusi gerą nuotaiką. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 101 (9065), p. 4, 1983-05-25.
184. Maižius V. Tęsti pradėtas tradicijas. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 88 (8794), p. 4, 1982-05-05.
185. Maižius V. Turistiniais maršrutais. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 98 (8804), p. 4, 1982-05-19.
186. Maižius V. Vėl – dviračių populiarinimo mėnuo. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 81 (10334), p. 3, 1988-04-23.
187. Maižius V. Visų pastangas – bendram labui. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 54 (9276), p. 4, 1984-03-16.
188. Marengolcas P. Koks miesto veidas? In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 162 (6577), p. 2-3, 1973-08-18.
189. Marengolcas P. Mes ir estetika. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 25 (5926), p. 1, 1971-02-05.
190. Marengolcas P., Vencius J. Mūsų miesto architektūra. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 46 (6461), p. 2-3, 1973-03-06.
191. Markevičienė B. Kas mus jaudina. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 239 (6140), p. 1-2, 1971-12-04.
192. Matonienė D. „Laisvė dviračiui“. In: *Šiauliai plus*, Nr. 308, p. 6, 2010-04-23.
193. Matonienė D., Japertas V. Mes tikrai mylim Šiaulius. Ar mylit juos Jūs? In: *Šiauliai plus*, Nr. 340, p. 4, 2010-12-03.
194. Miliūtė V. Lietuvos regbininkai siekia rekordo. In: *Šiauliai plus*, Nr. 282, p. 23, 2009-10-16.
195. Minalga A. Šiauliuose – sąjunginės dviračių lenktynės. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 163 (7601), p. 1, 1977-08-20.
196. Mūsų Šiauliai. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 3 (5645), p. 1, 1970-01-06.
197. Muzikinio veiksmo archainių mitų motyvais „Saulės kelias“ reklama. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 89 (13556), p. 13, 2001-05-09.
198. Nagaitytė N. Patriotinio darbo apžiūra. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 125 (7817), p. 1, 1978-06-28.
199. Narbutas A., Bartas M. Saulius žygiuoja per Šiaulius. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 151 (9880), p. 3, 1986-08-01.
200. Narbutas A., Bartas M. Saulius žygiuoja per Šiaulius. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 156 (9894), p. 3, 1986-08-08.

201. Narbutas A., Bartas M. Saulius žygiuoja per Šiaulius. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 161 (9899), p. 3, 1986-08-15.
202. Narbutas P. Velocartoon. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 116 (10369), p. 4, 1988-06-11.
203. Narbutas P. XII šaukimo miesto tarybos VI sesija. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 74 (6233), p. 1, 1972-04-14.
204. Nariūnas B. Tie sunkūs dviračio pedalai... In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 108 (7287), p. 4, 1976-05-28.
205. Nastopka T. Naudą – vėjai gaudo... In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 1 (10740), p. 2, 1990-01-03.
206. Nastopkienė N. Spjūviai į miesto švarą. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 128 (10639), p. 2, 1989-06-30.
207. Nasvytis T. Būkite atidūs! In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 187 (9925), p. 3, 1986-09-20.
208. Niauronis V. Įvairiais maršrutais. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 103 (10356), p. 2, 1988-05-25.
209. Niauronis V. Turistiniai žygiai visiems. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 89 (9311), p. 4, 1986-05-04.
210. Niauronis V. Turistiniais maršrutais. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 79 (9817), p. 4, 1986-04-20.
211. Niauronis V. Turistiniais maršrutais. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 79 (9817), p. 4, 1986-04-20.
212. O Šiauliai, mūs Šiauliai! In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 106 (11544), p. 7, 1993-06-08.
213. Organizacinis komitetas. Kviečiame į vaikų dviračių lenktynes. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 186 (8634), p. 3, 1981-09-19.
214. Organizacinis komitetas. Rytoj atidarome dviračių taką. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 145 (8593), p. 4, 1981-07-28.
215. Ozolaitė K. Prasižėjo „Laisvė dviračiui“. In: *Šiauliai plus*, Nr. 276, p. 2, 2009-09-04.
216. Pociuvienė E. Kokius žmones sutinkame savo miesto gatvėse? In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 121 (6790), p. 4, 1974-06-22.
217. Poliakovienė J. Ekspozicija turtėja. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 106 (10359), p. 4, 1988-05-28.
218. Polis A. Entuziastai – darbo veteranai. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 14 (5147), p. 3, 1968-01-19.
219. Povilaitytė V. Dviračių šventė. In: *Vairas*, Nr. 20 (141), p. 1, 1978-05-17.
220. Prekybos ir pramogų centro „Akropolis“ reklaminė kampanija. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 100 (15918), p. 7, 2009-05-04.
221. Prekybos ir pramogų centro „Akropolis“ reklaminė kampanija. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 55 (15873), p. 7, 2009-03-09.
222. Prekybos ir pramogų centro „Akropolis“ reklaminė kampanija. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 61 (15879), p. 9, 2009-03-17.
223. Prekybos ir pramogų centro „Akropolis“ reklaminė kampanija. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 75 (15893), p. 9, 2009-04-02.
224. Pukelis P. Ir šitoks važiuoja. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 243 (10724), p. 3, 1989-12-12.
225. Puntežienė S. „Vadiname dviračių ir muziejų miestu...“. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 37 (10548), p. 3, 1989-02-21.
226. Purnas V. Kaip sukurti jaukesnę aplinką. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 205 (6620), p. 4, 1973-10-18.
227. Purnas V. Apie miesto įvaizdžius. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 96 (14412), p. 8-9, 2004-04-27.
228. Purnas V. Komplexas, gražiai praturtinęs Šiaulius. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 135 (10131), p. 3, 1987-07-09.
229. Purnas V. Kur buvo sakalnyčia? In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 176 (9398), p. 2, 1984-09-04.
230. Purnas V. Miesto rūbas šiandien ir rytoj. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 42 (6965), p. 2, 1975-02-27.
231. R. B. Vilniuje – life, Šiauliuose – „Teatriniai susitikimai“. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 89 (11527), p. 1, 1993-05-14.
232. Ramonaitė L. Švara ir tvarka turėtų būti. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 93 (5226), p. 3, 1968-05-15.
233. Rankomis „minamas“. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 228 (9192), p. 3, 1983-11-19.
234. Ratkus I. O koks tavo indėlis? . In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 223 (6382), p. 2, 1972-11-15.
235. Ratkutė N. Pokalbis apie kultūrą. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 32 (5674), p. 2, 1970-02-14.
236. Rimkus V. „Saulės miestas“. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 148 (10401), p. 2, 1988-07-27.
237. Rimkus V. Apie miesto įvaizdžius (papildymai). In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 122 (14438), p. 7 ir 10, 2004-05-28.
238. Rimkus V. Gaudo saulės blyksnius. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 193 (11132), p. 3, 1991-10-05.
239. Rimkus V. Koks bus laukiamas takas? In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 226 (8172), p. 3, 1979-11-27.
240. Rimkus V. Mūsų miestas – mūsų namai. V. Purono kūrybos paroda. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 123 (10119), p. 2, 1987-06-23.
241. Rimkus V. Skatina ieškoti naujų sprendimų. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 103 (9325), p. 3, 1984-05-25.

242. Rimkus V. Šiauliai – ne Paryžius. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 115 (5757), p. 4, 1970-06-11.
243. Rimša A. Ar susigrąžinsime prarastas pozicijas... In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 96 (10349), p. 2, 1988-05-14.
244. Rimša A. Dar kartą apie dviratį. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 45 (10556), p. 3, 1989-03-03.
245. Ručinskas D. S. Kuzma: „Man Šiauliai – saulėtas miestas“. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 114 (11053), p. 3, 1991-06-12.
246. Ručinskas D. Saulės mieste. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 123 (5256), p. 1, 1968-06-26.
247. Ruseckienė R., Lukošiuotė B. Šiandien – „Aušros“ muziejaus diena. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 50 (10561), p. 4, 1989-03-11.
- 11.
248. Ruškys V. Ar įmanoma iš muziejaus pavogti dviratį? In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 131 (11569), p. 2, 1993-07-16.
249. Sabaliauskas J. Jų rankose – miesto veidas. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 19 (8215), p. 2, 1980-01-26.
250. Sabaliauskas J. Žydintys Šiauliai. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 102 (6003), p. 4, 1971-05-22.
251. Sajachmetova A. Remiame. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 73 (6232), p. 2, 1972-04-13.
252. Sakalauskas J. Elgesys – žmogaus veidrodis. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 97 (6766), p. 4, 1974-05-18.
253. Saulės miestą pasveikino šalies mišrieji chorai. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 109 (15927), p. 12, 2009-05-14.
254. Saulės mieste ir vėl šventė! In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 206 (16325), p. 9, 2010-09-09.
255. Saunorytė R. „Aušros“ paminklo kūrėja Šiaulius vadina bundančiu miestu. In: *Šiauliai plus*, Nr. 179, p. 13, 2007-10-26.
- 26.
256. Sekmadienį – dviratininkų diena. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 103 (9325), p. 1, 1984-05-25.
257. Semaška B. Gimtojo miesto grožiui. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 31 (5418), p. 3, 1969-02-13.
258. Semaška B. Kad gražėtų aplinka. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 29 (5671), p. 2, 1970-02-11.
259. Semaška B. Keliam miestą į saulę. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 166 (5553), p. 2, 1969-08-26.
260. Semaška B. Su meile gimtajam kraštui. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 65 (66), p. 7, 1971-04-03.
261. Silkinis A. Kas atėjo – nesigailėjo. *Raudonoji vėliava*, Nr. 29 (10025), p. 4, 1987-02-11.
262. Simėnas D. „Tau, saulės mieste“. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 70 (10323), p. 3, 1988-04-09.
263. Simonaitis K. Kalnais ir lygumomis. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 214 (7137), p. 3, 1975-10-30.
264. Sireikienė A. Ar „Saulėje“ šviesu? In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 68 (11255), p. 2, 1992-04-09.
265. Sireikienė A. Hubertas Smilgys: „Noriu rasti kalbą su kiekvienu“. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 33 (11220), p. 1, 1992-02-19.
- 19.
266. Skačkauskas Ž. Minkim visus pedalus. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 23 (9761), p. 4, 1986-02-01.
267. Skačkauskienė L. Graži tradicija tęsiasi. In: *Vairas*, Nr. 20 (635), p. 2, 1988-06-08.
268. Skelbiame publicistinį konkursą „Klestėk saulės mieste“. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 6 (9744), p. 1, 1986-01-09.
269. Smagriūnienė G. Dviratis – taip pat transporto priemonė. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 115 (9337), p. 2, 1984-06-12.
270. Sobutienė J. „Laiptų galerija“: Šiauliai – kultūros sostinė. In: *Šiauliai plus*, Nr. 218, p. 13, 2008-07-25.
271. Sobutienė J. Kultūra – be prioritetų, miestas – be kultūros bendruomenės? In: *Šiauliai plus*, Nr. 187, p. 12, 2007-12-21.
272. Sobutienė J. Laurutytė O. Miestui reikia šeiminingo požiūrio. In: *Šiauliai plus*, Nr. 080, p. 3, 2005-12-02.
273. Sobutienė J. Laurutytė O. Miestui trūksta gyvybės. In: *Šiauliai plus*, Nr. 080, p. 3, 2005-12-02.
274. Sobutienė J. Laurutytė O. Nėra miesto – nėra įvaizdžio. In: *Šiauliai plus*, Nr. 080, p. 3, 2005-12-02.
275. Sobutienė J. Trūksta ambicijų ir požiūrio į ateitį. In: *Šiauliai plus*, Nr. 086, p. 9, 2006-01-13.
276. Stalevičienė L. Ar pas mus visur gražu? In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 37 (5938), p. 2, 1971-02-23.
277. Stančiauskas V. Pakopos į sėkmę. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 106 (10359), p. 4, 1988-05-28.
278. Stanelis A. Miestas iš arti. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 75 (5462), p. 2, 1969-04-16.
279. Stanelis A., Vaidila A. Šiaulių intelektualai (arba ilgų gaurų reikšmė, maskuojant tuščią galvą). In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 40 (6655), p. 3, 1973-02-24.
280. Stankūnienė A. Šiauliuose svarstoma patrauklaus miesto vizija. In: *Šiauliai plus*, Nr. 333, p. 2, 2010-10-08.

281. Stasaitis S. Per inovacijas bei renovacijas Šiauliai grįžta į akmens amžių? In: *Šiauliai plus*, Nr. 254, p. 1, 2009-04-03.
282. Stasaitis S. Per inovacijas bei renovacijas Šiauliai grįžta į akmens amžių? In: *Šiauliai plus*, Nr. 254, p. 1 ir 3, 2009-04-03.
283. Steponavičius K. Gerbkime dviratininkus. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 179 (8885), p.3, 1982-09-09.
284. Steponavičius K. Jei sėdome ant dviračio. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 166 (9130), p. 3, 1983-08-24.
285. Steponavičius K. Jei sėdome ant dviračio. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 166 (9130), p. 3, 1983-08-24.
286. Striogaitė D. Reklama: tarnauti žmogui, ugdyti jį. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 38 (9260), p. 2, 1984-02-22.
287. Subačienė Z. Ir nesmagumai virto... problemomis. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 138 (12608), p. 9, 1997-08-14.
288. Ščevinskas J. Tęskime pradėtą žygį. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 65 (66), p. 2, 1971-04-03.
289. Ščevinskas J., Žaltauskienė E. Šiaulių miesto Darbo žmonių deputatų tarybos sprendimas. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 46 (5179), p. 3, 1968-03-05.
290. Šestokas V. Privilegijų dviratininkams! In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 241 (7420), p. 2, 1976-12-17.
291. Šiauliai – daugiaveidis miestas ar miestas be veido? In: *Šiauliai plus*, 093, p. 9, 2006-03-03.
292. Šiaulių miesto heraldika. In: *Šiaulių miesto savivaldybės internetinis tinklalapis*, 2011-08-19. [Žiūrėta: 2012-03-20].
- Prieiga per internetą:
<http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:Z3ddK0wL00QJ:www.siauliai.lt/miestas/heraldika.php+&cd=2&hl=lt&ct=clnk&gl=lt>
293. Šiaulių miesto liaudies draugovininkų VII sąskrydžio dalyvių kreipimasis į visus Šiaulių miesto liaudies draugovininkus, darbo žmones ir jaunimą. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 80 (5213), p. 1, 1968-04-23.
294. *Šiaulių miesto Tarybos sesijų protokolai su priedais. T. 1.* 1991 m. sausio 10 d. – kovo 28 d.
295. *Šiaulių miesto Tarybos sesijų protokolai su priedais. T. 1. 1-osios sesijos protokolai.* 1990 m. balandžio 4 d. – liepos 26 d.
296. *Šiaulių miesto Tarybos sesijų protokolai su priedais. T. 2.* 1991 m. balandžio 4 d. – birželio 27 d.
297. *Šiaulių miesto Tarybos sesijų protokolai su priedais. T. 2. 2-osios sesijos protokolai.* 1990 m. rugsėjo 27 – spalio 18 d.
298. *Šiaulių miesto Tarybos sesijų protokolai su priedais. T. 3.* 1991 m. rugsėjo 12 d. – gruodžio 19 d.
299. *Šiaulių miesto Tarybos sesijų protokolai su priedais. T. 3. 3-osios sesijos (neeilinė) protokolai.* 1990 m. lapkričio 12 d. – lapkričio 16 d.
300. *Šiaulių miesto Tarybos sesijų protokolai su priedais. T. 4. 4-osios sesijos 4 posėdžių protokolai.* 1990 m. lapkričio 22 d. – gruodžio 28 d.
301. Šidlauskienė J. „Ant ledo“ – ir bedarbiai, ir įdarbintojai. In: *Šiauliai plus*, Nr. 295, p. 1, 2010-01-15.
302. Šidlauskienė J. „Saulės mieste 2009“ – rekordai, medaliai ir naujos sporto šakos. In: *Šiauliai plus*, Nr. 261, p. 23, 2009-05-23.
303. Šidlauskienė J. „Saulės vaikai“ nuspalvino miestą. In: *Šiauliai plus*, Nr. 211, p. 13, 2008-06-06.
304. Šidlauskienė J. Ar Šiauliams reikia Saulėno? In: *Šiauliai plus*, Nr. 210, p. 11, 2008-05-30.
305. Šidlauskienė J. Kur dingio „Kopūstas“? In: *Šiauliai plus*, Nr. 174, p. 3 ir 14, 2007-09-31.
306. Šidlauskienė J. Miestas tarsi pabirę karoliai. In: *Šiauliai plus*, Nr. 088, p. 9, 2006-01-27.
307. Šidlauskienė J. Miestas, ištroškęs tikrų specialistų. In: *Šiauliai plus*, Nr. 104, p. 9, 2006-05-19.
308. Šidlauskienė J. Miestas, orientuotas į verslą ir ekonomiką. In: *Šiauliai plus*, Nr. 091, p. 9, 2006-02-17.
309. Šidlauskienė J. Miesto šansas slypi mažose keistenybėse. In: *Šiauliai plus*, Nr. 094, p. 9, 2006-03-10.
310. Šidlauskienė J. Miestui trūksta paprasčiausios tvarkos. In: *Šiauliai plus*, Nr. 101, p. 9, 2006-04-28.
311. Šidlauskienė J. Partnerystė Šiauliuose – ir trūkumas, ir būtinybė. In: *Šiauliai plus*, Nr. 090, p. 9, 2006-02-10.
312. Šidlauskienė J. Provincija turi tapti metropoliu. In: *Šiauliai plus*, Nr. 093, p. 9, 2006-03-03.
313. Šidlauskienė J. Saulės miesto kodas. In: *Šiauliai plus*, Nr. 120, p. 3, 2006-09-08.

314. Šidlauskienė J. Šiauliai – Šiaurės Lietuvos regiono centras. In: *Šiauliai plus*, Nr. 092, p. 9, 2006-02-24.
315. Šidlauskienė J. Šiauliai išsaugojo regbio sostinės vardą. In: *Šiauliai plus*, Nr. 232, p. 23, 2008-10-31.
316. Šidlauskienė J. Velomobilu – bet koku oru. In: *Šiauliai plus*, Nr. 089, p. 11, 2006-02-03.
317. Šilinis R. Dviratis – komunistų išmislas... In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 194 (11380), p. 3, 1992-10-08.
318. Šilinis R. Laimingi Šiauliuose užgimę. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 127 (11565), p. 1, 1993-07-10.
319. Šilinis R. Saulės miesto „Saulininkas“. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 72 (12013), p. 3, 1995-04-13.
320. Šimkuvienė V. Tokia buvo pradžia. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 198 (7890), p. 2, 1978-10-12.
321. Šimoliūnienė J. Dviraičių vagysčių sezonas jau atidarytas. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 114 (15932), p. 5, 2009-05-20.
322. Šiukšterienė A. Bedarbių gretos didėja. In: *Šiauliai plus*, Nr. 220, p. 2, 2008-08-08.
323. Šiukšterienė A. Kodėl užsieniečiai (ne)investuoja Šiauliuose. In: *Šiauliai plus*, Nr. 048, p. 4-5, 2005-04-22.
324. Šiukšterienė A. Šiauliai tikisi išvengti bedarbių sostinės titulo. In: *Šiauliai plus*, Nr. 246, p. 4, 2009-02-06.
325. Šiukšterienė A. Šiauliuose – mažiausias nedarbas. In: *Šiauliai plus*, Nr. 055, p. 3, 2005-06-10.
326. Šoblinskaitė V. Tiek turistui, tiek šiauliečiui pradžiuginti. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 63 (8769), p. 3, 1982-04-01.
327. Šoblinskaitė V. Tiek turistui, tiek šiauliečiui pradžiuginti. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 63 (8769), p. 3, 1982-04-01.
328. Šumskienė G. Koks bus dviračių takas? In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 160 (7852), p. 2, 1978-08-18.
329. Švara – miesto grožis. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 246 (7425), p. 1, 1976-12-14.
330. Tamošiūnienė P. Grožį kuriame patys. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 73 (6232), p. 2, 1972-04-13.
331. Tumėnas S. Didelio kopūsto miestas. In: *Krivulė*, Nr. 7 (10), 1989-05-1–15.
332. Turizmas – aktyvus poilsis. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 174 (8370), p. 1, 1980-09-06.
333. Tverijonienė V. Pagerbti geriausi regbininkai. In: *Šiauliai plus*, Nr. 289, p. 23, 2009-12-04.
334. Ulinskaitė R. Architektūriniai akcentai siūlomi verslo reklamai. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 71 (13538), p. 3, 2001-04-12.
335. Užsienio lietuvių spaudoje – Šiauliai ir šiauliečiai. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 234 (6903), p. 3, 1974-11-30.
336. V. K. Laikas kurti šlovingos bulvarų praeities parką – muziejų. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 246 (13206), p.14, 1999-12-18.
- 18.
337. Vaičiulevičienė B. Dviraičių sostinė. Kur ji? In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 145 (12086), p. 3, 1995-07-27.
338. Vaičiulevičienė B. Šiauliuose sumažėjo nedarbas. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 194 (13660), p. 1, 2001-10-05.
339. Vaičiulevičienė B. Vicemerą gąsdina senstantys ir tuštėjantys Šiauliai. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 156 (13623), p. 10, 2001-08-11.
340. Vaidila A. O kokia mūsų katedra? In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 182 (6597), p. 3, 1973-09-15.
341. Vainauskaitė R. 4. Dviratininko higiena. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 156 (7594), p. 4, 1977-08-10.
342. Vaitekūnas V. Dviratis – „senelis“. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 101 (8807), p. 4, 1982-05-22.
343. Valentas S. Kodėl saulės, o ne Šiaulių mūšis? In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 45 (11232), p. 3, 1992-03-06.
344. Vasaitytė A. Grožis tai pats žmogus. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 77 (6746), p. 1, 1974-04-18.
345. Vegys B. Įvaizdžio lipdymas. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 188 (12129), p. 2, 1995-09-26.
346. Venclovaitė A. Dviratininkai lenktyniaus naktį. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 204 (8910), p. 4, 1982-10-15.
347. Venclovaitė A. Turistus kviečia dviračių maratonas. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 178 (9142), p. 4, 1983-09-09.
348. Venclovaitis A. ...ir gyvenimo per maža. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 101 (8807), p. 4, 1982-05-22.
349. Veršinskienė N. Dviratininkų miestas. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 104 (9842), p. 3, 1986-05-28.
350. Veršinskienė N. Sustabdytos akimirkos. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 107 (9845), p. 4, 1986-05-31.
351. Veršinskienė N., Četvergienė V., Jusinas A. Šiauliai – dviračių sostinė? In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 254 (10507), p. 2, 1988-12-24.
352. Vertelis V. Knyga apie dviratį. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 171 (10167), p. 2, 1987-08-29.
353. Vertelis V. Variantų daug. Kuris geriausias? In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 64 (10317), p. 1, 1988-04-01.

354. Vilius Puronas pripažįsta, kad mieste eksponavo socialistinį dekorą. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 221 (13181), p. 15, 1999-11-13.
355. Vingras V. Mes – šiauliečiai. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 188 (10699), p. 1, 1989-09-12.
356. Vinkleris V. Per dvidešimt metų. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 69, (8265), p. 4, 1980-04-05.
357. Visi į dviratininkų šventę! In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 106 (10102), p. 1, 1987-05-29.
358. Viskas apie dviratį. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 2 (9224), p. 3, 1984-01-03.
359. Visockas J. Šiaulių regbio komandos žaidė pergalingai. In: *Šiauliai plus*, Nr. 317, p. 23, 2010-06-18.
360. Visus kviečiame į šventę! In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 104 (9326), p. 1, 1984-05-26.
361. Vitkus V. Kur prasideda dviračių miestas? In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 152 (10148), p. 3, 1987-08-01.
362. Vytaitis R. Apie Šiaulių kultūrinį gyvenimą. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 146 (5279), p. 4, 1968-07-27.
363. Zaleckienė R. Dviračiu – iš mažens. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 167 (9389), p. 4, 1984-08-22.
364. Zareckas K. Laikmetis įpareigoja. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 217 (8413), p. 1-2, 1980-11-13.
365. Zdanevičiūtė L. Dviratis – ne tik susisiekimo priemonė. In: *Šiauliai plus*, Nr. 299, p. 13, 2010-02-12.
366. Zelbaitė N. Šiauliečiai siekia susigrąžinti dviračių miesto vardą. In: *Šiauliai plus*, Nr. 324, p. 2, 2010-08-06.
367. Ziemelis J. Iš velomobilio istorijos. In: *Raudonoji vėliava*, Nr. 161 (9899), p. 3, 1986-08-15.
368. Zubienė G. Mieste kuriasi baikerių klubas. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 96 (13056), p. 9, 1999-05-20.
369. Zubienė G. Šiauliečiai – kultūringiausi! In: *Šiauliai plus*, Nr. 048, p. 7, 2005-04-22.
370. Žvybienė N. Folkloro festivaliu mėginta išjudinti šiauliečius. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 138 (13098), p. 16, 1999-07-20.
371. Žvybienė N. Miestas naujo vyriausiojo dizainerio akimis: vaizdas niūrokas ir šiek tiek margokas. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 136 (12077), p. 1-2, 1995-07-14.
372. Žvybienė N. Šiauliečių meno kolektyvai parengė programą „Saulės miestas – Lietuvos sostinei“. In: *Šiaulių naujienos*, Nr. 186 (131146), p. 9, 1999-09-24.

7 PRIEDAS. Konferencijos pranešimo tezės

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
HUMANITARINIS FAKULTETAS

STUDENTŲ DARBAI-2012

XVI

*bakalaurantų ir magistrantų mokslo darbų konferencija,
skirta Mykolo Biržiškos 130-osioms gimimo metinėms*

Programa ir pranešimų tezės

VšĮ Šiaulių universiteto leidykla
2012

Lenkų pozityvisto W. Tatariewicz'iaus teigimu, H. Bergsono intuicija pirkliauja vaizdiniu, o intelektas – įspūdžiu. Pastebimas skirtumas tarp H. Bergsono ir G. Bataille'io dvasingumo reiškimosi formų. H. Bergsono laiko potyris neatskiriamas nuo asmeninio intelekto naudingumo siekiamybės. G. Bataille'is, priešingai nei H. Bergsonas, dvasingumo sklaidą grindžia ne laiko, o erdvės plotmės pojūčiu.

G. Bataille'io teigimu, filosofija turi suteikti įvairiapusiško požūrio. G. Bataille'is pasitelkia intelekto skaidymo požymį, įvesdamas transgresijos sąvoką. Subjektas išskiria save iš aplinkos ir intuicijos pilnumo ir gilumo tendenciją nukreipia domėtis vidine patirtimi (pranc. *intérieure expérience*). G. Bataille'io erotizmo kriterijus atskleidė H. Bergsono trokštamą siekį – pereiti nuo spiritualizmo prie vitalizmo.

ŠIAULIAI – DVIRAČIŲ MIESTAS? (MIESTO LAIKRAŠČIO (1970–2010 M.) KIEKYBINĖ IR KOKYBINĖ ANALIZĖ)

Sandra Bubienė (Šiaulių universitetas)

Kultūros studijų magistro programa, II k.

Vadovė doc. dr. Žilijeta Maskulionienė

Istoriniu požūriu miestai dažniausiai plėtėsi ir didėjo todėl, kad sugebėdavo sukaupti kapitalą iš juose susiformavusių traukos centrų: atsiradusių fabriku, gamyklų ir kt. Ne išimtis šiuo atveju yra ir Šiaulių miestas, kuris, pasinaudodamas pasaulyje gerai žinoma tuometine „Vairo“ dviračių-variklių gamykla, ėmėsi intensyviai propaguoti „dviratizmo“ programą. Pastaroji sukūrė produktą (dviratį) ir jo vartojimo sistemą, kuri išskyrė Šiaulių miestą iš kitų miestų, darė jį unikalų, formavo patrauklų miesto įvaizdį (nors tai nebuvo pagrindinė šios programos siekiamybė) ir tenkino pelno bei pramogų poreikius.

Šiaulių, kaip dviračių miesto, įvaizdžio formavimosi, gyvavimo ir nykimo etapai aiškiai pastebimi Šiaulių miesto periodinėje spaudoje (šiuo atveju – „Raudonosios vėliavos“ (nuo 1989 m. leidžiamas „Šiaulių naujienų“ pavadinimu) laikraščio 1970–2010 metais spausdintuose straipsniuose), kuri pagrįstai yra vadinama vienu iš svarbiausių miesto įvaizdį formuojančių elementų.

Šio pranešimo tikslas – remiantis anksčiau minėto laikraščio straipsnių tematinėmis ir turinio reikšmėmis, išanalizuoti Šiaulių, kaip dviračių miesto, įvaizdžio formavimąsi ir funkcionavimą Šiaulių mieste bei už jo

ribų iki ir po Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo. Iš viso pranešimu surinkta 139 straipsniai, susiję su dviračių sporto populiarumo augimu Šiaulių mieste.

Pirmą kartą Šiauliai dviračių turizmo sostinės vardą įgyja tik 1975 m. K. Simonaičio straipsnyje „Kalnais ir lygumomis“, nors patys Šiauliai, kaip dviračių gamybos miestas, pasauliui buvo seniau ir gerai žinomas. Būtent nuo 1975 metų Šiauliai, kaip dviračių miestas, straipsniuose tiesiogiai įvardijami net 36 kartus, iš kurių: 1. 20-yeje straipsnių šis įvaizdis yra palaikomas ir skatinamas (1975–1988 m.) (pastarojo formavimo iniciatyva priklauso miesto Liaudies deputatų tarybai); 2. 10-yeje straipsnių jį bandoma pancigti ir jo nusikratyti (labiausiai šis postūmis pastebimas nuo 1988 iki 1997 m.); 3. 6-juose straipsniuose bandoma susigrąžinti jau prarastą dviračių miesto vardą (1997–2010 m.).

Kiti 103 straipsniai skirti dviračių sporto populiarumui skatinti ir dviračių miesto įvaizdžiui plėtoti. Apskritai, Šiaulių mieste dviratis buvo pradėtas akcentuoti jau seniai, tačiau kryptingas dviračių sporto populiarinimas prasidėjo tik nuo 1976 m. Šio tikslo buvo siekiama labai įvairiai, tačiau svarbiausiais šios veiklos įvykiais, pelniusiais ne tik respublikinį, bet ir tarptautinį žinomumą, būtų galima įvardyti šiuos: 1. Nuo 1977 m. pradėtos rengti dviračių šventės (jų tikslas dvejopas: propaguoti dviračių sportą paaugliams (pramoginis tikslas) ir supažindinti miesto gyventojus, taip pat ir svečius su gamyklos produkcija (pelno siekimo tikslas)), kurios yra įvardijamos kaip tik šiauliečiams būdingas bruožas. Taip pat rengiama dviratininkų diena; 2. Nuo 1978 m. pradėtas dviračių tako į Bubių tiesimas; 3. Nuo 1982 m. miesto Tarybos Vykdomasis komitetas gegužės mėnesį paskelbė dviračių populiarinimo mėnesiu, jam buvo sukurta emblema ir atskirų savaitinių renginių devizai („Dviratis – sportas!“, „Dviratis – turizmas!“, „Dviratį – į kiekvieną šeimą!“, „Iš Nemuno krašto – į olimpines aukštumas!“). Šis šventinis mėnuo pritraukdavo ne tik šiauliečių, bet ir kitų Lietuvos miestų gyventojų bei užsienio turistų dėmesį ir sparčiai didino strateginį miesto kapitalą; 4. Dviračių muziejaus įkūrimas.

Apibendrinant galima teigti, jog Šiauliai kadaise iš tiesų buvo dviračių miestas. Tačiau nors Šiauliai, kaip dviračių miestas, vis dar nėra visiškai išnykęs iš šiauliečių sąmonės (jį vis dar stengiamasi palaikyti greta Šiaulių, kaip saulės miesto, įvaizdžio), bet vis dėlto šiandieniniai Šiauliai taip vadintis nebegali, kadangi šis įvaizdis baigia sulykti kartu su itin neprižiūreta ir seniai pamiršta dviračių takų infrastruktūra bei nublėsusiu dviračio populiarumu.